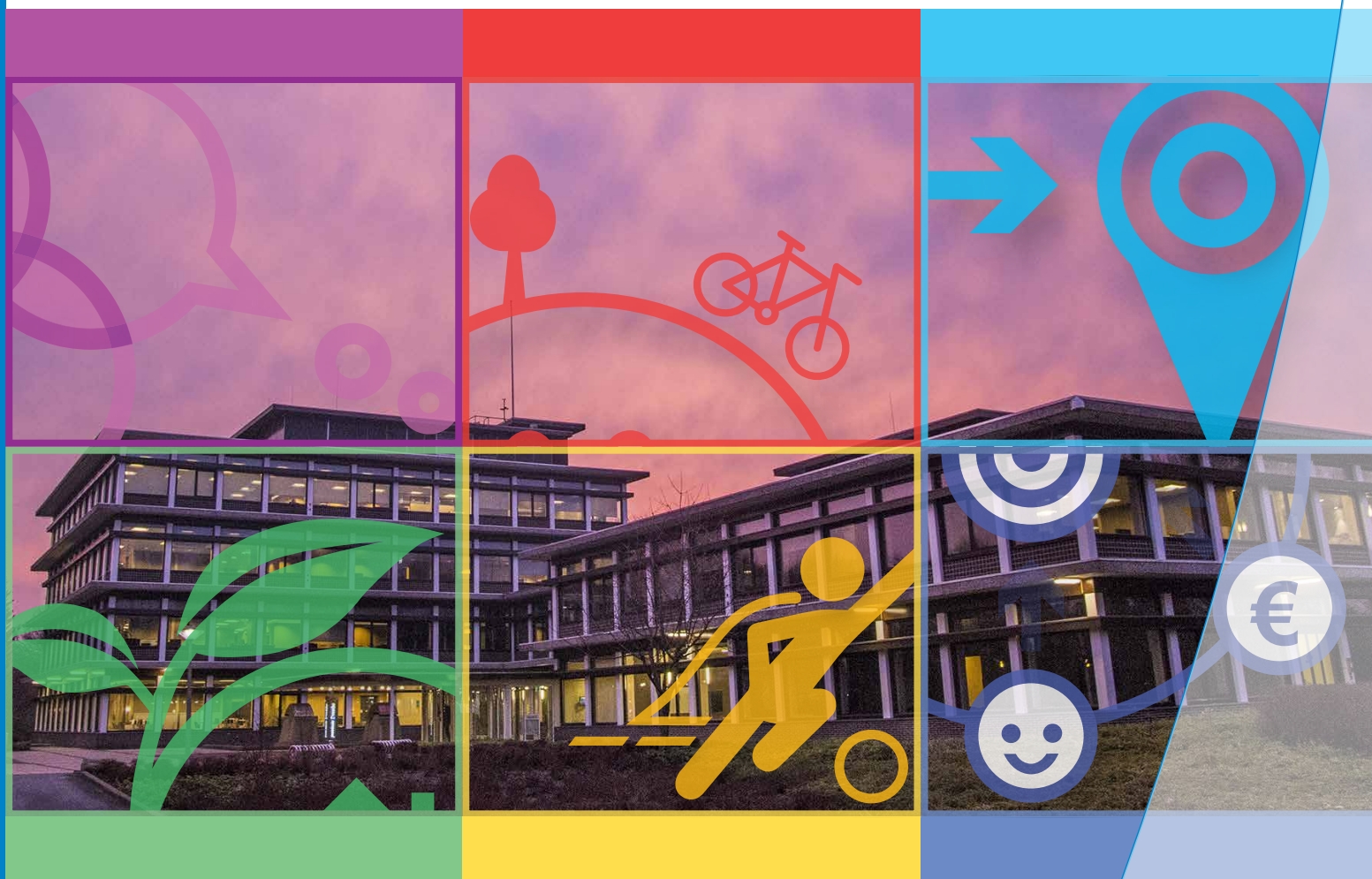

DYNAMISCH en
ONDERNEMEND

provincie **Drenthe**

2015 —
2019 |

Begroting 2019

Begroting

2019

Gedeputeerde staten van Drenthe
Oktober 2018

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Inleiding en leeswijzer	4
Kerngegevens	6
I Beleidsbegroting	7
I.1 Programmaplan	9
1. Samenwerkend Drenthe	11
1.1 Kwaliteit openbaar bestuur	13
2. Economisch Drenthe	23
2.1 Regionale economie	27
3. Bereikbaar Drenthe	39
3.1 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	41
4. Ruimtelijk Drenthe	55
4.1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	59
5. Milieu, Energie & Bodem	67
5.1 Energiek Drenthe	77
6. Cultuur	79
7. Dynamiek in leefomgeving	87
6. Financiën en organisatie	99
8. Middelen	101
I.2 Paragrafen	111
Paragraaf 2.1 Lokale heffingen	112
Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	118
Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	125
Paragraaf 2.4 Financiering	132
Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering	143
Paragraaf 2.6 Verbonden partijen	146
Paragraaf 2.7 Grondbeleid	163
Paragraaf 2.8 Reserves en voorzieningen	168
Paragraaf 2.9 Europa	202
II Financiële begroting	207
II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2019 - 2022	208
II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen	210
II.3 Incidentele lasten en baten	215
II.4 Financiële positie en toelichting	235
4.4 Berekening EMU-saldo	248
Bijlagen	249
1. Controleprotocol	251
2. Normenkader	255

Inleiding en leeswijzer

De Begroting 2019 is gereed en wordt ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Hierna beschrijven wij kort de onderdelen van de begroting. De begroting bestaat uit de beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting bevat naast het programmaplan ook de (verplichte) paragrafen. De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie.

Het programmaplan (beleidsbegroting)

Ook voor de opzet van de Begroting 2019 geldt, dat deze is opgebouwd vanuit de thema's van het Collegeakkoord 2015-2019; Dynamisch en ondernemend. Deze strategische thema's zijn samenhangend en concreet vertaald in 5 speerpunten, die daarmee de hoofdindeling van deze begroting bepalen. Deze speerpunten worden telkens gevolgd door programma's. Deze programma's komen overeen met de provinciale kerntaken zoals deze zijn onderscheiden in IPO-verband. Dit is met name gebeurd om ook tegemoet te komen aan de wens van de staten, om een langjarige vergelijkbaarheid te borgen.

In totaal bestaat het programmaplan van de Begroting 2019 uit 8 begrotingsprogramma's, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende beleidsopgaven. De beleidsopgaven zijn de "dragere" van de feitelijke beleidsinformatie in het programmaplan. Deze zijn uitgewerkt naar doelstellingen en resultaten voor het jaar 2019. Die resultaten voor 2019 die specifiek deel uitmaken van de plannen uit het Collegeakkoord zijn in de Begroting geaccentueerd met een steunkleur.

De verschillende – vaste – onderdelen van het programmaplan worden hierna kort toegelicht.

Toelichting per speerpunt

Het programmaplan is in eerste aanleg ingedeeld naar de speerpunten uit het Collegeprogramma. Binnen de speerpunten worden vervolgens de 8 begrotingsprogramma's gepresenteerd. Per speerpunt worden de plannen van het College voor 2019 met een inleidende tekst toegelicht.

Toelichting per programma

De informatie per programma wordt gestart met een korte toelichting, waarin op hoofdlijnen wordt aangegeven welke beleidsterreinen in het betreffende programma worden behandeld.

Beleidsopgaven, doelstellingen en resultaten

Per programma bestaat de kern van de beleidsinformatie in het programmaplan uit een beschrijving van de beleidsopgaven voor de provincie, de provinciale doelstellingen en de resultaten waardoor een bijdrage aan het bereiken van de doelen geleverd wordt. In elk programma wordt beleidsinhoudelijke informatie verstrekt door middel van tabellen. Concreet wordt in de tabellen informatie per beleidsopgave opgenomen over de te bereiken beleidsdoelen en de te realiseren resultaten in 2019. Deze informatie is zo concreet mogelijk geformuleerd. Bij de resultaten die deel uitmaken van de plannen uit het Collegeakkoord, is dit aangegeven door het betreffende resultaat te accentueren.

Toelichting bestaand beleid

De inhoudelijke informatie per programma wordt afgerond met een korte toelichting op het bestaande beleid. Deze toelichting is zo beknopt mogelijk gehouden. De kern van deze informatie bestaat uit de ontsluiting van achterliggende beleidsdocumenten. In de begrotingsteksten worden deze documenten genoemd; in een digitale variant van de begroting zal het hierbij gaan om "hyperlinks", waarop doorgelikt kan worden.

Aanvullende informatie

Na de toelichting bestaand beleid wordt met ingang van de Begroting 2019 enige extra informatie verstrekt, bestaande uit de verplichte kerngegevens, informatie over de betrokkenheid van verbonden partijen en informatie over de investeringen per programma.

In de begroting wordt geen aanvullende informatie opgenomen over subsidies buiten regelingen. Dat is niet noodzakelijk omdat via de begroting PS worden geïnformeerd over de hoogte van de te verlenen subsidies aan onze boekjaar-instellingen. Subsidies aan overige aanvragers van € 150.000,-- of meer worden aan PS voorgelegd voor wensen en bedenkingen (via de voorhangprocedure). De beoordeling van subsidieaanvragen onder de € 150.000,-- valt onder de bevoegdheid van GS.

Wat mag het kosten?

Onder het onderdeel "Wat mag het kosten" wordt een meerjarig financieel overzicht opgenomen van de lasten en baten. Het overzicht verstrekt daarbij informatie per beleidsopgave en per economische categorie (inkoop, subsidies en kapitaallasten). Directe loonkosten worden verzameld in programma 8 Middelen en daar gepresenteerd. Datzelfde geldt voor de indirecte loonkosten.

In het overzicht wordt een weergave opgenomen van de geplande onttrekkingen en dotaties aan de relevante reserves. Nieuwe investeringen worden in de programma's kort toegelicht.

Per programma(onderdeel) wordt een totaaloverzicht gegeven van de lasten en baten. De verstrekte financiële cijfers worden niet alleen verstrekt voor de komende jaren van 2019 tot en met 2022, maar daaraan toegevoegd ook cijfers over 2017 en 2018.

Toelichting op verschillen. Begroting 2018 versus Begroting 2019

De tabellen met verschillen tussen jaren bevatten een cijfermatige weergave van de verschillen (oud – nieuw – verschil) en een inhoudelijke toelichting, waarbij wordt teruggegrepen op het detailniveau van de informatie in het financiële overzicht

De paragrafen (beleidsbegroting)

In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen zijn grotendeels wettelijk voorgeschreven. De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen en vallen daarom onder de beleidsbegroting. De paragrafen betreffen die van onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen, grondbeleid, financiering, bedrijfsvoering, weerstandsvermogen en lokale heffingen. Met ingang van de Begroting 2014 is een paragraaf opgenomen over het beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen. Met ingang van de Begroting 2016 is een paragraaf opgenomen voor een integraal beeld van de inzet van de provincie gekoppeld aan Europese doelstellingen en programma's, dit in lijn met het door de staten vastgestelde spelregelkader.

Het overzicht van lasten en baten (financiële begroting)

Door vaststelling van de Begroting 2018 autoriseren de staten het college tot het doen van uitgaven. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat, zoals opgenomen in het programmaplan.

De uiteenzetting van de financiële positie (financiële begroting)

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering en voorzieningen.

Kerngegevens

A. Sociale structuur				
	2017 *	2019 **	2020 **	2025 **
Bevolking	491.792	490.872	490.717	488.004
Aantal huishoudens	215.127	217.373	218.415	222.025
Woningvoorraad	220.818	221.537	222.475	226.350

* Bron: CBS, peildatum 01-09-2018
 ** Bron: ABF Primos, peildatum 01-09-2018

B. Economische structuur					
Arbeidsdeelnamebevolking	2017*	2018**	2019**	2020**	2022**
Beroepsbevolking (x 1.000)	249,0	251,0	251,6	252,0	252,1
Waarvan:					
Werkloos (x1.000)	12,2	10,8	9,8	9,8	10,1
Werkloos in procenten	4,9%	4,3%	3,9%	3,9%	4,0%
Werkgelegenheid (totaal banen) Sector					
Landbouw, bosbouw en visserij	10.190	10.000	10.000	9.900	9.600
Industrie (incl. delfstoffenwinning en nutsbedrijven)	26.920	27.100	27.100	26.800	26.000
Bouwnijverheid	12.510	13.000	13.300	13.400	13.500
Handel en reparatiebedrijven	37.700	38.400	39.000	39.000	38.700
Vervoer en opslag	7.470	7.600	7.600	7.600	7.500
Horeca	10.630	10.800	10.900	10.900	10.800
Zakelijke diensten	34.580	35.300	35.700	35.600	35.300
Overige diensten	75.790	76.400	77.200	77.300	77.300
Totaal	215.780	218.600	220.800	220.500	218.700

**Bron: CBS, LISA, bewerking Etil. De gegevens voor 2018, 2019, 2020 en 2022 zijn geprognosticeerd
 * Bron: Provinciaal werkgelegenheidsregister Drenthe 2017

C. Fysieke structuur	2017
Oppervlakte (in km 2) *	2.680
Provinciale Wegen (in km) *	513
Fietspaden (in km) **	2.133
Vaarwegen (in km) *	177

* Bron: CBS, peildatum 01-09-2018
 ** Bron: Basisregistratie Grootchalige Topografie 2018

D. Financiële kerngegevens (in euro's * 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totale lasten voor bestemming resultaat	279.919	288.668	286.200	270.972	248.143	244.651
Totale baten voor bestemming resultaat	-289.107	-263.020	-251.503	-245.001	-234.815	-235.871
Onttrekking aan reserves (saldo)	138	-25.648	-34.697	-25.970	-13.327	-8.780
Rekening resultaat na begrote mutaties	-9.326	0	0	0	0	0
De post onvoorzien binnen de exploitatie	500	500	500	500	500	500
Opbrengsten opcenten mrb	-56.346	-55.885	-57.163	-58.006	-58.747	-59.547
Uitkering provinciefonds (inc. decentralisatie)	-165.058	-142.351	-148.792	-153.829	-154.672	-159.496
Omvang algemene reserves per 31 december	58.129	32.109	32.491	32.834	33.296	33.296
Omvang bestemmingsreserves per 31 december	313.233	313.605	278.525	252.213	238.424	229.653
Omvang voorzieningen per 31 december	14.164	13.386	13.527	13.207	13.116	12.847

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

De verplichte beleidsindicatoren zijn met ingang van de Begroting 2019 opgenomen bij de betreffende begrotingsprogramma's.

I Beleidsbegroting

I.1 Programmaplan

Speerpunt 1. Samenwerkend Drenthe

Dynamisch besturen

In 2019 loopt het huidige collegeprogramma af. Na de verkiezingen in maart zal een nieuw collegeprogramma de leidraad zijn voor de komende bestuursperiode.

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) werken wij met het Rijk, de gemeenten en de waterschappen samen aan maatschappelijke opgaven. De maatschappelijke opgaven van nu bevinden zich op lokaal, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal niveau, maar vooral op meerdere schaalniveaus tegelijk. De belangrijkste opgaven voor provincies zijn:

- samen aan de slag voor het klimaat;
- toekomstbestendig wonen;
- regionale economie als versneller;
- naar een vitaal platteland.

Samen met het Rijk en de gemeenten staan we aan de lat voor de opgaven:

- goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving;
 - overkoepelende thema's (gebiedsgericht werken, Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en Europa).
- Vanzelfsprekend betrekken we hierbij ook onze maatschappelijke partners zoals het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en belangenorganisaties.

Als voorzitter van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland geven we een impuls aan samenwerking die past bij de moderne netwerksamenleving. In de zomer dragen wij het stokje over aan de provincie Friesland.

Als college gaan we actief naar buiten en overleggen we jaarlijks met de Drentse gemeenten en de in Drenthe liggende waterschappen. Samen met de gemeenten bespreken wij wat er in de samenleving leeft en hoe we elkaar kunnen versterken in het realiseren van gezamenlijke ambities. Ook hierbij geldt: maatwerk, afhankelijk van de behoeften van gemeenten.

We zetten in op de uitbreiding van subregionale samenwerkingsvormen, zoals de Regio Zwolle, de verdere invulling van de Duitslandagenda 2017-2020 en de uitvoering van een dynamische lobby top 10.

Regio Deals

Succesvol op het gebied van participatie in netwerken, beleidsbeïnvloeding, maar ook in het benutten van middelen. Dit vergt een actieve houding van zowel het bestuur als de ambtelijke organisatie. Het kabinet heeft regio's uitgenodigd om via Regio Deals partnerschappen voor regionale opgaven te sluiten met het Rijk. Vanuit Drenthe hebben we meerdere Regio Deals ingediend. Gedeputeerde Staten geven bestuurlijke prioriteit aan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe. Naast deze Regio Deal heeft Drenthe samen met de provincies Fryslân en Groningen de Regio Deal 'Natuurinclusieve Landbouw' ingediend.

Daarnaast is samen met alle Drentse Gemeenten een Regio Deal 'Vitale Vakantieparken' ingediend. In het voorjaar is hiervoor een actieprogramma ontwikkeld. Doel is om een grote kwaliteitsslag te maken en het aantal niet-vitale vakantieparken te halveren.

De provincie Drenthe is tevens partner in het voorstel voor de Regio Deal 'Retailagenda – kennis van regionale transitie', samen met Retailand, provincie Fryslân, gemeente Bodegraven en regio Twente. Dit is een voorstel voor een strategisch vastgoedfonds.

Bovendien heeft het college van GS steun uitgesproken voor de Regio Deal 'HollandCity – grenzeloze gastvrijheid in Giethoorn?' van de gemeente Steenwijkerland in samenwerking met de Regio Zwolle en de provincie Overijssel. Datzelfde geldt ook voor de Regio Deal Human Capital Agenda 'Investeren in mensen 2019 – 2022' die is voorbereid door de gemeente Zwolle namens de Regio Zwolle. Met deelname van de gemeenten Meppel, De Wolden en Westerveld.

Aanpak externe betrekkingen

Onder externe betrekkingen verstaan wij al onze inspanningen om de Drentse doelen samen met onze partners te realiseren, bij het Rijk (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). Wij willen als Drenthe zichtbaarder en succesvol zijn. We benutten de lopende Europese programma's om onze doelstellingen te realiseren. De contouren voor de verdeling van EU-middelen na 2021 worden steeds duidelijker. In 2019 zullen de Europese lidstaten cruciale stappen moeten zetten als het gaat om het vormgeven van de toekomstige Europese samenwerking in relatie tot het Meerjarig Financieel Kader. Het is de verwachting dat ten gevolge van de Brexit en de verschuiving van aandacht richting veiligheid en migratievraagstukken de Europese middelen substantieel anders worden ingezet. Dit zal gevolgen hebben voor de voor Drenthe relevante Europese programma's op het gebied van landbouw, platteland en innovatie. De inzet van het Rijk is cruciaal voor de middelen waarop Nederland aanspraak kan maken. Niet alleen wat betreft de middelen die vanuit de EU beschikbaar komen, maar ook als het gaat om de verantwoordelijkheid over het inzetten van deze budgetten (centraal of decentraal).

Samen met onze noordelijke partners zullen wij ook na moeten denken over het benutten van andere Europese instrumenten. In aanvulling daarop zoeken wij verbinding met de Europese lobby vanuit Oost-Nederland en Nedersaksen. Wij voeren een intensieve lobby om voor Drenthe zoveel mogelijk middelen binnen te halen om onze doelen te realiseren.

Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur

Toelichting programma

Drenthe is een bestuurskrachtige en zichtbare provincie. Goede bestuurlijke verhoudingen staan voorop. Bestuur en medewerkers van Drenthe staan midden in de samenleving, stellen kerntaken en maatschappelijke opgaven centraal en geven via flexibele samenwerkingsverbanden invulling en uitvoering aan de ambities uit het collegeakkoord. De provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt sober en proportioneel uitgevoerd.

1.1 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld.

Doelstelling	Resultaat
Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken.	Uitvoering van wettelijke taken op het gebied van veiligheid, inclusief deelname aan het Regionaal Informatie en Expertisecentrum
	Uitvoering van werkbezoeken en representatietaken
	CvdK is aanspreekpunt voor bestuurlijke integriteit
	Ordelijk verloop van procedures voor (her) benoemingen en ontslag van burgemeesters

1.2 PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders

Doelstelling	Resultaat
Focus op de eigen bestuurlijke en maatschappelijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")	Versterken van de rol van het Drents Parlement in de veranderende samenleving, door onder andere het (laten) doen van onderzoek, het organiseren van statenontmoetingen en het actualiseren en ontwikkelen van nieuwe instrumenten
	Vergroting van de aandacht voor en betrokkenheid bij verbonden partijen, door onder andere het (laten) doen van onderzoek en het organiseren van werkbezoeken
	Vergroting van de betrokkenheid van het Drents Parlement bij maatschappelijke instellingen, bedrijven en burgers in Drenthe en vice versa door onder andere het organiseren van werkbezoeken en het voeren van op de eigen rol gericht communicatiebeleid
	Vergroting van toegankelijkheid van het Drents Parlement door de drempel voor burgerinitiatieven te verlagen (agenderingsrecht) en door de organisatie van Drenthe in Debat (twee keer per jaar)
Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	Adviezen van statenwerkgroepen over onder andere inrichting van planning- en controldocumenten en de invloed van Europa/ EU bij strategische Drentse onderwerpen

Doelstelling	Resultaat
	Politiek-bestuurlijk actuele statenontmoetingen/ presentaties
	Oplegnotities bij strategische beleidsdocumenten en planning- en controldocumenten
	Politiek-bestuurlijk actuele evaluatie- en panelonderzoeken
	Flexnotities, feitenoverzichten en statenmemo's over actuele, strategische onderwerpen

1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur

Doelstelling	Resultaat
Financieel gezonde en bestuurskrachtige Drentse medeoverheden en verbonden partijen	Toetsen van begroting, jaarrekening en overige stukken met financiële consequenties van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen a.d.h.v. wet- en regelgeving
	Onder coördinatie totstandgekomen Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht en integrale rapportage Interbestuurlijk Toezicht
	Toetsing functioneren verbonden partijen conform wet- en regelgeving
Heldere en transparante besluitvorming	Controladvisering, doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken
Bevorderen van de kwaliteit van het openbaar bestuur	Actieve deelname aan netwerken rondom opgaven met maatschappelijke partners
	Werkbezoeken aan Drentse gemeenten, omliggende provincies en waterschappen
	Vorbereiding komst nieuw college
	Meer vrouwen in de politiek (Vrouwen Kiezen)

1.4 De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen

Doelstelling	Resultaat
Zichtbaar maken van de provincie om bij te dragen aan het realiseren van de Drentse opgaven	Zorgen voor een zichtbare en herkenbare provincie, met de daarbij behorende (moderne) communicatiemiddelen
	Goed functionerende netwerken met Drentse gemeenten, provincies, waterschappen en maatschappelijke organisaties
	Coördinatie van belangenbehartiging, lobby en externe betrekkingen

Doelstelling	Resultaat
Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte	Doorontwikkeling digitale dienstverlening, aansluitend bij landelijke ontwikkelingen
De provincie Drenthe is een omgevingsbewuste provincie	Ontwikkelingen en (mogelijke) issues uit de samenleving worden gesignaleerd en op een adequate wijze vertaald naar bestuur en medewerkers
Een toegankelijk en zichtbaar besluitvormingsproces van Provinciale Staten voor de Drentse samenleving	<p>Uitnodigende website van het Drents parlement, met actuele en heldere informatie</p> <p>Toegenomen publieke belangstelling voor het Drents parlement (deelnemers gast van de Staten, scholenprojecten, Drenthe in debat, volgers op social media, bezoekers website)</p> <p>De externe communicatie is gericht op een grote groep mensen, door gebruik te maken van meer beeldmateriaal (foto en video) en korte(re) teksten via verschillende communicatiekanalen, rekening houdend met de verschillende burgerschapsstijlen</p> <p>In de voorbereiding van de provinciale verkiezingen door middel van externe communicatie zorgen dat een zo breed mogelijke groep kiezers wordt bereikt</p> <p>Vorbereiding provinciale verkiezingen (20 maart 2019) en nieuwe Statenperiode</p>

1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders

Doelstelling	Resultaat
Drenthe beschikt over een sterke lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk	<p>Focus in de lobby</p> <p>Uitvoering van Europese projecten met cofinanciering</p>
Drenthe beschikt over een goed ontwikkeld bestuurlijk netwerk	<p>Strategische inzet via participatie en financiering van Interprovinciaal Overleg (IPO), Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP)</p> <p>Organisatie van en deelname aan evenementen</p>
Versterken van de samenwerking met Duitsland	<p>Actualisatie Samenwerkingsagenda Nederland – Nedersaksen samen met het Rijk en de provincies Friesland, Groningen en Overijssel</p> <p>Actualisatie Strategie No(o)rd – Inhoudelijke samenwerkingsagenda Eems-Dollard Regio (EDR)</p> <p>Participatie Europees netwerk van grensregio's (European Association of Economic Border Regions)</p>

Doelstelling	Resultaat
Uitwerking IBP	Gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven met andere overheden en partners door het IBP
Uitwerking Regiodeals	Gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven met andere overheden en partners door de regiodeals

Toelichting bestaand beleid

De uitvoering van het bestaande beleid is gebaseerd op:

- Het Beleidskader financieel toezicht op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen provincie Drenthe
- De Beleidsnota, beoordelingskader en uitvoeringsprogramma interbestuurlijk toezicht Drenthe
- De Regelingen voor bezwaar en beroep.
- Nota en protocol Verbonden partijen.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Kwaliteit het openbaar bestuur

Indicator: gemeenten onder preventief financieel toezicht

Aantal gemeenten onder financieel toezicht in Drenthe 0 (2018)

Definitie: Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet meer structureel en reëel sluitende begroting bij een gemeente.

Indicator: opkomst bij verkiezingen

Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen in Drenthe	87,7% (2017)
Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen in Drenthe	51,0% (2015)
Opkomst bij Gemeenteraadsverkiezingen in Drenthe	57,0% (2018)

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
1.2 PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders	Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	Noordelijke Rekenkamer	Onafhankelijk beleidsonderzoek
1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders	Drenthe beschikt over een goed ontwikkeld bestuurlijk netwerk	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland
1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders	Drenthe beschikt over een goed ontwikkeld bestuurlijk netwerk	Vereniging Interprovinciaal Overleg/Huis Nederlandse Provincies	Belangenbehartiging van provincies in "Den Haag" en "Brussel"

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar 1.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	1.1 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld.								
	Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken.								
		Inkoop	19.860	51.634	51.634	0	51.634	51.634	51.634
		Subsidie	15.000	15.000	15.000	0	15.000	15.000	15.000
	Totaal doelstelling		34.860	66.634	66.634		66.634	66.634	66.634
	Totaal beleidsopgave		34.860	66.634	66.634		66.634	66.634	66.634
	1.2 PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integrale bestuurders								
	Focus op de eigen bestuurlijke en maatschappelijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")								
		Inkoop	390.390	346.038	356.038	-10.000	331.038	331.038	331.038
		Subsidie	317.518	324.949	324.949	0	324.949	324.949	324.949
	Totaal doelstelling		707.908	670.987	680.987	-10.000	655.987	655.987	655.987
	Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten								
		Inkoop	37.884	81.016	81.016	0	81.016	81.016	81.016
		Subsidie	252.854	272.040	272.040	0	272.040	272.040	272.040
	Totaal doelstelling		290.738	353.056	353.056		353.056	353.056	353.056
	Totaal beleidsopgave		998.646	1.024.043	1.034.043	-10.000	1.009.043	1.009.043	1.009.043
	1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur								
	Heldere en transparante besluitvorming								
		Inkoop	563.772	581.783	475.783	106.000	380.783	380.783	380.783
		Subsidie	2.902	3.100	3.100	0	3.100	3.100	3.100
		Toev. voorziening	200.000	200.000	200.000	0	200.000	200.000	200.000
	Totaal doelstelling		766.674	784.883	678.883	106.000	583.883	583.883	583.883
	Totaal beleidsopgave		766.674	784.883	678.883	106.000	583.883	583.883	583.883
	1.4 De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen								
	De provincie Drenthe is een omgevingsbewuste provincie								
		Inkoop	17.500	37.790	37.790	0	37.790	37.790	37.790
	Totaal doelstelling		17.500	37.790	37.790		37.790	37.790	37.790
	Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte								
		Inkoop	112.631	154.000	154.000	0	154.000	154.000	154.000
	Totaal doelstelling		112.631	154.000	154.000		154.000	154.000	154.000
	Zichtbaar maken van de provincie om bij te dragen aan het realiseren van de Drentse opgaven								
		Inkoop	275.555	278.090	278.090	0	253.090	253.090	253.090
	Totaal doelstelling		275.555	278.090	278.090		253.090	253.090	253.090
	Totaal beleidsopgave		405.686	469.880	469.880		444.880	444.880	444.880
	1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders								
	Drenthe beschikt over een goed ontwikkeld bestuurlijk netwerk								

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
		Inkoop	95.868	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	951.303	1.706.385	1.637.933	68.452	1.578.396	1.573.063	1.585.266
	Totaal doelstelling		1.047.171	1.706.385	1.637.933	68.452	1.578.396	1.573.063	1.585.266
	Drenthe beschikt over een sterke lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk								
		Inkoop	35.972	75.000	75.000	0	75.000	75.000	75.000
		Subsidie	5.325.470	7.431.900	13.144.011	-5.712.111	2.000.000	2.000.000	2.000.000
	Totaal doelstelling		5.361.443	7.506.900	13.219.011	-5.712.111	2.075.000	2.075.000	2.075.000
	Totaal beleidsopgave		6.408.614	9.213.285	14.856.944	-5.643.659	3.653.396	3.648.063	3.660.266
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		8.614.480	11.558.725	17.106.384	-5.547.659	5.757.836	5.752.503	5.764.706
Baten									
	1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur								
	Heldere en transparante besluitvorming								
		Ontv. bijdragen	-1.399	0	0	0	0	0	0
		Ontv.subsidies	-1.843	-12.000	-12.000	0	-12.000	-12.000	-12.000
	Totaal doelstelling		-3.242	-12.000	-12.000		-12.000	-12.000	-12.000
	Totaal beleidsopgave		-3.242	-12.000	-12.000		-12.000	-12.000	-12.000
	1.4 De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen								
	Zichtbaar maken van de provincie om bij te dragen aan het realiseren van de Drentse opgaven								
		Ontv. bijdragen	0	-7.640	-7.640	0	-7.640	-7.640	-7.640
	Totaal doelstelling			-7.640	-7.640		-7.640	-7.640	-7.640
	Totaal beleidsopgave			-7.640	-7.640		-7.640	-7.640	-7.640
	1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders								
	Drenthe beschikt over een sterke lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk								
		Ontv. bijdragen	-6.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-6.000						
	Totaal beleidsopgave		-6.000						
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-9.242	-19.640	-19.640		-19.640	-19.640	-19.640
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		8.605.238	11.539.085	17.086.744	-5.547.659	5.738.196	5.732.863	5.745.066

Verrekening met reserves

Programma 1	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	8.605.238	11.539.085	17.086.744	-5.547.659	5.738.196	5.732.863	5.745.066
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa	-2.225.470	-7.431.900	-13.144.011	5.712.111	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa		0	0	0	4.000.000	2.000.000	2.000.000

Programma 1	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Saldo verrekend met reserves	-2.225.470	-7.431.900	-13.144.011	5.712.111	2.000.000	0	0
Totaal na bestemming	6.379.768	4.107.185	3.942.733	164.452	7.738.196	5.732.863	5.745.066

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur			
Heldere en transparante besluitvorming	Inkoop	-106.000	In 2019 worden lagere wachtgeldverplichtingen jegens oud GS-leden verwacht.
1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders			
Drenthe beschikt over een goed ontwikkeld bestuurlijk netwerk	Subsidie	-68.452	Op basis van de programmabegroting 2018 van het IPO is voor 2018 een lagere provinciale bijdrage geraamd.
Drenthe beschikt over een sterke lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk	Subsidie	5.712.111	De Europese programma's zijn nu goed op stoom en de cofinancieringsbehoefte is nu dan ook hoger dan in de lopende begroting is opgenomen. Met name voor POP3, EFRO en INTEREGG A & B voorzien wij in 2018 en 2019 een grotere cofinancieringsbehoefte.
Overige verschillen		10.000	Voor de verkiezingen in 2019 is in totaal € 40.000, -- geraamd (2018: € 15.000,-- en 2019: € 25.000,--).
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		5.547.659	

Speerpunt 2: Economisch Drenthe

Ondernemend Drenthe

Vanuit onze provinciale verantwoordelijkheid voor een sterke regionale economie en vanuit de overtuiging dat de overheid van de toekomst een samenwerkende overheid is, hebben wij in het bestuursakkoord de ambitie uitgesproken om samen met onze partners integraal te werken aan de versterking en verduurzaming van de Drentse economie. Daarnaast zijn in ons strategisch beleidskader 'De Economische Koers Drenthe' de richtinggevende principes benoemd waarmee wij het verdienvermogen van de Drentse economie willen versterken. Deze doelstellingen en uitgangspunten zijn onderstreept in de Voorjaarsnota 2018.

Rekening houdend met het verschil in ontwikkeling tussen en binnen regio's in Drenthe, hebben wij de afgelopen jaren allianties gesmeed waarin bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen en overheden in triple-helix verband op gelijke voet samenwerken en fungeren als een elkaar versterkend netwerk. Voorbeelden daarvan zijn de Dutch Techzone, de regio Assen-Groningen, de regio Zwolle en het noordelijke TopDutch programma. Daarmee hebben we met onze samenwerkingspartners op regionaal, provinciaal, nationaal en internationaal niveau een goede uitgangspositie verworven om de (toekomstige) opgaven, onder meer op het gebied van duurzaamheid, vergroening, de versterking van het ondernemers- en investeringsklimaat, welvaart en werkgelegenheid met vertrouwen tegemoet te treden.

Na het aantreden van het huidige kabinet zijn voor deze dossiers ook nieuwe kansen gerezen. Met name het Interbestuurlijk Programma (IBP) en het instrument Regio Deals ondersteunen onze inzet bij het in samenhang realiseren van maatschappelijke opgaven op gebiedsniveau. Zo zullen wij in afstemming met het rijk en onze regionale partners de komende maanden extra inzet plegen op de concretisering van de door ons (mede) ingediende Regio Deals: Zuid- en Oost-Drenthe, Vitale vakantieparken, Natuur-inclusieve landbouw en Retail.

Investeren in de arbeidsmarkt en human capital blijft nodig

Nu de economische crisis achter de rug is, staat Drenthe er relatief goed voor. De (maak)industrie is op stoom, er is werk, in de winkelstraten is het druk en voor het vierde jaar op rij stijgt de bouwproductie. In een groot aantal Drentse sectoren zitten sommige bedrijven zelfs tegen het plafond aan en kampen steeds meer met een tekort aan productiemiddelen en mensen. Zoals in de Voorjaarsnota 2018 is benoemd, is de verwachting dat de concurrentie tussen bedrijven om gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden alsmaar sterker zal worden. Om ervoor te zorgen dat de economische groei op termijn niet door het gebrek aan voldoende goed geschoolde werknemers onder druk komt te staan, is een goed functioneren van de arbeidsmarkt van groot belang. De provincie blijft zich daarom ook in 2019 samen met haar partners inzetten voor een duurzame arbeidsmarkt in Drenthe. De uitvoering van Motie 2017-9 'Intensiveren aanpak mismatch arbeidsmarkt' draagt hieraan bij.

Sterk MKB

Van oudsher speelt het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) in Drenthe een grote rol. Met de begroting 2019 houden we koers en blijven wij hierop inzetten, met ons integraal en op maat gemaakt innovatie-instrumentarium. Het Exportprogramma, de Bedrijvenstimuleringsregeling en de Voucherregeling 'Ik ben Drentse Ondernemer (IBDO)' zijn voorbeelden die huidige en toekomstige Drentse bedrijven ook in 2019 ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuwe en het behoud van bestaande werkgelegenheid.

De verdere uitvoering van het Binnenstadfonds draagt daarnaast bij aan robuuste, toekomstbestendige en compacte binnensteden met minder structurele leegstand.

Dankzij de gunstige geografische ligging in Noordwest-Europa, de goede kwaliteit van de verbindingen en expertise van het bedrijfsleven is de logistieke sector als enabler van strategisch belang voor de Drentse economie. In 2019 spitst onze inzet zich op dit terrein toe op het project TopDutch Logistics van VNO NCW en de logistieke campagne van TopDutch.

Innovatieclusters

Voor het noordelijk innovatie-ecosysteem is 2019 een overgangsjaar. Het is het laatste jaar dat we de noordelijke clusterorganisaties Energy Valley, Wetsus, Greenlincs en HANNN als 3 provincies structureel subsidiëren. In 2019 vindt besluitvorming plaats over hoe we daar vanaf 2020 een vervolg aan zullen geven. We blijven samen met onze partners inzetten op nieuwe initiatieven voor concrete projectontwikkeling en business development voor innovatie. Waar mogelijk worden de kansen van de Europese structuurfondsen voor innovatie benut, met een belangrijk accent op het MKB.

De blik vooruit

Wereldwijd vinden momenteel grote veranderingen plaats die van invloed kunnen zijn op de Drentse economie. We volgen deze trends en ontwikkelingen. Sommige, zoals de omslag naar een meer circulaire groene economie, de afbouw van de gaswinning en de energietransitie (ook in relatie tot de innovaties op het gebied van waterstof) zien we dicht bij huis. Anticiperend hierop overleggen wij met partners en het Rijk over een transitieprogramma. Maar ook de mondiale trends als robotisering en technologisering in relatie tot arbeid, en de kansen die bijvoorbeeld alternatieve valuta (bitcoin), en het 'Internet of Things' de komende jaren bieden, hebben onze aandacht in 2019.

Versterking groene economie

In 2019 versterken we onze groene propositie. Dit doen we door in te zetten op circulaire economie, biobased economie en de raakvlakken tussen energie(reductie) en economie te benutten. De 'Roadmap Circulaire Economie' bevat voor Drenthe een strategie en handelingsperspectief om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Ze geeft ons op provinciale schaal voldoende aanknopingspunten voor concrete acties. We willen als launching customer circulair gaan uitvragen en inkopen. Samen met NICE (Noordelijke Innovatielab Circulaire Economie) werken we verder aan innovatieve circulaire initiatieven in onder andere de bouw en afval en kunststofverwerking.

Ook over de provinciegrenzen bundelen we onze krachten. Op Noordelijke schaal zal het grondstofstromenonderzoek aanleiding zijn om concrete acties in gang te zetten. Onder andere op het transitiepad bouw liggen er ook kansen op Noord-Nederlandse schaal.

Een ander initiatief is 'Chemport Europe'. Het prille initiatief is gericht op een intensivering van de contacten tussen de chemieclusters en aanverwante bedrijvigheid in Emmen en de Eemsdelta. Middels gerichte branding en acquisitie moet dit leiden tot nieuwe bedrijvigheid in onze regio.

Digitalisering en breedband

Samen met het Breedband Platform Drenthe (VerbindDrenthe) wordt ingezet op verdere samenwerking en professionalisering van de breedbandinitiatieven. Eind 2018 hebben bijna 9.000 witte adressen de beschikking over snel internet. In 2019 wordt hard gewerkt om de resterende witte adressen aan te sluiten op snel internet. Uiteindelijk doel is dat alle 24.500 witte adressen in Drenthe de beschikking krijgen over snel internet.

Vrijtijdseconomie

In 2019 zetten we samen met onze partners waaronder Marketing Drenthe in op toeristische marketing en promotie met als doel de toekomstbestendigheid van de Drentse vrijetijdssector. Onze actieve acquisitiestrategie in combinatie met het programma “Versterken Vrijtijdseconomie en Fietsen’ trekt nieuwe spelers in dag- en verblijfsrecreatie aan en bevordert de innovatiekracht van de VTE-ondernemer. Dit leidt tot een duidelijk werkgelegenheidsimpuls. Het investeringsprogramma 2016-2019 van € 17 mln. leidt tot een economisch effect van ca. € 100 mln. aan extra bestedingen door vakantiegangers en dagjesmensen die naar Drenthe komen. Internationaal staat Drenthe als voorbeeldregio met het UCI Bike Region Label goed op de fietskaart.

In de voorjaarsnota hebben we aangegeven ook in 2019 veel aandacht te willen genereren voor de regio en de vrijetijdssector. Dat doen wij o.a. met de realisatie van grootschalige fietsevenementen zoals het WK paracycling 2019, de opening van het project fietsen op de VAM-berg en de uitvoering van ons Bike Region programma waarin we onderscheidende en beeldbepalende projecten in beeld brengen en zorgen voor verbinding tussen deze mooie fietsinitiatieven en de fietspartners. Samen met gemeenten en de sector werken we daarnaast aan de uitvoering van het actieprogramma vitale vakantieparken Drenthe waarmee we vitale parken stimuleren om te excelleren en niet-vitale vakantieparken ondersteunen bij het transformeren naar een passende nieuwe functie. Dit actieprogramma hebben we ook als Regio Deal ingediend bij het Rijk.

Programma 2: Regionale economie

Toelichting programma

De provincie zet zich in voor een sterke regionale economie. Een goede werkgelegenheid binnen de regio is daarbij het hoofddoel. Om die te bereiken investeert de provincie in een gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven en werknemers. Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. De provincie zorgt daarom voor goede randvoorwaarden en samenwerking met universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten.

2.1 Realiseren van een groene en duurzame economie

Doelstelling	Resultaat
Faciliteren van het vergroeningsproces door middel van externe organisaties	Noordelijke Clusterorganisatie Greenlincs draagt bij aan business development.
	Taskforce groene chemie ondersteunt de uitbouw van het bedrijvennetwerk SUSPACC (Sustainable Product and Chemicals Cluster) en aanverwant bedrijfsleven. Focus hierbij op realisatie pilot plants, aansluiting bedrijfsleven en kenniscluster GreenPAC, en verbinden bedrijfsleven met potentiële klanten.
	De Roadmap circulaire economie is in uitvoering. Het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie (NICE) draagt hieraan bij.
Profilering van Drenthe als groene economische provincie (circulair én biobased)	In samenwerking met de gemeente Emmen dragen wij bij aan de uitvoering van een communicatieprogramma rond de biobased economie (bbe)
	Doorontwikkeling Chemport Europe, een gerichte value proposition en acquisitie voor chemie/bbe in Drenthe/Groningen.
Doorontwikkeling van Drenthe als biobased economy	Realisatie projecten/businesscases op het gebied van agribusiness/biobased economy/circulaire economie
	Kennisuitwisseling tussen Drentse (chemische) bedrijfsleven en kennisinstellingen (Centre of Expertise-HBO en Centrum Innovatief Vakmanschap-MBO), resulterend in onderzoeksprojecten, stageplekken en versterking personeelsaanbod
	Drentse invulling circulaire economie door concrete projecten als verdieping Drentse grondstofstromenanalyse en circulaire woningbouw
	Aansluiting realiseren op de Noordelijke Samenwerkingsagenda Circulaire Economie

Doelstelling	Resultaat
	<p>Uitbouw sustainable ecosysteem Emmen t.b.v. reeds gevestigde bedrijfsleven én voor het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid. Dit door middel van realisatie van o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - SPIC (proeftuin die faciliteert bij het testen/ontwikkelen/implementeren van biobased en recycling innovaties) - Pilot plant chemische recycling - Plant voor bewerking biomassa en proefproductie van biocomposieten <p>Transformatie Emmtec en omgeving tot een campusachtige omgeving</p> <p>In samenwerking met het bedrijfsleven stellen wij een agenda voor de chemie en procesindustrie op. De duurzaamheid en vergroening zijn daarbij leidende thema's.</p>

2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Stimulering van innovatief ondernemerschap en ondernemersklimaat	<p>Voor de ondersteuning van het MKB zetten wij een breed Instrumentarium in</p> <p>In het kader van het Programma Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO) (start, groei, innovatie en export), wordt uitvoering gegeven aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de Ondernemersfabrieken Drenthe, - het uitbouwen van het platform Ikbendrentsondernemer.nl - exportstimulering <p>Verkenning en werkprogramma Digitale Economie in kaart gebracht</p> <p>Wij voeren een stevige lobby richting het Rijk en Europa voor de cohesiefondsen na 2020. Waaronder het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)</p> <p>In samenwerking met partners in de regio (bedrijfsleven, kennisinstellingen, andere overheden) werken wij aan een nieuwe Economische Strategie</p> <p>Samen met onze partners geven wij invulling aan de Drentse betekenis-economie.</p> <p>Met de Bedrijvenregeling Drenthe 2018-2019 (BRDR) ondersteunen wij projecten van ondernemingen gericht op uitbreiding, vestiging, diversificatie of fundamentele wijziging van bedrijfsactiviteiten</p>
Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau	<p>Nieuwe impulsen TT circuit o.a. Formule 1</p> <p>Doorontwikkeling Rode Loper beleid en uitvoering geven aan het plan voor economische profilering en marketing Drenthe</p>

Doelstelling	Resultaat
	<p>Uitvoering geven aan de Acquisitiestrategie Drenthe, o.a. via Top Dutch campagne</p> <p>Actieve lobby voor het behoud van Rijksdiensten en waar mogelijk aantrekken van nieuwe rijksbanen</p> <p>Binnen de gebiedsontwikkelingsvisie zetten wij ons in voor een duurzame en innovatieve doorontwikkeling van de luchthaven Groningen Airport Eelde. Aandachtspunten zijn o.a. de kwaliteit van de vestigingslocatie/herontwikkeling Rijksluchtvaartschool (RLS), de realisatie van de Logistieke Hub en Energielandgoed</p>
Bevorderen economisch ecosysteem	<p>Uitbouw van het ecosysteem HTSM (High Tech Systemen en Materialen)</p> <p>Ontwikkeling van nieuwe en versterking van bestaande proeftuinen en fieldlabs</p> <p>Besluitvorming over toekomstige financiering clusterorganisaties Energy Valley, Wateralliantie en Healthy Ageing Network Noord-Nederland.</p> <p>Doorontwikkeling medische technologie: o.a. door uitbreiding Health Hub Roden en uitwerking van het plan VitaRoden.</p>
Versterken economische structuur Zuidoost (= Vierkant voor Werk)	<p>Voortzetten Bedrijvenregeling Dutch TechZone (voorheen Vierkant voor werk)</p> <p>Bijdrage aan de uitvoering van de Projectenportfolio Dutch TechZone</p>
Versterken Projectontwikkeling en Businessdevelopment	<p>Projecten op speerpunten (en crossovers) HTSM, health, gezondheidseconomie, agribusiness, biobased economy en circulaire economie; in nauwe samenwerking overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen</p> <p>Betere benutting SNN instrumenten Drents bedrijfsleven</p> <p>Prestatieafspraken met de NOM over Business Development en de realisatie van projecten op de speerpunten (en crossovers) Energie, HTSM, Biobased economy en gezondheidseconomie</p>
Noordelijke en grensoverschrijdende economische samenwerking	<p>Grensoverschrijdende economische samenwerking met provincie Overijssel (inclusief Regio Zwolle)</p> <p>We geven invulling aan het Economic Board Noord-Nederland en uitvoering geven aan de Noordelijke Innovatie Agenda</p> <p>Bijdragen aan de economische samenwerking Regio Groningen-Assen</p>
Provincie Drenthe (als organisatie) laten functioneren als launching customer	<p>Alle door de provincie meegefinancierde restauratie- en herbestemmingsprojecten, zijn praktijkopleidingsplaats</p> <p>We stemmen ons inkoopbeleid af op de roadmap circulaire economie en hebben expliciet aandacht voor Social Return on Investment (SROI)</p>

Doelstelling	Resultaat
Toekomst Groningen Airport Eelde	Toekomstbestendig Groningen Airport Eelde

2.3 Investeren in kennisontwikkelingen en een bestendige arbeidsmarkt

Doelstelling	Resultaat
Betere aansluiting van het onderwijs bij behoeften van het bedrijfsleven	<p>Samen met belanghebbenden faciliteren wij een provincie brede structuur voor arbeidsmarktmonitoring: het Arbeidsmarktdashboard Drenthe</p> <p>In lijn met motie M 2017-9 werken wij samen met onze partners aan de implementatie van een regionaal fonds, dat financiering van (om)scholing faciliteert en ertoe bijdraagt dat de voor werkgevers en werknemers beschikbare scholingsmiddelen beter ontsloten gaan worden</p> <p>Het provinciale arbeidsmarktbeleid ondersteunt/ versterkt de regionale samenwerking tussen sociale partners en brengt hiertoe minimaal twee keer per jaar actoren samen die een rol spelen op de Drentse arbeidsmarkt</p> <p>Wij werken samen met de partners in de arbeidsmarktregio's om de bestaande arbeidsmarktinfrastructuur (bijv. Servicepunt Techniek) te versterken</p> <p>Door middel van een subsidieregeling steunen wij nieuwe publiek private samenwerkingsverbanden van onderwijs en bedrijfsleven</p>
Versterken van de beroepsbevolking en de arbeidsmarkt van de toekomst	<p>Bevorderen praktijkopleidingsplaatsen (bouw en installatie) o.a. via de regeling Instandhoudingen monumenten en beeldbepalende bouwwerken</p> <p>Het aanjagen van activiteiten gericht op de versterking van het 'human capital' in het kader van het regionale Zorgpact en Techniepact (ook als werkgever/ opdrachtgever voor o.a. Technasium opdrachten in het kader van de verdubbeling van de N34)</p> <p>In samenwerking met het bedrijfsleven, gemeenten, universiteiten en hogescholen onderzoeken wij wat nodig is om hoger opgeleide studenten te behouden voor de regio</p> <p>Meer Wetenschap en Techniek (W&T) in het basisonderwijs</p>
Inzet op wederzijdse grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit (nationaal en internationaal)	<p>Verbeterde samenwerking met Duitsland voor opleiden van vakkrachten en bemiddeling van werkzoekenden</p> <p>Bevorderen grensoverschrijdende nieuwe initiatieven en/of projecten (Netwerk, INTERREG)</p> <p>Extra impuls om meertalig onderwijs op (basis)scholen te stimuleren</p>

Doelstelling	Resultaat
Versnellen overgang van werkloosheid naar werk	Eerste resultaten van het Europees Globaliseringsfonds project (EGF) voor de bankensector worden aangeboden aan PS

2.4 Breedband in Drenthe

Doelstelling	Resultaat
In het voorjaar van 2019 is in de witte gebieden breedband beschikbaar	50-75% van de witte adressen heeft breedband beschikbaar De resterende gebieden zijn aanbestedingsgereed of aanbieders zijn gestart met de aanleg

2.5 Versterken van de vrijetijdseconomie

Doelstelling	Resultaat
Het verbeteren van het Drents imago	Jaarlijkse prestatieafspraken met Marketing Drenthe, gericht op promotionele activiteiten rond evenementen, festivals en andere initiatieven en marketing ingezet op het in beeld brengen van Drenthe bij de kansrijke doelgroepen
Meer werkgelegenheid en hogere bestedingen in de vrijetijdseconomie van Drenthe	Betere en gerichte digitale ontsluiting van het product Drenthe voor de vrijetijdseconomie Meerjaren campagne door Marketing Drenthe & Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen gericht op het aantrekken van meer buitenlandse toeristen (verblijfs- en dagrecreatief) naar Drenthe uit met name Duitsland en België Internationale marketingkansen van vliegroutes naar Groningen Airport Eelde benut Jaarlijkse prestatieafspraken met Marketing Drenthe om de Drentse vrijetijdssector goed over het voetlicht te brengen bij relevante doelgroepen in binnen en buitenland en om deze aan te zetten tot bezoek en bestedingen in Drenthe.
Ontwikkelruimte voor vernieuwende en bestaande recreatieve/toeristische bedrijven	Netwerken en organisaties, zoals Gastvrij Drenthe, zijn ondersteund. Educatieve en attractieve voorzieningen of evenementen in de natuur gerealiseerd Ontwikkelen van nieuwe dagattracties als onderdeel van de Acquisitiestrategie Drenthe en verblijfsrecreatie Uitvoering regeling Vrijetijdseconomie gericht op stimulering en ontwikkeling innovatieve dag- en verblijfsrecreatie in Drenthe Het Recreatie Expertteam heeft meer dan 10 ondernemers geholpen bij het versterken van het bedrijf en ondernemerschap

Doelstelling	Resultaat
De potentie van Drenthe als wandelprovincie sterker benutten	Up-to-date en uitgebouwde routestructuren voor wandelen. Bijdragen in de instandhouding van recreatieve voorzieningen.
	Het wandelknooppuntennetwerk is verder uitgerold in Drenthe
	Invulling uitvoeringsagenda wandelstrategie
Revitalisering verblijfsrecreatie in Drenthe	Uitvoering Actieprogramma Vitale Vakantieparken Drenthe en inzet Vitaliteitsfonds

2.6 Drenthe, de fietsprovincie

Doelstelling	Resultaat
Stimuleren van het fietsgebruik en versterken van het fietsnetwerk	Uitvoering Kwaliteitsimpuls Optimaal Fietsnetwerk (investeringsagenda), o.a. infra, fietsroutenetwerk, voorzieningen, digitale en analoge informatievoorziening en innovatieve pilots en experimenten
	Invulling gegeven aan strategie en portfolio van het UCI Bike Region Label door middel van projecten en evenementen
	Pilots voor het stimuleren van het fietsen naar school en werk
	Fietsknooppuntennetwerk 2.0 incl. afstapplaatsen, voorzieningen, service en digitale informatievoorziening d.m.v. website en app
	Uitvoering MTB-visie en MTB jaar 2019
	Transitie VAM-berg naar het 'Dak van Drenthe'. Icoonproject waarin gefaseerd deze bijzondere locatie wordt doorontwikkeld tot een toeristisch en recreatief gebied met aanleg van onderscheidende fiets-, MTB- en wandelroutes. Fase 1 betreft aanleg van diverse routes en komt gereed in 2019.
	Stimuleren en afstemmen route- en evenementenaanbod voor wielrenners en E-bike
Versterken van fietsevenementen en imago fietsprovincie Drenthe	Diverse mediacampagnes positioneren fietsprovincie Drenthe
	Uitvoering WK Paracycling 2019
	Ontwikkelen van een gevarieerde fietsevenementenkalender en versterken van onderscheidende fietsevenementen zoals de Bartje- en Drenthe 200, de Slag om Norg, Ronde van Drenthe, Superprestige Gieten en de Drentse fietsvierdaagse.

Toelichting bestaand beleid

Economische zaken en arbeidsmarkt:

De inzet van de provincie Drenthe, op economische terrein is uitgewerkt in de 'Economische Koers Drenthe 2015-2019'. De Koers bevat de richtinggevend principes waarmee wij het verdienvermogen van de Drentse economie versterken. Daarnaast beschrijft de Koers de kansen die wij zien om onze ambities te realiseren. Om deze te benutten zullen we de maatschappelijk opgaven ook in te toekomst integraal moeten aanvliegen in nauwe samenwerking met rijk, gemeenten en waterschappen en inwoners.

Het beleid is onder meer terug te vinden in de onderstaande beleidsdocumenten:

- Investeringsbeleid Vliegveld Groningen Airport Eelde
- Duitsland Agenda
- Topdutch
- Bedrijvenregeling Dutch Techzone (voorheen Vierkant voor werk)
- Bedrijvenregeling Drenthe

Arbeidsmarkt en Onderwijs

In de Economische Koers staat naast 'Concurrentiekracht', 'Groene Economie' en 'Vestigingsklimaat' ook de versterking van de Drentse arbeidsmarkt centraal. Een arbeidsmarkt waar alle werkgevers beschikken over voldoende en goed geschoold personeel en waar werknemers een baan vinden die aansluit bij hun opleiding en competenties.

Het uitvoeringsprogramma Arbeidsmarkt en Onderwijs geeft voor de jaren 2016 tot met 2019 het kader voor de inzet van de provincie Drenthe op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs weer. Het programma draagt daarmee bij aan een sterkere verbinding tussen de plannen en activiteiten van de arbeidsmarktpartners in Drenthe.

Het beleid is onder meer terug te vinden in de onderstaande beleidsdocumenten:

- Uitvoeringsprogramma Arbeidsmarkt en Onderwijs
- Drenthe of Dreef – 21 projecten die werken

Drenthe, dé Fietsprovincie

De Kwaliteitsimpuls Optimaal Fietsnetwerk vormt het kader om de provinciale ambitie en doelen te kunnen realiseren voor een optimaal en toekomstbestendig fietsnetwerk en de vrijetijdseconomie in Drenthe te stimuleren.

Revitalisering verblijfsrecreatie

In samenwerking met gemeenten en de sector is als uitwerking van het bestuurlijke convenant Aanpak Vitale Vakantieparken Drenthe 2018-2024, het actieprogramma Vitale Vakantieparken Drenthe opgesteld. Het actieprogramma vormt het fundament voor de uitvoering van het programma Vitale Vakantieparken.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale economie

Indicator: bruto regionaal product per provincie

Toename bruto regionaal product in Drenthe 2,4% (2017)

Definitie: Dit betreft het bruto regionaal product (tegen marktprijzen) per provincie. Het getoonde percentage is de verandering in het BRP ten opzichte van het voorafgaande jaar.

Indicator: Werkgelegenheid in 2016

Bruto arbeidsparticipatie in Drenthe 68,6% (2017)

Definitie: Werkgelegenheid wordt hier uitgedrukt in het percentage bruto-arbeidsparticipatie: het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de totale bevolking van 15-75 jaar.

Investerings

Samenvatting van de investeringen per programma:

Omschrijving investeringen	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2017	Netto Investing 2018	Netto Investing 2019	Netto Investing 2020	Netto Investing 2021	Netto Investing 2022
INVESTERINGEN Programma 2. Regionale economie								
Health Hub Roden (HHR)	70.059	2.467.260	-	1.699.724	767.536	-	-	-
Voormalige Rijksluchtvaartschool (RLS)		1.872.724		1.507.724	365.000			
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2.	70.059	4.339.984	-	3.207.448	1.132.536	-	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe	Stimulering van innovatief ondernemerschap en ondernemersklimaat	MKB-fonds Drenthe	Stimulering MKB innovatie
2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe	Versterken Projectontwikkeling en Businessdevelopment	NV Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid
2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe	Versterken Projectontwikkeling en Businessdevelopment	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland
2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe	Toekomst Groningen Airport Eelde	Groningen Airport Eelde	Uitoefening van het luchthavenbedrijf

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe								
	Stimulering van innovatief ondernemerschap en ondernemersklimaat								
		Inkoop	512.403	1.717.597	3.800.000	-2.082.403	0	0	0
		Kapitaallasten	0	0	0	0	63.776	63.776	63.776
		Subsidie	-4.340	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		508.063	1.717.597	3.800.000	-2.082.403	63.776	63.776	63.776
	Toekomst Groningen Airport Eelde								
		Subsidie	1.250.000	2.785.000	1.585.000	1.200.000	1.585.000	1.085.000	1.085.000
	Totaal doelstelling		1.250.000	2.785.000	1.585.000	1.200.000	1.585.000	1.085.000	1.085.000
	Versterken economische structuur Zuidoost (= Vierkant voor Werk)								
		Subsidie	4.897.647	5.113.066	0	5.113.066	0	0	0
	Totaal doelstelling		4.897.647	5.113.066		5.113.066			
	Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau								
		Inkoop	52.712	466.470	224.227	242.243	224.227	224.227	224.227
		Kapitaallasten	0	0	0	0	132.309	132.309	132.309
		Subsidie	6.880.609	4.692.688	4.827.688	-135.000	4.734.358	4.649.358	4.564.358
	Totaal doelstelling		6.933.321	5.159.158	5.051.915	107.243	5.090.894	5.005.894	4.920.894
	Totaal beleidsopgave		13.589.031	14.774.821	10.436.915	4.337.906	6.739.670	6.154.670	6.069.670
	2.3 Investeren in kennisontwikkelingen en een bestendige arbeidsmarkt								
	Betere aansluiting van het onderwijs bij behoeften van het bedrijfsleven								
		Inkoop	293.725	450.000	450.000	0	300.000	300.000	300.000
		Subsidie	340.094	450.000	450.000	0	300.000	300.000	300.000
	Totaal doelstelling		633.819	900.000	900.000		600.000	600.000	600.000
	Versterken van de beroepsbevolking en de arbeidsmarkt van de toekomst								
		Inkoop	209.046	200.000	0	200.000	0	0	0
		Subsidie	17.387	10.000	10.000	0	10.000	10.000	10.000
	Totaal doelstelling		226.433	210.000	10.000	200.000	10.000	10.000	10.000
	Totaal beleidsopgave		860.252	1.110.000	910.000	200.000	610.000	610.000	610.000
	2.4 Breedband in Drenthe								
	In het voorjaar van 2019 is in de witte gebieden breedband beschikbaar								
		Subsidie	629.863	812.412	50.000	762.412	0	0	0
	Totaal doelstelling		629.863	812.412	50.000	762.412			
	Totaal beleidsopgave		629.863	812.412	50.000	762.412			
	2.5 Versterken van de vrijetijdseconomie								
	Het verbeteren van het Drents imago								
		Subsidie	432.143	58.059	0	58.059	0	0	0
	Totaal doelstelling		432.143	58.059		58.059			
	Meer werkgelegenheid en hogere bestedingen in de vrijetijdseconomie van Drenthe								
		Inkoop	321.349	136.949	36.949	100.000	36.949	36.949	36.949
		Subsidie	3.269.445	3.849.907	3.494.820	355.087	2.644.820	2.644.820	2.644.820
	Totaal doelstelling		3.590.794	3.986.856	3.531.769	455.087	2.681.769	2.681.769	2.681.769

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
	Revitalisering verblijfsrecreatie in Drenthe								
		Subsidie	0	1.460.000	1.260.000	200.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000
	Totaal doelstelling			1.460.000	1.260.000	200.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000
	Totaal beleidsopgave		4.022.938	5.504.915	4.791.769	713.146	3.941.769	3.941.769	3.941.769
	2.6 Drenthe, de fietsprovincie								
	Stimuleren van het fietsgebruik en versterken van het fietsnetwerk								
		Inkoop	2.144.649	1.697.812	2.135.000	-437.188	0	0	0
	Totaal doelstelling		2.144.649	1.697.812	2.135.000	-437.188			
	Totaal beleidsopgave		2.144.649	1.697.812	2.135.000	-437.188			
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		21.246.733	23.899.960	18.323.684	5.576.276	11.291.439	10.706.439	10.621.439
	Baten								
	2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe								
	Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau								
		Ontv. bijdragen	-38.183	-32.200	-32.200	0	-32.200	-32.200	-32.200
	Totaal doelstelling		-38.183	-32.200	-32.200		-32.200	-32.200	-32.200
	Totaal beleidsopgave		-38.183	-32.200	-32.200		-32.200	-32.200	-32.200
	2.3 Investeren in kennisontwikkelingen en een bestendige arbeidsmarkt								
	Betere aansluiting van het onderwijs bij behoeften van het bedrijfsleven								
		Ontv. subsidies	-6.197	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-6.197						
	Totaal beleidsopgave		-6.197						
	2.5 Versterken van de vrijetijdseconomie								
	Meer werkgelegenheid en hogere bestedingen in de vrijetijdseconomie van Drenthe								
		Ontv. bijdragen	-100.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-100.000						
	Totaal beleidsopgave		-100.000						
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-144.380	-32.200	-32.200		-32.200	-32.200	-32.200
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		21.102.352	23.867.760	18.291.484	5.576.276	11.259.239	10.674.239	10.589.239

Verrekening met reserves

Programma 2	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	21.102.352	23.867.760	18.291.484	5.576.276	11.259.239	10.674.239	10.589.239
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve versterking economische structuur	1.757.018			0			
Bijdrage van Reserve versterking economische structuur		-700.000		-700.000			
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda		1.300.000		1.300.000			

Programma 2	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-7.085.000	-7.795.000	710.000	-1.260.000	-1.260.000	-1.260.000
Bijdrage van Reserve Groningen Airport Eelde		-2.785.000	-1.585.000	-1.200.000	-1.585.000	-1.085.000	-1.085.000
Bijdrage aan Saldireserve			1.350.000	-1.350.000			
Bijdrage van Saldireserve		-5.671.276	-500.000	-5.171.276			
Saldo verrekend met reserves	1.757.018	-14.941.276	-8.530.000	-6.411.276	-2.845.000	-2.345.000	-2.345.000
Totaal na bestemming	22.859.370	8.926.484	9.761.484	-835.000	8.414.239	8.329.239	8.244.239

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe			
Stimulering van innovatief ondernemerschap en ondernemersklimaat	Inkoop	2.082.403	In 2019 is de laatste investeringsbijdrage geraamd voor de gebiedsontwikkeling GAE, onderdeel van de investeringsagenda conform het afgesproken uitgavenritme.
Toekomst Groningen Airport Eelde	Subsidie	-1.200.000	Dit betreft een afname van de NEDAB vergoeding en de ROF voor de toekomst GAE conform het afgesproken uitgavenritme.
Versterken economische structuur Zuidoost (= Vierkant voor Werk)	Subsidie	-5.113.066	De regeling Vierkant voor Werk en de bedrijvenregeling Drenthe is per 2019 beëindigd.
Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau	Inkoop	-242.243	De rijksbijdrage Herstructurering bedrijventerreinen is voor 2019 niet meer begroot.
	Subsidie	135.000	Bijdrage in projecten versterking economische structuur is in 2019 hoger.
Versterken van de beroepsbevolking en de arbeidsmarkt van de toekomst	Inkoop	-200.000	Er is geen specifiek budget meer opgenomen voor het projectenbureau Drenthe.
2.4 Breedband in Drenthe			
In het voorjaar van 2019 is in de witte gebieden breedband beschikbaar	Subsidie	-762.412	Afname van de proceskosten voor het Programma Breedband omdat voorzien is dat het programma in 2019 wordt beëindigd.
2.5 Versterken van de vrijetijdseconomie			
Het verbeteren van het Drents imago	Subsidie	-58.059	Voor verbeteren van het Drents imago is voor 2019 geen specifiek budget meer beschikbaar.
	Inkoop	-100.000	Voor 2019 zijn geen afzonderlijke proceskosten begroot.

Doelstelling	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Meer werkgelegenheid en hogere bestedingen in de vrijetijdseconomie van Drenthe	Subsidie	-355.087	In 2017 is € 105.000 overgeheveld naar 2018. Daarnaast is er € 250.000 minder opgenomen voor voorzieningen toeristisch aanbod.
Revitalisering verblijfsrecreatie in Drenthe	Subsidie	-200.000	Dit betreft een afname van de inzet van middelen in vitale vakantieparken conform het afgesproken uitgavenritme.
2.6 Drenthe, de fietsprovincie			
Stimuleren van het fietsgebruik en versterken van het fietsnetwerk	Inkoop	437.188	Fasering van het project Fietsprovincie nr 1, conform het afgesproken uitgavenritme van de investeringsagenda.
Overige verschillen			
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		-5.576.276	

Speerpunt 3: Bereikbaar Drenthe

Algemeen

We zetten ons in voor een goede bereikbaarheid van sterke steden en een dynamisch platteland. Optimale bereikbaarheid via lucht, weg, water, spoor en fietspaden is van groot belang voor economische ontwikkeling en welbevinden in Drenthe. Slimme en duurzame mobiliteit moet onze stedelijke centra en voorzieningen bereikbaar houden vanuit en naar de regio. We willen het aantal verkeersslachtoffers verder terugdringen door onze wegen veiliger in te richten en via verkeerseducatie en campagnes de weggebruikers te wijzen op veiligheid in het verkeer vanuit de ambitie Samen richting Nul verkeersslachtoffers! Wij achten Groningen Airport Eelde (GAE) van belang voor het vestigingsklimaat en de bereikbaarheid voor Noord-Nederland. Daarbij zetten wij in op versterking van de omgeving rond GAE.

Veilig bereikbaar

Voor de leefbaarheid in Drenthe is het van belang vast te stellen welke mogelijkheden er zijn om te zorgen dat voorzieningen op het platteland bereikbaar blijven voor iedereen. Wij betrekken daarbij ook het bedrijfsleven, scholen en zorginstellingen, spreken aan op eigen verantwoordelijkheden en zoeken naar niet-traditionele (infrastructurele) maatregelen als informatievoorziening, gedragsverandering en inrichting. We werken naar een nieuw investeringsprogramma verkeer en vervoer, door samen met onze partners na te denken over een toekomstbestendige en optimaal veilige bereikbaarheid voor logistiek, distributie, zorg en openbaar vervoer. De komende periode wordt verder gewerkt aan de uitvoering van de verdubbeling N34-zuid tussen Emmen en Coevorden. Er zal duidelijkheid komen over een veiligere en verbeterde corridor Emmen-Groningen, waaronder de gedeeltelijke verdubbeling van de N34, en mogelijke oplossingen voor verkeer per spoor. Op het traject Emmen-Rheine zijn wij met onze Duitse partners een verkenning gestart om personenvervoer over spoor mogelijk te maken. Dit mede als aanjager voor de Dutch Techzone. In 2019 investeren wij in de verbetering van de infrastructuur, met name aan enkele stroomwegen. Daarnaast worden reguliere onderhoudswerkzaamheden op de Drentse wegen en vaarwegen uitgevoerd.

Duurzame mobiliteit

We willen meer invulling geven aan het verduurzamen van de mobiliteit. Daarom haken we aan op één van de vijf energietransitiepaden van het Rijk: mobiliteit & energie. We zien toe op concrete invulling en naleving van de voorwaarden voor duurzaamheid in de nieuwe concessie voor het openbaar busvervoer.

Fietsprovincie

Samen met vele partners werken we aan het versterken van onze koppositie als dé vijf sterren-fietsprovincie. We investeren in de kwaliteit van onze fietspaden en vergroten de fietsbeleving samen met ondernemers. We blijven investeren in het verbeteren en toekomstbestendig maken van de fietsinfrastructuur. Ook brengen we Drenthe meer in beeld met campagnes en fietsevenementen en zetten in op meer en veilig fietsgebruik.

Groningen Airport Eelde

Op basis van de Ontwikkelvisie luchthavenomgeving Groningen Airport Eelde (GAE) zijn de provincie Drenthe en de gemeente Tynaarlo een proces gestart om te komen tot een ruimtelijk-economische ontwikkeling van de luchthavenomgeving. Het doel van de gebiedsontwikkeling is de bestaande functies in het gebied te combineren met nieuwe ideeën en netwerken om zo te komen tot nieuwe verdienmodellen voor het gebied. Vanuit Groningen Airport Eelde werken we aan de integratie van onbemand (drones) en bemand luchtverkeer. Samen met onze partners investeren wij in de luchthaven om deze verder te ontwikkelen en de toekomst veilig te stellen. In 2019 zal de splitsing van GAE NV in een Luchthaven Ontwikkelings Maatschappij (LOM) en een Luchthaven Exploitatie Maatschappij (LEM) een feit zijn en zal er een exploitant worden geselecteerd voor de LEM. Wij zetten ons actief in voor de belangen van GAE bij de herverdeling van het luchtruim en de luchtvaartnota door het Rijk.

Onderhoud wegen en vaarwegen

Al dan niet in combinatie met de herinrichting van wegen, zal in 2019 zo'n 22 kilometer deklaag worden vervangen. Ook wordt ongeveer 3 kilometer geleiderail, op diverse locaties, vervangen en zullen we zo'n 8 kilometer fietspad van een nieuwe verharding voorzien.

Bij het onderhoud van de openbare verlichting gaan wij verder met het vervangen van de verlichting door LED.

Bij de vaarwegen zal veel aandacht nodig zijn voor de overdracht van het peilbeheer op de vaarweg Meppel - De Punt aan de waterschappen. Op diverse trajecten bereiken de oeverconstructies het einde van hun technische levensduur. In 2019 zal een investeringsprogramma worden opgesteld voor de noodzakelijke vervanging.

Programma 3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Toelichting programma

Veruit de meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincies. Zij zorgen voor goed regionaal vervoer. Provincies zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van verbindingswegen, tunnels en bruggen. Daarnaast bepalen provincies welke bedrijven het regionale bus- en treinvervoer in de provincie verzorgen.

3.1 Bereikbaar Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer	Projecten bereikbaarheid met geaccordeerde financiering opgenomen in Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer PUP, www.provincie.drenthe.nl/pup
	Vorbereiding aanbesteding verdubbeling N34 Coevorden-Emmen
	Verdiepingsonderzoek gedeeltelijke verdubbeling N34 vanaf de N381 in noordelijke richting inclusief toekomstbestendig verkeersplein Gieten
	Uitvoering geven aan bereikbaarheidsakkoord N391 en N862 en optimalisering stroomweg N391
	Ongelijkvloerse aansluiting van de N391 bij Emmerschans
	Uitvoering verdubbeling N34 Coevorden-Emmen
	Afspraken met gemeente Emmen over uitruil N391 en N862 en optimalisering stroomweg N391
	Afronden ruimtelijke procedures N34 voor aansluiting Klijndijk en Odoorn Noord
	Realisatie ongelijkvloerse aansluiting N34 bij 't Klooster
Versterkte (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en door de lucht	Uitvoering en lobby snelle verbindingen richting Randstad o.a. capaciteitsonderzoek A28 Amersfoort-Hoogeveen en snelle spoorverbinding en de verbinding met Twente
	Flora Holland logistieke hub als onderdeel van het Interreg project Surflogh
	Verbeterde achterlandverbindingen o.a. spoorlijn Rheine-Emmen
	Emmen Coevorden logistieke regio (profilering dry port)
	Samenwerking binnen Port of Zwolle voor een goede bereikbaarheid over water van Zwolle, Kampen en Meppel

3.3 Mobiliteit op maat

Doelstelling	Resultaat
Optimaal benutten van het totale netwerk met aandacht voor innovatieve concepten	MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport) Onderzoek Anders Benutten en uitvoering van 3 pilots
	Mobiliteitsmanagement gericht op werk en school met specifieke aandacht voor de fiets en OV (Beter benutten)
	Pilot(s) autonome voertuigen
	Pilot(s) DroneHub Groningen Airport Eelde (GAE)
	Start realisatie onderdelen van de fietssnelweg Assen - Groningen
	Pilots en projecten in relatie tot Smart Mobility
	Pilots en projecten Duurzame Mobiliteit
Optimaal Openbaar vervoer systeem	Ontwikkeling en exploitatie van de Vechtdallijnen 2018-2028 (spoor)
	Overstaplocaties tussen openbaar en publiek vervoer door realisatie van Hubs in Drenthe
	Concessie busvervoer Groningen Drenthe 2019 en voorbereiden nieuwe concessie 2019 - 2029
	Planvorming P&R- en OV-knooppunt De Punt; afronden planologische procedure

3.4 Verkeersveilig Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Stimuleren van verkeersveilig gedrag door educatie, training, voorlichting en campagnes met de ambitie 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!'	Bestuurlijk Overleg Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe met samenwerkingsafspraken over veilige infrastructuur, gedrag en openbaar vervoer
	Informatie gestuurde verkeershandhaving op basis van Handhavingsplan. Samenwerking met OM, Politie en wegbeheerders
	Maatregelenpakket Noordelijke proeftuin verkeersveiligheid op basis risicobenadering in samenwerking met de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV), Groningen en Fryslân
	Campagne N34 gericht op keren en inhalen en afleiding in het verkeer
	Verkeersveiligheids campagne wegennetwerk in Drenthe 'Werk in Uitvoering'

Doelstelling	Resultaat
	Programma Gedragsbeïnvloeding Verkeersveiligheid o.a. voorlichtingscampagnes zoals de BOB-campagnes, Afdleiding in het Verkeer, Modder op de weg, Fietsverlichting, Motorcampagne, Scootercampagne en verkeersveiligheids (educatie) programma's, o.a. het Drents VerkeersveiligheidsLabel, gericht op scholen en trainingen zoals trials gericht op jonge automobilisten, trainingsdag landbouwverkeer en motorrijvaardigheidstrainingen
Verkeersveilig ingerichte infrastructuur	Verdeelbesluit BDU Verkeer en Vervoer
	Voorbereiding reconstructie omgeving Norgerbrug in samenwerking met gemeente Assen en Midden-Drenthe
	Opstellen van plan voor meer veilige bermen in Drenthe
	Afronding realisatie rotonde Tynaarlo N386
	Projecten Verkeersveiligheid met geaccordeerde financiering opgenomen in Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer PUP, www.provincie.drenthe.nl/pup o.a. fietstunnel Meppel, N375 duurzaamveilig, reconstructie omgeving Norgerbrug en reconstructie N373 Norgerbrug-Huis ter Heide

3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling	Resultaat
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur op het gebied van leefbaarheid, mobiliteit en bereikbaarheid	Beschikbaarheid van het wegennet
Zorgen voor veilige provinciale wegen	Technische beheermaatregelen die bijdragen aan 0 verkeersslachtoffers op de Drentse provinciale wegen en een reductie van het aantal gewonden
Zorgen voor een duurzame leefomgeving rond de provinciale wegen	Schone wegen, fietspaden, bermen en openbare verlichting die bijdragen aan een duurzame leefomgeving
Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)	N373 vervangen deklaag bij Huis ter Heide in combinatie met de herinrichting van de weg langs de Norgervaart
	N34 vervangen deklagen in combinatie met de verdubbeling en bij de aansluiting 't Klooster
	N371 tussen Diever en Witteterbrug vervangen deklaag in combinatie met herinrichting Dieverbrug.
	Opknappen fietspaden F374 Schoonloo - Boswachterij Grolloo en F376 Grolloo - Schoonloo

3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling	Resultaat
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit	Op afgesproken diepte houden van scheepvaartkanalen.
	Vorbereiden overdracht peilbeheer Meppel/de Punt naar de waterschappen
Zorgen voor veilige vaarwegen	Plaatsen en onderhouden van vaarwegmeubilair (aanlegplaatsen en remmingwerken)
Zorgen voor een schone, gezonde en mooie leefomgeving rond de vaarwegen	Vaarwegen, inclusief kunstwerken, boordvoorziening en vaarwegmeubilair die bijdragen aan een duurzame leefomgeving
Instandhouden van de infrastructuur van vaarwegen (variabel onderhoud)	Uitvoeren project opvoer gemalen overdracht peilbeheer
	Uitvoeren project Plaatsen zonnepanelen spaarsluis
	Vervangen sluisdeuren Sluis Peelo en Sluis Uffelte

3.7 Regio Specifiek Pakket

Doelstelling	Resultaat
Bereikbaarheid Emmen - Centrum	Start van de aansluiting Emmen-West (realisatie 2019/2020), inclusief slotafspraken RSP- Emmen
RSP Coevorden	Start aanleg voetgangerstunnel, afronding van het voorterrein van het station
Ruimtelijk Economisch Programma	Drie beschikkingen voor REP projecten
Verbetering Spoorlijn Zwolle - Emmen	Vorbereiding en aanbesteding uitvoering verdubbeling spoor en perron Station Emmen Zuid
	Afronding planfase van het project 'Uitbreiding opstelcapaciteit Emplacement Emmen' ten behoeve van spitsreinen tussen Emmen en Zwolle
Verbetering Spoorlijn Zwolle- Assen- Groningen	Uitvoering van het project Spoor Zwolle Herfte inclusief knoop Herfte. Uitvoering tot 2021
	Uitvoering van de realisatie spoorboog Hoogeveen.

Toelichting bestaand beleid

Verkeer en vervoer

De provincie is vanuit de Planwet Verkeer en vervoer verantwoordelijk voor de regionale bereikbaarheid en het regionaal openbaar vervoer. De basis is vastgelegd in de (geactualiseerde) Omgevingsvisie Drenthe en in het Provinciaal Verkeer en VervoerPlan Drenthe (PVVP). De uitvoering vindt plaats via het Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV). Jaarlijks wordt in het Provinciaal Uitvoeringsplan PUP de stand van zaken per project weergegeven. Op bestuurlijk niveau maken we afspraken in het Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe (VVBD). Onder het motto 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!' werken we met onze partners aan gedragsbeïnvloeding en het programma 'Permanente Verkeerseducatie'. Het Drentse verkeersveiligheidsbeleid is verder uitgewerkt in het Strategisch Plan Verkeersveiligheid. In het OV-bureau Groningen-Drenthe zijn we samen met de provincie en de gemeente Groningen verantwoordelijk voor het openbaar (bus)vervoer in de regio. Met de provincie Overijssel exploiteren we de spoorlijn Emmen-Zwolle als onderdeel van de Vechtdallijnen.

Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen

Wij voeren beheer- en onderhoudswerkzaamheden uit aan onze (vaar)wegen om te zorgen voor voldoende kwaliteit en beschikbaarheid. Gladheidsbestrijding is in de winterperiode hieraan onlosmakelijk verbonden. Voor zowel de wegen als de vaarwegen worden de huidige beleidsplannen Beleidsplan Beheer en Onderhoud Wegen en Beleidsplan Beheer en Onderhoud Vaarwegen in 2018/2019 aangepast aan de huidige inzichten. We verduurzamen onze openbare verlichting. Hieraan ligt het Beleidsplan Openbare Verlichting ten grondslag. Bij het uitvoeren van onderhoud sluiten we zoveel mogelijk aan bij geplande werkzaamheden vanuit het PVVP

Integrale gebiedsontwikkeling RSP

Het Drentse RSP bestaat uit vijf gebiedsopgaven en het Ruimtelijk Economisch Programma (REP). De RSP-projecten moeten eind 2020 gerealiseerd, dan wel aanbesteed en gegund zijn. Het RSP ligt op schema om eind 2020 gereed te zijn. Nadere informatie over het RSP (noordelijk) is te vinden op de website: <http://www.rsp-projecten.nl/>. Daarnaast wordt verwezen naar het rijksconvenant RSP Zuiderzeelijn en de samenwerkingsovereenkomsten provincie - gemeenten Emmen en Coevorden en de beëindigingsovereenkomst provincie - gemeente Assen.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Indicator: Waardering openbaar vervoer

Waardering openbaar vervoer

7,7 (2017)

Definitie: Dit betreft het gemiddelde waarderingscijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden waarvoor de provincie de concessie heeft afgegeven.

Investerings

Samenvatting van de investeringen per programma:

Object	Omschrijving object	Totaal Krediet		Uitgaven t/m 31 december 2017	Netto Investing 2018	Netto Investing 2019	Netto Investing 2020	Netto Investing 2021	Netto Investing 2022
		Toerekening loonkosten	(incl. lonen)						
INVESTERINGEN Programma 3. Regionale bereikbaarheid en region									
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2007		150.000	150.468	-	-	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	88.248	2.838.248	1.221.706	1.564.204	52.338	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	29.715	1.543.411	1.461.057	30.016	52.339	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	114	138.480	368.624	(230.144)	-	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	287.081	7.907.711	5.696.357	(531.991)	1.977.550	579.266	186.530	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	1.019.486	21.221.694	2.479.995	5.590.800	6.421.649	4.958.253	1.770.997	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	516.509	11.364.584	477.828	1.034.538	5.403.463	4.448.755	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	125.875	5.125.875	3.494.551	1.631.325	-	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	561.487	50.881.020	5.281.562	3.644.433	23.908.260	18.046.766	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	1.166.184	19.081.683	28.959	1.111.184	8.714.327	3.637.263	5.589.950	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	486.367	10.886.366	-	1.465.472	4.710.447	4.710.447	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	14.030	314.030	-	-	261.692	52.338	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan	1.402.982	61.402.982	-	-	-	-	15.701.491	15.701.491
	Algemeen beheer en onderhoud wegen	10.875	250.875	7.450	243.425	-	-	-	-
	Scheepvaartkanalen	264.543	10.353.542	1.200.595	1.997.996	1.475.940	1.295.896	1.151.442	-
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 3.	5.973.496	203.460.501	21.869.152	17.551.258	52.978.005	37.728.984	24.400.410	15.701.491

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
3.3 Mobiliteit op maat	Optimaal Openbaar vervoer systeem	Openbaar vervoersbureau Groningen-Drenthe	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer
3.3 Mobiliteit op maat	Optimaal Openbaar vervoer systeem	Beheersorganisatie Vechtdallijnen (provincie Overijssel)	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo-Mariëberg

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	3.1 Bereikbaar Drenthe								
	Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer								
		Inkoop	0	250.000	0	250.000	0	0	0
		Kapitaallasten	5.636.052	6.090.981	5.754.325	336.656	7.715.190	11.072.097	11.957.478
		Subsidie	3.366.987	6.906.075	4.904.558	2.001.517	4.906.390	4.923.687	4.923.687
	Totaal doelstelling		9.003.039	13.247.056	10.658.883	2.588.173	12.621.580	15.995.784	16.881.165
	Totaal beleidsopgave		9.003.039	13.247.056	10.658.883	2.588.173	12.621.580	15.995.784	16.881.165
	3.3 Mobiliteit op maat								
	Optimaal benutten van het totale netwerk met aandacht voor innovatieve concepten								
		Inkoop	68.023	24.225	24.225	0	24.225	24.225	24.225
		Subsidie	150	24.225	24.225	0	24.225	24.225	24.225
	Totaal doelstelling		68.173	48.450	48.450		48.450	48.450	48.450
	Optimaal Openbaar vervoer systeem								
		Subsidie	24.329.491	24.243.073	26.091.502	-1.848.429	25.964.579	26.451.543	27.027.755
	Totaal doelstelling		24.329.491	24.243.073	26.091.502	-1.848.429	25.964.579	26.451.543	27.027.755
	Totaal beleidsopgave		24.397.665	24.291.523	26.139.952	-1.848.429	26.013.029	26.499.993	27.076.205
	3.4 Verkeersveilig Drenthe								
	Stimuleren van verkeersveilig gedrag door educatie, training, voorlichting en campagnes met de ambitie 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!'								
		Inkoop	744.898	1.202.177	628.177	574.000	628.177	628.177	628.177
		Subsidie	329.661	483.369	483.369	0	483.369	483.369	483.369
	Totaal doelstelling		1.074.559	1.685.546	1.111.546	574.000	1.111.546	1.111.546	1.111.546
	Totaal beleidsopgave		1.074.559	1.685.546	1.111.546	574.000	1.111.546	1.111.546	1.111.546
	3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau								
	Het beheren en onderhouden van erftoegangswegen								
		Inkoop	200.015	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		200.015						
	Het beheren en onderhouden van erftoegangswegen projecten								
		Inkoop	-3.950	0	0	0	0	0	0
		Kapitaallasten	13.492	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		9.542						
	Het beheren en onderhouden van fietspaden								
		Inkoop	305.930	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		305.930						
	Het beheren en onderhouden van fietspaden projecten								
		Inkoop	8.899	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		8.899						
	Het beheren en onderhouden van gebiedsontsluitingswegen								
		Belastingen	169.976	0	0	0	0	0	0
		Inkoop	4.181.358	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		4.351.334						
	Het beheren en onderhouden van gebiedsontsluitingswegen projecten								

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
		Inkoop	1.833.921	0	0	0	0	0	0
		Kapitaallasten	48.144	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		1.882.065						
	Het beheren en onderhouden van stroomwegen								
		Inkoop	1.069.685	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		1.069.685						
	Het beheren en onderhouden van stroomwegen projecten								
		Inkoop	907.247	0	0	0	0	0	0
		Kapitaallasten	9.211	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		916.458						
	Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)								
		Inkoop	0	4.489.916	5.313.169	-823.253	3.182.863	3.182.863	3.182.863
		Kapitaallasten	0	78.570	53.030	25.540	53.030	53.030	53.030
	Totaal doelstelling			4.568.486	5.366.199	-797.713	3.235.893	3.235.893	3.235.893
	Instandhouden van onze bestaande infrastructuur op het gebied van leefbaarheid, mobiliteit en bereikbaarheid								
		Belastingen	0	188.600	188.600	0	188.600	188.600	188.600
		Inkoop	0	879.250	907.770	-28.520	907.770	907.770	907.770
	Totaal doelstelling			1.067.850	1.096.370	-28.520	1.096.370	1.096.370	1.096.370
	Zorgen voor een duurzame leefomgeving rond de provinciale wegen								
		Inkoop	0	2.352.078	2.348.928	3.150	2.436.371	2.468.071	2.468.071
	Totaal doelstelling			2.352.078	2.348.928	3.150	2.436.371	2.468.071	2.468.071
	Zorgen voor veilige provinciale wegen								
		Inkoop	0	2.157.101	2.162.842	-5.741	2.162.842	2.218.642	2.218.642
	Totaal doelstelling			2.157.101	2.162.842	-5.741	2.162.842	2.218.642	2.218.642
	Totaal beleidsopgave		8.743.929	10.145.515	10.974.339	-828.824	8.931.476	9.018.976	9.018.976
	3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau								
	Het beheren en onderhouden van de vaarweg Meppel de Punt								
		Belastingen	25.707	0	0	0	0	0	0
		Inkoop	1.428.919	0	0	0	0	0	0
		Kapitaallasten	0	0	16.725	-16.725	16.725	16.725	16.725
	Totaal doelstelling		1.454.626		16.725	-16.725	16.725	16.725	16.725
	Het beheren en onderhouden van de vaarweg Meppel de Punt projecten								
		Inkoop	384.144	0	0	0	0	0	0
		Kapitaallasten	5.608	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		389.752						
	Het beheren en onderhouden van ZO Drentse vaarwegen								
		Belastingen	21.367	0	0	0	0	0	0
		Inkoop	1.399.237	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	76.108	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		1.496.712						
	Het beheren en onderhouden van ZO Drentse vaarwegen projecten								

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
		Inkoop	741.080	0	0	0	0	0	0
		Kapitaallasten	161.712	0	8.619	-8.619	8.619	8.619	8.619
	Totaal doelstelling		902.793		8.619	-8.619	8.619	8.619	8.619
	Instandhouden van de infrastructuur van vaarwegen (variabel onderhoud)								
		Inkoop	0	2.332.457	414.245	1.918.212	1.700.000	1.700.000	1.700.000
		Kapitaallasten	0	244.654	234.855	9.799	234.855	282.969	337.750
	Totaal doelstelling			2.577.111	649.100	1.928.011	1.934.855	1.982.969	2.037.750
	Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit								
		Belastingen	0	49.900	49.900	0	49.900	49.900	49.900
		Inkoop	0	1.256.130	787.212	468.918	598.712	598.712	598.712
		Subsidie	0	61.647	61.647	0	34.529	0	0
	Totaal doelstelling			1.367.677	898.759	468.918	683.141	648.612	648.612
	Zorgen voor een schone, gezonde en mooie leefomgeving rond de vaarwegen								
		Inkoop	0	320.501	257.886	62.615	252.886	252.886	252.886
	Totaal doelstelling			320.501	257.886	62.615	252.886	252.886	252.886
	Zorgen voor veilige vaarwegen								
		Inkoop	0	1.344.880	1.328.638	16.242	1.328.638	1.328.638	1.328.638
	Totaal doelstelling			1.344.880	1.328.638	16.242	1.328.638	1.328.638	1.328.638
	Totaal beleidsopgave		4.243.883	5.610.169	3.159.727	2.450.442	4.224.864	4.238.449	4.293.230
	3.7 Regio Specifiek Pakket								
	Bereikbaarheid Emmen - Centrum								
		Inkoop	6.143	77.514	50.000	27.514	0	0	0
		Subsidie	-759.947	1.000.000	7.079.650	-6.079.650	11.666.667	0	0
	Totaal doelstelling		-753.805	1.077.514	7.129.650	-6.052.136	11.666.667		
	RSP Coevorden								
		Subsidie	9.670.468	3.663.041	5.982.571	-2.319.530	4.590.657	0	0
	Totaal doelstelling		9.670.468	3.663.041	5.982.571	-2.319.530	4.590.657		
	Ruimtelijk Economisch Programma								
		Subsidie	753.000	2.800.000	2.000.000	800.000	5.171.812	0	0
	Totaal doelstelling		753.000	2.800.000	2.000.000	800.000	5.171.812		
	Verbetering Spoorlijn Zwolle - Emmen								
		Inkoop	2.300.000	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	0	2.000.000	7.800.000	-5.800.000	1.665.956	0	0
	Totaal doelstelling		2.300.000	2.000.000	7.800.000	-5.800.000	1.665.956		
	Totaal beleidsopgave		11.969.663	9.540.555	22.912.221	-13.371.666	23.095.092		
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		59.432.738	64.520.364	74.956.668	-10.436.304	75.997.587	56.864.748	58.381.122
Baten									
	3.4 Verkeersveilig Drenthe								
	Stimuleren van verkeersveilig gedrag door educatie, training, voorlichting en campagnes met de ambitie 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!'								
		Leges	-9.850	-17.500	-14.000	-3.500	-14.000	-14.000	-14.000
	Totaal doelstelling		-9.850	-17.500	-14.000	-3.500	-14.000	-14.000	-14.000
	Totaal beleidsopgave		-9.850	-17.500	-14.000	-3.500	-14.000	-14.000	-14.000
	3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau								
	Het beheren en onderhouden van gebiedsontsluitingswegen								
		Leges	-6.645	0	0	0	0	0	0

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
	Ontv. bijdragen	-212.806	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-219.451						
Het beheren en onderhouden van gebiedsontsluitingswegen projecten								
	Ontv. bijdragen	-167.782	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-167.782						
Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)								
	Ontv.subsidies	0	-429.024	0	-429.024	0	0	0
Totaal doelstelling			-429.024		-429.024			
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur op het gebied van leefbaarheid, mobiliteit en bereikbaarheid								
	Leges	0	-5.000	-5.000	0	-5.000	-5.000	-5.000
	Ontv. bijdragen	0	-189.165	-189.165	0	-189.165	-189.165	-189.165
Totaal doelstelling			-194.165	-194.165		-194.165	-194.165	-194.165
Zorgen voor een duurzame leefomgeving rond de provinciale wegen								
	Ontv.subsidies	0	-15.010	-15.010	0	-15.010	-15.010	-15.010
Totaal doelstelling			-15.010	-15.010		-15.010	-15.010	-15.010
Totaal beleidsopgave		-387.234	-638.199	-209.175	-429.024	-209.175	-209.175	-209.175
3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau								
Het beheren en onderhouden van de vaarweg Meppel de Punt								
	Leges	-436	0	0	0	0	0	0
	Ontv. bijdragen	-177.631	0	0	0	0	0	0
	Ontv.subsidies	-3.512.689	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-3.690.756						
Het beheren en onderhouden van ZO Drentse vaarwegen								
	Ontv. bijdragen	-2.131	0	0	0	0	0	0
	Ontv.subsidies	-1.382.533	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-1.384.663						
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit								
	Leges	0	-1.000	-1.000	0	-1.000	-1.000	-1.000
	Ontv. bijdragen	0	-15.930	-15.930	0	-15.930	-15.930	-15.930
	Ontv.subsidies	0	-4.822.445	-4.202.445	-620.000	-3.185.327	-2.919.798	-2.919.798
Totaal doelstelling			-4.839.375	-4.219.375	-620.000	-3.202.257	-2.936.728	-2.936.728
Totaal beleidsopgave		-5.075.420	-4.839.375	-4.219.375	-620.000	-3.202.257	-2.936.728	-2.936.728
3.7 Regio Specifiek Pakket								
Bereikbaarheid Emmen - Centrum								
	Ontv.subsidies	-45.873	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-45.873						
RSP Coevorden								

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
	Ontv.subsidies	0	-5.663.041	-13.782.571	8.119.530	-6.256.613	0	0
Totaal doelstelling			-5.663.041	-13.782.571	8.119.530	-6.256.613		
Totaal beleidsopgave		-45.873	-5.663.041	-13.782.571	8.119.530	-6.256.613		
Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-5.518.376	-11.158.115	-18.225.121	7.067.006	-9.682.045	-3.159.903	-3.159.903
Totaal programma exclusief reserve mutaties		53.914.362	53.362.249	56.731.547	-3.369.298	66.315.542	53.704.845	55.221.219

Verrekening met reserves

Programma 3	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	53.914.362	53.362.249	56.731.547	-3.369.298	66.315.542	53.704.845	55.221.219
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve vaarweg Meppel-De Punt	35.101	248.465	248.465	0	248.465	248.465	248.465
Bijdrage van Reserve vaarweg Meppel-De Punt		-634.500	-340.000	-294.500			
Bijdrage aan Reserve investeringen verkeer en vervoer		2.989.080	3.403.776	-414.696	1.472.658	4.084.592	3.701.491
Bijdrage van Reserve investeringen verkeer en vervoer		-750.838	-1.885.014	1.134.176	-2.171.618	-4.831.741	-5.360.550
Bijdrage aan Egalisatiereserve groot onderhoud wegen en vaarwegen	405.978	659.251	0	659.251	2.659.251	2.841.751	2.841.751
Bijdrage van Egalisatiereserve groot onderhoud wegen en vaarwegen		-1.936.849	-906.163	-1.030.686			
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket		19.534.932	25.069.669	-5.534.737	7.167.733		
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-7.893.155	-22.162.446	-32.949.319	10.786.873	-22.756.212		
Bijdrage aan Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer	2.432.272	2.663.634	1.295.939	1.367.695	1.854.926	1.854.926	1.854.926
Bijdrage van Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer		-4.433.306	-2.158.000	-2.275.306	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000
Bijdrage van Saldireserve		-132.000		-132.000			
Saldo verrekend met reserves	-5.019.804	-3.954.577	-8.220.647	4.266.070	-13.682.797	2.039.993	1.128.083
Totaal na bestemming	48.894.558	49.407.672	48.510.900	896.772	52.632.745	55.744.838	56.349.302

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
3.1 Bereikbaar Drenthe			
Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer	Inkoop	-250.000	Voor onderzoek, pilots en monitoring Fietsnetwerk Drenthe was. Hiervoor is eenmalig € 250.000,-- beschikbaar gesteld gedekt uit de Egalisatiereserve voormalige BDU verkeer en vervoer.

Doelstelling	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
	Kapitaallasten	-336.656	De kapitaallasten van het investeringsprogramma Verkeer en vervoer zijn in 2019 lager begroot, omdat voorzien wordt dat minder infrastructurele werken worden afgerond en derhalve een lager bedrag aan afschrijvingen wordt geboekt.
	Subsidie	-2.001.517	De budgetten voor de Verkeers- en vervoersprojecten zijn in 2019 lager. Het budget 2018 is gebaseerd op het door het Verkeers- en vervoersberaad vastgestelde bedrag en die van 2019 op de meerjarige verwachting van de uitgaven.
3.3 Mobiliteit op maat			
Optimaal Openbaar vervoer systeem	Subsidie	1.848.429	De bijdragen aan het OV-bureau en de concessie Zwolle-Emmen zijn hoger als gevolg van indexaties.
3.4 Verkeersveilig Drenthe			
Stimuleren van verkeersveilig gedrag door educatie, training, voorlichting en campagnes met de ambitie 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!'	Inkoop	-574.000	De incidentele budgetten voor de uitvoering van Nieuw Geluidsbeleid (SWUNG) en de post Overige goederen en diensten zijn in 2019 niet meer begroot
3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau			
Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)	Inkoop	823.253	De budgetten zijn gebaseerd op de groot onderhoudsplanung. Voor 2019 staan meer onderhoudswerken op de planning dan in 2018. Deze extra middelen worden gedekt uit de Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen
3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau			
Instandhouden van de infrastructuur van vaarwegen (variabel onderhoud)	Inkoop	-1.918.212	De budgetten zijn gebaseerd op de groot onderhoudsplanung. Voor 2019 staat minder groot variabel onderhoud op de planning dan in 2018. Het lagere benodigde onderhoudsbedrag wordt verrekend met de Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van	Inkoop	-468.918	Door de overdracht van het peilbeheer op de Zuid- oost Drentse vaarwegen

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit			aan de waterschappen komt een deel van de kosten vanaf 1 oktober 2018 rechtstreeks ten laste van deze waterschappen.
Zorgen voor een schone, gezonde en mooie leefomgeving rond de vaarwegen	Inkoop	-62.615	Door de overdracht van het peilbeheer op de Zuid- oost Drentse vaarwegen aan de waterschappen komt een deel van de kosten vanaf 1 oktober 2018 rechtstreeks ten laste van deze waterschappen.

3.7 Regio Specifiek Pakket

Bereikbaarheid Emmen - Centrum	Subsidie	6.079.65	Voor de projecten RSP Bereikbaarheid Emmen - Centrum is meer budget nodig dan in 2018. Bedragen worden verrekend met de Reserve RSP
RSP Coevorden	Subsidie	2.319.530	Voor de projecten RSP Coevorden is meer budget nodig dan in 2018. Bedragen worden verrekend met de Reserve RSP.

3.7 Regio Specifiek Pakket

Ruimtelijk Economisch Programma	Subsidie	-800.000	Voor het Ruimtelijk Economisch Programma is minder budget nodig dan in 2018. Bedragen worden verrekend met de Reserve RSP
Verbetering Spoorlijn Zwolle - Emmen	Subsidie	5.800.000	Voor de projecten RSP Verbetering Spoorlijn Zwolle - Emmen is meer budget nodig dan in 2018. Bedragen worden verrekend met de Reserve RSP.

3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)	Ontv.subsidies	429.024	In 2018 is een incidentele bijdrage ontvangen voor werkzaamheden ten behoeve van het waterschap.
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit	Ontv.subsidies	620.000	Door de overdracht van het peilbeheer op de Zuid- oost Drentse vaarwegen per 1 oktober 2018 zal in 2019 een deel van de vergoeding door de waterschappen wegvallen.

3.7 Regio Specifiek Pakket

RSP Coevorden	Ontv.subsidies	-8.119.530	De bijdrage van regionaal Mobiliteitsfonds RSP voor projecten in Coevorden zijn lager. Alle bedragen worden verrekend met de Reserve RSP.
---------------	----------------	------------	---

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
Overige verschillen		-19.140	
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		3.369.298	

Speerpunt 4: Ruimtelijk Drenthe

Ruimte

Wij maken ons sterk voor het bieden van ruimte voor ondernemen, wonen, werken en recreëren. Met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit zetten we in op meer economisch ruimtegebruik en faciliteren we initiatieven van gemeenten en ontwikkelaars die bijdragen aan een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken. Met het Binnenstadfonds en het Herstructureringsfonds stimuleren en ondersteunen wij concrete en realistische plannen van gemeenten en ontwikkelaars en pakken wij leegstand en verpaupering aan, met positieve effecten op de ruimtelijke kwaliteit, economie en leefbaarheid. Bij de herontwikkeling maken wij onder meer gebruik van de ervaringen die wij de afgelopen jaren hebben opgedaan bij het herstructureren van bedrijventerreinen. Wij versterken daarbij onze contacten met de gemeenten om hen te ondersteunen bij de ontwikkeling van een op maat gemaakte RetailDeal.

In de gereviseerde Omgevingsvisie is nieuw beleid uitgewerkt voor het realiseren van de energiedoelstelling, vitalisering van de vrijetijdseconomie en robuuste stedelijke netwerken. In 2019 voeren wij de Retailagenda verder uit, actualiseren wij de regionale woningbouwopgave en werken we aan de implementatie van de Omgevingswet (waarvan de invoering tot in elk geval 2021 is uitgesteld). Het komend jaar geven wij ook invulling aan de in 2018 ontwikkelde integrale woningmarktstrategie (voorheen strategisch vastgoed beleid), inclusief monitor. Hiertoe ontwikkelen wij een uitvoeringsprogramma in samenwerking met de 12 Drentse gemeenten. Voor de Regio Groningen Assen voeren we tevens nieuw regionaal woningmarktonderzoek uit. Met de Impuls Volkshuisvesting faciliteren we gemeenten in de kwaliteitsverbetering van de woningvoorraad. Wij verwachten hiertoe het komend jaar 6 aanvragen te honoreren.

Asbest

De Asbestdakenkaart, de Asbestlening Drenthe en de in 2018 opgerichte coöperatie Asbestschakel zijn ingrediënten waarmee de bewustwording over de noodzaak en de aanpak richting het asbestvrij maken van alle daken in Drenthe gestalte krijgt. Hiermee stimuleren we het op gang brengen van de versnelling van de asbest dak sanering en geven we eigenaren krijgen daarmee perspectieven om tot actie over te gaan. In 2018 is de samenwerking met gemeenten in de aanpak van asbestdaken geïntensiveerd. Voor 2019 wordt onze regierol gecontinueerd, waarbij Drentse gemeenten meer en meer een prominente rol krijgen. Aan de achterkant van de Asbestdakenkaart is monitoring ingebouwd. Dit betekent dat iedere individuele gemeente, maar ook voor de provincie als geheel, altijd inzichtelijk is wat de voortgang is in het dossier. Daarnaast leveren wij als koploperprovincie landelijk een bijdrage aan ontwikkelingen en beïnvloeding en delen we onze ervaringen met andere provincies, regio's en gemeenten.

Water

In algemene zin kan gesteld worden dat de chemische waterkwaliteit in Drenthe redelijk goed is, omdat het merendeel van de gemeten stoffen aan de normen voldoet. De ecologische waterkwaliteit is op de meeste locaties nog matig of onvoldoende. Wel is de toestand verbeterd door het uitvoeren van maatregelen zoals hermeandering van beken en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. De diffuse belasting met de stoffen nitraat, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen vormen voor de waterkwaliteit in Drenthe de belangrijkste knelpunten om uiteindelijk de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen. Daarom faciliteren wij ook in 2019 de uitvoering van projecten gericht op het voorkomen van deze diffuse belasting. Wij doen dit in samenwerking met de landbouw en de waterschappen in het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer.

De provincie zet in op mitigatie van en adaptatie aan de gevolgen van klimaatverandering. Het eerste spoor, mitigatie, richt zich op het beperken van klimaatverandering door een bijdrage aan het realiseren van de landelijke klimaatdoelstelling voor CO₂-reductie als gevolg van grondgebruik. Het tweede spoor, de klimaatadaptatie, richt zich op het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering zoals extreme neerslag en perioden met droogte. Dit is voor een groot deel bestaand beleid, zoals water vasthouden en bergen, het realiseren van robuuste klimaatbestendige beekdalen, beheren en beschermen van zoetwatervoorziening en de aanpak van de verdroging van natuurgebieden. Klimaatverandering heeft ook gevolgen voor de stad: wateroverlast bij extreme neerslag in korte tijd en hittestress bij hoge temperaturen. De provincie faciliteert het proces in het stedelijk gebied op basis van het Deltaplan ruimtelijke adaptatie door verbinding te leggen met het landelijke proces en afstemming met klimaatadaptatie buiten de stedelijke omgeving.

De droogte van 2018 was vergelijkbaar met die van 1976. Dit heeft geleid tot schade in de landbouw en natuur. De waterbeheerders waren goed voorbereid op de droogte, maar gebleken is dat er behoefte is aan meer duidelijkheden over procedures en verantwoordelijkheden zoals bij de zogenaamde verdringingsreeks. Voor de regio is opnieuw het belang van vasthouden van water gebleken om perioden van droogte mee te helpen overbruggen. Voor de provincie is ook de vraag van belang hoe we omgaan met grondwater in relatie tot de verschillende maatschappelijke functies zoals natuur en landbouw. Bevindingen uit de evaluatie van de droogte zullen in 2019 mogelijk tot nieuwe afspraken leiden.

Samen met de waterleidingbedrijven onderzoeken wij of wij voldoende grondwater beschikbaar hebben voor de drinkwatervoorziening. Hiermee sluiten wij aan bij de landelijke afspraak dat de provincies inzichtelijk maken hoe de drinkwatervoorziening is veiliggesteld, ook in het geval dat de vraag naar drinkwater sterk zou stijgen.

Gaswinning

We zijn op weg een energieneutrale provincie te worden, zoals ons coalitieakkoord aangeeft. Onderweg hebben we nog fossiele energie nodig. Daarbij maken we maximaal gebruik van onze adviserende rol op basis van de Mijnbouwwet. Veiligheid van onze inwoners staat voorop. Bodembeweging en schade zijn echter nooit uit te sluiten. Wij blijven inzetten op een snelle en rechtvaardige afhandeling van alle mijnbouwschade. Landelijk, met rechtsgelijkheid en onafhankelijk van de veroorzaker. Dat is ook belangrijk voor de toekomstige duurzame energiehuishouding. Want dan zijn ook mijnbouwactiviteiten nodig. Bijvoorbeeld in de vorm van energieopslag of aardwarmtewinning.

Energieneutraal Drenthe

Het vervangen van onze voornamelijk fossiele energiehuishouding door een hernieuwbare is één van de grootste maatschappelijke opgaven van de komende jaren. Deze opgave is niet alleen groot, maar ook urgent en noodzakelijk. Zonder het verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen, blijft Drenthe bijdragen aan de klimaateffecten die door de stijgende hoeveelheid CO₂ worden veroorzaakt. Met de ondertekening van het Klimaatverdrag van Parijs heeft Nederland zich verbonden aan de gezamenlijke ambitie tot een CO₂reductie van 95% in 2050. De provinciale ambitie is dat Drenthe in 2050 energieneutraal is. Als tussentijds doel hanteren we 40% hernieuwbaar in 2030.

Op nationaal niveau wordt gewerkt aan het opstellen van een Klimaat en Energie Akkoord (het KEA). De uitwerking hiervan zal het provinciaal beleid in z'n totale omvang raken. Dit heeft de komende jaren gevolgen voor vrijwel alle inwoners en bedrijven van Drenthe.

De fysieke ruimtelijke impact van de energietransitie vergt keuzes in alle overheidslagen. De provincie Drenthe heeft het combinatiemodel uit de Omgevingsvisie als instrument benoemd om die keuzes verantwoord te kunnen maken.

Voor Drenthe zal dit KEA 2018 en 2019 worden uitgewerkt in een Regionale Energie Strategie (RES), die we samen met gemeenten, waterschappen, maatschappelijke partners en andere stakeholders opstellen. Dit vereist een intensief en zorgvuldig proces dat veel inzet van alle betrokkenen vraagt.

Intussen blijven we volop aan de slag met het werken aan de Drentse Energietransitie. Inhoudelijk haken we daarbij aan op de vijf transitiepaden waarbinnen het Rijk aan haar Energieagenda werkt: kracht en licht; lage temperatuurwarmte, hoge temperatuurwarmte, mobiliteit en voedsel en natuur. Voor Drenthe hebben we deze vertaald in vijf programmaonderdelen die we ook wel expedities noemen: Industrie en MKB, Landbouw en Natuur, Grootschalige hernieuwbare energieproductie, gebouwde omgeving en mobiliteit.

Programma 4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer

Toelichting programma

Als provincie hebben wij een belangrijke rol in het mede bepalen hoe onze omgeving is ingericht. Zijn er voldoende woningen afgestemd op de behoefte, is er voldoende ruimte voor bedrijvigheid en duurzame energieproductie en krijgt de natuur voldoende ruimte? Wij zoeken de balans in vraag en aanbod, wegen belangen en maken keuzes die in het belang zijn van de regio. De provincie bepaalt daarbij de doelen voor het waterbeheer gericht op voldoende en schoon zoetwater voor nu en in de toekomst. Ook is de provincie verantwoordelijk voor het beheer van het grondwater als bron voor voldoende schoon drinkwater.

4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken

Doelstelling	Resultaat
Toereikende spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en aanbod voor wonen over het Drentse netwerk van steden en dorpen	Interbestuurlijk toezicht (IBT) aangaande statushouders en daarnaast gemeenten stimuleren de taakstelling te realiseren
	Regio Groningen-Assen (RGA): Regionale afstemming/monitoring ontwikkeling woningbouw en bedrijventerreinen
	Uitvoeren impuls volkshuisvesting
	Woningmarkt onderzoek RGA
Initiatieven die een vernieuwende verbinding leggen met de ruimtelijke kwaliteiten van Drenthe	Ontwerpbijdragen in de realisatie van gebiedsontwikkelingen en bestemmingsplannen
	Instrument Combinatiemodel implementeren
Juiste functie op de juiste plek	Planadvisering met behulp van Wro-instrumentarium en de ladder van duurzame verstedelijking met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit
Bevorderen van binnensteden en dorpskernen met eigen karakteristieken	Er zijn samen met gemeenten kaders geformuleerd voor de realisatie van toekomstbestendige winkelgebieden van Drenthe, waarbij aangegeven wordt welke gebieden kansrijk en kansarm zijn.
	Monitoren besteding bijdragen Binnenstadsfonds
	Samen met HEMA gemeenten de stedelijke opgave formuleren (Sterke steden)
Meer economisch ruimtegebruik	Provinciale Omgevingsverordening waar nodig aanpassen
	Enige locaties die door een provinciale bijdrage een nieuwe invulling krijgen waarmee verpaupering wordt voorkomen en positieve effecten op de ruimtelijke kwaliteit, economie en leefbaarheid worden bereikt.

Doelstelling	Resultaat
	Uitvoeren en monitoren Provinciale Omgevingsvisie
In 2021 is de provincie Omgevingswet proof	Samen met gemeenten, waterschappen en andere partners werken wij aan de implementatie van de Omgevingswet

4.2 Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen

Doelstelling	Resultaat
De grondwaterstand in Natura2000 gebieden voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Beschrijving toestand grondwatersituatie in 2 Natura2000 gebieden Drainage en beregening rond Natura2000 gebieden conform afspraken
De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040 op basis van een groei van de drinkwatervraag van 3%	Voortzetting Interregproject: "Kennisontwikkeling ondiepe ondergrond voor betere onderbouwing ruimtelijke keuzes in relatie tot klimaatverandering" Beleidsnotitie "Aanvullende strategische grondwatervoorraad"
De zoetwatervoorziening voorziet in een maatschappelijk gewenst voorzieningenniveau voor voldoende en schoon zoetwater voor een, ook op de lange termijn houdbaar, (klimaatbestendig) economisch vitaal en ecologisch en humaan leefbaar gebied	Uitvoering wettelijke taken, waaronder vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de Waterwet (inclusief bodemenergiesystemen) Afgeven beschikkingen voor zoetwater uitvoeringsprojecten in het kader van Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer, EU-POP3 en de Europese Kaderrichtlijn Water
Robuuste watersystemen die voldoen aan de normen voor regionale wateroverlast	In minimaal twee beekdalen werkt het gebied in een gedragen gebiedsproces aan de realisatie van een klimaatbestendig robuust beekdal waarbij met maatwerk alle belangen gediend worden Toezicht op de waterschappen In kaart brengen gevolgen van klimaatverandering en te nemen maatregelen zoals is afgesproken in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

4.3 Schoon grond- en oppervlaktewater voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening

Doelstelling	Resultaat
De grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Voortgangsrapportage realisatie Kaderrichtlijn Water doelen grondwater
	Realisatie projecten uit de uitvoeringsprogramma's grondwaterbeschermingsgebieden
	Activiteit op wereld waterdag waarbij een wateronderwerp wordt uitgelicht
	De grondwaterkwaliteit in verband met de drinkwaterkwaliteit is beschermd op grond van de Provinciale Omgevingsverordening (POV)
De oppervlaktewaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Voortgangsrapportage realisatie Kaderrichtlijn Water doelen oppervlaktewater
Het op peil houden van de scheepvaartskanalen en het afvoeren van water	Het op peil houden van de scheepvaartkanalen en afvoeren van water is op orde
Voldoen aan de EU-richtlijn voor schoon en veilig zwemwater	Hygiënische en veilige badinrichtingen en zwemgelegenheden op basis van wettelijke kaders
	Het aanwijzen van zwemwatergelegenheden

Toelichting bestaand beleid

Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen en Demografie

In de Noordervisie wordt aangegeven welke opgaven er spelen in Noord-Nederland, hoe we de komende jaren samen met onze partners inspelen op ruimtelijke en economische ontwikkelingen en welke verantwoordelijkheden die provincies hierin willen nemen. Samen met Groningen en Friesland hebben we hiervan een vertaling gemaakt in de MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport) Gebiedsagenda Noord-Nederland 2040 waarin de gezamenlijke opgaven van Rijk en regio zijn uitgewerkt. Wij geven onze Noordelijke en Drentse opgave een plek in de Nationale Omgevingsvisie/NOVI. Eén van onze kerntaken is advisering over ruimtelijke ontwikkelingen in structuurvisies en bestemmingsplannen als er sprake is van provinciaal belang. De Provinciale Omgevingsvisie <https://drenthe.tercera-ro.nl/MapView/Default.aspx?id=NLIMRO9922ogvDrenthe2018-VA01> is ons richtinggevend kader. Zorgvuldig ruimtegebruik is één van de uitgangspunten van ons beleid. De Ladder voor Duurzame Verstedelijking heeft een structurende werking voor onze inzet. Wij zetten daarbij in op het stimuleren van ruimtelijke ontwikkelingen in bestaand bebouwd gebied. Met gemeenten maken we afspraken over de woningbouwopgave en spelen daarmee actief in op de gevolgen van bevolkingsontwikkeling zoals ontgroening en vergrijzing. De bevolkingsprognoses en marktontwikkeling zijn hierbij richtinggevend.

Grondwater en waterhuishouding

Klimaatverandering vergroot de kans op droogte en wateroverlast. Daarom zetten we conform de Omgevingsvisie (2014) onze inspanningen voort om samen met de waterschappen wateroverlast te voorkomen en de kwaliteitsdoelstellingen (Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)) te realiseren. Op basis van het Deltaprogramma Zoetwater hebben we afspraken in stroomgebieden gemaakt om grond- en oppervlaktewater vast te houden om perioden van droogte te overbruggen. Voor de provincie Drenthe zijn twee bestuursakkoorden van toepassing: Bestuursovereenkomst zoetwatermaatregelen IJsselmeergebied en Bestuursovereenkomst zoetwatervoorziening hoge zandgronden 2016-2021, regio Oost.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer

Indicator: Waterkwaliteit van de oppervlaktewateren

Beoordeling waterkwaliteit "goed" volgens Kaderrichtlijn Water 0% (2017)

Definitie: De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water. De cijfers geven het percentage oppervlaktewateren weer dat de beoordeling 'goed' heeft gekregen.

Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de waterschappen zijn. Het gebied van een waterschap kan provincie-overstijgend zijn. De cijfers van een waterschap dat in twee provincies ligt worden in beide provinciecijfers opgenomen.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	Toereikende spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en aanbod voor wonen over het Drentse netwerk van steden en dorpen	Regiovisie Groningen-Assen	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking van (landschappelijke) kwaliteit

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar 1.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken								
	Bevorderen van binnensteden en dorpskernen met eigen karakteristieken	Subsidie	7.000.000	4.000.000	2.000.000	2.000.000	0	0	0
	Totaal doelstelling		7.000.000	4.000.000	2.000.000	2.000.000			
	Initiatieven die een vernieuwende verbinding leggen met de ruimtelijke kwaliteiten van Drenthe	Inkoop	334.113	335.000	405.000	-70.000	405.000	405.000	405.000
		Subsidie	397.035	3.495.426	2.485.443	1.009.983	448.207	448.207	448.207
	Totaal doelstelling		731.148	3.830.426	2.890.443	939.983	853.207	853.207	853.207
	Juiste functie op de juiste plek	Inkoop	15.383	25.841	25.841	0	25.841	25.841	25.841
	Totaal doelstelling		15.383	25.841	25.841		25.841	25.841	25.841
	Toereikende spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en aanbod voor wonen over het Drentse netwerk van steden en dorpen	Inkoop	11.851	6.070	6.070	0	6.070	6.070	6.070
		Subsidie	1.250.732	1.692.773	1.677.773	15.000	1.177.773	1.177.773	927.773
	Totaal doelstelling		1.262.583	1.698.843	1.683.843	15.000	1.183.843	1.183.843	933.843
	Totaal beleidsopgave		9.009.114	9.555.110	6.600.127	2.954.983	2.062.891	2.062.891	1.812.891
	4.2 Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen								
	De zoetwatervoorz. voorziet in maatsch. gewenst voorzieningenniv. voor vold. en schoon zoetwater voor een, ook op lange term. Houdb., (klimaatbest.) econ. vitaal en ecologisch en humaan leefb. gebied	Inkoop	607.050	1.217.397	1.090.768	126.629	0	0	0
	Totaal doelstelling		607.050	1.217.397	1.090.768	126.629			
	Totaal beleidsopgave		607.050	1.217.397	1.090.768	126.629			
	4.3 Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening								
	De grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Inkoop	12.714.828	1.174.829	925.000	249.829	925.000	925.000	925.000
		Toev. voorziening	978.060	700.000	700.000	0	700.000	700.000	700.000
	Totaal doelstelling		13.692.888	1.874.829	1.625.000	249.829	1.625.000	1.625.000	1.625.000
	Het op peil houden van de scheepvaartskanalen en het afvoeren van water	Kapitaallasten	38.245	38.245	38.245	0	0	0	0
		Subsidie	0	5.734	5.734	0	5.734	5.734	5.734
	Totaal doelstelling		38.245	43.979	43.979		5.734	5.734	5.734
	Voldoen aan de EU richtlijn voor schoon en veilig zwemwater	Inkoop	11.925	15.000	15.000	0	15.000	15.000	15.000
	Totaal doelstelling		11.925	15.000	15.000		15.000	15.000	15.000
	Totaal beleidsopgave		13.743.057	1.933.808	1.683.979	249.829	1.645.734	1.645.734	1.645.734
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		23.359.221	12.706.315	9.374.874	3.331.441	3.708.625	3.708.625	3.458.625

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Baten									
	4.2 Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen								
	De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040 op basis van een groei van de drinkwatervraag van 3%								
		Leges	0	-10.000	-10.000	0	-10.000	-10.000	-10.000
	Totaal doelstelling			-10.000	-10.000		-10.000	-10.000	-10.000
	Totaal beleidsopgave			-10.000	-10.000		-10.000	-10.000	-10.000
	4.3 Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening								
	De grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021								
		Leges	-978.060	-700.000	-700.000	0	-700.000	-700.000	-700.000
		Ontv. bijdragen	-1.473.984	0	0	0	0	0	0
		Ontv. subsidies	-10.265.673	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-12.717.717	-700.000	-700.000		-700.000	-700.000	-700.000
	Voldoen aan de EU richtlijn voor schoon en veilig zwembwater								
		Ontv. subsidies	-10.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-10.000						
	Totaal beleidsopgave		-12.727.717	-700.000	-700.000		-700.000	-700.000	-700.000
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-12.727.717	-710.000	-710.000		-710.000	-710.000	-710.000
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		10.631.504	11.996.315	8.664.874	3.331.441	2.998.625	2.998.625	2.748.625

Verrekening met reserves

Programma 4	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	10.631.504	11.996.315	8.664.874	3.331.441	2.998.625	2.998.625	2.748.625
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Saldireserve		1.000.000		1.000.000			
Bijdrage van Saldireserve		-1.271.150		-1.271.150			
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-8.295.000	-4.750.000	-3.545.000	-250.000	-250.000	
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		135.000		135.000			
Saldo verrekend met reserves	0	-8.431.150	-4.750.000	-3.681.150	-250.000	-250.000	0
Totaal na bestemming	10.631.504	3.565.165	3.914.874	-349.709	2.748.625	2.748.625	2.748.625

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken			
Bevorderen van binnensteden en dorpskernen met eigen karakteristieken	Subsidie	-2.000.000	Voor het verstrekken van subsidies in het kader van het Binnenstadsfonds is vanuit de Investeringsagenda in totaal € 13 miljoen beschikbaar gesteld. Volgens het geplande kasritme is in 2019 € 2 miljoen minder beschikbaar.
Initiatieven die een vernieuwende verbinding leggen met de ruimtelijke kwaliteiten van Drenthe	Inkoop	70.000	Voor kosten die gemaakt moeten worden voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet is in de Voorjaarsnota 2016 een budget beschikbaar gesteld van € 35.000,-- in 2018 en € 105.000,-- in 2019 en volgende jaren.
	Subsidie	-1.009.983	Voor het verstrekken van subsidies in het kader van het Herstructureringsfonds is vanuit de Investeringsagenda in totaal € 5.150.000,-- beschikbaar gesteld. Volgens het geplande kasritme is in 2019 ruim € 1 miljoen minder beschikbaar.
4.2 Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen			
De zoetwatervoorz. voorziet in maatsch. gewenst voorzieningenniv. voor vold. en schoon zoetwater voor een, ook op lange term. Houdb., (klimaatbest.) econ. vitaal en ecologisch en humaan leefb. gebied	Inkoop	-126.629	Het betreft een decentralisatie uitkering voor zoetwatermaatregelen. De uitkering ontvangen we tot en met 2019 Het geraamde budget in 2018 inclusief eenmalig overgehevelde middelen uit 2017 bedraagt € 1.217.397,--. In 2019 € 1.090.768,--.
4.3 Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening			
De grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Inkoop	-249.829	Het geraamde budget in 2018 is inclusief een eenmalige overheveling van € 249.829,-- uit 2017.
Overige verschillen		-15.000	
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		-3.331.441	

Programma 5: Milieu, Energie & Bodem

Toelichting programma

Naast de inrichting van de omgeving zorgt de provincie er ook voor dat die omgeving veilig en schoon is. Zo werken zij samen met onder meer gemeenten aan een schone lucht en bodem en wordt toegezien op de productie en het transport van gevaarlijke stoffen. Wij voeren een actief klimaat- en energiebeleid. Wij stimuleren de productie van duurzame energie en beschermen ons landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering.

5.1 In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)

Doelstelling	Resultaat
Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, een uitstoot door energiegebruik van 3,0 Mton in 2020 (dit is 20% lager dan in 1990)	Ondersteuning van praktische toepassing van waterstoftechnologie
	We monitoren de voortgang van de energietransitie middels de Klimaatmonitor (www.klimaatmonitordrenthe.nl)
	Aanbieden actieplan 2019 en jaarverslag 2018 Drentse Energie Organisatie
	In 2019 hebben we een uitgewerkte stimuleringsaanpak op basis van het energiebesparingspotentieel en de kansen voor energiebesparing bij de 40 meest energie-intensieve industriële bedrijven
	Op 1 juli 2019 zijn alle 700 MKB-energiescans met aansluitend adviestraject uitgevoerd.
	Gebiedsaanpak. We ontwikkelen in samenwerking met één of meer parkmanagementorganisaties de aanpak voor energiemaatregelen op de schaal van een bedrijventerrein.
	We stimuleren dat het MKB minimaal één koplopersproject uitvoert. Hetzelfde doen we voor de procesindustrie.
	Met de 12 gemeenten en de RUD Drenthe starten we in 2019 met structureel energietoezicht voor de doelgroepen onder het activiteitenbesluit
	Op basis van het inventariserend onderzoek 2018 ontwikkelen we een stimuleringsaanpak voor energiemaatregelen in de commerciële kantoren.
	Samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijk partners vertalen we het nationale klimaatakkoord in een gedragen Regionale Energie Strategie (RES) voor Drenthe inclusief inzicht in de benodigde randvoorwaarden
Faciliteren en begeleiden van initiatieven tot grootschalige hernieuwbare energieproductie	

Doelstelling	Resultaat
	Initiëren, stimuleren en aanjagen van kansrijke hernieuwbare energieprojecten.
Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, het realiseren van 285,5 Megawatt opgesteld vermogen windenergie in het zoekgebied in 2020	Inzet Gebiedsfonds Wind in Drentse Monden, Oostermoer, Coevorden en Emmen
	Faciliteren SEREH-project
	Bestuurlijke afstemming met Emmen over realisatie resterende opgave energie
Realisatie Expeditie Energieneutraal wonen	20 projectdeals – waaronder de start van minimaal 10 wijkaanpakken met als doel het terug dringen van het fossiele brandstof gebruik
	Door rentesubsidie renteverlaging energie bespaarlening Rijk – minimaal 1500 inwoners van Drenthe maken gebruik van deze regeling
	De VVE'n met minimaal 10 wooneenheden zijn op de hoogte van de mogelijkheden tot verduurzaming. Minimaal 15 VVE'n zijn gestart met de stappen te zetten richting BENG (Bijna Energie Neutraal)
	Het gemiddelde fossiele brandstof gebruik van een gemiddelde woning in Drenthe is minimaal 14% lager dan op 1-1-2015
	Binnen het maatschappelijk vastgoed wordt er voor de onderdelen Zwembaden, Sporthallen, Scholen, buurthuizen en overheidsgebouwen een plan/strategie voor verduurzaming gemaakt

5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Doelstelling	Resultaat
Behoud en verbetering van de algemene milieukwaliteit (wettelijke milieueisen) en de kernkwaliteit rust (stilte en duisternis) in Drenthe	Uitvoeren Milieu- en duurzaamheidsagenda
	Programma Drentse daken asbestvrij: leningfonds asbest en asbestloket, start saneringsopgave
Versterkt duurzaamheidsbewustzijn in Drenthe	Organisatie publieksevenement Duurzaam Drenthe
Voldoen aan de wettelijke eisen voor externe veiligheid	Opdracht RUD: adviezen m.b.t. externe veiligheid in omgevingsvergunningen en -plannen voldoen aan de wettelijke eisen

Doelstelling	Resultaat
Adequaat opdrachtgeverschap richting de RUD en adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht	Uitvoeringsprogramma RUD: vergunningverlening en toezicht omgevingsvergunningen en uitvoering programma bodemsanering voldoen aan wettelijke eisen. Vergunningverlening en toezicht voldoen tevens aan de Drentse Maat (kwaliteitsniveau).
	Uitvoeringsprogramma BRZO: vergunningverlening en toezicht BRZO vergunningen voldoen aan de wettelijke eisen en tevens aan de Noordelijke Maat (kwaliteitsniveau).
	Twee uitgevoerde projecten ketenhandhaving en energie samen met betrokken partners en RUD
	Vastgestelde jaarverslagen IBT over de taakuitvoering van gemeenten en andere betrokkenen
	IBT verbetertrajecten (indien wettelijk aan de orde)
Een leefbaar en veilig Drenthe waarin regels worden nageleefd en waarin ruimte is voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies.	Uitvoeren van het programmatisch werken voor de VTH-taken

5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Doelstelling	Resultaat
Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik	Actuele digitale bodematlas
	Actualisatie van de verschillende onderdelen van het provinciaal beleid t.a.v. bodem en ondergrond (STRONG, Bodemvisie, aardkundige waarden en bodemnota)
Behoud van de kernkwaliteit aardkundige waarden (inclusief bodemarchief)	Jaarprogramma aardkundige waarden: onthulling 1 aardkundig monument
Verantwoord gebruik van de (diepe) ondergrond volgens de provinciale Structuurvisie ondergrond	Adviezen met betrekking tot winningsplannen Mijnbouwwet/injectie formatiewater
	Beleidsbeïnvloeding bij Rijk m.b.t. onafhankelijke schadeafhandeling kleine velden
	Beleidsbeïnvloeding met betrekking tot gaswinning en veiligheid
Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelfstoffen	Zandwinning vindt plaats binnen de wettelijke kaders
Functiegerichte sanering van bodemverontreiniging volgens het bodemsaneringsprogramma	Meerjarenprogramma bodemsanering 2016-2020: opdracht RUD voor 2019
Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)	(Beleids)advisering stortplaats Attero (nazorgfonds, nazorgplan, ontwikkelingen)
	Opdracht RUD voor toezicht en uitvoering nazorgplan Meisner op wettelijk niveau

Toelichting bestaand beleid

Ons milieubeleid vindt zijn grondslag in de Europese en nationale wetgeving. Als bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving voor zowel omgevingsvergunningen als bodemsaneringen voeren we de taken op ten minste het wettelijk niveau uit. Deze taken zijn sinds 2014 belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe. Het vergunningen- en handhavingsbeleid is vastgelegd in de Nota Goed Geregeld.

Het strategische en ruimtelijke bodembeleid is uitgewerkt in de Omgevingsvisie, de Bodemvisie, de Ontgrondingennota en de Structuurvisie Ondergrond. Het bodemsaneringsbeleid is uitgewerkt in de Bodemnota 'Werk maken van eigen bodem 2014-2019'. Het beleid voor aardkundige waarden staat in de Beleidsnotitie aardkundige waarden. Daarnaast is specifiek bodembeleid dat zich richt op de (niet intensieve) landbouw opgenomen in het programma toekomstgerichte landbouw. De strategie voor het bereiken van de energiedoelstellingen is uitgewerkt in de Energiestrategie Drenthe en de inzet van onze middelen voor de uitvoering is geprogrammeerd in de Energieagenda 2016–2020.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Milieu, Energie en Bodem

Indicator: Emissie van broeikasgassen

CO2-emmissies in Drenthe 3.603.817 ton (2016)

Definitie: De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.

Indicator: Productie van hernieuwbare energie

Productie van hernieuwbare energie in Drenthe in Petajoule 4,6 PJ (2016)

Definitie: De meeste productiegegevens hernieuwbare energie komen tot stand door nationale totalen te verdelen over gemeenten aan de hand van verdeelsleutels, de top down-methode, omdat voor de bottom- up methode onvoldoende gegevens beschikbaar zijn. Deze methode leidt voor het overgrote deel van de hernieuwbare energie-opties tot schattingen. De Klimaatmonitor bevat jaarlijks 88 tot 90% van de Nederlandse hernieuwbare energie.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
5.1 In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)	Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, een uitstoot door energiegebruik van 3,0 Mton in 2020 (dit is 20% lager dan in 1990)	Drentse Energie Organisatie	Financiering van energietransitie in Drenthe
5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Voldoen aan de wettelijke eisen voor externe veiligheid	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Adequaat opdrachtgeverschap richting de RUD en adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik	Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Functiegerichte sanering van bodemverontreiniging volgens het bodemsaneringsprogramma	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar 1.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	5.1 In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)								
	Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, een uitstoot door energiegebruik van 3,0 Mton in 2020 (dit is 20% lager dan in 1990)								
		Inkoop	1.272.918	2.304.128	1.800.000	504.128	2.500.000	2.500.000	2.500.000
		Subsidie	1.403.584	230.457	230.457	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		2.676.502	2.534.585	2.030.457	504.128	2.500.000	2.500.000	2.500.000
	Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, het realiseren van 285,5 Megawatt opgesteld vermogen windenergie in het zoekgebied in 2020								
		Inkoop	272.171	884.128	550.000	334.128	350.000	350.000	350.000
		Subsidie	5.142	50.000	50.000	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		277.313	934.128	600.000	334.128	350.000	350.000	350.000
	Realisatie Expeditie Energieneutraal wonen								
		Inkoop	1.121.592	982.529	1.000.000	-17.471	0	0	0
	Totaal doelstelling		1.121.592	982.529	1.000.000	-17.471			
	Totaal beleidsopgave		4.075.408	4.451.242	3.630.457	820.785	2.850.000	2.850.000	2.850.000
	5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen								
	Adequaat opdrachtgeverschap richting de RUD en adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht								
		Inkoop	212.318	395.035	395.035	0	395.035	395.035	395.035
		Subsidie	2.960.009	3.516.321	3.556.321	-40.000	3.519.321	3.624.921	3.733.821
	Totaal doelstelling		3.172.327	3.911.356	3.951.356	-40.000	3.914.356	4.019.956	4.128.856
	Behoud en verbetering van de algemene milieukwaliteit (wettelijke milieueisen) en de kernkwaliteit rust (stilte en duisternis) in Drenthe								
		Inkoop	65.820	444.180	240.000	204.180	0	0	0
	Totaal doelstelling		65.820	444.180	240.000	204.180			
	Een leefbaar en veilig Drenthe waarin regels worden nageleefd en waarin ruimte is voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies.								
		Inkoop	35.926	60.101	68.772	-8.671	68.772	68.772	68.772
	Totaal doelstelling		35.926	60.101	68.772	-8.671	68.772	68.772	68.772
	Versterkt duurzaamheidsbewustzijn in Drenthe								
		Inkoop	77.535	100.000	100.000	0	100.000	100.000	100.000
		Subsidie	441.286	376.292	382.689	-6.397	390.343	398.540	408.503
	Totaal doelstelling		518.821	476.292	482.689	-6.397	490.343	498.540	508.503
	Voldoen aan de wettelijke eisen voor externe veiligheid								
		Inkoop	143.000	143.000	0	143.000	0	0	0
	Totaal doelstelling		143.000	143.000		143.000			
	Totaal beleidsopgave		3.935.894	5.034.929	4.742.817	292.112	4.473.471	4.587.268	4.706.131
	5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden								

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
	Behoud van de kernkwaliteit aardkundige waarden (inclusief bodemarchief)								
		Inkoop	27.765	20.000	20.000	0	20.000	20.000	20.000
	Totaal doelstelling		27.765	20.000	20.000		20.000	20.000	20.000
	Func tiegerichte sanering van bodemverontreiniging volgens het bodemsaneringsprogramma								
		Inkoop	3.214.940	5.810.220	3.671.705	2.138.515	4.006.036	35.000	35.000
		Subsidie	-47.733	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		3.167.207	5.810.220	3.671.705	2.138.515	4.006.036	35.000	35.000
	Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik								
		Inkoop	194.013	180.000	180.000	0	180.000	180.000	180.000
	Totaal doelstelling		194.013	180.000	180.000		180.000	180.000	180.000
	Totaal beleidsopgave		3.388.986	6.010.220	3.871.705	2.138.515	4.206.036	235.000	235.000
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		11.400.287	15.496.391	12.244.979	3.251.412	11.529.507	7.672.268	7.791.131
Baten									
	5.1 In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)								
	Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, het realiseren van 285,5 Megawatt opgesteld vermogen windenergie in het zoekgebied in 2020								
		Ontv. bijdragen	-33.829	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-33.829						
	Totaal beleidsopgave		-33.829						
	5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen								
	Adequaat opdrachtgeverschap richting de RUD en adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht								
		Leges	-591	-225.000	-225.000	0	-225.000	-225.000	-225.000
	Totaal doelstelling		-591	-225.000	-225.000		-225.000	-225.000	-225.000
	Een leefbaar en veilig Drenthe waarin regels worden nageleefd en waarin ruimte is voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies.								
		Ontv. bijdragen	-1.150	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-1.150						
	Versterkt duurzaamheidsbewustzijn in Drenthe								
		Ontv. subsidies	-1.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-1.000						
	Totaal beleidsopgave		-2.741	-225.000	-225.000		-225.000	-225.000	-225.000
	5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden								
	Behoud van de kernkwaliteit aardkundige waarden (inclusief bodemarchief)								
		Ontv. bijdragen	-5.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal doelstelling		-5.000						

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelfstoffen								
	Leges	-8.183	-51.345	-37.500	-13.845	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal doelstelling		-8.183	-51.345	-37.500	-13.845	-37.500	-37.500	-37.500
Functiegerichte sanering van bodemverontreiniging volgens het bodemsaneringsprogramma								
	Ontv. bijdragen	-48.563	-25.000	-75.000	50.000	-89.000	0	0
	Ontv.subsidies	-270.427	-128.600	-397.439	268.839	-160.000	0	0
Totaal doelstelling		-318.990	-153.600	-472.439	318.839	-249.000		
Totaal beleidsopgave		-332.173	-204.945	-509.939	304.994	-286.500	-37.500	-37.500
Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-368.743	-429.945	-734.939	304.994	-511.500	-262.500	-262.500
Totaal programma exclusief reserve mutaties		11.031.544	15.066.446	11.510.040	3.556.406	11.018.007	7.409.768	7.528.631

Verrekening met reserves

Programma 5	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	11.031.544	15.066.446	11.510.040	3.556.406	11.018.007	7.409.768	7.528.631
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage van Saldireserve		-2.691.190	-90.000	-2.601.190			
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		17.471		17.471			
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-1.350.000	-1.150.000	-200.000			
Saldo verrekend met reserves	0	-4.023.719	-1.240.000	-2.783.719	0	0	0
Totaal na bestemming	11.031.544	11.042.727	10.270.040	772.687	11.018.007	7.409.768	7.528.631

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
5.1 In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energienutraal)			
Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, een uitstoot door energiegebruik van 3,0 Mton in 2020 (dit is 20% lager dan in 1990)	Inkoop	-504.128	Het budget voor 2018 is inclusief eenmalig vanuit 2017 overgehevelde middelen van € 454.128,--. Daarnaast is het budget van 2020 met € 50.000,-- verlaagd ten behoeven van de budgetten voor de gebiedsontwikkeling GAE.
5.1 In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energienutraal)			
Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, het realiseren van 285,5 Megawatt opgesteld	Inkoop	-334.128	Het geraamde bedrag in 2018 is inclusief € 339.131,-- uit 2017 overgehevelde middelen voor het Gebiedsfonds wind.

Doelstelling	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
vermogen windenergie in het zoekgebied in 2020			
5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen			
Behoud en verbetering van de algemene milieukwaliteit (wettelijke milieueisen) en de kernkwaliteit rust (stilte en duisternis) in Drenthe	Inkoop	-204.180	Voor de uitvoering van de asbestregeling is vanuit de Investeringsagenda in 2018(inclusief overgehevelde middelen ad € 94.180,-- uit 2017) een bedrag van € 444.180,-- beschikbaar. In 2019 is € 240.000,-- beschikbaar.
5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen			
Voldoen aan de wettelijke eisen voor externe veiligheid	Inkoop	-143.000	In 2018 ontvangen we een decentralisatie uitkering van € 143.000,-- voor de uitvoering van het programma Impuls Omgevingsveiligheid.
5.3 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden			
Functiegerichte sanering van bodemverontreiniging volgens het bodemsaneringsprogramma	Inkoop	-2.138.515	
	Ontv. bijdragen	-50.000	In 2019 ontvangen wij van derden 50.000,-- meer voor de uitvoering bodemsaneringen.
	Ontv.subsidies	-268.839	Dit betreft een hogere bijdrage van het rijk en van de gemeenten in de kosten van bodemsaneringen in 2019.
Overige verschillen		86.384	
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		-3.556.406	

Speerpunt 5: Energiek Drenthe

Cultuur

We gaan voor een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst- en cultuuruitingen een plek hebben en waar alle inwoners van alle leeftijden aan mee kunnen doen. Daarom hebben wij met alle gemeenten een cultuurconvenant afgesloten en stellen we als extra culturele impuls aan de gemeenten middelen ter beschikking om cultuur te versterken. Wij zetten de komende jaren extra in op instandhouding van de voorzieningen en functies van de bibliotheken. Jeugd en jongeren hebben onze aandacht via cultuureducatieprogramma's op scholen en het bieden van een talentontwikkelingsprogramma popcultuur in samenwerking met de Drentse podia en instellingen.

Cultuur speelt ook een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven. Hiervoor versterken wij ook dit jaar de banden met de toeristisch-recreatieve sector.

Drenthe speelt zich landelijk in de kijker met spraakmakende locatietheatervoorstellingen en culturele festivals. Deze leiden tot beleving en promotie van de schoonheid van de provincie en daarmee ook tot extra bestedingen. Wij zijn trots op onze parels en willen die nog beter positioneren. Zo zal in 2019 het TT-circuit het decor vormen van theaterspektakel Jumping Jack.

Samen met gemeenten en uitvoeringspartners versterken we de kwaliteit en zichtbaarheid van ons erfgoed. Wij blijven (culturele) investeringen uitvoeren die leiden tot meer kwaliteit. Vanuit de investeringsagenda dragen wij bij aan verbetering van Drentse musea. In 2019 wordt in dat kader het Huis van Weldadigheid in Frederiksoord geopend. Archeologie wordt meer zichtbaar door samen met gemeenten in het landschap beleefpunten in te richten.

Koloniën van Weldadigheid

Het Werelderfgoedcomité van UNESCO zal naar verwachting in 2019 opnieuw een besluit nemen over de Koloniën van Weldadigheid. Wij passen daartoe het nominatiedossier aan en continueren het uitdragen en benutten van de bijzondere waarden van deze landbouwkoloniën voor armoedebestrijding.

Landbouw

Het Europese landbouwbudget voor de periode na 2020, met daarin ook voor Drentse boeren een belangrijke bijdrage in de vorm van directe en indirecte inkomenssteun, staat onder druk. Er zijn veranderingen op til omtrent het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie.

Vooruitlopend hierop willen wij onze boeren faciliteren bij het zich voorbereiden op deze ontwikkeling op een wijze die zowel het bedrijfseconomische rendement als de kwaliteit van natuur en landschap ten goede komt. Het Programma Toekomstgerichte Landbouw speelt hierop in, door de vier landbouwpijlers melkveehouderij, tuinbouw, agribusiness en akkerbouw met elkaar te verbinden. Met de middelen uit de Investeringsagenda gaan we aan de slag met de projecten die benoemd zijn in de Ontwikkelagenda Melkveehouderij. Verder staat er een aantal openstellingen vanuit het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP3 geprogrammeerd om bedrijven en (jonge) agrarische ondernemers te ondersteunen bij hun ambities om te innoveren, te moderniseren en te verduurzamen.

Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen deze AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen, waaronder de clusterorganisatie

Greenlincs, en onderzoekinstellingen actief. Voor praktijkgericht onderzoek en innovatie wordt samengewerkt met de proefboerderijen van Wageningen Universiteit. Maar ook bijvoorbeeld HLB consultancy in agriculture te Wijster is een partner in dit geheel. Met de provincie Groningen trekken we gezamenlijk op bij de InnovatieVeenkoloniën.

Programma Natuurlijk Platteland

Om de afronding van het robuuste Natuurnetwerk in 2027 te realiseren, heeft de provincie Drenthe het programma Natuurlijk Platteland vastgesteld. Hierin staan de afspraken voor natuur en water voor de komende jaren, waarbij we de bestaande nationale en Europese afspraken verbinden met een dynamisch en ondernemend Drenthe. Het programma Natuurlijk Platteland zet daarbij in op sterke koppelingen tussen beleven, benutten en beschermen van de natuur. Dit doen wij in acht deelgebieden: Hunze, Drentsche Aa, Bargerveen, Noordwest, Zuidwest, Nieuwe Drostendiep, Reest en Oude Diep. In 2019 worden in de verschillende Natura 2000 gebieden zogenaamde PAS maatregelen uitgevoerd, waaronder het realiseren van hydrologische maatregelen en beheersmaatregelen zoals maaien en plaggen. Verder zal ingezet worden op particulier natuurbeheer via de regeling SKNL. Ook draagt de uitvoering van het programma Natuurlijk Platteland bij aan de versterking van de landbouwsector door onder andere kavelruil (ca. 750 ha). Door verschuivingen van middelen binnen POP3 (landelijk) zetten wij extra EU-middelen in voor agrarisch natuurbeheer. Biodiversiteit buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en landbouw waarbij ook rekening wordt gehouden met de natuur krijgen landelijk steeds meer aandacht. Agrarisch natuurbeheer wordt efficiënt georganiseerd door de Agrarische Natuur Drenthe (AND). We hebben de motie Boerenlandvlinders uitgewerkt tot het project Drenthe Kriebels, samenwerken aan een soortenrijk Drenthe. Het project wordt uitgevoerd langs de lijnen: infranatuur, agrarisch natuurbeheer, kennisoverdracht en –bevordering en voorbeeldgedrag.

Leefbaarheid

Iedereen doet ertoe en iedereen doet mee. Dat is en blijft onze leidraad. In dat kader hebben wij flinke stappen gezet bij de uitvoering van onze visie op leefbaarheid en krimp. Niet alleen binnen het sociale domein, maar ook vanuit ruimtelijke en mobiliteitsaspecten (Anders Benutten) is de uitwerking vormgegeven. Onze signalerings- en kennisfunctie is goed ingebed door het nieuw opgezette Trendbureau Drenthe, maar ook middels het faciliteren van de leerstoel bevolkingsdaling en de onderzoeken naar overerfbare armoede en de aanpak van laaggeletterdheid.

De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe zien wij als een belangrijk instrument om onze signaal- en netwerkfunctie voor de regio te intensiveren, in nauwe samenwerking met de primair verantwoordelijke gemeenten en het maatschappelijk veld. Samen trekken we op naar het Rijk om meer aandacht en slagkracht te genereren voor de aanpak van de effecten van krimp.

Programma 6: Cultuur

Toelichting programma

Kunst, cultuur en geschiedenis vinden we overal om ons heen. Een culturele identiteit en culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren. De provincie zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit en zorgt ervoor dat culturele voorzieningen goed toegankelijk zijn en blijven. De provincie richt zich onder andere op het behoud, ontwikkeling en herbestemming van het culturele erfgoed. De provincie is daarnaast verantwoordelijk voor monumentenzorg en cultuureducatie voor jongeren en ondersteunt gemeenten bij taken op het terrein van erfgoed en archeologie.

6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen

Doelstelling	Resultaat
De erkenning door UNESCO van de Koloniën van Weldadigheid als werelderfgoed	UNESCO heeft een positief besluit genomen over de toekenning van de Koloniën van Weldadigheid als Werelderfgoed
Het cultuurhistorisch erfgoed en de economische draagkracht in de Koloniën van Weldadigheid zijn verder ontwikkeld	<p>Integrale gebiedsontwikkeling in Frederiksoord e.o. en Veenhuizen is gerealiseerd volgens uitvoeringsprogramma's. Denk aan herbestemming, aantrekken passende economische functies en landschapsmaatregelen</p> <p>Samen met het Rijk en de gemeente Noordenveld zijn afspraken gemaakt over de vervreemding van het overtollig gestelde Rijksvastgoed in Veenhuizen aan een nader te vormen samenwerkingsverband</p>
Beter vestigingsklimaat-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu (door culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)	Er zijn meerdere monumentale of karakteristieke panden in goede staat hersteld. Zij hebben tevens een nieuwe invulling gekregen en zijn behoud voor verval
Samen met gemeenten en uitvoeringspartners de zorg voor en kwaliteit van het cultureel erfgoed versterken	<p>Cultuurhistorische en archeologische opgaven en thema's zijn verkend, gedeeld en toepasbaar gemaakt voor beleid en inspiratie</p> <p>Op tenminste 1 nieuwe plek is archeologische informatie verbeeld en ontsloten (archeologische beleefpunten)</p>
Culturele investeringen	Investeringen in de Drentse Musea (investeringsagenda) zijn uitgevoerd en/of ver in de voorbereiding
Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten en beeldende kunsten	<p>Toonaangevende professionele podiumkunsten (poppodia, projecten, gezelschappen en festivals) zijn, verspreid over de provincie, ondersteund</p> <p>Er zijn minstens twee nieuwe culturele evenementen in ontwikkeling gebracht of uitgevoerd</p> <p>Er zijn minstens twee kunstobjecten in de openbare ruimte gerealiseerd verspreid over de provincie</p>
Doorontwikkeling Cultuurbeleid	De uitkomsten van de cultuurmonitor zijn en worden benut voor beleidsontwikkeling

6.2 Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen

Doelstelling	Resultaat
Er wordt een actief netwerk voor het Drentse erfgoed onderhouden waarin kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan	(Im)materieel erfgoed is digitaal ontsloten voor (her)gebruik door brede doelgroepen
Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal	Het Drents wordt gestimuleerd en geborgd door de activiteiten en de opgeleverde literaire producten van het Huus van de Taol
	Het Drents in het basisonderwijs wordt ondersteund
Het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed is zichtbaarder voor bezoekers	Geopark de Hondsrug is doorontwikkeld conform het jaarprogramma (o.a. beleving van oude routes en landschapsvisie)
	Interreg-project samenwerking met geopark TERRA.vita

6.3 Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen

Doelstelling	Resultaat
Op meer dan 90% van de Drentse basisscholen wordt cultuuronderwijs geborgd waarbij de vraag van de school centraal staat	De culturele ontwikkeling van leerlingen is versterkt
Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis, en informatie	Innovatie van bibliotheken wordt gestimuleerd en ondersteund t.b.v. een goede spreiding en een passend aanbod aan bibliotheekfuncties
	Professionals, amateurs en (jonge) talenten maken gebruik van de kennis, informatie, bemiddeling, innovaties en adviezen van K&C Drenthe
	Culturele activiteiten vinden verspreid over Drenthe plaats
	De inzet van een 'voucherregeling' als stimuleringsinstrument van de Aanpak Popcultuur Drenthe 2018-2021.
Effectiever en efficiënter cultuurbeleid op noordelijk landsdeelniveau	Op noordelijke schaal zijn, geografisch verspreid, diverse programma's uitgevoerd. Bijvoorbeeld talentontwikkeling voor jongeren (We the North)
Meer kunst en cultuuruitingen zijn verbonden aan maatschappelijke doelen	Uitvoering Podium Platteland: producties in dorpen en wijken opgezet met amateurs, professionals en bewoners
	Cultuurhistorie zorgt voor geïnspireerde plannen en kan helpen bij maatschappelijke opgaven, zoals sociale cohesie, leegstand, krimp en duurzaamheid.

Toelichting bestaand beleid

De beleidsdoelen van het culturele domein zijn vastgelegd in het beleidskader 'De Verbeelding van Drenthe, cultuurbeleid provincie Drenthe 2017-2020'. Daarnaast is er nog een aantal documenten waarin het beleid voor de diverse onderwerpen binnen het culturele domein te vinden is. Het beleid voor ruimtelijk erfgoed is ook vastgelegd in de Omgevingsvisie Drenthe (2018) en de bijbehorende Verordening (2018), het Cultuurhistorisch Kompas Drenthe (2009), de Provinciale Monumentenverordening Drenthe en Uitvoeringsregeling Herbestemming Karakteristiek bezit en het Drents Monumentenfonds.

Als kaders voor de bibliotheekfunctie in Drenthe dienen tevens de Visie Krimp en Leefbaarheid 2016-2020 (onderdeel van de Nota Sociaal Beleid) en de Economische Koers 2016-2019. De ambitie van de nominatie als UNESCO-werelderfgoed van de Koloniën van Weldadigheid is ook terug te vinden in de Omgevingsvisie Drenthe (2018). Meer informatie over de werelderfgoednominatie van de Koloniën van Weldadigheid is te vinden op www.kolonienvanweldadigheid.eu.

Een deel van het beleid wordt uitgevoerd door middel van subsidies die worden verleend op basis van de Algemene Subsidieverordening (ASV) en de Uitvoeringsregeling incidentele projecten Cultuurnota 'De Verbeelding van Drenthe' 2017-2020. Met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is het Cultuurconvenant 2017-2020 afgesloten, hier is ook het deelconvenant Cultuureducatie met Kwaliteit opgenomen. In noordelijk verband wordt met de samenwerkingsovereenkomst en uitvoeringsregeling 'We The North' uitvoering gegeven aan de gezamenlijke noordelijke cultuuragenda.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Cultuur

Indicator: Restauratievolume

Cijfers over rijksmonumenten (exclusief die met functie woning) naar staat van het casco zijn momenteel nog niet beschikbaar en worden in een later stadium aan de benchmark toegevoegd.

Investerings

Samenvatting van de investeringen per programma:

Object	Omschrijving object	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2017	Netto Investing 2018	Netto Investing 2019	Netto Investing 2020	Netto Investing 2021	Netto Investerin 2022
INVESTERINGEN Programma 6 Cultuur									
	Kwaliteitsimpuls Drents Museum	35.071	935.071	-	157.451	777.620	-	-	-
	Vervangingsinvesteringen Drents Museum	-	2.242.000	-	-	-	-	-	-
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 6	35.071	3.177.071	-	157.451	777.620	-	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen								
	Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten en beeldende kunsten								
		Inkoop	137	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	2.017.716	2.084.742	2.084.742	0	2.084.742	1.959.742	1.959.742
	Totaal doelstelling		2.017.853	2.084.742	2.084.742		2.084.742	1.959.742	1.959.742
	Belangrijke archeologische c.q. cultuurhistorische waarden van Drenthe zijn als onderligger gebruikt voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen								
		Subsidie	158.999	356.747	196.500	160.247	221.500	221.500	221.500
	Totaal doelstelling		158.999	356.747	196.500	160.247	221.500	221.500	221.500
	Beter vestigingsklimaat-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu door (culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)								
		Inkoop	83.873	130.000	0	130.000	0	0	0
		Subsidie	1.845.161	1.724.442	1.679.893	44.549	1.686.414	1.643.397	1.651.887
	Totaal doelstelling		1.929.034	1.854.442	1.679.893	174.549	1.686.414	1.643.397	1.651.887
	Culturele investeringen								
		Inkoop	99.817	515.000	0	515.000	0	0	0
		Subsidie	922.949	1.897.235	690.000	1.207.235	0	0	0
	Totaal doelstelling		1.022.766	2.412.235	690.000	1.722.235			
	De erkenning door UNESCO van de Koloniën van Weldadigheid als werelderfgoed								
		Inkoop	483.974	1.068.306	670.000	398.306	570.000	450.000	450.000
		Subsidie	165.247	310.700	310.700	0	113.200	48.200	48.200
	Totaal doelstelling		649.221	1.379.006	980.700	398.306	683.200	498.200	498.200
	Doorontwikkeling Cultuurbeleid								
		Inkoop	36.189	65.000	65.000	0	65.000	55.000	55.000
		Subsidie	0	117.000	0	117.000	117.000	0	117.000
	Totaal doelstelling		36.189	182.000	65.000	117.000	182.000	55.000	172.000
	Samen met gemeenten en uitvoeringspartners de zorg voor en kwaliteit van het cultureel erfgoed versterken								
		Inkoop	49.508	45.000	45.000	0	45.000	45.000	45.000
	Totaal doelstelling		49.508	45.000	45.000		45.000	45.000	45.000
	Totaal beleidsopgave		5.863.569	8.314.172	5.741.835	2.572.337	4.902.856	4.422.839	4.548.329
	6.2 Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen								
	Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal								
		Subsidie	358.278	433.330	439.864	-6.534	447.681	456.053	466.230
	Totaal doelstelling		358.278	433.330	439.864	-6.534	447.681	456.053	466.230
	Er wordt een actief netwerk voor het Drentse erfgoed onderhouden waarin kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan								
		Inkoop	151.677	334.990	334.990	0	334.990	334.990	334.990
		Subsidie	474.660	279.397	284.147	-4.750	289.830	295.916	303.314
	Totaal doelstelling		626.337	614.387	619.137	-4.750	624.820	630.906	638.304

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
	Het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed is zichtbaarder voor bezoekers								
		Subsidie	125.000	125.000	175.000	-50.000	200.000	200.000	200.000
	Totaal doelstelling		125.000	125.000	175.000	-50.000	200.000	200.000	200.000
	Totaal beleidsopgave		1.109.615	1.172.717	1.234.001	-61.284	1.272.501	1.286.959	1.304.534
	6.3 Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen								
	Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis, en informatie								
		Inkoop	2.661	0	0	0	0	0	0
		Kapitaallasten	564.201	564.201	564.201	0	608.806	601.025	601.025
		Subsidie	9.502.551	9.556.834	9.967.130	-410.296	10.130.373	10.305.206	10.517.708
	Totaal doelstelling		10.069.413	10.121.035	10.531.331	-410.296	10.739.179	10.906.231	11.118.733
	Effectiever en efficiënter cultuurbeleid op noordelijk landsdeelniveau								
		Subsidie	151.517	150.000	150.000	0	150.000	150.000	150.000
	Totaal doelstelling		151.517	150.000	150.000		150.000	150.000	150.000
	Meer kunst en cultuuruitingen zijn verbonden aan maatschappelijke doelen								
		Subsidie	527.410	550.000	550.000	0	550.000	400.000	400.000
	Totaal doelstelling		527.410	550.000	550.000		550.000	400.000	400.000
	Op meer dan 90% van de Drentse basisscholen wordt cultuuronderwijs geborgd waarbij de vraag van de school centraal staat								
		Subsidie	355.050	325.000	325.000	0	325.000	325.000	325.000
	Totaal doelstelling		355.050	325.000	325.000		325.000	325.000	325.000
	Totaal beleidsopgave		11.103.390	11.146.035	11.556.331	-410.296	11.764.179	11.781.231	11.993.733
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		18.076.574	20.632.924	18.532.167	2.100.757	17.939.536	17.491.029	17.846.596
Baten									
	6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen								
	Beter vestigingsklimaat-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu door (culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)								
		Ontv. bijdragen	-36.609	-130.000	0	-130.000	0	0	0
	Totaal doelstelling		-36.609	-130.000		-130.000			
	Totaal beleidsopgave		-36.609	-130.000		-130.000			
	6.3 Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen								
	Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis, en informatie								
		Ontv. bijdragen	-1.292.184	-1.311.564	-1.324.679	13.115	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819
	Totaal doelstelling		-1.292.184	-1.311.564	-1.324.679	13.115	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819
	Totaal beleidsopgave		-1.292.184	-1.311.564	-1.324.679	13.115	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-1.328.793	-1.441.564	-1.324.679	-116.885	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		16.747.781	19.191.360	17.207.488	1.983.872	16.601.610	16.139.724	16.481.777

Verrekening met reserves

Programma 6	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	16.747.781	19.191.360	17.207.488	1.983.872	16.601.610	16.139.724	16.481.777
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage van Saldireserve		-1.965.482	-690.000	-1.275.482			
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		376.694		376.694			
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-1.390.000		-1.390.000			
Saldo verrekend met reserves	0	-2.978.788	-690.000	-2.288.788	0	0	0
Totaal na bestemming	16.747.781	16.212.572	16.517.488	-304.916	16.601.610	16.139.724	16.481.777

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen			
Belangrijke archeologische c.q. cultuurhistorische waarden van Drenthe zijn als onderligger gebruikt voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen	Subsidie	-160.247	Betreft incidenteel hoger budget in 2018 voor cultuurhistorie als gevolg van eenmalige extra Decentralisatie uitkering erfgoed en ruimte (€ 60.000,-) en lagere programmering voor archeologie voor het boekjaar 2019 in de cultuurnota (€ 40.000,-). Het resterende verschil is een gevolg van eenmalige budget overhevelingen van 2017 naar 2018.
6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen			
Beter vestigingsklimaat-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu door (culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)	Inkoop	-130.000	De exploitatielasten gebouwen RLS alsmede de huurinkomsten ervan zijn voor 2019 nog niet geraamd. Dit zal via de 2e Bestuursrapportage 2018 worden ingevuld.
6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen			
Culturele investeringen	Inkoop	-515.000	In de 1e Bestuursrapportage 2018 hebben we gemeld dat de investering in het Drents Museum overeenkomstig onze voorschriften (BBV) niet mag worden gefinancierd uit de lopende uitgaaf budgetten maar als investering moet worden verantwoord.

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
	Subsidie	-1.207.235	In de programmering van de uitgaven over de jaren 2016 tot en met 2020 voor culturele investeringen is er van uitgegaan dat de uitgaven in 2018 het hoogste zouden zijn. In de 2e Bestuursrapportage 2018 zal dit worden geactualiseerd.
6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen			
De erkenning door UNESCO van de Koloniën van Weldadigheid als werelderfgoed in 2018	Inkoop	-398.306	In de programmering van de uitgaven voor de gebiedsontwikkeling Koloniën van Weldadigheid, is er van uitgegaan dat de uitgaven in 2019 en verder gaan teruglopen tot een nivo voor normaal beheer.
Doorontwikkeling Cultuurbeleid	Subsidie	-117.000	Het budget voor de culturele prijs en culturele gemeente wordt eens in de twee jaar geraamd.
6.2 Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen			
Het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed is zichtbaarder voor bezoekers	Subsidie	50.000	Om het Masterplan Geopark te kunnen realiseren is in de voorjaarsnota 2018 de subsidie voor het Geopark met ingang van 2019 verhoogd met € 50.000,-- en vanaf 2020 gecontinueerd met € 200.000,-- per jaar.
Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis, en informatie	Subsidie	410.296	Dit betreft o.a. de extra bijdrage voor bibliotheekwerk Drentse gemeenten uit de voorjaarsnota 2017 van € 265.000,-- voor de jaren 2019-2022. Verder wordt dit verschil vnl. veroorzaakt door de actualisatie van de indexering van boekjaar subsidies aan Biblionet, Drents museum en Kunst en Cultuur Drenthe.
6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen			
Beter vestigingsklimaat-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu door (culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)	Ontv. bijdragen	130.000	De exploitatielasten gebouwen RLS alsmede de huurinkomsten ervan zijn voor 2019 nog niet geraamd. Dit zal via de 2e Bestuursrapportage 2018 worden ingevuld.
Overige verschillen		-46.380	
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		-1.983.872	

Programma 7: Dynamiek in leefomgeving

Toelichting programma

De provincie is de gebiedsregisseur van het landelijke gebied. Projecten richten zich op het versterken van landbouw en agribusiness, natuur, klimaat, recreatie en toerisme, en sociaaleconomische vitaliteit. Met een gebiedsgerichte aanpak zetten we in op een gezamenlijke uitvoering van opgaven en projecten met de betrokkenen in het gebied. De provincie werkt hierin nauw samen met gemeenten en maatschappelijke partners en het bedrijfsleven.

7.1 Een toekomstgerichte landbouw en agribusiness

Doelstelling	Resultaat
Toekomstgerichte landbouw: tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness	Samenwerking op Drentse en Noord-Nederlandse schaal (inclusief Overijssel) op het gebied van landbouw en Agribusiness
	Minimaal 20 jonge boeren via de POP-3 maatregel Jonge Boeren ondersteund
	Agenda Veenkoloniën en Innovatie Veenkoloniën in uitvoering
	Ontwikkelagenda melkveehouderij met onder andere 200 duurzaamheidsplannen in uitvoering
	Projecten in het kader van landbouwstructuurverbetering via de Bestuurscommissie Planmatige kavelruil in uitvoering
	Projectontwikkeling binnen Greenport Noord Nederland in uitvoering
	Minimaal 5 (innovatie)projecten in de tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness in uitvoering

7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief

Doelstelling	Resultaat
Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijkgebied (ILG)	Project Laaghalerveen in uitvoering
	Project Roden - Norg uitfinanciering
	Project Geelbroek in uitvoering
	Project Nieuw-Schoonebeek
Behoud en herstel Flora en fauna	Doelstellingen beheerplannen uitgevoerd
	Uitvoeren plan van aanpak Drenthe Kriebels
	Uitvoering projecten soortenbescherming o.b.v. Flora en Faunabeleidsplan
	Uitvoering biodiversiteitsprojecten en Flora- en Faunabeleidsplan

Doelstelling	Resultaat
Behouden en versterken Nationale parken en Landschap	Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa: doorontwikkeling van brongebied tot benedenloop
	Uitvoeren Ontwikkelagenda Regionaal Landschap Drents-Friese Grensstreek
Realisatie Natuurnetwerk Nederland	Actualisatie Natuurnetwerk Nederland
	Oplevering voortgangsrapportage Natuur
	Verbeterde functionering ecologische verbindingen
	Gebiedsopgave Drentsche Aa
	Gebiedsopgave Hunze
	Gebiedsopgave Oude Diep
	Gebiedsopgave Bargerveen
	Uitvoering Natuurvisie 2014
	Gebiedsopgave Zuidwest Drenthe
	Gebiedsopgave Noordwest Drenthe
	Gebiedsopgave Reest
	Gebiedsopgave Nieuwe Drostendiep
Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland	Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland
Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000/Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)	Uitvoering geven aan Natura2000/PAS economische ontwikkelruimte
	Aanpassing inrichting natuurgebieden, bijvoorbeeld de hydrologische situatie
	Uitvoering repeterende aanvullende beheermaatregelen zoals plaggen, maaien, afvoeren, (druk)begrazen.
Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland	Realiseren particulier beheer
	Opstellen en uitvoering geven aan grondstrategieplannen
Het versterken en behouden van Natuur en Landschap	Opgestelde (uitvoerings)overeenkomsten met natuurbeheerders
	10 geschepende schaapskuddes financieel ondersteund
	Groene instellingen financieel ondersteund om de doelstellingen van Natuurlijk Platteland te bereiken
	Minimaal 5.000 vrijwilligers voor natuur en landschapsbeheer waaronder streekbeheer

Doelstelling	Resultaat
Uitvoering Wet natuurbescherming	Uitvoering geven aan wettelijke taken wet natuurbescherming (incl. PAS)
Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit	Uitvoering monitoringsprogramma
Agrarisch natuurbeheer	Uitvoeren plan van aanpak akker- en weidevogels Ca. 1750 hectare onder agrarisch natuurbeheer wordt door collectieven uitgevoerd
Beheer Natuur en Landschap	Ca. 51.000 ha beheer natuur en landschap door verschillende partners uitgevoerd

7.3 Dynamisch Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid voor alle 5 prioritaire thema's zowel Drenthe Breed als gebiedsgericht	Geïntegreerde monitor zorg en leefbaarheid gereed
	Kennis Knooppunt Krimp Noord Nederland (KNNN) ondersteund
	Een met partners afgestemd Trendbureau Drenthe
	Functionerend platform burgerkracht en goede voorbeelden benoemd op de website www.burgerkrachtdrenthe.nl
	Projecten Leader en regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe zijn ondersteund
	Gemeentelijke uitvoering van regeling dorpsinitiatieven
Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en gezondheid	Uitvoering projecten van het programma Drenthe beweegt 2.0
Kwaliteit van wonen en leefgebieden op peil houden	Initiëren projecten vanuit de subsidieregeling krimp en leefbaarheid
Realiseren van een goede zorg infrastructuur gericht op beschikbare en kwalitatief goede zorg in Drenthe	Initiëren projecten met vernieuwende aanpak dementie i.s.m. zorgaanbieders en gemeenten
	Met partners uitvoering geven aan de werkagenda Drents Zorglandschap en organiseren werkconferentie
	Vervolgactie Duits Drentse inzetbaarheid in de zorg stimuleren (150 contracten)
	Ontwikkeling anderhalvelijns zorg benutten voor een bestendige zorginfrastructuur. Pilotproject anderhalvelijns zorg in Coevorden op de kaart als voorbeeld voor verdere initiatieven in en door de regio

Doelstelling	Resultaat
Bereikbaar houden van bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners	Inzetten op het realiseren van bereikbaarheidsknooppunten in combinatie met voorzieningen
Kwaliteitsverbetering onderwijs en tijdig anticiperen op krimp in het onderwijs	<p data-bbox="794 333 1396 465">Het mogelijk maken van acties van het bondsgenootschap voor een geletterd Drenthe om de laaggeletterdheid in Drenthe in 5 jaar met 10% te verminderen</p> <p data-bbox="794 465 1396 539">Minimaal 20 scholen doen mee aan de visitatie binnen het Excellentie traject</p>
Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	<p data-bbox="794 539 1396 613">Subsidiering sportactiviteiten algemeen</p> <p data-bbox="794 613 1396 685">Bijdrage topsportevenementen</p>

Toelichting bestaand beleid

Natuurlijk Platteland

In het programma Natuurlijk Platteland werken we met onze partners aan de afronding van het Natuurlijk Netwerk Nederland (voorheen aangeduid als Ecologische Hoofd Structuur). Een grote opgave die ons in nieuwe allianties (met o.a. het bedrijfsleven) dé kansen biedt om economie en ecologie stevig aan elkaar te verbinden en sterke combinaties op het vlak van beleven, benutten en beschermen te realiseren.

De afspraken uit het Natuurpact, gesloten tussen het Rijk en alle provincies in 2013, worden in dit programma uitgevoerd. Deze uitvoering is verbonden met de wettelijke taken en Nationale en Europese verplichtingen in het kader van Natura 2000 (Europees beschermde natuurgebieden), de daaruit voortvloeiende Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het programma is een uitwerking van de Natuurvisie 2040 'Gastvrije natuur'.

Landbouw en Agribusiness

In Noord-Nederland hebben de drie noordelijke provincies samen met de partners voor de landbouw en agribusiness de AgroAgenda Noord-Nederland opgesteld. Voor Drenthe belangrijke onderdelen zijn het Innovatieprogramma Veenkoloniën en de Versnellingsagenda melkveehouderij Noord-Nederland. Met het Programma Toekomstgerichte Landbouw hebben wij, geredeneerd vanuit de ondernemer, een aanzet gegeven om de landbouw integraler te benaderen, vanuit de kernwoorden innoveren, moderniseren en verduurzamen en gericht op de sectoren tuinbouw, akkerbouw, (melk)veehouderij en agribusiness. Het Programma geeft daarmee voor de provincie richting voor uitvoering en investeringen. Passend binnen de Noordelijke samenwerking hebben de Drentse Groenmanifest partners op verzoek van de provincie Drenthe als onderdeel van het Programma Toekomstgerichte Landbouw de 'Ontwikkelagenda melkveehouderij en natuur' opgesteld. Als een van de instrumenten voor uitvoering van projecten kunnen wij beschikken over het (Europese) plattelandsontwikkelingsprogramma POP3. In de Omgevingsvisie, wordt aangegeven welk beleid wordt ingezet ten aanzien van de Landbouwstructuurverbetering.

Dynamisch Drenthe

De beleidsopgave voor een Dynamisch Drenthe vindt zijn oorsprong in de Motie vitaal platteland. Deze is uitgewerkt in de lijnen Dorpsinitiatieven/burgerkracht en Zuidoost, die ook nog van kracht blijven en nu verwerkt zijn in de nota "Visie op leefbaarheid en krimp Naar een dynamisch Drenthe" en uitgevoerd worden in het programma Krimp en Leefbaarheid.. De grootste uitdaging voor de sociaaleconomische vitalisering ligt in Zuidoost Drenthe ('Samenwerken aan vitaal platteland, een geconcentreerde aanpak voor Zuidoost Drenthe 2014-2020'). Voor monitoring en ondersteuning bij maatschappelijke vraagstukken zoals bereikbare zorg en leefbaarheid subsidiëren wij Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD), Zorgbelang en CMO Stamm. Onze uitvoeringspartner ten aanzien van sport is 'Drenthe beweegt', zie hiervoor www.drenthe-beweegt.nl.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Dynamiek in leefomgeving

Indicator: ontwikkelde nieuwe natuur

Nieuw natuurgebied binnen Natuurnetwerk Nederland

425 ha (2016)

Definitie: Dit betreft de oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectare, op basis van meest recente cijfers peildatum 31-12-2016. Bij verworven natuur (166 ha) gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting (259 ha) worden

gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het natuurdoel. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht.

Indicator: beheerde natuur

Oppervlakte natuur in gesubsidieerd beheer (SNL/SVNL)

51.121 ha (2016)

Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied, op basis van meest recente cijfers peildatum 31-12-2016. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL, vanaf 2016 SVNL).

Investeringsen

Samenvatting van de investeringen per programma:

Object	Omschrijving investeringen	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2017	Netto Investering 2018	Netto Investering 2019	Netto Investering 2020	Netto Investering 2021	Netto Investering 2022
INVESTERINGEN Programma 7. Dynamiek									
	Grondaankopen (voorraad natuurbeheer)	-	-	22.083.208	8.619.792	7.116.547	141.075	3.437	(750)
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7	-	-	22.083.208	8.619.792	7.116.547	141.075	3.437	(750)

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting onderdeel 4.1 Investeringsen naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief	Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland	Gemeenschappelijke regeling Prolander	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in het gebied
7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief	Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000/Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)	Gemeenschappelijke regeling Prolander	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in het gebied

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	7.1 Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness								
	Toekomstgerichte landbouw: tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness								
		Inkoop	19.250	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	12.660.373	4.024.579	2.444.162	1.580.417	1.175.000	715.000	1.176.949
	Totaal doelstelling		12.679.622	4.024.579	2.444.162	1.580.417	1.175.000	715.000	1.176.949
	Totaal beleidsopgave		12.679.622	4.024.579	2.444.162	1.580.417	1.175.000	715.000	1.176.949
	7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief								
	Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijkgebied (ILG)								
		Subsidie	1.165.924	1.867.099	3.044.661	-1.177.562	2.664.487	2.677.000	808.900
	Totaal doelstelling		1.165.924	1.867.099	3.044.661	-1.177.562	2.664.487	2.677.000	808.900
	Agrarisch natuurbeheer								
		Subsidie	2.599.026	2.709.972	3.333.507	-623.535	3.226.588	3.232.709	2.584.370
	Totaal doelstelling		2.599.026	2.709.972	3.333.507	-623.535	3.226.588	3.232.709	2.584.370
	Beheer Natuur en Landschap								
		Inkoop	-4.400	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	21.017.961	14.731.100	15.576.217	-845.117	15.775.503	15.829.645	15.886.401
	Totaal doelstelling		21.013.561	14.731.100	15.576.217	-845.117	15.775.503	15.829.645	15.886.401
	Behoud en herstel Flora en fauna								
		Inkoop	-990	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	196.146	240.000	240.000	0	240.000	240.000	175.000
	Totaal doelstelling		195.156	240.000	240.000		240.000	240.000	175.000
	Behouden en versterken Nationale parken en Landschap								
		Inkoop	-1.170	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	512.172	540.000	540.000	0	540.000	540.000	540.000
	Totaal doelstelling		511.002	540.000	540.000		540.000	540.000	540.000
	Het versterken en behouden van Natuur en Landschap								
		Subsidie	1.735.555	1.797.297	1.850.416	-53.119	1.884.057	1.920.090	1.963.886
	Totaal doelstelling		1.735.555	1.797.297	1.850.416	-53.119	1.884.057	1.920.090	1.963.886
	Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit								
		Inkoop	765.059	869.250	919.265	-50.015	927.703	927.121	926.568
	Totaal doelstelling		765.059	869.250	919.265	-50.015	927.703	927.121	926.568
	Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000/Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)								
		Inkoop	10.287.402	11.365.703	6.444.130	4.921.573	6.544.130	7.383.580	7.383.580
	Totaal doelstelling		10.287.402	11.365.703	6.444.130	4.921.573	6.544.130	7.383.580	7.383.580
	Realisatie Natuurnetwerk Nederland								
		Inkoop	4.153.568	6.768.915	8.831.229	-2.062.314	10.382.504	6.817.860	4.355.259
	Totaal doelstelling		4.153.568	6.768.915	8.831.229	-2.062.314	10.382.504	6.817.860	4.355.259
	Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland								
		Inkoop	5.241.555	14.675.750	9.248.250	5.427.500	20.047.500	21.683.750	16.728.250
		Subsidie	252.996	3.475.000	3.470.000	5.000	2.255.000	2.255.000	2.255.000
	Totaal doelstelling		5.494.552	18.150.750	12.718.250	5.432.500	22.302.500	23.938.750	18.983.250
	Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland								
		Inkoop	4.209.085	3.829.500	3.412.407	417.093	3.398.457	3.339.657	3.194.507
		Kapitaallasten	158.165	158.165	158.165	0	158.165	76.485	76.485
		Subsidie	6.267.190	6.513.941	6.911.244	-397.303	6.610.313	6.643.214	6.673.663
	Totaal doelstelling		10.634.440	10.501.606	10.481.816	19.790	10.166.935	10.059.356	9.944.655

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Uitvoering Wet natuurbescherming								
	Inkoop	199.542	608.376	359.262	249.114	360.669	362.097	363.547
	Subsidie	0	7.500	7.500	0	7.500	7.500	7.500
Totaal doelstelling		199.542	615.876	366.762	249.114	368.169	369.597	371.047
Totaal beleidsopgave		58.754.785	70.157.568	64.346.253	5.811.315	75.022.576	73.935.708	63.922.916
7.3 Dynamisch Drenthe								
Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en gezondheid								
	Subsidie	202.766	200.000	200.000	0	200.000	200.000	200.000
Totaal doelstelling		202.766	200.000	200.000		200.000	200.000	200.000
Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid voor alle 5 prioritaire thema's zowel Drenthe Breed als gebiedsgericht								
	Inkoop	4.358	0	0	0	0	0	0
	Subsidie	6.410.078	5.286.839	3.286.798	2.000.041	2.186.798	996.798	0
Totaal doelstelling		6.414.436	5.286.839	3.286.798	2.000.041	2.186.798	996.798	
Kwaliteit van wonen en leefgebieden op peil houden								
	Subsidie	1.369.913	1.452.333	1.467.179	-14.846	1.484.943	1.503.967	1.527.091
Totaal doelstelling		1.369.913	1.452.333	1.467.179	-14.846	1.484.943	1.503.967	1.527.091
Kwaliteitsverbetering onderwijs en tijdig anticiperen op krimp in het onderwijs								
	Subsidie	59.401	62.500	62.500	0	62.500	62.500	62.500
Totaal doelstelling		59.401	62.500	62.500		62.500	62.500	62.500
Realisatie van een bovenregionale sportvoorziening (ijsbaan) in Drenthe								
	Subsidie	5.000.000	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		5.000.000						
Realiseren van een goede zorg infrastructuur gericht op beschikbare en kwalitatief goede zorg in Drenthe								
	Inkoop	34.825	40.000	40.000	0	40.000	40.000	40.000
Totaal doelstelling		34.825	40.000	40.000		40.000	40.000	40.000
Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten								
	Inkoop	15	20.000	20.000	0	20.000	20.000	20.000
	Subsidie	650.459	1.120.000	620.000	500.000	620.000	620.000	620.000
Totaal doelstelling		650.474	1.140.000	640.000	500.000	640.000	640.000	640.000
Totaal beleidsopgave		13.731.815	8.181.672	5.696.477	2.485.195	4.614.241	3.443.265	2.469.591
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		85.166.222	82.363.819	72.486.892	9.876.927	80.811.817	78.093.973	67.569.456
Baten								
7.1 Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness								
Toekomstgerichte landbouw: tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness								
	Ontv. bijdragen	-1.825.633	-100.000	-100.000	0	-100.000	0	0
	Ontv. subsidies	-8.222.449	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-10.048.082	-100.000	-100.000		-100.000		
Totaal beleidsopgave		-10.048.082	-100.000	-100.000		-100.000		
7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief								
Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijk gebied (ILG)								
	Ontv. bijdragen	-1.191.877	-510.094	-1.664.473	1.154.379	-1.537.248	-1.555.118	-494.620

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
	Ontv.subsidies	-3.529.623	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-4.721.500	-510.094	-1.664.473	1.154.379	-1.537.248	-1.555.118	-494.620
Agrarisch natuurbeheer								
	Ontv. bijdragen	-1.770.284	-1.332.554	-1.893.786	561.232	-1.893.786	-1.893.786	-1.293.786
Totaal doelstelling		-1.770.284	-1.332.554	-1.893.786	561.232	-1.893.786	-1.893.786	-1.293.786
Behouden en versterken Nationale parken en Landschap								
	Ontv. bijdragen	-20.300	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-20.300						
Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit								
	Ontv. bijdragen	0	-6.000	-6.000	0	-6.000	-6.000	-6.000
	Ontv.subsidies	0	-23.000	-23.000	0	-23.000	-23.000	-23.000
Totaal doelstelling			-29.000	-29.000		-29.000	-29.000	-29.000
Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000/Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)								
	Ontv. bijdragen	-1.608.402	0	0	0	0	0	0
	Ontv.subsidies	-995.432	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-2.603.834						
Realisatie Natuurnetwerk Nederland								
	Ontv. bijdragen	-2.834.559	-4.148.874	-5.954.179	1.805.305	-4.685.466	-2.473.637	-1.695.662
Totaal doelstelling		-2.834.559	-4.148.874	-5.954.179	1.805.305	-4.685.466	-2.473.637	-1.695.662
Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland								
	Ontv. bijdragen	-6.585.717	-1.865.738	-3.358.797	1.493.059	-4.529.825	-3.388.438	-2.027.500
Totaal doelstelling		-6.585.717	-1.865.738	-3.358.797	1.493.059	-4.529.825	-3.388.438	-2.027.500
Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland								
	Ontv. bijdragen	11.440	-66.500	-60.000	-6.500	0	-400.000	0
	Ontv.subsidies	-619.793	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-608.353	-66.500	-60.000	-6.500		-400.000	
Uitvoering Wet natuurbescherming								
	Leges	-113.746	-275.500	-150.000	-125.500	-150.000	-150.000	-150.000
	Ontv. bijdragen	-519	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-114.265	-275.500	-150.000	-125.500	-150.000	-150.000	-150.000
Totaal beleidsopgave		-19.258.813	-8.228.260	-13.110.235	4.881.975	-12.825.325	-9.889.979	-5.690.568
7.3 Dynamisch Drenthe								
Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid voor alle 5 prioritaire thema's zowel Drenthe Breed als gebiedsgericht								
	Ontv. bijdragen	-274.677	-240.000	-240.000	0	-240.000	0	0
	Ontv.subsidies	-3.277.209	-1.856.250	-1.856.250	0	-950.000	0	0
Totaal doelstelling		-3.551.886	-2.096.250	-2.096.250		-1.190.000		
Totaal beleidsopgave		-3.551.886	-2.096.250	-2.096.250		-1.190.000		
Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-32.858.780	-10.424.510	-15.306.485	4.881.975	-14.115.325	-9.889.979	-5.690.568
Totaal programma exclusief reserve mutaties		52.307.442	71.939.309	57.180.407	14.758.902	66.696.492	68.203.994	61.878.888

Verrekening met reserves

Programma 7	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	52.307.442	71.939.309	57.180.407	14.758.902	66.696.492	68.203.994	61.878.888
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve vitaal platteland	1.614.171	639.392		639.392			
Bijdrage van Reserve vitaal platteland		-2.840.653	-193.750	-2.646.903			
Bijdrage aan Reserve natuurbeleid	4.238.260		12.760.450	-12.760.450	1.437.394		
Bijdrage van Reserve natuurbeleid		-9.247.515	-11.670.851	2.423.336	-11.831.249	-12.298.860	-7.211.292
Bijdrage van Financieringsreserve		-500.000		-500.000			
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	22.542	1.020.363	2.371.782	-1.351.419			
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG		-2.377.367	-3.751.970	1.374.603	-1.127.239	-1.121.882	-314.280
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-1.700.000	-1.650.000	-50.000	-410.000		
Bijdrage van Saldireserve		-2.149.495	-120.000	-2.029.495	-120.000		
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden			432.787	-432.787	461.949	461.949	
Saldo verrekend met reserves	5.874.973	-17.155.275	-1.821.552	-15.333.723	-11.589.145	-12.958.793	-7.525.572
Totaal na bestemming	58.182.415	54.784.034	55.358.855	-574.821	55.107.347	55.245.201	54.353.316

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Toekomstgerichte landbouw: tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness	Subsidie	-1.580.417	Een bedrag van € 432.787,-- heeft betrekking op de negatieve budgetoverheveling uit 2018 in de jaarstukken 2017 voor het budget versterking van de landbouw en agribusiness. Het restant verschil heeft te maken met de meer jaren programmering van de uitgaven voor de toekomst gerichte landbouw (melkveehouderij) uit de investeringsagenda.
Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief			
Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijkgebied (ILG)	Subsidie	1.177.562	Deze hogere uitgaven zijn een gevolg van de toevoeging van het inrichtingsplan van de voormalige Landinrichtingscommissie Schoonebeek voor het landbouwgebied Nieuw-Schoonebeek dat het College al op 13 oktober 2009

Doelstelling	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			heeft vastgesteld maar niet in de programmering van de uit financiering oude Natuur verplichtingen (ILG) was verwerkt.
Agrarisch natuurbeheer	Subsidie	623.535	De uitgaven voor agrarisch natuurbeheer zijn structureel geactualiseerd en geïndexeerd en het extra budget van € 600.000,-- uit Europa t/m 2021 is verwerkt. De dekking komt uit de reserve natuurbeleid.
Beheer Natuur en Landschap	Subsidie	845.117	De uitgaven voor beheer van natuur en landschap zijn structureel geactualiseerd, geïndexeerd en het toegenomen areaal is verwerkt. De dekking komt uit de reserve natuurbeleid.
Het versterken en behouden van Natuur en Landschap	Subsidie	53.119	Dit betreft de actualisatie van de indexering van boekjaarsubsidies aan de groene instellingen.
Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit	Inkoop	50.015	In de Voorjaarsnota 2016 hebben we aangegeven dat we streekbeheer verder willen ontwikkelen. Daarbij is een met 50.000,-- jaarlijks oplopend bedrag tot 2019 beschikbaar gesteld.
Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000/Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)	Inkoop	-4.921.573	De programmering van de PAS projecten is nog niet geheel afgerond. Tot dat het geval is blijft de bestaande begroting gehandhaafd.
Realisatie Natuurnetwerk Nederland	Inkoop	2.062.314	De begroting voor inrichtingskosten (inclusief Icoon opdrachterspoor) va. 2019 is geactualiseerd op basis van de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) 2019.
Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland	Inkoop	-5.427.500	De begroting voor verwervingskosten va. 2019 is geactualiseerd op basis van de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) 2019. Zie ook de paragraaf grondbeleid. Verder zijn de proceskosten structureel verhoogd met € 130.000,-- te dekken uit de reserve natuurbeleid.
Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland	Inkoop	-417.093	Het benodigde budget voor Bij12 is € 445.065,-- opgehoogd. Daar tegenover staan een daling van de uitvoeringskosten van overige partijen zoals RVO, SNN etc.

Doelstelling	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
	Subsidie	397.303	In de voorjaarsnota 2018 is een extra bijdrage beschikbaar gesteld voor het kunnen doorvoeren van maatregelen op het gebied van het personeel, zoals invoering van een generatiepact en flexibele middelen voor kwetsbare functies en daarnaast is aan Prolander een lagere efficiencykorting opgelegd.
Uitvoering Wet natuurbescherming	Inkoop	-249.114	De leges NBW zijn o.b.v. het verwachte aantal aanvragen met € 125.500,- naar beneden bijgesteld tot € 150.000,- terwijl juist in 2017 een overheveling van 125.000,- naar 2018 had plaatsgevonden omdat we dachten dat er sprake was van doorschuiven naar 2018.
Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid voor alle 5 prioritaire thema's zowel Drenthe Breed als gebiedsgericht	Subsidie	-2.000.041	Dit heeft te maken met de programmering van de projecten in het kader van Vitaal Platteland.
Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	Subsidie	-500.000	Voor de noodzakelijke veiligheidsaanpassingen van het stadion van FC Emmen is in 2018 eenmalig € 500.000,- onttrokken aan de Financieringsreserve. Zie ook statenstuk 2018-842.
Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief			
Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijkgebied (ILG)	Ontv. bijdragen	-1.154.379	Zie Lasten.
Agrarisch natuurbeheer	Ontv. bijdragen	-561.232	Zie lasten.
Realisatie Natuurnetwerk Nederland	Ontv. bijdragen	-1.805.305	Zie lasten.
Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland	Ontv. bijdragen	-1.493.059	De begroting voor de baten wegens verkoop grond va. 2019 is geactualiseerd op basis van de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) 2019. Zie ook de paragraaf grondbeleid.
Uitvoering Wet natuurbescherming	Leges	125.500	Zie lasten
Overige verschillen		16.346	
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		-14.758.902	

Speerpunt 6: Financiën en organisatie

Financiën

Het doel voor 2019 is om onze gezonde financiële positie voort te zetten ten behoeve van het behalen van maatschappelijk rendement voor Drenthe. Dit doel denken wij te kunnen behalen door in de aanloop naar de nieuwe bestuursperiode extra aandacht te hebben voor het financieel beheer, dat voortvloeit uit de realisatie van de resultaten uit het huidige bestuursakkoord. Dit organiseren wij in de vorm van professioneel leningenbeheer, versterken van de interne fiscale deskundigheid en een nieuwe aanpak van de treasury. De gezonde financiële positie wordt mede hierdoor geborgd, zowel voor gerealiseerde als toekomstige initiatieven, op basis van een actueel financieel beleid.

Organisatie

Voor het realiseren van onze ambities moeten we kunnen bogen op een dienstbare en ondernemende organisatie. Wij investeren in verdere professionalisering van onze dienstverlening, ook naar organisaties waarmee we samenwerkingsafspraken hebben. In dat verband maakt onze organisatie een ontwikkeling door naar een opgavegestuurde en resultaatgerichte adaptieve netwerkorganisatie. Onze opgaven bepalen ook de beschikbaarheid van mensen en middelen om die ambitie te kunnen realiseren. De beschikbare loonsom is de afgelopen jaren gedaald. Dat kan in het licht van de ambitie, tot knelpunten leiden. Met gepaste terughoudendheid staan we open voor de inzet van incidentele middelen uit project- en investeringsbudgetten wanneer extra personele inzet noodzakelijk lijkt om de afgesproken doelen en resultaten te halen. Zoals in de Voorjaarsnota 2018 is aangekondigd willen we rekening houden met een jaarlijkse indexatie van de loonkosten. In aansluiting op cao-afspraken willen we meer vaste contracten aanbieden voor vast werk en minder medewerkers inhuren.

In 2019 zal het voorbereiden en implementeren van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) veel aandacht vragen. Ook blijft het werken aan een gezonde generatiebalans en een efficiënte inzet van de beschikbare middelen zoals Groen voor grijs en Generatiepact een belangrijk speerpunt. We zetten in op een grotere instroom van jongere medewerkers en een goede interne doorstroom op posities gebaseerd op strategische personele planning. Hiervoor wordt het strategisch opleidingsprogramma geïmplementeerd. Een belangrijk onderdeel daarvan is het talentprogramma. Aandacht voor duurzame inzetbaarheid, eenheid in leiderschap en de verdere ontwikkeling van persoonlijk leiderschap van onze medewerkers is van belang om aan de doelstellingen bij te dragen. Wat betreft capaciteit begint de organisatie door de taakstelling tegen grenzen aan te lopen en dit leidt zo langzamerhand tot knelpunten. Dit betekent dat een groter beroep zal worden gedaan op projectbudgetten en investeringsagenda en de discussie over wat wel en niet uitgevoerd kan worden zal vaker gevoerd (moeten) worden. Een geobjectiveerd beeld van de benodigde capaciteit in relatie tot de opgaven en taken en de ambities van een nieuw college zal daarbij helpen.

Informatiemanagement en automatisering

Op het vlak van ICT richten wij ons de komende tijd op drie prioritaire ontwikkelingen:

- De wettelijk verplichte invoering van de Omgevingswet en het Digitaal Stelsel Omgevingswet;
- Een inhaalslag op het vlak van ons digitale applicatielandschap en onze bedrijfsprocessen;
- Het up-to-date houden van onze informatiebeveiliging, ook in verband met wet- en regelgeving die van onze organisatie aantoonbare bewustwording vragen, zoals de Meldplicht Datalekken en de Europese Privacy Verordening.

Daarbij merken we op dat informatiebeveiliging vaak een technische zaak lijkt, maar dat in de praktijk 70% van alle informatie-incidenten ontstaat door menselijk handelen. Om die reden blijven we ook inzetten op het vergroten van de iBewustwording in onze organisatie.

Programma 8: Middelen

Toelichting programma

De ambities van het Drentse bestuur moeten zo goed mogelijk waar gemaakt worden, gericht op de (nieuwe) bestuurlijke speerpunten, met een effectieve en doelmatige inzet van middelen. Met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft maar vooral ook ondernemend en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting

Doelstelling	Resultaat
Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Invulling geven aan onze rol als aandeelhouder
Goed beheer van provinciale geldmiddelen	Het beschikbaar hebben van de wettelijk voorgeschreven post onvoorzien
	Jaarlijks advies over indexering tarief opcenten Motorrijtuigen Belasting (MRB)
	Een optimaal rendement binnen de kaders van het treasurystatuut
	Inzicht in de ontwikkelingen van de uitkeringen van het provinciefonds
	Optimaal voorzien in de financieringsbehoefte

8.2 Een opgabegepasteerde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie

Doelstelling	Resultaat
Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap	Jaarlijkse quota arbeidsgehandicapten, BBL's en stagiaires zijn gehaald
	Wet Normalisatie Rechtspositionering Ambtenaren is ingevoerd
Continue (digitale) verbetering van informatiesystemen en informatievoorziening	Onderzoek herimplementatie of vervanging financieel systeem is uitgevoerd
	Nog actuelere sturingsinformatie voor bestuur en management
	Drenthe in Feiten en Cijfers
De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment	Digitale sturingsinformatie voor bestuur en management
	Mobiliteitsbevorderende maatregelen, traineeprogramma, groen voor grijs en generatiepact, gericht op verjonging, vergroting flexibiliteit en kwaliteit
	De juiste kwantitatieve capaciteitsinzet afgestemd op de opgaven en taken met voldoende flexibiliteit en continuïteit

Doelstelling	Resultaat
Directe personele inzet	Toerekening van directe personeelskosten conform het Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	Meer dan 50% van het catering-assortiment is duurzaam. De inkoop van energie is 100% groen.
Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium	De provincie valt onder repressief toezicht vanuit het rijk Goedkeurende verklaring van de accountant voor de jaarstukken Tijdig vastgestelde provinciale begroting Evaluatie van de planning en controlcyclus Actueel financieel beleid
Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces	Grotere kansen voor regionale ondernemers bij enkelvoudig en meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedures
Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	Technisch en bouwkundig goed onderhouden provinciale opstallen Verbouw Drents Museum voor de verbetering van de catering mogelijkheden en ontvangst van grote groepen
Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm	Samenwerkingsomgeving voldoet aan eisen rondom invoering e-depot (geheel van activiteiten voor het duurzaam beheren en raadplegen van te bewaren digitale archiefbescheiden)
Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	Voldoen aan de wettelijke eisen (opslag en verwerking) met betrekking persoonsgegevens Snel en veilig toegangsproces tot up-to-date systemen en gegevens voor medewerkers en externe partijen
Inzet ondersteunend personeel	Toerekening van overheadkosten conform BBV
Een adaptieve netwerkorganisatie die werkt vanuit de 5 kernwaarden: Dienstbaar aan Drenthe, Samenwerken: van binnen naar buiten en weer naar binnen, Kwaliteit voorop, Gericht op resultaat en Integraal denken en werken	De kernwaarden worden in de organisatieontwikkeling actief opgepakt

8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Doelstelling	Resultaat
Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Toelichting bestaand beleid

Ons uitgangspunt bij het financieel beleid is een sluitende begroting die langjarig in evenwicht is. Andere meer gedetailleerde uitgangspunten zijn te vinden in de Financiële verordening 2012, het Financieringsstatuut 2014, de Nota Reserves en Voorzieningen 2012 en de Nota Financieringsinstrumentarium Drenthe. In de nieuwe bestuursperiode wordt het financieel beleid opnieuw geactualiseerd.

Het meerjarig Informatieplan is eind 2017 geactualiseerd met uitgangspunten die leidend zijn voor de doorontwikkeling naar een moderne en toekomstbestendige ondersteuning van de bedrijfsprocessen. Professionele aandacht voor informatiebeveiliging en privacy is expliciet onderdeel van de provinciale bedrijfsvoering.

In het Huisvestingsbeleidsplan is bepaald hoe het provinciehuis zo effectief mogelijk te gebruiken is.

Informatie over het provinciale inkoopbeleid is te vinden via deze link:

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Drenthe/425512/CVDR425512_1.html

In de paragraaf bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de wijze waarop de organisatie zich ontwikkelt naar een adaptieve organisatie die met diverse partners in netwerken opereert.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Middelen

Geen verplichte indicatoren.

Investerings

Samenvatting van de investeringen per programma:

Object	Omschrijving object	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2017	Netto Investing 2018	Netto Investing 2019	Netto Investing 2020	Netto Investing 2021	Netto Investing 2022
INVESTERINGEN Programma 8. Middelen									
	Provinciehuis	25.130	27.435.130	25.159	271.033	255.845	61.403	511.690	-
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8. Middelen Gebouwen	25.130	27.435.130	25.159	271.033	255.845	61.403	511.690	-
	Hard- en Software - Ambitieiijn Excellente Dienstverlening	44.929	1.484.930	638.432	351.389	211.957	52.989	-	180.16
	Hard- en Software - Ambitieiijn Flexibiliteit in Techniek	200.863	5.415.863	-	866.900	1.244.184	291.440	275.543	882.79
	Hard- en Software - Ambitieiijn Het Nieuwe Samenwerken	212.900	5.646.100	81.845	1.054.222	858.422	911.412	-	950.19
	Hard- en Software - Ambitieiijn Organisatie in Control	51.469	1.266.470	24.030	308.364	270.245	79.484	-	254.34
	Hard- en Software - Niet informatieplan	44.683	947.133	-	105.978	251.644	63.587	238.451	132.47
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8. Middelen ICT	554.845	14.760.496	744.307	2.686.853	2.836.452	1.398.912	513.994	2.399.97
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8. Middelen	579.975	42.195.626	769.466	2.957.886	3.092.297	1.460.315	1.025.684	2.399.97

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	NV Waterbedrijf Drenthe	De zorg voor en de instandhouding van de drinkwatervoorziening alsmede de productie, zuivering, verkoop en distributie van niet-drinkwater
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	WMD Drinkwater BV	De zorg voor en de instandhouding van de drinkwatervoorziening in het verzorgingsgebied cf. de Drinkwaterwet
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Enexis Holding NV	Energiedistributie en netwerkbeheer
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Cross Border Leases Vennootschap BV	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	CSV Amsterdam BV	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Verkoop Vennootschap
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Verkoop Vennootschap BV	Garantiestelling en vrijwaring RWE
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Vordering op Enexis BV	Financieringsmaatschappij voor Enexis
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Goed beheer van provinciale geldmiddelen	Bank Nederlandse Gemeenten	Financiële dienstverlening van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Goed beheer van provinciale geldmiddelen	Nederlandse Waterschapsbank	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar 1.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Verschil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting								
	Beheer van relevante provinciale deelnemingen								
		Inkoop	20.954	40.000	40.000	0	40.000	40.000	40.000
	Totaal doelstelling		20.954	40.000	40.000		40.000	40.000	40.000
	Onvoorzien uitgaven								
		Onvoorzien/stelpost	0	500.000	500.000	0	500.000	500.000	500.000
	Totaal doelstelling			500.000	500.000		500.000	500.000	500.000
	Rente								
		Belastingen	14.669	0	0	0	0	0	0
		Rente	205	2.500	2.500	0	2.500	2.500	2.500
		Toev. voorziening	110.779	131.000	131.000	0	131.000	131.000	131.000
	Totaal doelstelling		125.653	133.500	133.500		133.500	133.500	133.500
	Uitkering Provinciefonds								
		Subsidie	0	100.000	100.000	0	100.000	0	0
	Totaal doelstelling			100.000	100.000		100.000		
	Vrije bestedingsruimte								
		Onvoorzien/stelpost	0	0	0	0	0	0	2.134.442
	Totaal doelstelling								2.134.442
	Totaal beleidsopgave		146.607	773.500	773.500		773.500	673.500	2.807.942
	8.2 Een opvraaggestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie								
	Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap								
		Inkoop	1.283.804	1.648.956	1.648.956	0	873.956	873.956	873.956
	Totaal doelstelling		1.283.804	1.648.956	1.648.956		873.956	873.956	873.956
	De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment								
		Inkoop	232.278	618.375	618.375	0	618.375	618.375	618.375
	Totaal doelstelling		232.278	618.375	618.375		618.375	618.375	618.375
	Directe personele inzet								
		Inkoop	2.726.021	200.000	200.000	0	200.000	200.000	200.000
		Lonen	23.227.343	23.142.736	23.126.581	16.155	22.683.421	23.049.965	23.542.236
	Totaal doelstelling		25.953.364	23.342.736	23.326.581	16.155	22.883.421	23.249.965	23.742.236
	Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium								
		Inkoop	-750.243	2.568.583	7.708.291	-5.139.708	10.204.166	13.205.081	16.399.959
		Subsidie	0	6.231	6.231	0	6.231	6.231	6.231
	Totaal doelstelling		-750.243	2.574.814	7.714.522	-5.139.708	10.210.397	13.211.312	16.406.190
	Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces								
		Inkoop	20.313	15.300	15.300	0	15.300	15.300	15.300
	Totaal doelstelling		20.313	15.300	15.300		15.300	15.300	15.300

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten								
	Belastingen	103.779	100.000	100.000	0	100.000	100.000	100.000
	Inkoop	917.666	1.240.272	1.239.064	1.208	1.186.870	1.194.872	1.203.073
	Kapitaallasten	1.370.849	1.361.104	1.361.104	0	1.402.679	1.406.772	1.172.459
	Toev. voorziening	577.793	518.360	518.360	0	518.360	518.360	518.360
Totaal doelstelling		2.970.088	3.219.736	3.218.528	1.208	3.207.909	3.220.004	2.993.892
Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten								
	Inkoop	1.430.115	1.595.505	1.595.505	0	1.595.505	1.595.505	1.595.505
	Kapitaallasten	29.043	42.043	57.580	-15.537	57.580	57.580	28.537
Totaal doelstelling		1.459.158	1.637.548	1.653.085	-15.537	1.653.085	1.653.085	1.624.042
Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm								
	Inkoop	240.368	292.814	292.814	0	292.814	292.814	292.814
Totaal doelstelling		240.368	292.814	292.814		292.814	292.814	292.814
Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens								
	Inkoop	2.641.151	2.770.451	2.770.451	0	2.580.451	2.580.451	2.580.451
	Kapitaallasten	1.088.397	1.037.032	1.170.464	-133.432	1.550.253	2.079.039	2.046.213
Totaal doelstelling		3.729.549	3.807.483	3.940.915	-133.432	4.130.704	4.659.490	4.626.664
Inzet ondersteunend personeel								
	Inkoop	4.902.616	2.662.407	2.276.198	386.209	1.651.198	1.651.198	1.651.198
	Lonen	12.434.958	16.896.073	17.695.328	-799.255	17.624.488	17.733.944	17.565.673
Totaal doelstelling		17.337.574	19.558.480	19.971.526	-413.046	19.275.686	19.385.142	19.216.871
Totaal beleidsopgave		52.476.253	56.716.242	62.400.602	-5.684.360	63.161.647	67.179.443	70.410.340
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		52.622.860	57.489.742	63.174.102	-5.684.360	63.935.147	67.852.943	73.218.282
Baten								
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting								
Beheer van relevante provinciale deelnemingen								
	Dividend	-2.953.522	-2.563.124	-2.568.828	5.704	-2.353.633	-2.353.633	-2.353.633
Totaal doelstelling		-2.953.522	-2.563.124	-2.568.828	5.704	-2.353.633	-2.353.633	-2.353.633
Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting								
	Opcenten MRB	-56.345.997	-56.885.000	-57.163.000	278.000	-58.006.000	-58.747.000	-59.547.000
Totaal doelstelling		-56.345.997	-56.885.000	-57.163.000	278.000	-58.006.000	-58.747.000	-59.547.000
Rente								

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
	Ontv. bijdragen	-4.552.954	-30.565.750	0	-30.565.750	0	0	0
	Opbr. rente	-2.795.567	-2.503.768	-2.107.086	-396.682	-1.552.315	-785.445	-751.019
Totaal doelstelling		-7.348.522	-33.069.518	-2.107.086	-30.962.432	-1.552.315	-785.445	-751.019
Uitkering Provinciefonds								
	Ontv.subsidies	-164.827.433	-142.438.448	-148.696.114	6.257.666	-153.733.427	-154.671.984	-159.496.013
Totaal doelstelling		-164.827.433	-142.438.448	-148.696.114	6.257.666	-153.733.427	-154.671.984	-159.496.013
Totaal beleidsopgave		-231.475.475	-234.956.090	-210.535.028	-24.421.062	-215.645.375	-216.558.062	-222.147.665
8.2 Een opgavegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie								
Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap								
	Ontv. bijdragen	-38.958	-6.500	-6.500	0	-6.500	-6.500	-6.500
Totaal doelstelling		-38.958	-6.500	-6.500		-6.500	-6.500	-6.500
Directe personele inzet								
	Ontv. bijdragen	-311.868	0	0	0	0	0	0
Totaal doelstelling		-311.868						
Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium								
	Ontv. bijdragen	-639.174	-6.000	-6.000	0	-6.000	-6.000	-6.000
Totaal doelstelling		-639.174	-6.000	-6.000		-6.000	-6.000	-6.000
Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten								
	Ontv. bijdragen	-859.448	-870.317	-879.538	9.221	-559.852	-569.258	-578.760
Totaal doelstelling		-859.448	-870.317	-879.538	9.221	-559.852	-569.258	-578.760
Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten								
	Ontv. bijdragen	-828.781	-216.007	-216.007	0	-216.007	-216.007	-216.007
Totaal doelstelling		-828.781	-216.007	-216.007		-216.007	-216.007	-216.007
Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens								
	Ontv. bijdragen	-373.346	-375.536	-375.666	130	-202.410	-202.543	-185.177
Totaal doelstelling		-373.346	-375.536	-375.666	130	-202.410	-202.543	-185.177
Inzet ondersteunend personeel								
	Adm. boekingen	0	-1.294.948	-2.048.000	753.052	-1.302.064	-1.176.719	-836.870
	Ontv. bijdragen	-1.624.033	-1.078.615	-1.083.289	4.674	-654.367	-654.512	-654.659
Totaal doelstelling		-1.624.033	-2.373.563	-3.131.289	757.726	-1.956.431	-1.831.231	-1.491.529

Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal beleidsopgave		-4.675.609	-3.847.923	-4.615.000	767.077	-2.947.200	-2.831.539	-2.483.973
Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-236.151.084	-238.804.013	-215.150.028	-23.653.985	-218.592.575	-219.389.601	-224.631.638
Totaal programma exclusief reserve mutaties		-183.528.224	-181.314.271	-151.975.926	-29.338.345	-154.657.428	-151.536.658	-151.413.356

Verrekening met reserves

Programma 8	2017 rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Totaal programma	-183.528.224	-181.314.271	-151.975.926	-29.338.345	-154.657.428	-151.536.658	-151.413.356
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	8.383.000			0			
Bijdrage aan Reserve investeringen verkeer en vervoer	3.775.000			0			
Bijdrage aan Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer	50.000			0			
Bijdrage aan Reserve uitvoering generatiepact	300.000	1.628.000	1.366.400	261.600	166.400	166.400	166.400
Bijdrage van Reserve uitvoering generatiepact		-320.000	-416.000	96.000	-404.000	-380.000	-204.000
Bijdrage aan Financieringsreserve		26.280.000		26.280.000			
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren		2.970.750		2.970.750			
Inflatiecorrectie RSP (IBOI)		383.391	349.152	34.239	234.259		
Bijdrage van Saldireserve		-73.709		-73.709			
Saldo verrekend met reserves	12.508.000	30.868.432	1.299.552	29.568.880	-3.341	-213.600	-37.600
Totaal na bestemming	-171.020.224	-150.445.839	-150.676.374	230.535	-154.660.769	-151.750.258	-151.450.956

Verschillen tussen begroting 2018 en 2019

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
8.2 Een opgabegeestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie			
Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium	Inkoop	5.139.708	Het hoger budget heeft te maken met de meerjarig oplopende stelpost Interbestuurlijke programma van € 3,5 miljoen in 2019 en de indexatie inkoopbudgetten van € 1,7 miljoen die als stelpost is opgenomen. De overige kosten zijn 0,1 miljoen lager.
Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor	Kapitaallasten	133.432	De kapitaallasten zijn geactualiseerd. In 2019 zijn de afschrijvingen hoger door gereed gekomen projecten in 2018.

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
opslag en raadplegen van gegevens			
8.2 Een opgavegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie			
Inzet ondersteunend personeel	Inkoop	-386.209	De daling betreft de afgesproken afbouw van frictiekosten.
	Lonen	799.255	De toerekening van lonen van het ondersteunend personeel zijn geactualiseerd. We hebben nu aangesloten bij de opzet van de benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering.
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting			
Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting	Opcenten MRB	-278.000	Betreft aanpassing van de raming op basis van de actuele stand van het wagenpark.
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting			
Rente	Ontv. bijdragen	30.565.750	Hiervan heeft € 29,2 miljoen betrekking op het omzetten van naar een lening aan De Drentse Energie Organisatie, waardoor in 2018 een incidenteel voordeel was. Verder was er in 2018 bijna € 1,4 miljoen geraamd voor bijdragen vanuit Verkeers- en Vervoersberaad voor drentse investeringsprojecten. Deze bijdragen mochten niet via de investeringen verantwoord worden.
	Opbr. rente	396.682	Op basis van de uitstaande verstrekte geldleningen zijnde verwachte inkomsten geactualiseerd. De begrote rente inkomsten zijn daardoor lager geworden
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting			
Uitkering Provinciefonds	Ontv.subsidies	-6.257.666	De Algemene uitkering provinciefonds stijgt met 7,2 miljoen. Door lagere accres bij de mei-circulaire is dit wel bijna € 2 miljoen lager geworden dan eerder was begroot in 2019. Verder zijn de decentralisatie uitkeringen met ongeveer € 1 miljoen gedaald. Het gaat dan met name om de decentralisatie uitkeringen Bodemsanering en Intereg V.
8.2 Een opgavegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie			
Inzet ondersteunend personeel	Adm. boekingen	-753.052	De verplichte toerekening van loonkosten aan investeringen hangt af van het volume aan investeringen die

Doelstelling	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
			gepland staan. In 2019 is dit volume hoger, waardoor ook meer loonkosten aan investeringen worden toegerekend.
Overige verschillen		-21.555	
Totaal van verschillen tussen 2018 en 2019		29.338.345	

	Beleidsopgave / Doelstelling	Eco. Cat.	2017 Rekening	2018 begroting	2019 begroting	Vershil 2018-2019	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting
Lasten									
	8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
	Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
		Adm. boekingen	282.169	383.391	349.152	34.239	234.259	0	0
		Bijdr. aan reserves	126.339.270	76.492.197	61.232.055	15.260.142	25.430.725	17.620.032	10.813.033
	Totaal doelstelling		126.621.439	76.875.588	61.581.207	15.294.381	25.664.984	17.620.032	10.813.033
	Totaal beleidsopgave		126.621.439	76.875.588	61.581.207	15.294.381	25.664.984	17.620.032	10.813.033
	Totaal Lasten		126.621.439	76.875.588	61.581.207	15.294.381	25.664.984	17.620.032	10.813.033
Baten									
	8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
	Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
		Bijdr. van reserves	-126.482.596	-102.523.841	-96.277.865	-6.245.976	-51.635.267	-30.947.432	-19.593.122
	Totaal doelstelling		-126.482.596	-102.523.841	-96.277.865	-6.245.976	-51.635.267	-30.947.432	-19.593.122
	Totaal beleidsopgave		-126.482.596	-102.523.841	-96.277.865	-6.245.976	-51.635.267	-30.947.432	-19.593.122
	Totaal Baten		-126.482.596	-102.523.841	-96.277.865	-6.245.976	-51.635.267	-30.947.432	-19.593.122
	Totaal		138.842	-25.648.253	-34.696.658	9.048.405	-25.970.283	-13.327.400	-8.780.089

I.2 Paragrafen

Paragraaf 2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Met lokale heffingen creëren wij de mogelijkheid aanvullend (op onder meer de uitkering uit het provinciefonds) collectieve voorzieningen, zoals deze in de verschillende programma's zijn opgenomen, te financieren. Bij het heffen gaan wij zoveel mogelijk uit van het profijtbeginsel. Het profijtbeginsel is gebaseerd op de gedachte dat burgers en bedrijven moeten bijdragen in de kosten van de door de overheid voortgebrachte voorzieningen naar de mate van het profijt dat zij van die voorzieningen hebben. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen dan bij belastingen. Deze paragraaf geeft de door Provinciale Staten vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet. Daaruit komt het volgende naar voren:

Lastendruk

De provinciale heffingen bepalen, zij het in geringe mate, de collectieve lastendruk en zijn dus mede bepalend voor de omvang van het besteedbaar inkomen. Wettelijk mag het bedrag van een provinciale belasting niet afhankelijk worden gesteld van het inkomen, de winst of het vermogen. De opcentenheffing heeft nauwelijks tot geen relatie met sociale aspecten en armoedebeleid.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Grondwaterheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 7.7 van de Waterwet hebben Provinciale Staten bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwaterheffing zijn neergelegd in de Belastingverordening Drenthe 2017.

Op grond van het bepaalde in artikel 6.4 van de Waterwet is het verboden om zonder vergunning van gedeputeerde staten grondwater te onttrekken of water te infiltreren:

- a. Ten behoeve van industriële toepassingen, indien de te onttrekken hoeveelheid meer dan 150.000 m³ per jaar bedraagt;
- b. Ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening of een bodemenergiesysteem.

De regels die de provincie hanteert voor bovengenoemde onttrekkingen zijn vastgelegd in de Provinciale omgevingsverordening (POV) Drenthe. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de grondwaterheffing zijn limitatief in de Waterwet opgenomen.

Kosten die op grond van de Waterwet onder de heffing kunnen worden gebracht zijn:

- a. Maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van de nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
- b. Voor het grondwaterbeleid noodzakelijke onderzoeken;
- c. Het houden van een register voor het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
- d. Vergoeding ingevolge artikel 7.14, eerste lid, van schade, voortvloeiend uit de uitvoering van artikel 6.4;
- e. In verband met de uitvoering van artikel 7.19.

Inkomsten

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters. Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltrerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltrerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater.

De hoogte van de heffing is vastgesteld door Provinciale Staten. Voor 2019 geldt een tarief van € 1,115 per 100 m³ onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden worden afgerond op hele euro's.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan. De geraamde inkomsten voor 2019 zijn € 700.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Heffing ontgrondingen

Op grond van artikel 21f van de Ontgrondingenwet hebben Provinciale Staten bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Belastingverordening Drenthe 2017 en de Ontgrondingenwet. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Ontgrondingenwet opgenomen.

Kosten die onder de heffing zijn gebracht

Op grond van de Belastingverordening Drenthe 2017 wordt een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen ingevolge artikel 26 van de Ontgrondingenwet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m³ hoeveelheid stoffen.

Inkomsten

De heffingsplicht rust op alle houders van vergunningen, behalve als het vergunningen betreft die gelden voor minder dan 10.000 m³ vaste stoffen.

De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd. De geraamde inkomsten voor 2019 zijn € 7.500,--.

Teruggaaf

Indien een vergunning wordt vernietigd of ingetrokken dan wel gewijzigd, vindt teruggaaf van de heffing plaats. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die al is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 21f van de Ontgrondingenwet genoemde bedrag van € 250,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Leges

Onder de naam leges worden rechten geheven ter zake van het genot van de door of vanwege het provinciaal bestuur verstrekte diensten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. De tarieventabel voor 2019 zal in het najaar van 2018 ter beschikking komen.

Budgetomschrijving	Rubrieknummer	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Leges e.a. rechten WABO	1. Omgevingsvergunning	120.000	225.000	225.000
Uitvoering NB-wet (aandeel VTH)	2. Natuurbeschermingswet 1998	160.500	275.500	150.000
Leges e.a. rechten Ontgrondingen	3. Ontgrondingen	30.000	30.000	30.000
Leges e.a. rechten Waterwet	4. Waterwet	10.000	10.000	10.000
Leges e.a. rechten VR/RVV	5 Verkeer en vervoer RVV	17.500	17.500	14.000
Leges e.a. rechten POV	5. Verkeer en vervoer POV	5.000	5.000	5.000
Leges e.a. rechten Drentse Vaarwegen	5. Verkeer en Vervoer Scheepvaart/Binnenvaart	1.000	1.000	1.000
Totaal		344.000	564.000	435.000

Nazorgheffing stortplaatsen

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen. Dit zijn de Stortplaats Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en de Attero Noord BV stortplaats te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Financiering van de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door PS ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaatsen aan de exploitanten oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitanten ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en checklisten.

Beleid

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2019 wordt via de verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2018.

Inkomsten

In 2018 is aan Attero Noord geen nazorgheffing opgelegd omdat het fondsvermogen per 31 december 2017 minder dan 10% afweek van de netto contante waarde van het doelvermogen. Als de vastgestelde jaarrekening 2018 uitwijst dat het fondsvermogen meer dan 10% afwijkt van de netto contante waarde van het doelvermogen, wordt een heffing opgelegd. Stortplaats Meisner is in 2013 gesloten. Nu de stortplaats is gesloten, kan geen heffing meer worden opgelegd.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de heffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een andere belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

Beleid

Gezien het totale financiële beeld voor 2019, zien wij in 2019 af van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Wij bevriezen de tarieven op het niveau van 2016. Voor 2020 en volgende jaren gaan wij uit van een indexering van de tarieven op basis van het vierjarig gemiddelde (thans 0,93%) van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie.

2019	2020	2021	2022
92,0	92,8	93,7	94,5

De inkomsten

Op basis van het autobestand per 1 januari 2018, de samenstelling daarvan en een geschatte groei van het autobestand met 0,5%, is een raming gemaakt van de verwachte ontwikkeling van de opbrengst opcenten MRB.

In de navolgende tabel is de raming voor 2019 en volgende jaren weergegeven (x € 1.000,--).

2019	2020	2021	2022
57.163	58.006	58.747	59.547

Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën.

Het maximum voor 2019 wordt naar verwachting vastgesteld op 113,2.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor bezwaar, beroep en eventuele vrijstellingen is de Rijksbelastingdienst verantwoordelijk.

Samenvatting

Voor 2019 ramen wij aan lokale heffingen vooralsnog een totaalbedrag van:

Belastingen	Opcenten	57.163.000
Heffingen	Grondwater	700.000
	Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	-
	Ontgrondingen	7.500
Rechten	Leges	435.000
Totaal		58.305.500

Lokale lastendruk

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2016 tot en met 2019

	2016	2017	2018	2019
provincie Drenthe	92,0	92,0	92,0	92,0
landelijk gemiddelde	80,4	80,5	80,5	81,4
provincie Drenthe als % van landelijk gemiddelde	114,4	114,2	114,2	113,0
wettelijk maximum	110,6	111,0	111,8	113,2
provincie Drenthe als % van wettelijk maximum	83,1	82,8	82,2	81,2

Overzicht voorgestelde tarieven opcenten op de MRB voor 2018

Provincie	Voorgesteld tarief
Groningen	90,2
Friesland	71,1
Drenthe	92,0
Overijssel	79,9
Flevoland	79,8
Gelderland	89,2
Utrecht	72,6
Noord-Holland	67,9
Zuid-Holland	90,4
Zeeland	82,3
Noord-Brabant	76,1
Limburg	77,9

Kostendekking

Leges algemene dienstverlening			lasten	baten	kostendekking
hoofdstuk	1	Omgevingsvergunning	€ 239.509	€ 225.000	93,9%
hoofdstuk	2	Wet Natuurbescherming	€ 240.813	€ 150.000	62,3%
hoofdstuk	3	Ontgrondingen	€ 30.566	€ 30.000	98,1%
hoofdstuk	4	Grondwater	€ 49.766	€ 10.000	20,1%
hoofdstuk	5	Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	€ 101.375	€ 18.000	17,8%
hoofdstuk	6	Diversen	€ 0	€ 0	0,0%
hoofdstuk	7	Luchtvaart	€ 24.883	€ 2.000	8,0%
Kostendekking Leges			€ 686.911	€ 435.000	63,3%

Baten in % van totale baten			%
hoofdstuk	1	Omgevingsvergunning	51,7%
hoofdstuk	2	Wet Natuurbescherming	34,5%
hoofdstuk	3	Ontgroningen	6,9%
hoofdstuk	4	Grondwater	2,3%
hoofdstuk	5	Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	4,1%
hoofdstuk	6	Diversen	0,0%
hoofdstuk	7	Luchtvaart	0,5%
Totale baten			100,0%

Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Risicomangement voegt bewustzijn toe over de mate waarin we onze doelstellingen kunnen halen. Het dwingt tot het expliciet maken van kansen en risico's en het beheersen daarvan. Ook geeft het de organisatie de mogelijkheid om proactief om te gaan met kansen en risico's in plaats van reactief. Een belangrijk instrument daarvoor is het nemen van beheersmaatregelen. Tevens hebben wij een risicoreserve gevormd. De hoogte van deze risicoreserve is vastgesteld na inventarisatie van de risico's die zich kunnen voordoen bij de provincie Drenthe.

Risicomangement is nooit af. Het is om die reden dat de provincie op dit moment actief werkt aan de verdere professionalisering van het risicomangement. Het kiezen van een praktische methode voor risicomangement, de wijze van implementatie in de dagelijkse gang van zaken en het bepalen van de wijze van rapportage, zijn belangrijke kaders bij de vormgeving van risicomangement. Aandachtspunten bij de uitvoering zijn het vastleggen van beleid, verdeling van taken en verantwoordelijkheden, training van medewerkers en ondersteuning door middel van een risicomangement informatiesysteem.

Risicomangement gaat niet alleen over regels, maar heeft ook een belangrijk cultuurelement. Het vraagt een andere blik op de organisatie en de processen die daarbinnen vorm krijgen. Daarbij is het van groot belang dat het gedragen wordt door organisatie en bestuur. Dus zowel Statenleden, als collegeleden en medewerkers. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor succes.

Risicomangement is dan ook meer dan alleen het financieel kwantificeren en identificeren van risico's.

De eerste stappen op het gebied van een verbeterd risicobewustzijn zijn in 2018 gezet. Wat volgt is inbedding in de planning en control cyclus en borging van de werkwijze. Omdat dit een organisatiebreed en intensief proces is, is er enige tijd voor nodig om het te laten landen. In de nieuwe bestuursperiode leidt dit tot zichtbare resultaten in de paragraaf weerstandsvermogen.

De paragraaf weerstandsvermogen geeft inzicht in de risico's, maar ook in de weerstandscapaciteit die aanwezig is om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's. In deze paragraaf komen aan bod:

- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
 - Incidentele weerstandscapaciteit;
 - Structurele weerstandscapaciteit;
 - De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe;
- Inventarisatie en beheersing van risico's;
- Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Revolverend financieren en risico's

Een afzonderlijk deelgebied van risicomangement behelst het verstrekken van leningen of garanties door de provincie voor het realiseren van maatschappelijke doelen. In dit verband worden leningen verstrekt voor Breedband, DEO en Asbestdaken. De risico's die hiermee zijn gemoeid worden

opgevangen in de daarvoor ingestelde reserve Opvang Revolverend Financiering. Een specifieke toelichting op dit onderwerp is te vinden in de paragraaf financiering. In de evaluatie Kader revolverend financiering is aangekondigd dat het monitoren en beheren van de leningen en garanties verder wordt geprofessionaliseerd. Vervolgens wordt het risicomanagement op dit vlak ingebed in het meer algemene kader.

Provinciaal beleid

Om de ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo effectief mogelijk ingezet worden. In de begroting is structureel een post voor onvoorziene uitgaven geraamd van € 500.000,--. De provincie gaat op de volgende wijze om met tegenvallers c.q. voorgevallen risico's:

1. Opvang binnen het eigen programma.
2. Middelen binnen de Begroting.
3. Post voor onvoorziene uitgaven
4. Algemene reserve.
5. Risicoreserve.

We streven er naar om een weerstandsratio te realiseren die gekwalificeerd kan worden met de norm "ruim voldoende" (zie het onderdeel "Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit" van deze paragraaf). Dat betekent dat, afhankelijk van die score, jaarlijks beoordeeld wordt of er een bedrag moet worden toegevoegd of kan worden onttrokken aan de risicoreserve.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Algemene Reserve

Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. Financieel technisch maakt deze reserve deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie. De stand van deze reserve is per 1 januari 2019 € 5.871.558,--. Voor deze Reserve streven we een normomvang na van € 5 miljoen, die wordt toegerekend aan de weerstandscapaciteit. Nu de werkelijke omvang lager is dan de normomvang rekenen we de werkelijke stand toe aan de weerstandscapaciteit.

Risicoreserve

Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. Voorgesteld wordt deze reserve de komende jaren € 26,5 miljoen groot te laten zijn. Jaarlijks zal aan de hand van een risico inventarisatie worden bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit.

Bedragen x € 1.000,- per 31 december	2018	2019	2020	2021
Reserve voor algemene doeleinden	5.000	5.000	5.000	5.000
Risicoreserve	26.500	26.500	26.500	26.500
Totaal algemene reserves	31.500	31.500	31.500	31.500

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte op de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte in de begroting

De post onvoorziene uitgaven binnen het begrotingsprogramma Financiering en algemene dekkingsmiddelen, ten bedrage van structureel € 500.000,- kan worden aangemerkt als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) en de opbrengst bij het werkelijke tarief. De raming in de begroting 2019 is uitgegaan van een tarief per 1 januari 2019 van 92. Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën. Het maximum voor 2019 wordt naar verwachting vastgesteld op 113,2.

Bedragen x € 1.000,-	2019	2020	2021	2022
Voorgesteld tarief	57.163	58.006	58.747	59.547
Maximaal tarief	70.336	71.566	72.680	73.954
Onbenutte belastingcapaciteit	13.173	13.560	13.933	14.407

De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven (afgerond, x € 1.000,-)

	2019		2020		2021		2022	
	S	I	S	I	S	I	S	I
Risicoreserve		26.500		26.500		26.500		26.500
Normomvang Algemene reserve		5.000		5.000		5.000		5.000
Post voor on-voorzien uitgaven	500		500		500		500	
Onbenutte belastingcapaciteit	13.173		13.560		13.933		14.407	
Totaal (inc. + struct.)	45.173		45.560		45.933		46.407	

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Het verhogen van het aantal opcenten tot het maximale tarief is echter niet realistisch.

Inventarisatie en beheersing risico's

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie Drenthe acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico's van provincie Drenthe in kaart te brengen, wordt periodiek de risico-inventarisatie geactualiseerd en een risicoprofiel opgesteld. Uit de actuele inventarisatie zijn in totaal 44 risico's naar voren gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 10 belangrijkste risico's (= 87,53% invloed op totaal) en hoe deze beheerst worden. Deze 44 risico's vertegenwoordigen een bedrag van afgerond € 52 miljoen .

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg
R134	Onvoldoende (doel)vermogen bij Attero om aan (pre)nazorgverplichting te voldoen.	Provincie wordt aangeproken om als bevoegd gezag de nazorgverplichting over te nemen.	In gesprek met Attero blijven over mogelijkheden om vermogen op peil te houden cq te brengen; eventueel toepassen van wettelijk instrumentarium	max. € 25.000.000
R216	Verlaging uitkering provinciefonds en verlaging plafond BCF	Lagere inkomsten en daardoor geringere bestedingsruimte of noodzaak tot ombuigingen	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby	max. € 7.000.000
R217	Virussen en hacking gericht op het plat leggen van het gehele systeem	Gedurende langere tijd niet functionerende provinciale systemen	Continu actuele software. Compartimentering van hard- en software. Continue monitoring. Frequent onderzoek naar potentiële lekken in de beveiliging.	max. € 2.000.000
R121	Juridische fouten bij staatssteun, waarbij de provincie verwijtbaar is.	Ten onrechte verstrekte overheidsmiddelen worden teruggevorderd	Deskundigheidsbevordering, inzetten second opinion.	max. € 2.500.000
R71	Laag Aanbesteden	Onvoldoende kwaliteit uitvoering werken	Beter toezicht organiseren. Keuze maken tussen meer toezicht of toezicht anders inrichten. Betere opdrachtomschrijving	max. € 750.000
R97	Gebrekkige gladheidsbestrijding	Ongevallen en claims	Het bezit van een zoutloods voor strategische zoutvoorraad, voldoende strooimaterieel operationeel.	max. € 750.000
R243	Wegvloeien kennis	Voor (tijdelijke) vervanging moeten hoge kosten worden gemaakt. Continuïteit van kennis in de organisatie is niet gewaarborgd	Actief - Ambities afstemmen op de beschikbare capaciteit. Realistische werkplanningen maken. SPP invoeren en bijhouden. Budget Grijs voor Groen instellen.	max. € 1.000.000
R74	Wegen en kanalen: vertraging in de uitvoering van een infrastructureel project	Projectvertraging	Grondaankoop in initiatief fase al verkennen en vroegtijdig starten met planprocedure qq onteigening	max. € 1.000.000

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg
R220	De waarde van de beleggingsportefeuille van de NOM daalt, waardoor de marktwaarde van de NOM ook daalt	Op grond van het BBV mag onze boekwaarde (historische verkrijgingsprijs) niet hoger zijn dan die marktwaarde, waardoor een afwaardering moet plaatsvinden	Invloed uitoefenen als aandeelhouder	max. € 2.000.000
R58	Claims van derden	Uitbetaling claims	Zorgdragen voor adequate en zorgvuldige procedures /handhaving waardoor onterechte claims zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.	max. € 1.000.000

Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 52 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 21.000.000,-- als benodigde weerstandscapaciteit

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, de zogenaamde risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	26.500.000
Omvang Algemene Reserve	5.000.000
Post voor onvoorziene uitgaven	500.000
Onbenutte belastingcapaciteit	13.173.000
Totale weerstandscapaciteit	45.173.000

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve, de omvang van de Algemene Reserve en de post voor onvoorziene uitgaven bij calamiteiten direct aanwendbaar zijn worden uitsluitend deze bedragen gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel wordt nauwlettend gevolgd.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 32.000.000}{€ 21.000.000} = 1,52$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het kengetal van de provincie Drenthe valt in klasse B. Dit duidt op ruim voldoende weerstandsvermogen.

Conclusie / Samenvatting

Met 90% zekerheid kunnen alle risico's worden afgedekt met een bedrag van € 21.000.000,--. De werkelijke omvang van de Risicoreserve is dus op het gewenste niveau.

We blijven kritisch kijken in welke mate we door beheersmaatregelen de omvang van de risico's kunnen inperken.

Verplichte kengetallen financiële positie in begroting

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Deze staan hieronder weergegeven.

Kengetal	realisatie	begroot	begroot	begroot	begroot	begroot
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Netto schuldquote	-36,70%	-5,92%	31,99%	49,84%	52,01%	54,90%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-90,70%	-80,26%	-47,70%	-26,00%	-16,49%	-11,12%
Solvabiliteitsratio	68,30%	63,48%	59,57%	57,24%	55,47%	53,83%
Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Structurele exploitatieruimte	8,50%	-3,18%	2,20%	-0,25%	0,17%	4,70%
Belastingcapaciteit	114,4	114,0	113,0	113,8	114,5	115,2

1A. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

1B. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin wij in staat is aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder dit kengetal wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal.

3. De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten.

4. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

5. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De belastingcapaciteit van provincies wordt daarom berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Enkele kengetallen zijn als n.v.t. opgenomen omdat de componenten voor berekening voor deze niet beschikbaar zijn. Als we de beschikbare kengetallen in hun onderlinge verhouding beoordelen, concluderen wij dat onze financiële positie goed is.

Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid. In deze paragraaf worden de beleidslijnen en de beheersmatige aspecten, zoals de uitvoering van het onderhoud, hiervan weergegeven. Onder kapitaalgoederen verstaan we alle in eigendom van de provincie zijnde goederen met een meerjarig nut. Deze kapitaalgoederen zijn opgenomen op de balans en moet vervolgens goed onderhouden worden, zodat ze in stand blijven en er geen achterstallig onderhoud ontstaat met financiële gevolgen voor de toekomst. De kapitaalgoederen hebben wij als volgt gerubriceerd:

- Wegen;
- Vaarwegen;
- Gebouwen.

Wegen

Wat willen wij bereiken?

De provincie Drenthe beschikt over 513 km rijbaan en 270 km fietspad. Dit alles is inclusief kruispunten/T-aansluitingen, rotondes, verkeersregelininstallaties, bruggen, viaducten en overige weginrichtingen.

Het onderhoud van de wegen wordt conform het Beleidsplan wegen uitgevoerd. In de afgelopen periode is veel aandacht geschonken aan het systematisch benaderen van de onderhoudsplanning. Dit betekent dat we al onze assets hebben opgenomen in een systeem met daaraan gekoppelde onderhoudsregimes. We hebben een actuele onderhoudsplanning voor het komende jaar en een doorkijk op de meest belangrijke onderdelen van het groot variabel onderhoud voor de komende decennia.

De instandhouding van de provinciale infrastructuur gebeurt door de uitvoering van dagelijks onderhoud, groot (variabel) onderhoud en het doen van vervangingsinvesteringen. Het beleidsplan wegen vormt het belangrijkste kader voor de onderhoudsmaatregelen. Naast het dagelijks onderhoud, schouwen we en voeren we periodieke gestandaardiseerde inspecties uit, om de onderhoudsstaat van het areaal te monitoren.

Door de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten willen we de staat van de wegen en fietspaden inclusief de daaraan gerelateerde objecten zoals vaste kunstwerken, verkeersvoorzieningen etc. op het huidige kwaliteitsniveau behouden. Hierdoor voorkomen we toekomstig achterstallig onderhoud en blijft de beschikbaarheid van het areaal gewaarborgd.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Onze onderhoudskeuzes worden steeds meer beïnvloed door maatschappelijke waarden zoals bereikbaarheid, leefomgeving en veiligheid.

Om onze wegen en fietspaden op het huidige kwaliteitsniveau te behouden voeren we de volgende werkzaamheden uit:

- Dagelijks onderhoud;
- Groot (variabel) onderhoud;
- Gladheidsbestrijding en calamiteitenorganisatie.

De uitvoering van het dagelijks onderhoud vindt veelal plaats op basis van meerjarige contracten. Naast conservering van kunstwerken, snoeien van bossingels en vervanging bewegwijzering en openbare verlichting zijn voor 2019 de volgende groot (variabel) onderhoudsprojecten gepland:

Wegen (rijbanen)	Fietspaden
N371 Dieverbrug- Wittelterbrug	F371 Wittelterbrug
N371 Uffelte	F376 Grolloo - Schoonloo
N373 Huis ter Heide - Norg	F851 Rogat
N373 Roderesch - Roden	F854 Oosterheseerlerbrug - Oosterhesselen
N374 Tiendeveen - Hoogeveen	F374 Schoonloo Boswachterij Grolloo
N34 Coevorden Noord - Holsloot	F854 Oosterhesselen
N372 Peizermade	

Het groot (variabel) onderhoud aan wegen en vaarwegen wordt gedekt uit de Egalisatiereserve groot variabel onderhoud wegen en vaarwegen. Uit de doorrekening van het onderhoudsprogramma bleek een tijdelijke besparing op groot onderhoud mogelijk van € 1.5 miljoen. Vanaf 2020 komt deze korting weer te vervallen en wordt de 1.5 miljoen weer toegevoegd aan de beschikbare middelen. Voor 2019 staat voor een bedrag van € 5.313.169,-- gepland aan groot variabel onderhoud wegen, hiervoor wordt een extra onttrekking aan de reserve gedaan.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale wegenbestand op het afgesproken kwaliteitsniveau als integraal onderdeel van de Drentse economie met daarbij aandacht voor een schone, gezonde, mooie leefomgeving.

Vaarwegen

Wat willen wij bereiken?

De provincie beschikt over 176 km vaarweg, te verdelen in 64 km Vaarweg Meppel - de Punt en 112 km Zuid - oost Drentse vaarwegen. Dit alles is inclusief bruggen, sluizen, gemalen en overige vaarweginrichting.

We constateren een aanzienlijk verschil met de aangegeven kilometers door het CB; we zullen hierover contact met hen opnemen.

Het onderhoud van de vaarwegen wordt conform het beleidsplan vaarwegen uitgevoerd. We hebben een actuele onderhoudsplanning voor het komende jaar en een doorkijk op de meest belangrijke onderdelen van het groot variabel onderhoud voor de komende decennia.

De instandhouding van de provinciale infrastructuur gebeurt door de uitvoering van dagelijks onderhoud, groot (variabel) onderhoud en het doen van vervangingsinvesteringen. Het beleidsplan vaarwegen vormt het belangrijkste kader voor de onderhoudsmaatregelen. Naast het dagelijks onderhoud, schouwen we en voeren we periodieke gestandaardiseerde inspecties uit, om de onderhoudsstaat van het areaal te monitoren. Door de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten willen we de staat van de vaarwegen en gerelateerde objecten zoals bruggen en sluizen op het huidige kwaliteitsniveau behouden. Hierdoor voorkomen we toekomstig achterstallig onderhoud en blijft de beschikbaarheid van het areaal gewaarborgd.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Onze onderhoudskeuzes worden steeds meer beïnvloed door maatschappelijke waarden zoals bereikbaarheid, leefomgeving en veiligheid.

Op basis van een geactualiseerd beheerkostenrapport en een geactualiseerde doorkijk van het groot (variabel) onderhoud zal een voorstel volgen over de bestemming van het saldo van de Reserve vaarweg Meppel De Punt. Planningen laten zien dat de komende jaren een forse inzet moet worden gepleegd op het onderdeel beschoeiingen.

Om onze vaarwegen op het huidige kwaliteitsniveau te houden voeren we de volgende werkzaamheden uit:

- Dagelijks onderhoud;
- (Groot) variabel onderhoud volgens de programmering;
- Realisatie vervangingsinvesteringen.

Voor 2019 staan de volgende groot (variabel) onderhoudsprojecten gepland:

Vaarwegen
Conserveren bruggen en viaducten
Diverse groot onderhoudswerkzaamheden aan bruggen (mechanisch, electrotechnisch en constructief)

In 2011 is een krediet voor vervangingsinvesteringen voor kunstwerken ter grootte van € 14.6 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2011-2030. Van dit krediet is ca. € 9 miljoen besteed (zie hierna).

	Budget	Kosten
Afgeronde investeringen		
Verv. VHV-48145 Holslootbrug	172.834	172.833
Verv. VHV-42290 Paradijssluis	120.000	133.145
Verv. fietsbr Anderschediep	70.000	71.174
Verv. brug de Heege	428.500	389.324
Verv. N386 Oosterbroeksebrug	371.597	371.597
Verv. N386 brug Drentsche Aa.	688.522	688.522
Verv. VHV-40620 Driftbrug	588.964	588.964
Verv. VHV-41405 Dalerbrug	114.406	114.406
Verv. VHV-43225 Hesselerbrug	635.120	635.120
Verv. VHV-45615 Klenckerbrug	362.019	362.019
Verv. VHV-47170 Haarbrug	596.276	596.276
Verv. VHV-49010 Hoolbrug	299.308	299.308
Verv. brug Wapserveensche Aa	573.712	573.712
Verv. Noorscheschutsluis/brug	830.817	830.817
Verv. N371-40750 Pijlerburg	1.356.775	1.356.775
Verv DHV-19860 Veenesluis	187.173	187.173
Vervang DHV-36100 Haveltersluis	191.075	191.075
Onderhanden werken		
Sluis De Punt deur verv	705.000	709.698
NWK-14340 Sluis Vries	705.000	674.787
Verv. NWK-04380 Peelo Sluisdeuren	1.110.000	54.745
Vervanging N372 Fietsbrug Peizerdiep	27.500	0
Nieuwe projecten 2019		
DHV Dieversluis deuren vervangen	200.000	
N373 Vervangen duiker Grote Diep	200.000	
HV Nieuwe brugsluis vervangen deuren	1.200.000	
Vervangingsinvesteringen 2019-2030	2.854.402	
Totaal vervangingsinvesteringen	14.589.000	9.001.470

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale vaarwegenstelsel op een afgesproken kwaliteitsniveau met aandacht voor een schone en gezonde leefomgeving en waarbij de functionaliteit voor de beroeps/recreatievaart en de aan- en afvoer van water gewaarborgd blijft.

Gebouwen

Wat willen wij bereiken?

De provincie Drenthe heeft de volgende gebouwen in beheer en onderhoud:

- Het provinciehuis;
- Het Drents Museum (inclusief Huize Tetrode);
- Het Depot Drents Museum;
- Drie actieve (vaar)wegen steunpunten;
- Zes voormalige brug- en sluiswoningen;
- Voormalige gebouwen van de Rijksluchtvaartschool (RLS) op Groningen Airport Eelde (aangekocht in 2016 en verder verbouwd in 2018);
- Health Hub Roden (HHR) (aangekocht in 2018).

Bijna alle gebouwen worden centraal beheerd. Alleen de RLS wordt beheerd door de stichting BOEI. De HHR wordt momenteel verbouwd en is nog niet in beheer genomen.

Provinciehuis

Het vastgoed- en exploitatiebeleid bestaat uit het onderhoudsbeleid en huisvestingsbeleid.

Het huisvestingsbeleid is in 2013 herschreven, na een aantal jaren gewerkt te hebben met het activiteiten gerichte (flexibel) kantoorconcept. Het huisvestingsbeleid richt zich op het gebruik van het gebouw en hoe we met onze werkomgeving om willen gaan. Onze werkomgeving is flexibel, schoon, open en transparant. Daarnaast stimuleert de werkomgeving tot ontmoeten en samenwerking. In het Huisvestingsbeleidsplan wordt beschreven hoe we het provinciehuis gebruiken en is op basis van bezettingsgraadmeting, tevredenheidsmeting en de visie van de directie m.b.t. de organisatie, hoe we de werkomgeving de komende jaren gebruiken. In 2018 is het huisvestingsplan opnieuw geanalyseerd en iets bijgesteld. Dit zijn geen grote veranderingen. De herziening van het huisvestingsplan is bij de productie van de begroting 2019 nog niet afgerond, maar de belangrijkste aanpassingen betreffen het volgende. Er is behoefte aan meer stille en/of concentratiewerkplekken. Ook is door de medewerkers de wens geuit om meer planten/groen in het provinciehuis te hebben. En om tegemoet te komen aan meer beschikbaarheid van projectkamers is al eerder dit jaar een traject ingezet om bibliotheken om te bouwen tot (multifunctionele) projectkamers.

Na afronding van de revitalisering van het provinciehuis in 2011 is ook het onderhoudsbeleid herzien. Het onderhoudsbeleid van het provinciehuis is dat er zoveel mogelijk "planmatig en voorspelbaar" wordt uitgevoerd in plaats van "ad hoc". Het gaat om het voorkomen van risico's en beheersen van kwaliteit ten opzichte van het beschikbaar budget, zodat er geen achterstallig onderhoud ontstaat. Binnen het onderhoud wordt waar mogelijk milieuvriendelijk, circulair en duurzaam gewerkt. Het onderhoud is gericht op een gebouw dat representatief, efficiënt, effectief en prettig in het gebruik is. Onderhoudsgevoelige elementen van zowel bouwkundige- als installaties van technische aard, van exterieur en interieur, zijn vastgelegd in een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) van 25 jaar. Eind 2017 is de actualisatie van het meerjarig onderhoudsplan afgerond. Er zijn opnieuw voor een lange periode van 25 jaar de onderhoudswerkzaamheden en bijbehorende kosten in beeld gebracht en

geactualiseerd. De bedoeling is om de aanbevelingen van de Notitie Kapitaalgoederen (december 2017) van de BBV-commissie (Besluit Begroting en Verantwoording) op te volgen en om de 5 jaren een actualisatie van de onderhoudsplannen uit te voeren.

Drents Museum

Om zo planmatig mogelijk het onderhoud aan de gebouwen van het Drents Museum uit te voeren, is in 2012 het onderhoudsplan (MJOP) aangepast. Dit naar aanleiding van de verbouwing en nieuwbouw van het Drents Museum, waarbij rekening is gehouden met een onderhoudsplanning van 25 jaar. Het MJOP loopt tot en met 2036.

Na 2022 zal een substantiële verhoging van planmatige onderhoudskosten aan de orde zijn, omdat er voor het Drents Museum geen sprake is van vrijvallende investeringen in de berekende onderhoudsperiode van 25 jaar. Vooralsnog wordt dan uitgegaan van de berekende jaarlijks benodigde storting van € 379.000,- per jaar na 2022, in plaats van de huidige € 165.000,-. Dit is in de meerjarenraming van de begroting verwerkt.

Uit de actualisatie van het onderhoudsplan die in 2018 wordt uitgevoerd, moet blijken of hierin nog aanpassingen nodig zijn. We hebben geen achterstallig onderhoud, maar moeten ook voor de toekomst dit volgens de BBV-voorschriften borgen aan de hand van een actuele onderhoudsplanning die elke 5 jaar vernieuwd moet worden.

Er gelden bij het Drents Museum verder dezelfde beleidsmatige uitgangspunten als voor het Provinciehuis. Alleen ligt bij het Drents Museum extra nadruk op het conserveren en in stand houden van het monumentale pand voor de toekomst. Het gebouw is een parel voor Assen en heeft het een sterke representatieve functie.

Depot Drents Museum

In 2010 is een nieuw depot voor het Drents Museum opgeleverd. Voor het Depot Drents Museum is ook een MJOP aanwezig tot en met 2035. Naast de beleidsmatige uitgangspunten zoals verwoord zijn voor het Provinciehuis, is het onderhoud bij het Depot gericht op stabiele klimatologische omstandigheden. Hierdoor kunnen de museumstukken onder goede condities worden bewaard.

Uit de actualisatie van het onderhoudsplan dat in 2018 samen met de actualisatie van het onderhoudsplan Drents Museum wordt uitgevoerd, moet blijken of hierin nog aanpassingen nodig zijn. We hebben geen achterstallig onderhoud, maar moeten ook voor de toekomst dit volgens de BBV-voorschriften borgen aan de hand van een actuele onderhoudsplanning die elke 5 jaar vernieuwd moet worden.

Voormalige gebouwen Rijksluchtvaartschool

De provincie Drenthe is sinds 2016 eigenaar van de gebouwen waarin de Rijksluchtvaartschool op Groningen Airport Eelde was gevestigd. Het gebouwencomplex is een beschermd Provinciaal Monument. Behoud en herbestemming van dit monument creëert werkgelegenheid en biedt kansen voor de ontwikkeling van het voorterrein van de luchthaven.

De bedoeling is dat het gebouwencomplex bij een renderende exploitatie, over een aantal jaren weer verkocht gaat worden tegen marktwaarde.

BOEI, ontwikkelmaatschappij in restauratie en herbestemming, voert in opdracht van de provincie de herbestemmingsopgave in het licht van de gebiedsopgave Groningen Airport Eelde (GAE) uit. Ook ondersteunen zij de provincie in het coördineren van de verhuur, het beheer en het onderhoud.

Health Hub Roden

In 2018 is een nieuw pand voor de Health Hub Roden gekocht door de provincie Drenthe. Om te kunnen blijven voldoen aan de markt vraag was het noodzakelijk dat de bedrijven en kennisinstellingen in een groter bedrijfspand gevestigd zouden worden. De provincie heeft hierin samen met de

gemeente Noordenveld actie ondernomen om de kennis rond de complexe materie van medische technologie en de bijbehorende werkgelegenheid in Roden te behouden. Bovendien vormt de HHR een goede basis voor verdere groei en innovatie. De stichting Vita die zal worden opgericht, zal het pand van de provincie Drenthe gaan huren en zelf weer in delen gaan verhuren aan instellingen die er gehuisvest worden. Alle kosten zullen gedekt moeten worden door de huurinkomsten. Zodra de mogelijkheid zich voordoet kan het pand weer verkocht worden, waarbij de stichting Vita het eerste recht van aankoop heeft.

Steunpunten wegen en kanalen

Wij hebben drie provinciale panden in beheer en onderhoud. Het gaat om steunpunten voor weg- en vaarwegonderhoud.

Voor het steunpunt Kloosterveen is recentelijk een 25-jarigonderhoudsplan gemaakt. Het steunpunt wordt voor een deel gebruikt door Rijkswaterstaat. De bedoeling is dat de provincie het beheer en onderhoud ook voor dat deel over gaat nemen en Rijkswaterstaat ons hiervoor een vergoeding betaalt. Hierover wordt nog steeds onderhandeld.

Voor de overige steunpunten Rogat en Schonebeek zijn nog geen meerjarenonderhoudsplannen aanwezig. Deze zullen in 2019 worden opgesteld. De onderhoudskosten komen vooralsnog ten laste van de onderhoudsbudgetten van de (vaar)wegen. Ook zal het beheer en onderhoud van deze steunpunten worden gecentraliseerd binnen de provincie

(Brugwachters)woningen wegen en kanalen

Er zijn 6 voormalige brug- en sluiswoningen die onderhouden moeten worden. Dit gaat ook gecentraliseerd worden. Ook hiervan zijn nog geen onderhoudsplannen gemaakt.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Provinciehuis, Drents Museum en Depot

De onderhoudsplannen zijn handvatten voor de gebouwenbeheerders. Hiermee worden jaarlijks prioriteiten gesteld. Ook bekijkt men kritisch wat de werkelijke staat van onderhoud is van de diverse bouwkundige - en installatie onderdelen. Als vervanging nog niet nodig blijkt te zijn, dan wordt dit een jaar verschoven. Hierdoor wordt het onderhoudsbudget zo optimaal mogelijk ingezet, zonder dat de kwaliteit van het onderhoud afneemt. Bij de overzichten van de voorzieningen wordt vermeld welk groot onderhoud gepland staat voor uitvoering in 2019.

Voormalige gebouwen Rijksluchtvaartschool

Gebouw B wordt sinds maart 2017 verhuurd aan bedrijven en voor evenementen. Ook is de eerste fase van herbesteding van gebouw A in 2018 gestart, alsmede de asbestsanering van het gehele complex. De planning is dat gebouw A nog in 2018 wordt opgeleverd en dan ook geschikt is voor de verhuur. Met de huurinkomsten wordt het jaarlijks onderhoud uitgevoerd, en het kwaliteitsniveau van de verhuurbare gebouwdelen elk jaar verbeterd.

Health Hub Roden

De verbouwing van het aangekochte pand in 2018 zal volgens de huidige planning op 1 mei 2019 gereed zijn. De verbouwing bestaat zowel uit bouwkundige werkzaamheden aan wanden en vloeren, vervangen van installaties en het inrichten van onder andere werkplekken, collegezalen, laboratoria, overleg ruimten en een cleanroom. In de tussentijd zal het al wel gebruikt worden door de instellingen die er gehuisvest zijn. Stichting Vita zal het pand gaan huren van de provincie en vervolgens op haar beurt weer in delen gaan verhuren aan onderwijsinstellingen, startups en scaleups.

Steunpunten (vaarwegen)

Alle onderhoudskosten zijn opgenomen bij het onderhoud wegen in programma 3. Voor het steunpunt Kloosterveen wordt al wel met een onderhoudsplan gewerkt, maar voor de andere steunpunten nog niet. Wel wordt het noodzakelijke onderhoud voor deze steunpunten uitgevoerd. Er is geen achterstallig onderhoud.

Steunpunten (vaar)wegen en brug- en sluiswoningen

De onderhoudskosten van de woningen zijn ook opgenomen bij het onderhoud van wegen in programma 3. Regulier wordt hierop onderhoud verricht. Er is geen achterstallig onderhoud.

Samenvatting

De dotatie aan de voorzieningen en het dagelijks onderhoud van de gebouwen zijn in de programma's van de begroting verwerkt. In het overzicht reserves en voorzieningen staat de ontwikkeling van de voorzieningen. In paragraaf II.4 financiële positie en toelichting zijn de investeringen opgenomen die betrekking hebben op de gebouwen. Een aantal bouwkundige zaken en installaties zijn daar als vervangingsinvestering opgenomen. De kapitaallasten hiervan zijn in de programma's verwerkt en vormen geen onderdeel van deze paragraaf.

Hieronder is een overzicht te zien van alle jaarlijkse onderhoudskosten van de gebouwen. Voor de Health Hub moet na de verbouwing in 2019 nog een onderhoudsbudget worden opgenomen in de begroting die wordt gedekt door huurinkomsten van de stichting Vita die het pand gaat exploiteren. De exploitatiekosten van de voormalige gebouwen Rijksluchtvaartschool (RLS) worden ook gedekt door de huurinkomsten.

	2019	2020	2021	2022
Onderhoud wegen (incl. steunpunten)				
Lasten	10.732.709	8.689.846	8.777.346	8.777.346
Vaarwegen				
Onderhoud vaarwegen (incl. steunpunten en woningen)				
Lasten	2.787.981	3.880.236	3.880.236	3.880.236
Gebouwen				
Onderhoud provinciehuis				
Lasten, storting in de voorziening	339.317	339.317	339.317	339.317
Lasten dagelijks onderhoud	312.249	320.055	328.057	336.258
Onderhoud Drents Museum (incl. Huize Tetrode)				
Lasten, storting in de voorziening	165.000	165.000	165.000	165.000
Lasten dagelijks onderhoud	136.500	136.500	136.500	136.500
Onderhoud Depot Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	14.043	14.043	14.043	14.043
Lasten dagelijks onderhoud	47.352	47.352	47.352	47.352
Onderhoud RLS				
Lasten dagelijks onderhoud	130.000	130.000	130.000	130.000
Totaal (lasten)	14.665.151	13.722.349	13.817.851	13.826.052

Paragraaf 2.4 Financiering

Inleiding

Wat wordt er besproken in de paragraaf?

In deze paragraaf wordt het treasurybeleid (financieringsbeleid) op voornamelijk de overtollige liquide middelen beschreven. Er wordt een korte terugblik gegeven, maar ook worden de verwachtingen en inschattingen van toekomstige ontwikkelingen geschetst. Tot slot komt het risicobeheer van de financieringsportefeuille aan bod.

Wat is treasury?

Treasury omvat alle werkzaamheden gericht op zowel het formuleren van beleid als het daadwerkelijk aantrekken van eventueel noodzakelijke financiering en het uitzetten van:

- Middelen in het kader van de uitoefening van de publieke taak onder het kader revolverend financieren (voornamelijk kredietsubsidies) en
- Tijdelijk overtollige middelen die niet direct nodig zijn voor het uitoefenen van de publieke taak.

Tevens is het belangrijk dat de risico's die verbonden zijn aan deze activiteiten continu beheerst worden. De overtollige liquide middelen die niet voor de uitoefening van de publieke taak ingezet worden, moeten vanaf 2013 conform de wet aangehouden worden bij het ministerie van Financiën. Dit kan in de vorm van een rekening courant of het plaatsen van (meerjarige) deposito's. Ook kunnen er onder voorwaarden leningen verstrekt worden aan mede-overheden (waarmee geen toezichtsrelatie bestaat), het zogenaamde onderling uitlenen.

Tot de treasury activiteiten behoort ook het beheren en uitvoeren van de overeenkomsten inzake uitgezette middelen met financiële ondernemingen die voor 4 juni 2012 zijn aangegaan. Deze overeenkomsten worden gerespecteerd en mogen aflopen onder de voorwaarden zoals die voor eerder genoemde datum van kracht waren.

Wat willen wij bereiken?

De provincie heeft een behouden beleggingsbeleid. Dit heeft tot gevolg dat niet het hoogste rendement wordt behaald. Het risicoprofiel kan getypeerd worden als risicomijdend en defensief. Met inachtneming van dit profiel en de beperkingen vanuit het wettelijk kader, is ons beleid vooral gericht op minimalisatie van de kosten en beperken van risico's en slechts in beperkte mate in optimalisatie van de opbrengsten.

Wat zijn onze belangrijkste kaders?

De belangrijkste kaders voor de uitoefening van de Treasuryfunctie zijn de Provinciewet, Wet financiering decentrale overheden (wet FIDO), Regeling schatkistbankieren decentrale overheden, Besluit begroting en verantwoording (BBV), Financiële verordening provincie Drenthe, het Kader revolverend financieren, overige ministeriele regelingen en afspraken met de treasurycommissie. Deze regels dienen te waarborgen dat aan de eisen van doelmatigheid en controle worden voldaan. In de provinciewet is vastgelegd dat er verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde provinciale beleid. Er is voorgeschreven dat in de Financieringsparagraaf het treasurybeleid aan de orde komt. Een belangrijk onderdeel hierbij is risicobeheer. Onder risicobeheer wordt verstaan inzicht krijgen in de omvang van het risico, de gevolgen van dat risico afwegen en indien nodig beheermaatregelen treffen. Het wettelijke kader bepaalt dat in de voorgeschreven Financieringsparagraaf aandacht

geschonken dient te worden aan Kasgeldlimiet, Rente risiconorm, Valutarisico's, Kredietrisico's, Liquiditeitsrisico's en Koersrisico's. In de volgende tabel zijn deze risico's beschreven, de risico inschatting weergegeven en de bijbehorende getroffen beheersmaatregelen.

Risico	Omschrijving risico	Risico inschatting	Beheersmaatregel
Kasgeldlimiet kortlopende schulden	De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Voor provincies is dat 7% van het begrotingstotaal.	Nihil	We zullen in 2019 voldoen aan deze limiet, omdat we indien nodig langjarig geld zullen aantrekken.
Renterisiconorm - langlopende schulden	Het renterisico op langlopende schulden mag de wettelijke renterisiconorm niet overschrijden. De grondslag is 20% van het begrotingstotaal.	Nihil	We hebben geen langlopende leningen uitstaan en we verwachten dat we in 2019 ook geen langlopende leningen zullen aantrekken.
Valuta risico's	Ontstaan door schommelingen in wisselkoersen	Nihil	Door alleen te beleggen in Euro's zal er geen sprake zijn van valutarisico.
Kredietrisico's	Risico op terugbetaling van beleggingen en/of rentebetalingen, door alleen te beleggen in vastrentende waarden van financiële ondernemingen en landen met minimaal AAA-rating.	In de afgelopen jaren is de rating van de Rabobank gedaald waardoor deze bank niet meer aan de minimale rating voldoet. Overigens was op het moment van aankoop de rating voldoende. In het licht van de actuele markt en het huidige goede rendement is besloten om niet tot verkoop over te gaan. Tevens zijn er geen directe signalen dat er verhoogde risico's zijn.	De kredietwaardigheid van de financiële onderneming wordt nauwgezet gevolgd en indien nodig zal er gehandeld worden. Indien er nieuwe uitzettingen worden gedaan worden deze geplaatst bij de staat of uitgeleend aan decentrale overheden. De Nederlandse staat en haar decentrale overheden worden als zeer kredietwaardig beschouwd. De periodieke beoordeling van de overige kredieten is een punt van aandacht voor ons, voor de Staten en voor de accountant.
Liquiditeitsrisico's	Het kunnen betalen van facturen en overige financiële verplichtingen	Minimaal	Door middel van een liquiditeitsplanning worden de aanwezige liquide middelen afgestemd op de verwachte ontvangsten en uitgaven.
Koersrisico's	Het risico dat de koers van een vastrentende waarde zoals een obligatie zich negatief ontwikkelt.	Minimaal	De beleggingsportefeuille kent een "buy and hold" strategie waardoor vroegtijdige verkoop in principe niet aan de orde is. Afhankelijk van de marktwaarde wordt een koerswinst of koersverlies gerealiseerd.

Conform de wet FIDO worden onze overtollige middelen geplaatst bij de Staat (verplicht schatkistbankieren) in de vorm van een rekening-courant of ze worden uitgeleend aan mede overheden waarmee geen toezichtsrelatie bestaat. Deze uitzettingen hebben een prudent (behoedzaam en voorzichtig) karakter. Uitzonderingen op verplicht schatkistbankieren zijn wettelijk bepaald (bijvoorbeeld het Nazorgfonds). Voor overeenkomsten die vóór 4 juni 2012 zijn afgesloten geldt dat ze mogen aflopen onder de voorwaarden zoals ze vóór 4 juni 2012 golden. Deze vormen tevens een uitzondering op verplicht schatkistbankieren. Daarnaast mag een drempelbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) gemiddeld buiten de schatkist worden gehouden. Deze drempel is voor de provincie Drenthe gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal.

Wat gaan wij daarvoor doen?

In deze paragraaf schetsen we achtereenvolgens de stand van zaken en ontwikkelingen van onze tijdelijke overtollige middelen. Vervolgens komen de leningen verstrekt vanuit onze publieke taak aanbod. Daarna wordt een overzicht gegeven van de niet uit de balans blijvende verplichtingen in de vorm van de gewaarborgde geldleningen en de garantstellingen. Tot slot gaan we in op meer specifieke treasuryactiviteiten waaronder de liquiditeitsprognose.

Uitzettingen van tijdelijke overtollige middelen

Leningen aan openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)

De leningen aan openbare lichamen zijn leningen die zijn aangegaan met gemeenten waarbij geen toezichtsrelatie bestaat (onderling uitlenen).

Naam	Einddatum	Rente	Stand Lening 01-08-2018	Prognose 31-12-2019
Openbaar lichaam				
Gemeente Smallingerland	02-09-19	0,75	5000	
Gemeente Maassluis	01-12-19	0,51	7000	
Gemeente Oosterhout	06-02-20	0,38	5000	5.000
Gemeente Etten-leur	26-06-20	0,41	10000	10.000
Gemeente Velsen	16-09-24	1,58	10000	10.000
Gemeente Amsterdam	11-12-24	1,20	10000	10.000
Totaal Openbaar lichaam			47.000	35.000
Totaal Leningen aan openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)			47.000	35.000

Overige uitzettingen met een looptijd \geq 1 jaar

Overtollige middelen die zijn uit gezet voor 4 juni 2012 mogen uitdienen tot het einde van de looptijd.

Naam	Einddatum	Rente	Stand Lening 01-08-2018	Prognose 31-12-2019
Langlopende uitzetting				
Rabobank 3,5% 99,27%	17-10-18	3,50	7.000	
Rabobank coupon 4,125% 99,43	12-01-21	4,12	10.000	10.000
NWB coupon 3,5% 95,59	14-01-21	3,50	10.000	10.000
Totaal Langlopende uitzetting			27.000	20.000
Totaal Overige uitzettingen met een looptijd \geq 1 jaar			27.000	20.000

De middelen die in 2019 zullen vrijvallen, mogen niet worden herbelegd bij financiële instellingen maar worden in het kader van de wet FIDO en onze liquiditeitsprognose gestort op de Rekening courant bij het rijk.

Uitzettingen in het kader van de publieke taak

Overige verstrekte langlopende leningen

De leningen betreffen hier langlopende, niet verhandelbare vorderingen die een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan een jaar.

Naam	Einddatum	Rente	Stand Lening 01-08-2018	Prognose 31-12-2019	Storting in reserve Revolverend Financieren	Risico percentage
Hypotheke						
Medewerkers provincie Drenthe	31-12-25		5.475	5.357		
Totaal Hypotheke			5.475	5.357		
Verstrekte leningen (kredietsubsidies)						
Stichting Energy Challenges	15-12-20	2,00	373	323	373	100
Coöperatie De Kop Breed	16-07-34	1,09	2.100	1.890	460	20
Coöperatie Eco-Oostermoer verbindt U.A. Breedband	18-02-36	1,56	190	170	100	50
Agrarische Natuur Drenthe	06-11-22	0,00	638	638	64	10
Bio Energy Hartlief-Lammerts BV	31-12-22	0,60	143	85	50	25
Landbouwbedrijf De Jong	03-12-25	0,96	78	63	11	10
Maatschappij van Weldadigheid	11-01-36	2,00	855	760	95	10
Glasvezel De Wolden B.V. Breedband	31-12-36	0,79	7.296		900	10
Noordenveld Zuid-West (wit) Breedband	31-12-37	0,81	3.512	3.336	508	14,48
Noordenveld Zuid-West (grijs) Breedband	31-12-37	3,99	479	431	192	40
Sterk Midden-Drenthe (wit) Breedband	31-12-37	0,70	7.155	7.125	750	10
Sterk Midden-Drenthe (grijs) Breedband	31-12-37	3,97	2.623	2.613	900	32,73
Noordelijk Lokaal Duurzaam Energie (NLD)	15-12-18	6,50	150		150	100
Asbestdaken				26.750	250	10
Kredietunie Noord Drenthe U.A		3,00	50	100	51	35
RE-NET Glasvezel HOOGEVEEN B.V.				2.000	400	10
Glasvezel De Wolden B.V. Breedband (aanvullende lening)				2.000	200	10
Totaal Verstrekte leningen (kredietsubsidies)			25.642	48.284	5.454	
Verstrekte overige geldleningen						
RTV Drenthe	31-12-27	0,75	2.155	1.724	237	10
Via Nationaal Restauratiefonds	31-12-30		3.337		250	10
Gemeente Emmen (DPE Next)	01-01-37	3,00	5.700	5.400		
Zonneleningen SVN	31-12-30		9.037	7.700	1562	15
Prolander	31-12-20	0,00	933			
Pro rata aandeelhoudersvergadering Tranche D Enaxis en aanvulling	30-09-19	7,20	317	317		
Totaal Verstrekte overige geldleningen			21.479	15.141	2.049	
Totaal Overige verstrekte langlopende leningen			52.596	68.782	7.503	

Medewerkers provincie Drenthe

Per 31 december 2017 bedroeg de hypotheekportefeuille circa € 9,5 miljoen. Wegens complexiteit wetgeving, zorgplicht van de provincie en flexibiliteit arbeidsvormen is afbouw van de hypotheekportefeuille gestimuleerd, waardoor de huidige portefeuille nu circa 5,4 miljoen bedraagt.

Stichting Energy Challenges

Om meerjarige structurele energiebesparing te realiseren is aan de Stichting Energy Challenges een lening verstrekt van € 372.500,--. In november 2017 is GS akkoord gegaan met verlenging van de looptijd van de lening van 4 naar 15 jaar. De eerste aflossing staat gepland voor 2018.

Coöperatie De Kop Breed

Aan de coöperatie De kop Breed kan maximaal € 2.300.000,-- als lening verstrekt worden. Inmiddels is hierop € 2.100.000,-- uitbetaald. Het netwerk is volledig operationeel, er zal dan ook geen verdere uitbetaling op plaats gaan vinden.

Coöperatie Eco-Oostermoer verbindt U.A. Breedband

Aan de Coöperatie Eco-Oostermoer is een lening verstrekt van € 200.000,--. Het netwerk is al enige tijd operationeel; het is echter te klein voor een gezonde exploitatie. De eerste aflossing is terugbetaald, maar ter voorkoming van een betalingsachterstand zijn we wel in overleg met de coöperatie.

Agrarische Natuur Drenthe

Aan Agrarisch natuur Drenthe is een lening verstrekt van € 638.000,--. Uiterlijk in 2022 zal het gehele aflossingsbedrag ineens verrekend worden met de laatste uitbetaling van de SVNL subsidie.

Bio Energy Hartlief-Lammerts BV

Ter uitvoering van de Green Deal is een lening verstrekt van € 200.000,--. De verwachting is dat op 31 december 2019 € 115.000,-- is afgelost.

Landbouwbedrijf De Jong

In 2015 is in het kader van de Drentse Green Deal Energieopslag aan Landbouwbedrijf De Jong een lening verstrekt van € 105.075,--. Hierop is inmiddels € 26.673,-- afgelost.

Maatschappij van Weldadigheid

In 2015 is aan de Maatschappij van Weldadigheid als onderdeel van de IGO-Frederiksoord en omstreken voor de aankoop van het Inforum een lening van € 950.000,-- verstrekt tegen een rente van 2%. Inmiddels is hierop € 95.000,-- afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. Breedband

Voor de aanleg van breedband is aan Glasvezel De Wolden een lening verstrekt van maximaal € 9 miljoen. Hierop is inmiddels € 7.296.000,-- uitbetaald.

Noordenveld Zuid-West (wit) Breedband

Aan de Coöperatieve vereniging Breedband Noordenveld Zuid-West U.A. is voor de witte gebieden een 20 jarige lening toegekend van maximaal € 3.511.557,--. Dit bedrag is volledig uitbetaald. Er vindt momenteel overleg plaats over de aflossingsvoorwaarden. Vooralsnog gaan we er vanuit dat de eerste aflossing plaatsvindt in 2019.

Noordenveld Zuid-West (grijs) Breedband

Aan de coöperatieve vereniging Noordenveld Zuidwest U.A. is een 20-jarige lening verstrekt voor de aanleg van breedband in de grijze gebieden van € 479.000,--; deze lening is volledig uitbetaald. Momenteel zijn we in overleg over de aflossingsvoorwaarden.

Sterk Midden-Drenthe (wit) Breedband

Aan de coöperatie Sterk Midden Drenthe is voor de realisering van breedband een lening verstrekt voor de witte gebieden van € 7.500.000,--; hierop is inmiddels € 7.154.800,-- uitbetaald.

Sterk Midden-Drenthe (grijs) Breedband

Aan de coöperatie Sterk Midden Drenthe is een lening verstrekt van € 2.750.000,-- voor de aanleg van breedband in grijze gebieden. Op deze lening is inmiddels 2.622.600,-- uitbetaald. We verwachten dat het restant uitbetaald wordt in 2018 en dat vanaf 2019 wordt afgelost.

Noordelijk Lokaal Duurzaam Energie (NLD)

Aan de NLD is een lening verstrekt van € 150.000,--. De NLD kon niet tijdig aan haar aflossingsverplichting voldoen. Na overleg is besloten de looptijd van de lening te verlengen van 4 naar 7 jaar. De eerste aflossing staat gepland voor 2018.

Asbestdaken

Vanaf 1 januari 2024 zijn asbestdaken verboden. Op 13 juli 2016 is in Provinciale Staten bij de behandeling van de Voorjaarsnota de motie Versnelling sanering asbestdaken (M2016-28) aangenomen. Als uitvoering van deze motie is een regeling sanering asbest daken opgesteld waarbij leningen kunnen worden verstrekt aan particulieren en bedrijven. Op basis van het gekozen risicoprofiel kan er maximaal € 27.500.000,-- worden uitgeleend. De regeling is gestart op 1 november 2017. Inmiddels is er circa € 450.000,-- verstrekt, dit is voorgeschoten door de uitvoerende instantie SVN.

Kredietunie Noord Drenthe U.A

Kredietunie Noord Drenthe is een coöperatieve kredietvereniging voor en door ondernemers uit het Midden en Klein Bedrijf (MKB). Dit is een samenwerkingsvorm waarin leden onderling geld lenen vanuit een centrale kas. De Kredietunie Noord Drenthe is in september 2015 opgericht. Door de provincie is een lening van maximaal € 145.000,-- toegezegd. Hierop is inmiddels € 50.000,-- uitbetaald.

RE-NET Glasvezel HOOGEVEEN B.V.

Op 2 juli 2018 is met Re-net Hoogeveen BV een leningsovereenkomst afgesloten voor de aanleg van Breedband. Er is daarbij een lening verstrekt van maximaal € 4.000.000,-- tegen een rente van 0,82%.

RTV Drenthe

Voor het restant van de lening aan RTV Drenthe ad € 2.371.007,-- is een voorlopige overeenkomst opgesteld, waarin is overeengekomen dat het restant van de lening met ingang van 2017 tegen 0,751% rente wordt verstrekt.

Via Nationaal Restauratiefonds

In 2017 is besloten € 2,5 miljoen extra beschikbaar te stellen, waardoor het fonds nu € 3.336.742,-- bedraagt. De risico's van deze extra kredietfaciliteit worden gedekt door een storting van € 250.000,-- in de Reserve Revolverend Financierien.

Gemeente Emmen (DPE Next)

Aan de Gemeente Emmen is voor de bouw van het dierenpark een 20-jarige lening verstrekt van € 6.000.000,--. De aflossing vindt plaats op 1 januari van ieder jaar, dat betekent dat er voor 31 december 2019 nog één aflossing plaatsvindt en dat de prognose per 31 december 2019 € 5.400.000,-- bedraagt.

Zonneleningen SVN

Het bedrag van € 9.036.694,-- is verstrekt aan SNN voor zonneleningen.

Prolander

Aan de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Prolander is een lening verstrekt van € 1.866.594. Hierop is inmiddels € 933.297,-- afgelost.

Pro rata aandeelhouderslening Tranche D Enexis en aanvulling

De aflossing staat gepland voor 2019. Deze zal naar verwachting ook daadwerkelijk plaatsvinden.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen betreffen voor het grootste deel leningen verstrekt ten behoeve van instellingen in de gezondheidszorg. Het gaat veelal om borgstellingen ontstaan in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw.

Bedragen x € 1.000,-	Gewaar-borgd tot	Oorspronke-lijk bedrag (x 1.000)	Waarvan door de provincie gewaarborgd per 31-12-2018	Waarvan door de provincie gewaarborgd per 31-12-2019
Door wie is de lening aangegaan				
St. Provinciale Bibliotheek te Assen	15-11-19	454	30	0
St. Provinciale Bibliotheek te Assen	15-04-20	839	112	60
Lentes Groningen (St.GGZ Groningen)	1-11-21	4.112	425	284
Hendrik van Boeijenoord (St.GGZ Drenthe)	3-12-24	3.950	846	705
St Interzorg Noord Nederland	20-06-18	998	0	
		10.353	1.413	1.049

Overige garantstellingen

In de afgelopen jaren zijn er om diverse redenen garantstellingen verstrekt.

Sectorplan Grenzeloos werken

Deze garantstelling is afgegeven om de rijksbijdrage te kunnen ontvangen; ze loopt af nadat de definitieve vaststelling van de bijdrage is verleend.

Triodosbank

Woningbouwcoöperaties en particuliere woningeigenaren en verenigingen van eigenaren (VvE's) worden gestimuleerd om projecten op te zetten die leiden naar woningen zonder energierekening. Voor het woningbouwcomplex De Lariks is een lening aangetrokken bij de Triodosbank. De Triodosbank heeft als voorwaarde gesteld dat de provincie voor een bedrag van maximaal € 1,2 miljoen garant staat.

Stichting Nationaal Energiebespaarfonds (NEF)

Nationaal Energiebespaarfonds verstrekt aan (samenwerkende) eigenaar-bewoners en VvE's in de provincie Drenthe Energiebespaarleningen voor het treffen van energiebesparende maatregelen aan woningen. In afwijking van reguliere kredietwaardigheidscriteria van het Nationaal Energiebespaarfonds, wenst de provincie Drenthe de rentekorting ook toe te passen op aanvragen van eigenaar-bewoners met een leeftijd van 75 jaar of ouder. Voor het verhoogde risico in verband met de hoge leeftijd van de deelnemers vereist Stichting Nationaal Energiebespaarfonds (NEF) een garantstelling van de provincie.

Overige Garantstellingen	Tot	Garantstelling x € 1.000,- per 31-12-2018	Garantstelling x € 1.000,- per 31-12-2019	Storting in reserve Revolverend Financier	Risico percentage
Sectorplan Grenzelooswerken	31-Dec-18			105	10%
Triodosbank	31-Dec-47	maximaal 1.200	maximaal 1.200	120	10%
Stichting Nationaal Energiebespaarfonds (NEF)	1-Jan-34	maximaal 100	maximaal 100	100	100%
Totaal		Maximaal 1.300	Maximaal 1.300	325	

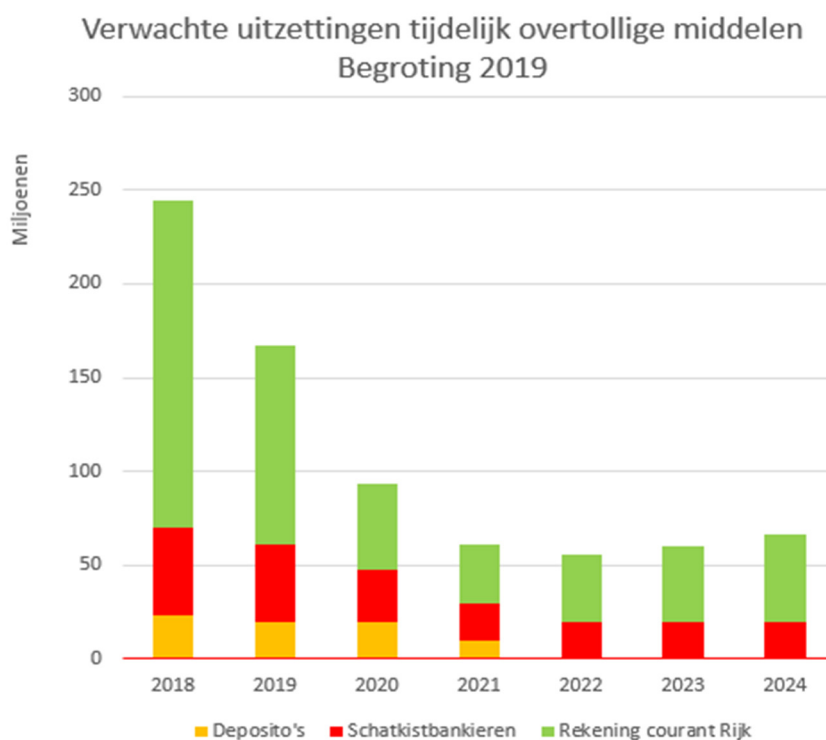
Treasury activiteiten en ontwikkelingen

In onderstaande tabel is de treasuryportefeuille per 31 mei 2018 opgenomen en de prognose per 31 december 2019. In 2019 zal 12 miljoen van de langlopende uitzettingen aan decentrale overheden vrijvallen.

Bedragen x € 1.000		31-May-18	Prognose 31-dec-2019
Kortlopende uitzettingen	Rijk Schatkistpapier	152.523	
Langlopende uitzettingen	Obligaties/Deposito's aangegaan voor 4 juni 2012	26.877	20.000
Langlopende uitzettingen	Decentrale overheden (onderling schatkistbankieren)	47.000	35.000
Totaal		226.400	55.000

Liquiditeitsprognose

De liquiditeitsprognose is gebaseerd op de besluiten van Provinciale Staten. In de fasering van de uitgaven wordt uitgegaan van een realistisch uitgavenpatroon. Met name bij investeringen en langlopende programma's wordt daarbij een inschatting gemaakt van de fasering.

In bovenstaande grafiek is de ontwikkeling van liquide middelen zichtbaar gemaakt na verwerking van de voorjaarsnota 2018 en de begroting 2019. De beleidskeuzes zijn verwerkt in de 5^e en 6^e begrotingswijziging 2018. In het meerjarenbeeld is de omvang van de beschikbare liquide middelen verder teruggelopen ten opzichte van het beeld dat in de 1^e bestuursrapportage 2018 is gerapporteerd. Dit als gevolg van de beleidskeuzes uit de voorjaarsnota 2018. Deze hebben een meerjarig effect op de liquide middelen van de provincie.

De beginjaren van de prognose, 2018, 2019 en 2020 vallen nog gunstig uit ten opzichte van de eerder afgegeven prognose uit de eerste bestuursrapportage. Vanaf 2020 is er echter een afname verwacht.

De volgende uitgangspunten bij het opstellen van de prognose zijn gehanteerd:

- Verwerking 5^e en 6^e begrotingswijziging 2018;
- 75% van de begrote investeringen wordt uitgevoerd in het jaar dat ze zijn begroot en 25% van de begrote investeringen schuift door naar het volgende jaar;
- In de Voorjaarsnota 2018 is voor beide jaren 2021 en 2022 een kapitaallast opgenomen van € 3 miljoen wat overeenkomt met een investering van totaal € 60 miljoen. In de liquiditeitsprognose is voor de periode 2021 tot en met 2024 jaarlijks € 15 miljoen als investeringsbedrag meegenomen;
- Het project Energie Neutraal - genoemd in de Investeringsagenda met een bedrag van € 15 miljoen - leidt niet tot uitgaven of inkomsten, omdat wordt weggezet als een garantiemodel (conform VVE Ellen) zonder kasgeldeffect;
- Voor breedband leningen wordt in de prognose uitgegaan van een totaal volume van 50 miljoen (eerder 70 miljoen) tot en met 2020;
- Voor de verwijdering van asbestdaken is een leningsbedrag meegenomen van 14 miljoen (eerder 27,5 miljoen) tot en met 2019;
- Aan de DEO wordt een extra lening verstrekt van 10 miljoen tot en met 2020.

We realiseren ons dat naarmate de financiële horizon verder ligt, de onzekerheid over voorgenomen inkomsten en uitgaven groter wordt. Dit betekent dat we voorzichtig zijn met het uitzetten van overtollige liquide middelen.

Het is niet ondenkbaar dat er bij verdere beleidsintensivering in de toekomst geld moet worden aangetrokken om de activiteiten van de provincie te financieren. Uitgangspunt daarbij is dat uitgaven waarvan het effect zich over een langere periode voordoet, dit geldt met name bij investeringen, voor financiering met extern geld in aanmerking komen. Wij zullen het beleid hieromtrent in de nota waarderen en afschrijven en de nota financieren in de loop van 2019 aan u voorleggen.

In de Planning en Control cyclus zult u op de hoogte worden gehouden van de actuele liquiditeitsontwikkelingen.

Renteverwachting

Er zijn diverse ontwikkelingen zoals de wereldwijde handelsmarkt (Brexit, Economisch beleid Verenigde Staten, China etc) die onvoorspelbaar zijn maar wel van invloed zijn op de hoogte van de lange en korte rente. Analisten verwachten dat economische groei zich voortzet en er kapitaal nodig is waardoor een rentestijging mogelijk is. Maar ook de mogelijke afbouw van het Europese opkoopprogramma (aankoop staatsobligaties) speelt een rol bij de rente-ontwikkeling. Bij het doen van uitzettingen zullen wij ons niet alleen laten leiden door rentestanden maar meer door onze liquiditeitsprognose.

In onze begroting gaan we nog steeds uit van een korte rente van 0%; dit is het huidige (gegarandeerde) tarief bij de schatkist.

In het afgelopen jaar hebben zich in de langjarige beleggingsportefeuille geen wijzigingen voorgedaan waardoor het toekomstig rendement op overtollige middelen ongewijzigd blijft.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)				
Drempelbedrag	2.146			
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	50	1	1	1
Ruimte onder drempel	2.096	2.145	2.145	2.145
Overschrijding van het drempelbedrag				
Berekening drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)				
Begrotingstotaal verslagjaar	286.200			
Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	286.200			
Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	0			

	2019	2020	2021	2022
Rentepercentage	1,89%	2,23%	1,01%	1,39%

Onderstaand worden de vanuit het BBV en wet FIDO verplichte onderdelen weergegeven nl. Toets kasgeldlimiet, Rente risiconorm en Rentescema.

De kasgeldlimiet stelt een grens aan de korte financiering. Korte financiering dient er voor om tijdelijke liquiditeitstekorten voor de financiering van lopende uitgaven op te vangen. Hiermee kan het renterisico op korte financiering worden beperkt. Om dit risico te beperken mag de kasgeldlimiet gemiddeld per kwartaal niet worden overschreden. Bij overschrijding van de limiet geldt een meldplicht aan de toezichthouder (uiterlijk) bij de derde overschrijding. Daarnaast geldt bij een overschrijding van drie kwartalen, dat een plan van aanpak om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring voor wordt gelegd aan de toezichthouder (art. 4, tweede lid).

Om te kunnen voldoen aan de kasgeldlimiet moet er bij de voorgenomen uitgaven en inkomsten in 2019, 2020, 2021 en 2022 respectievelijk € 44, € 84, € 82 en € 85 langjarig geleend worden.

Toets kasgeldlimiet 2019	
Bedragen x € 1.000	
Omvang primitieve begroting 2019 per 1 januari	286.200
1. Toegestane kasgeldlimiet	
in procenten van de grondslag	7%
in bedrag	€ 20.034
2. Omvang vlottende korte schuld	€ 101.649
3. Vlottende middelen	€ 81.615
4. Totale netto vlottende schuld (2)-(3)	€ 20.034
Toegestane kasgeldlimiet (1)	€ 20.034
Ruimte (+) /Overschrijding (-)	€ 0

Variabelen renterisiconorm	2018	2019	2020	2021	2021
Renteherzieningen					
Aflossingen	0	0	0	0	0
Renterisico	0	0	0	0	0
Renterisiconorm					
Ruimte onder renterisiconorm	0	0	0	0	0
Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0	0
Risiconorm					
Begrotingstotaal					
Percentage	20	20	20		
Regeling	FIDO	FIDO	FIDO	FIDO	FIDO
Renterisiconorm (van alleen jaarT)				0	0

Renteschema (bedragen x € 1.000,--)				
A.	de externe rentelasten over de korte en lange financiering			€ 3
B.	de externe rentebaten			-€ 2.107
Totaal door te rekenen externe rente				-€ 2.104
C.	De rente die aande grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 0	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ 0	
				-/- € 0
Saldo door te rekenen externe rente				-€ 2.104
D1.	Rente over eigenvermogen			
D2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)			€ 0
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toe te rekenen rente				-€ 2.104
E.	De werkelijk aan taakvelden(programma's inclusief overzicht overhead) toegerekende rente (renteomslag)		-/-	€ 0
F.	Renteresultaat op het taakveld treasury			-€ 2.104

Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

De paragraaf Bedrijfsvoering in de begroting geeft informatie over het organisatiebeleid voor het begrotingsjaar en geeft aan waar voor dat jaar vooral de focus op ligt. Voor de langere termijn is het organisatiebeleid vastgelegd in de *Directiebrief 2016*, bijgevoegd bij de Voorjaarsnota 2016. De concrete doelstellingen en de te behalen resultaten voor de bedrijfsvoering voor 2019 zijn in het programmaplan Speerpunt 6 Financiën en organisatie opgenomen.

Sturen op de Drentse opgaven

De organisatie werkt steeds meer opgavegericht. Een scherp beeld van de maatschappelijke opgave hoort daarbij. Om dat te krijgen, kijken we samen met het werkveld naar een passende aanpak. Vanuit dat perspectief werken we in 2019 aan:

Start nieuw college: definiëring nieuwe opgaven

In maart 2019 zijn de Provinciale Statenverkiezingen. Daarna zal het collegeakkoord of -programma worden vertaald naar de opgaven die we voor de nieuwe bestuursperiode oppakken en de wijze waarop we dit ambtelijk organiseren.

Integraal werken in samenhang

Het huidige college heeft vanuit het huidige collegeakkoord al stevig ingezet op een aanpak vanuit de opgaven waarvoor het college zich gesteld zag. Deze aanpak wordt voortgezet en verder verbeterd. Wij werken actief aan verbindingen tussen de teams in de organisatie voor een betere samenwerking aan de Drentse opgaven.

Een moderne planning en control

Vanuit het uitgangspunt: niet moeilijk doen als het makkelijk kan, vindt in de nieuwe bestuursperiode een heroriëntatie plaats op het planning- en controlinstrumentarium. Daarbij wordt gekeken naar de programma-indeling, de opgavegerichtheid van de begroting en naar de planning- en controlcyclus als effectief sturingsinstrument.

Bestuurlijke termijnagenda

De komende periode wil de organisatie toewerken naar een vereenvoudigde en integrale sturing op resultaten. Dit betekent een strakkere planning van de ambtelijke beleidsproductie en stukkenstroom. We willen meer werken vanuit opdrachten, wat past bij een opgavegerichte aanpak.

Continu verbeteren van bewustwording en sturing van risico's

Bij sturen op de opgaven hoort ook aandacht voor de risico's die ermee gepaard gaan. In 2018 is daarom gestart met een nieuwe manier van risicobenadering die uitgaat van het integraal versterken van het risicobewustzijn in de organisatie. De komende bestuursperiode werken we aan bewustwording en de sturing van risico's..

Juridische kwaliteitszorg

In 2018 zijn vier deelprojecten gestart op het gebied van juridische kwaliteitszorg: juridische betrokkenheid, communicatie/profilering, kennis & borging alsmede taak/rolafstemming. In 2019 is het van belang dit verder te borgen. Continue aandacht voor juridische kwaliteitszorg leidt tot versterking van de legitimiteit van het openbaar bestuur, om op een rechtmatige en doelmatige wijze de

provinciale taken uit te voeren, met oog voor het wettelijk kader, de organisatie, de omgeving en de beschikbare middelen.

Er komen nieuwe voorschriften op het gebied van rechtmatigheid, het college zal hier vorm aangeven.

Investeren in de mensen die het doen

Een flexibele organisatie die is toegerust op de Drentse opgaven

Na de implementatie van de nieuwe cao in 2018 krijgt in 2019 het versterken van de duurzame inzetbaarheid een stevige impuls. De gemiddelde leeftijd van de mensen die werken bij de provincie is relatief hoog. Een derde van het personeelsbestand zal de komende 10 jaar met pensioen gaan. Om de opgavegerichte organisatie verder te borgen, is doorontwikkeling en duurzame inzetbaarheid van de mensen in de organisatie nodig. De organisatie blijft hierdoor voortdurend in beweging. Diverse instrumenten, zoals het persoonlijk ontwikkelbudget, het budget groen voor grijs en het generatiepact, maken dit mogelijk. Op deze wijze wordt gestuurd op een gezonde generatiebalans, de daarbij behorende kennisoverdracht en wordt regie gevoerd op de kwantitatieve en kwalitatieve inzet van medewerkers. Met als doel flexibele inzetbaarheid van vaste medewerkers op de Drentse opgaven.

Uitvoering taakstelling op het personeelsbudget

In de begroting zit op dit moment nog een taakstelling op het personeelsbudget. Dit budget loopt terug met € 1,4 miljoen van 2019 tot 2021. Ook vervalt het budget groen voor grijs (een van de instrumenten dat van belang is voor kennisoverdracht) vanaf 2020. Daarnaast vervallen vanaf 2020 de budgetten voor frictiekosten en organisatieontwikkeling, samen ten bedrage van € 1,3 miljoen. Omdat juist deze budgetten van groot belang zijn voor de realisatie van de taakstelling (meer doen met minder capaciteit), loopt de provinciale organisatie tegen grenzen aan. Het wordt moeilijk om “nieuwe vragen” weg te zetten in de ambtelijke organisatie. Het leidt zo langzamerhand tot knelpunten in de capaciteit. Het onverminderd doorzetten van de taakstelling leidt er toe dat de provinciale organisatie voor capaciteit steeds meer een beroep zal moeten op projectbudgetten en investeringsagenda, voorzover dat wettelijk mogelijk is. Daarnaast zal het ertoe leiden dat we de discussie moeten voeren over taken die wellicht niet meer uitgevoerd kunnen worden. Naar aanleiding van de hierboven geschetste situatie wil de provincie een discussie voeren over de benodigde capaciteit. Voor het voeren van deze discussie heeft de provincie een “geobjectiveerd” beeld nodig van de benodigde capaciteit voor het aanpakken van de opgaven. Daarom is in het najaar van 2018 met behulp van een extern bureau onderzoek opgestart. De uitkomsten daarvan zullen begin 2019 beschikbaar zijn.

Invoering Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Op 1 januari 2020 zal de Wnra worden ingevoerd. Samen met de OR en in nauwe samenwerking met andere provincies wordt deze transitie geïmplementeerd. De samenwerking met de OR zal op de diverse beleidsterreinen zorgvuldig vorm krijgen en zij worden hiervoor ook gefaciliteerd vanuit de organisatie.

Voldoen aan quotumregeling banenafpraak

De overheid loopt achter op schema met het realiseren van haar deel van de banenafpraak voor arbeidsbeperkten. Daarom is de Quotumregeling in werking getreden per 1 januari 2018. Begin 2016 is voor drie jaar experimenteerruimte gecreëerd om extra banen voor de doelgroep te scheppen. Voor de jaren 2016 tot en met 2018 is daarvoor jaarlijks € 170.000,- gereserveerd vanuit programma 8. In het tweede kwartaal van 2018 is geëvalueerd om met structureel beleid te kunnen komen vanaf 2019. Gezien de stijging van het quotum zullen in de komende jaren extra middelen vrijgemaakt moeten worden om te blijven voldoen aan de wettelijke eisen.

Digitaal samenwerken en delen van informatie

Met het breed beschikbaar komen van laagdrempelige ICT-voorzieningen verwachten externe partners en medewerkers ook van de provincie meer hoogwaardige digitale producten en voorzieningen. Daarnaast noodzaakt de nieuwe Europese privacywetgeving tot een zorgvuldige omgang met persoonsgegevens. Met de nieuwe digitaliseringsomgeving bouwen we aan een goede basis. In het komend jaar zien we de eerste resultaten van de vernieuwingen voor de werkomgeving. Digitale samenwerking en het delen van informatie staan daarbij voorop. Daarmee worden ook belangrijke stappen gezet om de invoering van de Omgevingswet te ondersteunen. Meer en meer zal informatie slimmer ingezet gaan worden als basis voor beleidsontwikkeling en -monitoring (Drenthe in cijfers en feiten). De geschetste ontwikkelingen hebben flinke consequenties voor de inrichting en vragen van medewerkers een andere wijze van werken.

Een communicatieve en dienstverlenende organisatie, met oog voor de omgeving

Het werken vanuit de opgaven en de nieuwe digitale mogelijkheden betekenen ook veel voor de contacten met onze omgeving. Dialoog en inbreng verlopen niet meer alleen via de middelen die we daarvoor aanreiken. Via (sociale) media vinden discussies plaats, worden vragen gesteld of ontstaan maatschappelijke issues. De overheid is daarbij niet vanzelfsprekend de partij waar men naar kijkt voor initiatief en betrouwbare informatie. We moeten daarom werken aan een communicatieve organisatie, die actief volgt wat er speelt en die resultaten zichtbaar maakt. Die een duidelijk profiel heeft om inwoners en stakeholders te binden en die haar omgeving goed in beeld heeft en bedient. Waarin we ons realiseren dat alles wat we doen in feite dienstverlening is. Voor Drenthe. Als organisatie en medewerkers handelen we hiernaar en werken we op een vraaggerichte en doelgerichte manier samen mét en vóór de Drentse samenleving en onze partners en in de netwerken waarin we actief zijn.

Naar een nog groener provinciehuis

Het streven is erop gericht op termijn een energieneutraal provinciehuis te creëren. Begin 2018 zijn de mogelijkheden onderzocht. De uitkomsten van deze verkenning worden gebruikt om te komen met goed uitvoerbare energiebesparende maatregelen. Daarbij kijken we onder andere naar de verlichting, klimaatbeheersing, maar ook naar de schil van het gebouw en het optimaliseren van het gebouwgebruik. Verder gaan we in het eerste kwartaal van 2019 stoppen met het gebruik van gas.

Paragraaf 2.6 Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

Het provinciale beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de nota Verbonden Partijen. Het PS Protocol Verbonden Partijen en de op 21 juni 2016 gemaakte afspraken over de informatievoorziening betreffende de negen belangrijkste verbonden partijen gelden als nadere invulling op de wijze hoe GS PS informeert over de verbonden partijen. Het proces verbonden partijen heeft een groen risicoprofiel gekregen hetgeen inhoudt dat er geen of beperkte bevindingen zijn met een laag risicoprofiel.

Ontwikkeling

Om als provincie meer strategisch te kunnen sturen op verbonden partijen en te kunnen voldoen aan de gewenste informatievoorziening aan PS is in 2016 een beheersproces geïmplementeerd waarin relevante sturings- en verantwoordingsinformatie over de verbonden partij wordt bijgehouden. In 2017 zal het beleid ten aanzien van verbonden partijen verder worden ontwikkeld. De aansturing zal meer integraal en eenduidiger worden geregeld. De accenten in de ontwikkeling liggen daarbij op: verzakelijking van de opdrachtverlening, beter inzicht in organisatie performance en naleving van good governance. In 2017 heeft de accountant als gevolg van de ontwikkelingen rondom de beheersing en verantwoording over de verbonden partijen het proces verbonden partijen hoger gewaardeerd en aangemerkt als een proces met een laag risicoprofiel.

Met ingang van 1 januari 2016 is de N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe juridisch gesplitst in een overkoepelende holding, te weten N.V. Waterbedrijf Drenthe en het wettelijk drinkwaterbedrijf WMD Drinkwater B.V. als dochterbedrijf. Hierna wordt informatie verstrekt over de nieuwe rechtspersonen.

Overzicht verbonden partijen en risico's

Verbonden partijen brengen de onderstaande financiële risico's met zich mee:

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke inkomsten zijn een risicopost doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

Verstreckte leningen en verstreckte garanties aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen verstrekt. Er bestaat een risico van niet-terugbetaling. Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR.

Onderstaand een overzicht van alle verbonden partijen van de provincie Drenthe met de kerngegevens. De opgenomen informatie over het eigen- en vreemd vermogen en het resultaat, betreffen de meest recente gegevens waar wij thans over beschikken.

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/deelnemers belang
Gemeenschappelijke regelingen		
De Noordelijke rekenkamer	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Gemeenschappelijke regeling Prolander	Gemeenschappelijke regeling	68,00%
Openbaar vervoersbureau Groningen Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	35,00%
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	22,80%
Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Regiovisie Groningen-Assen	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	12,50%
Vennootschappen		
Cross Border Leases Vennootschap B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
CSV Amsterdam BV	Besloten Vennootschap	2,28%
MKB Fonds Drenthe	Besloten Vennootschap	100,00%
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Besloten Vennootschap	2,28%
Verkoop Vennootschap B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
Vordering op Enexis BV	Besloten Vennootschap	2,28%
WMD Drinkwater B.V.	Besloten Vennootschap	50,00%
Bank Nederlandse Gemeenten	Naamloze Vennootschap	0,16%
Enexis Holding NV	Naamloze Vennootschap	2,39%
Groningen Airport Eelde	Naamloze Vennootschap	30,00%
N.V. Waterbedrijf Drenthe	Naamloze Vennootschap	50,00%
Nederlandse Waterschapsbank	Naamloze Vennootschap	0,13%
Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij	Naamloze Vennootschap	16,67%
Stichtingen en verenigingen		
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Stichting	6,00%
Stichting Drentse Energie Organisatie	Stichting	100,00%
Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Stichting	8,50%
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	8,33%
Overige		
Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	36,00%
Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Reglement	100,00%

Belangrijkste verbonden partijen

Medio 2016 is door de Commissie van Onderzoek in samenspraak met GS gekomen tot een selectie van negen belangrijkste verbonden partijen. Deze selectie is gemaakt om twee redenen. De eerste is om zo bij de belangrijkste verbonden partijen de betrokkenheid van PS te vergroten. De tweede reden is om te voorkomen dat onnodige bureaucratie ontstaat, doordat bij elk van de vierentwintig verbonden partijen een even uitvoerige toelichting gegeven wordt.

Over negen verbonden partijen worden PS met regelmaat en uitvoeriger geïnformeerd dan ten aanzien van de overige verbonden partijen. De negen verbonden partijen waarover uitvoerig wordt geïnformeerd zijn:

1. OV-bureau Groningen Drenthe;
2. Drentse Energie Organisatie (DEO);
3. N.V. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM);
4. Groningen Airport Eelde (GAE);
5. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD);
6. Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN);
7. Regiovisie Groningen-Assen (RGA);
8. Prolander;
9. N.V. Waterbedrijf Drenthe/WMD Drinkwater B.V.

Hieronder is per verbonden partij de verantwoordingsinformatie opgenomen. De opgenomen informatie betreft de meest actuele voor publicatie beschikbare verkregen informatie van de verbonden partij. In sommige gevallen betreft dit informatie uit de begroting 2018 van de verbonden partij. In andere gevallen betreft dit informatie uit hun jaarrekening 2016. Voor alle verbonden partijen geldt onverlet dat PS zal worden geïnformeerd mochten zich politiek bestuurlijk relevante ontwikkelingen bij deze verbonden partij voordoen.

Gemeenschappelijke regelingen

NRK				
Naam verbonden partij	De Noordelijke rekenkamer			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Onafhankelijk beleidsonderzoek			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%			
Bestuurlijk belang	Lid Programmaraad (statenleden)			
Invloed uitoefenen	Via de programmaraad; het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma.			
Risico's	Onderbezetting, waardoor niet alle geplande onderzoeken kunnen worden uitgevoerd. Eventueel aansprakelijkheid n.a.v onderzoeken. De NRK volgt de provinciale CAO. Dit betekent dat de afspraken in de nieuwe CAO per 2019 financieel vertaald moeten worden.			
Beheersmaatregel	Reserve aanhouden (5% omzet), inhuur bij knelpunten qua inzet. In de begroting 2019 is voor 2019 rekening gehouden met een loonkostenstijging van 2%.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	113.597	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	165.735	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	73.660	nog niet bekend	0	0
Bijdrage provincie	266.783	nog niet bekend	267.666	279.233
Opbrengsten dienstverlening	nog niet bekend	nog niet bekend	8.545	8.545

OV-bureau				
Naam verbonden partij	Openbaar vervoersbureau Groningen Drenthe			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	35,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via zeggenschap in het AB en DB en door PS via de mogelijkheid voor een zienswijze op de ontwerpbegroting.			
Risico's	De ingeschatte risico's hebben met name betrekking op de uitvoeringskosten; als subsidies niet toereikend blijken en/of een lager aantal reizigersopbrengsten worden gerealiseerd dan voorzien. Voor personeel in dienst van het Openbaar Lichaam OV-bureau, zijn de regels ter zake van de rechtspositie van ambtenaren in dienst bij de provincie Drenthe van overeenkomstige toepassing, voor zover het dagelijks bestuur niet anders beslist. Dit betekent dat de gevolgen van de nieuwe provinciale CAO per 2019 financieel vertaald moeten worden. De Begroting 2019 voorziet een negatief exploitatieresultaat van ruim € 867.000,-. Voor 2020 en verder voorzien we verder oplopende negatieve exploitatiesaldi. De opgebouwde weerstandscapaciteit is voorlopig voldoende om deze negatieve saldi te dekken. De verwachting is dat de aanbesteding van de GD-concessie mogelijkheden biedt om vanaf 2021 om te buigen naar een positief exploitatiesaldo. Op basis van de uitkomst van de gunning zal halverwege 2018 een nieuwe doorrekening van de financiële situatie worden gemaakt en een herziene begroting 2019 worden opgesteld.			
Beheersmaatregel	Het OV-bureau heeft een weerstandsvermogen opgebouwd dat voorziet in het (binnen acceptabele marges) opvangen van de berekende financiële risico's. Zakt het weerstandsvermogen daaronder dan dienen - zo nodig per omgaande - aanvullende ombuigingsmaatregelen te worden getroffen. In de Begroting 2019 wordt uitgegaan van een weerstandsvermogen van € 14.448.000,-, dat is ruim boven de minimaal vereiste hoogte. De verwachting is dat de aanbesteding van de GD-concessie 2020 mogelijkheden biedt om vanaf 2021 om te buigen naar een structureel begrotingsevenwicht. Op basis van de uitkomst van de gunning wordt halverwege 2018 een nieuwe doorrekening van de financiële situatie gemaakt. Dit om deze ombuiging te bewerkstelligen. Voor het jaar 2019 achten we het acceptabel om in te teren op het weerstandsvermogen. Dit enerzijds in het licht van de ruime omvang van het weerstandsvermogen en anderzijds omdat het in afwachting van de effecten van de nieuwe aanbesteding vanaf 2020 gaat om een eenmalig effect voor het jaar 2019. Op basis van de nieuwe GD-concessie 2020, zal ook een nieuwe notitie Risicomanagement en weerstandsvermogen worden opgesteld waarin een herijking zal plaatsvinden van het minimale weerstandscapaciteit niveau. De verwachting is dat de aanbesteding van de GD-concessie 2020 mogelijkheden biedt om vanaf 2021 om te buigen naar een structureel begrotingsevenwicht.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	0	nog niet bekend	14.570.000	15.315.000
Vreemd vermogen op 31-12	1.148.000	nog niet bekend	1.155.000	1.155.000
Resultaat (voor bestemming)	2.334.030	nog niet bekend	1.444.000	-867.000
Bijdrage provincie	22.394.910	nog niet bekend	21.547.681	22.578.635
Opbrengsten dienstverlening	14.351	nog niet bekend	14.111	14.111

Prolander				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling Prolander			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot concrete resultaten in het gebied.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	68,00%			
Bestuurlijk belang	Voorzitter Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur en middels de sturing in de opdrachtverlening. Provinciale Staten hebben de mogelijkheid tot het geven van een zienswijze op de begroting.			
Risico's	Prolander volgt de provinciale CAO hetgeen betekent, dat de gevolgen van de nieuwe CAO per 2019 financieel doorvertaald moeten worden. Als gevolg van het nog op te stellen informatieplan door Prolander is vooralsnog geen rekening gehouden met additionele ICT-investeringen voor de jaren 2019 en verder en zijn de bijbehorende kapitaallasten op nihil gesteld. De vaststelling van het informatieplan door het bestuur en de hieraan verbonden kapitaallasten zullen echter gaan leiden tot extra jaarlijkse lasten vanaf 2020, waarvoor een aanpassing van de exploitatiebijdrage van Prolander noodzakelijk zal zijn. Dit betekent dat 50% van de ICT-kosten voor rekening van de provincie Drenthe komt (conform artikel 18, lid 8, GR Prolander).			
Beheersmaatregel	In de begroting 2019 heeft Prolander rekening gehouden met een loonkostenstijging van 2,5%. Prolander beschikt over een weerstandsvermogen om de grootste risico's op te kunnen vangen. Het geraamde weerstandsvermogen in 2019 bedraagt € 450.891,- en is toereikend om de geïnventariseerde risico's (€ 208.700,-) op te kunnen vangen.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	1.269.725	nog niet bekend	959.404	1.412.981
Vreemd vermogen op 31-12	7.025.565	10	6.558.917	9.694.364
Resultaat (voor bestemming)	516.200	nog niet bekend	71.333	185.842
Bijdrage provincie	5.594.107	nog niet bekend	nog niet bekend	5.820.109
Opbrengsten dienstverlening	nog niet bekend	nog niet bekend	958.953	nog niet bekend

RGA				
Naam verbonden partij	Regiovisie Groningen-Assen			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking (landschappelijke) kwaliteit			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	12,50%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	GS via stuurgroep. PS middels zienswijze op begrotingen en jaarstukken			
Risico's	In de Stuurgroep van 13 juni 2014 is geconstateerd dat het Financieel Kader 2015-2020 een tekort vertoont van € 1,1 miljoen. Dit tekort is inmiddels fors ingelopen en wel dusdanig dat de verwachting is dat er medio juni 2018 geen sprake meer zal zijn van een tekort. De inloop van het tekort kan bijna volledig worden verklaard uit de vrijval binnen projecten van de programma's Bereikbaarheid (onderdeel Basispakket) en Regiopark.			
Beheersmaatregel	Het Regiobureau Groningen Assen zal er scherp op toezien dat er geen nieuw tekort ontstaat.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	13.811.560	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	2.310.656	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	323.050	nog niet bekend	6.943.057	nog niet bekend
Bijdrage provincie	831.250	nog niet bekend	921.732	921.732
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

RUD Drenthe				
Naam verbonden partij	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken op het gebied van milieu			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	22,80%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Involed uitoefenen	Door de vertegenwoordiging in het Dagelijks- en Algemeen bestuur. Daarnaast maakt de provinciesecretaris deel uit van de Raad van Opdrachtgevers.			
Risico's	De RUDD is vanwege interne problemen, met name veroorzaakt door automatiseringsperikelen, bezig met een verbetertraject. Dat verbetertraject is noodzakelijk om én de productie van de RUDD op orde te houden/brengen én om de RUDD financieel weer gezond te maken én om de RUDD toekomstbestendig te maken. Dit verbetertraject vergt veel inzet vanuit de RUDD. Belangrijk is dat de productie zowel kwalitatief als kwantitatief op orde is.			
Beheersmaatregel	<p>Iedere 3 maanden wordt aan PS een voortgangsrapportage verstrekt waarin de laatste stand van zaken met betrekking tot de voortgang productie en financiën is opgenomen. Daarnaast is met de RUDD is frequent overleg vanuit zowel de rol van eigenaar als die van opdrachtgever. Hierin wordt vanuit zowel het provinciaal opdrachtgeverschap als vanuit het mede-eigenaarschap de voortgang gemonitord om ook bij te kunnen sturen indien dat vanuit één van beide rollen noodzakelijk blijkt.</p> <p>De RUDD beschikt over een weerstandsvermogen van € 666.680,--. Dit weerstandsvermogen is voldoende om de financiële gevolgen van de geïntariseerde risico's - mochten deze risico's zich voordoen - op te vangen. Naast deze risico's meldt de RUDD een groot aantal onzekerheden die van invloed zijn op de bedrijfsvoering. Mochten deze onzekerheden zich voordoen dan heeft dit tot gevolg dat de RUDD minder productieve uren beschikbaar heeft voor de realisatie van het jaarprogramma. De RUDD heeft de beheersmaatregelen die hiervoor zijn ingezet beschreven maar kan – vanwege het ontbreken van betrouwbare gegevens – deze onzekerheden niet financieel vertalen. Wanneer de ingezette beheersmaatregelen niet afdoende zijn, kan dit leiden tot het moeten stellen van nieuwe prioriteiten voor het jaarprogramma of een hogere deelnemersbijdrage. De RUDD is voornemens om, zodra betrouwbare gegevens beschikbaar komen, de genoemde onzekerheden door te rekenen. Hierna zal de RUDD opnieuw moeten beoordelen of de verhouding tussen het weerstandsvermogen en de risico's nog steeds in balans is.</p> <p>De RUDD beschikt daarmee over een weerstandsvermogen van € 666.680,--. De RUDD heeft in de jaarstukken 2017 (paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing) voor een aantal bedrijfsmatige risico's beoordeeld wat de kans is dat de risico's zich kunnen voordoen en de financiële gevolgen van deze risico's zijn in beeld gebracht. Uit deze financiële vertaling volgt dat het weerstandsvermogen voldoende is om de financiële gevolgen van de geïntariseerde risico's - mochten deze risico's zich voordoen - op te vangen</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	816.680	nog niet bekend	549.000	556.000
Vreemd vermogen op 31-12	4.687.464	nog niet bekend	3.793.000	3.793.000
Resultaat (voor bestemming)	117.481	nog niet bekend	7	21.000
Bijdrage provincie	2.816.660	nog niet bekend	3.291.535	3.331.666
Opbrengsten dienstverlening	824.185	nog niet bekend	832.404	832.404

SNN				
Naam verbonden partij	Samenwerkingsverband Noord-Nederland			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via stemrecht in het DB en AB. Leden van GS zijn vertegenwoordigd in het DB. Leden van PS zijn vertegenwoordigd in het AB			
Risico's	<p>In de concept begroting 2019 presenteert het SNN een verwacht begrotingstekort per 30 juni 2023 van € 661.000. Indien de komende jaren niet op een andere wijze in dit tekort kan worden voorzien, zullen ingevolge de Gemeenschappelijke Regeling SNN de drie provincies ieder voor een derde gedeelte aansprakelijk zijn voor dit tekort. Eén van de belangrijkste risico's voor SNN zijn de mobiliteitskosten mocht SNN onverhoopt na 2020 niet meer worden aangewezen als managementautoriteit voor de uitvoering van de EU structuurfondsen. Mocht dit het geval zijn dan zal de formatie van SNN neerwaarts moeten worden bijgesteld. Deze afbouw van formatie heeft betrekking op maximaal 65 FTE aan vast personeel. De verwachting is dat het besluit hierover in 2019 genomen zal worden. In maart 2018 heeft het DB van SNN besloten tot bevoorschotting van de aanvragers op voorwaarde dat de provincies garant staan voor de risico's die SNN hierdoor loopt. Het gaat daarbij om een bedrag van maximaal € 800.000,-- tot eind 2022. Voor de provincie Drenthe komt dit neer op € 270.000,--. SNN volgt de provinciale CAO. Dit betekent dat de gevolgen van de nieuwe CAO per 2019 financieel doorvertaald moeten worden.</p>			
Beheersmaatregel	<p>Uit de concept begroting 2019 volgt dat SNN (na wijziging van de begroting 2018) beschikt over een vrije reserve van € 651.000 om zowel het risico van overcommitting (geraamd op € 0,2 miljoen), onvoorziene cao-effecten, overige werkgevers- en uitvoeringslasten én deze mobiliteitskosten op te vangen. Overigens geeft SNN hierbij ook aan dat zij met eventuele wachtgeldverplichtingen geen rekening heeft gehouden. De directie van SNN geeft in de begroting 2019 aan - dat naast de inzet van deze reserve - zij ook beheersmaatregelen kan nemen. Deze beheersmaatregelen komen neer op het volgen van een strategische personeelsplanning en het aanhouden van een flexibele schil die ligt tussen de 30% en 40%. Voor deze eventuele afbouw van de formatie kan volgens het SNN 3 jaar worden uitgetrokken.</p> <p>In de begroting 2019 heeft SNN rekening gehouden met een loonkostenstijging van 2,3%.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	92.130.007	nog niet bekend	9.682.000	4.641.000
Vreemd vermogen op 31-12	265.199	nog niet bekend	151.806.000	149.149.000
Resultaat (voor bestemming)	491	nog niet bekend	-5.077	0
Bijdrage provincie	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Vennootschappen

BNG				
Naam verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Financiële dienstverlening van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijke belang.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,16%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	BNG is bereid op beheerste wijze risico's te nemen die noodzakelijk zijn om klanten van krediet te voorzien. Het gaat daarbij om de volgende risico's: kredietrisico, marktrisico, liquiditeitsrisico, operationeel risico en strategisch risico. Een eventueel liquiditeitsrisico heeft mogelijk invloed op winst en kapitaal als gevolg van het niet in staat zijn aan de opeisbare verplichtingen te voldoen zonder onaanvaardbare verliezen te lopen (dit moet wel worden gerelateerd aan het deelnemersbelang van 0,16%).			
Beheersmaatregel	Voor elk risico maakt de BNG de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de BNG maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. Om haar scherpe fundingpositie te kunnen behoeden is de BNG afhankelijk van hoge ratings (AAA/AA+) en het beperken van risico. Overigens is verreweg het grootste deel van de kredietverlening van de bank risicovrij omdat deze aan of onder garantie van overheden plaatsvindt.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	3.753	4.220	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	150.247	135.805	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	369	393	niet van toepassing	niet van toepassing

CBL				
Naam verbonden partij	Cross Border Leases Vennootschap B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	146.779	nog niet bekend	135.000	125.000
Vreemd vermogen op 31-12	16.517	nog niet bekend	5.000	5.000
Resultaat (voor bestemming)	-5.000	nog niet bekend	-10.000	-10.000

CSV Amsterdam				
Naam verbonden partij	CSV Amsterdam BV			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Vertegenwoordiging verkopende aandeelhouders Essent			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening. Momenteel is er een bedrag van € 5.464.217,- uitbetaald aan Waterland ten laste van de escrow-rekening, en is er een bedrag van € 3.406.063 terugbetaald door Waterland in verband met belastingteruggave. De terugbetaling is niet verrekend met de escrow, waardoor het risico nu is afgenomen tot een maximum van € 8.035.783,- en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	869.698	nog niet bekend	770.000	670.000
Vreemd vermogen op 31-12	64.924	nog niet bekend	0	0
Resultaat (voor bestemming)	-100.000	nog niet bekend	-100.000	-100.000

Enexis N.V.				
Naam verbonden partij	Enexis Holding NV			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Energiedistributie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,39%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook). De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend. Bedragen in de tabel hieronder zijn maal 1000			
Beheersmaatregel	Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment rond 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.			
Financiële kengetallen (x € 1.000,-)	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	3.808.000	nog niet bekend	3.804.000	3.804.000
Vreemd vermogen op 31-12	2.201.000	nog niet bekend	3.814.000	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	207.000	nog niet bekend	200.000	200.000

GAE				
Naam verbonden partij	Groningen Airport Eelde			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	30,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Stemrecht in het AvA			
Risico's	Risico's blijven in principe beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng in geval van een faillissement en de jaarlijkse bij te dragen investeringsbijdrage. Het aandelenkapitaal van de provincie Drenthe is nominaal gewaardeerd op € 1.252.443,--. Drentse storting € 2.156.434,-- (7 x € 308.062,-- in de agioreserve. De resterende verplichting vanuit het DBFM contract van de start- en landingsbaan, vanuit de NV GAE jegens Pase, in geval van het beëindigen van vennootschap mogelijk voor rekening komt van de aandeelhouders. Indien bij beëindiging van de vennootschap naar rato van aandelenbezit verplichtingen worden afgekocht dan zou het mogelijk gaan om een claim van 30% daarvan. Hiermee is binnen het huidige risicoprofiel geen rekening gehouden, omdat bij de bepaling daarvan vastgehouden is aan het bestaande en ingezette beleid. Met het financiële risico is daarom ook geen rekening gehouden in de risico-inventarisatie voor de paragraaf Weerstandsvermogen.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	13.221.175	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	3.603.135	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	295.270	nog niet bekend	-205.000	nog niet bekend

MKB Fonds Drenthe				
Naam verbonden partij	MKB Fonds Drenthe			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Stimulering MBK innovatie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Via de AvA (als 100% aandeelhouder)			
Risico's	Aan het financieren van ondernemingen zijn risico's verbonden. Voor het MKB Fonds zijn deze hoger doordat de doelondernemingen zich bevinden in een segment met hogere risico's. Het gaat immers om jonge, innovatieve ondernemingen, start-ups en bestaande ondernemingen die hun nieuwe ideeën willen valoriseren.			
Beheersmaatregel	Per onderneming wordt de risico-ontwikkeling bewaakt en het risicoprofiel wordt halfjaarlijks opnieuw beoordeeld en besproken met de RvC. Daarnaast moet de portefeuille van het MKB Fonds voldoende gespreid over de levensfasen, sectoren en financieringsbedragen zijn opgebouwd.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	10.651.851	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	135.002	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-767.697	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing

N.V. Waterbedrijf Drenthe				
Naam verbonden partij	N.V. Waterbedrijf Drenthe			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	De vennootschap heeft als doel de zorg voor en de instandhouding van de (drink)watervoorziening alsmede de productie, zuivering, verkoop en distributie van niet-drinkwater door middel van: <ol style="list-style-type: none"> het houden van aandelen in WMD Drinkwater; het oprichten, adviseren van, op enigerlei wijze deelnemen in, zich interesseren bij en/of samenwerken met andere vennootschappen en/of ondernemingen, waaronder maar niet uitsluitend begrepen met watervoorziening verband houdende vennootschappen en/of ondernemingen, alsmede het uitoefenen van het beheer, het bestuur, (interim)management of de directie bij deze andere vennootschappen en/of ondernemingen; het financieren of doen financieren van andere vennootschappen en ondernemingen, het verstrekken van leningen, het zich als (hoofdelijk) medeschuldenares verbinden voor schulden van derden en het stellen van persoonlijke of zakelijke zekerheid voor schulden zowel van de vennootschap als van anderen, waaronder in het bijzonder begrepen vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden; het verrichten van alle handelingen op financieel, commercieel en industrieel gebied; benevens het verrichten van al hetgeen met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn. 			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Via de aandeelhoudersrelatie			
Risico's				
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	44.771.000	nog niet bekend	49.896.000	53.142.000
Vreemd vermogen op 31-12	130.114.000	nog niet bekend	135.957.000	135.021.000
Resultaat (voor bestemming)	3.900.000	nog niet bekend	3.025.000	3.246.000

NOM				
Naam verbonden partij	Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	16,67%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Als aandeelhouder invloed via de AvA.			
Risico's	In het jaarverslag 2017 gaat de N.V. NOM uitgebreid in op de risico's en de maatregelen die zijn treffend om deze risico's te beheersen. Als belangrijkste risico's op het strategische vlak merkt de N.V. NOM aan: te nauwe betrokkenheid aandeelhouders en verandering in wet- en regelgeving. Op het operationele niveau zijn de risico's van belangenverstrengeling en ongevallen op de werkvloer als meest belangrijke risico's benoemd. Geconstateerd is dat voor het beheersen van deze risico's beheersmaatregelen zijn ingevoerd. Het grootste financiële risico voor de provincie als deelnemer in de N.V. NOM is het risico dat de marktwaarde van de participaties van de N.V. NOM daalt en het provinciaal deelnemersbelang in de N.V. NOM moet worden afgewaardeerd. Zoals hiervoor aangegeven, was in 2017 sprake van een afwaardering van de marktwaarde van de participaties.			
Beheersmaatregel	De benaderde marktwaarde van de aandelenparticipaties komt tot stand door een cijfermatige benadering van de marktwaarde gevolgd door meerdere financiële waarderingsmethodieken wordt uitgevoerd. De gevolgde benadering borgt dat de waardering gestandaardiseerd en consistent tot stand komt. Wij ontvangen rapportages waarmee we de NOM kunnen monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	58.763.000	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	6.245.000	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	6.012.000	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing

NWB				
Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,13%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	Leverage ratio verder gestegen van 2.3 naar 2.5. (4 is de eis maar er is sprake van proportionele toepassing)- complexe wet- en regelgeving- mogelijke aanscherping kapitaaleisen Basel III (leverage ratio)- speciale aandacht voor cybercrime- verwachting lagere winst 2018 in vergelijking met 2017 door verwachte stijging geldmarkt tarieven			
Beheersmaatregel	Rating triple A Moody en Standaard Poors			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	1.628	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	85.495	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	123	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

PBE				
Naam verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Verkoop Vennootschap			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie			
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	1.620.245	nog niet bekend	1.610.000	1.590.000
Vreemd vermogen op 31-12	17.940	nog niet bekend	5.000	0
Resultaat (voor bestemming)	-10.000	nog niet bekend	-10.000	-20.000

Verkoop Vennootschap				
Naam verbonden partij	Verkoop Vennootschap B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Garantiestelling en vrijwaring RWE			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	150.934	nog niet bekend	137.500	125.000
Vreemd vermogen op 31-12	19.656	nog niet bekend	7.500	7.500
Resultaat (voor bestemming)	-12.500	nog niet bekend	-12.500	-12.500

Vordering op Enexis				
Naam verbonden partij	Vordering op Enexis BV			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Financieringsmaatschappij van Enexis			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	9.172	nog niet bekend	0	0
Vreemd vermogen op 31-12	356.319.796	nog niet bekend	356.505.000	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-10.000	nog niet bekend	-10.000	-20.000

WMD Drinkwater B.V.				
Naam verbonden partij	WMD Drinkwater B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	De vennootschap heeft als doel de zorg voor en de instandhouding van de drinkwatervoorziening in haar verzorgingsgebied in de zin van en overeenkomstig het bepaalde in de Drinkwaterwet en rekening houdend met het maatschappelijk belang van de drinkwatervoorziening, alsmede het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn. Onder het doel van de vennootschap is mede begrepen het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met en het voeren van de directie over andere ondernemingen, één en ander met inachtneming van het bepaalde in de Drinkwaterwet en voor zover noodzakelijk voor het realiseren van het in lid 1 genoemde doel.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Via aandeelhoudersrelatie			
Risico's				
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	45.048.534	nog niet bekend	48.434.000	50.786.000
Vreemd vermogen op 31-12	118.802.727	nog niet bekend	126.013.000	126.931.000
Resultaat (voor bestemming)	3.085.325	nog niet bekend	2.394.000	2.352.000

Stichtingen en verenigingen

DEO				
Naam verbonden partij	Stichting Drentse Energie Organisatie			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Financiering van energietransitie in Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijk belang			
Invloed uitoefenen	DEO heeft een subsidierelatie met de provincie. De eisen tbv deze subsidie zijn vastgelegd in een programma van eisen. Via een jaarlijkse verantwoordingsrapportage wordt verantwoording afgelegd. Op basis van de bevindingen vindt een jaarlijks bestuurlijk overleg met directeur plaats.			
Risico's	Het grootste risico van de DEO is het debiteurenrisico.			
Beheersmaatregel	Door actief debiteurenbeheer van de DEO zijn er op dit moment geen betalingsachterstanden. Voor alle door de DEO verstrekte financieringen geldt dat de DEO een recht van hypotheek of pandrecht heeft gevestigd.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	27.532.340	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	663.397	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	57.182	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Opbrengsten dienstverlening	nog niet bekend	niet van toepassing	50.325	51.336

IPO				
Naam verbonden partij	Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Belangenbehartiging van provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,33%			
Bestuurlijk belang	Lid Bestuur			
Involed uitoefenen	Involed kan worden uitgeoefend in het IPO-bestuur door het collegelid dat lid is van het IPO-bestuur. Het college van GS in de persoon van het IPO-bestuurslid legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan PS.			
Risico's				
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	138.265	niet van toepassing	0	0
Vreemd vermogen op 31-12	19.039.563	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	341.400	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	793.695	nog niet bekend	1.090.328	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

SLB				
Naam verbonden partij	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Groningen en Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,50%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Involed uitoefenen	De Raad van Toezicht ziet toe op de directie en op de algemene gang van zaken van de stichting. De Raad heeft 5 leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar. Tevens voert de provincie invloed uit via haar wettelijke rol van bevoegd gezag Wet bodembescherming en als regievoerder van de bodemsaneringsoperatie. In dat verband moet zij inhoudelijke oordelen geven over besluiten omtrent de ernst van gevallen van bodemverontreiniging en over de kwaliteit van beschermingsmaatregelen, bodemsaneringen en nazorg.			
Risico's	Niet voorzien. Het totale fondsbedrag van circa € 2 miljoen zou voldoende moeten zijn om de algemene uitvoerende talen te dekken door middel van de jaarlijkse rentebijdrage. Daarnaast beschikt de stichting over voldoende reserves om de vrijwaringen eeuwigdurend gestand te doen.			
Beheersmaatregel	Zie hiervoor onder risico's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	2.405.449	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	0	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	43.862	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing

Stichting Bodembeheer Schoonebeek				
Naam verbonden partij	Stichting Bodembeheer Schoonebeek			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht			
Invloed uitoefenen	Het voorzitterschap wordt bekleed door het lid van de gemeente Emmen. Voor de Raad van Toezicht is de hoedanigheid van gedeputeerde toereikend.			
Risico's				
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	0	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	2.237.706	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-63.513	nog niet bekend	-479.250	niet van toepassing

Overige

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen																
Naam verbonden partij	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen															
Rechtsvorm	Reglement															
Doel	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen															
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%															
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur															
Invloed uitoefenen	Het DB kan beleidswijzigingen voorstellen aan het AB. Een besluit kan slechts genomen worden door het AB.															
Risico's	<p>De provincie loopt een financieel risico op het nazorgfonds. Wij beheersen dit risico door jaarlijks na het vaststellen van de jaarrekening te beoordelen of we een nieuwe heffing aan de stortplaatsen moeten opleggen. Meisner kunnen we geen heffing meer opleggen vanwege de sluiting, terwijl het vermogen wel moet renderen om aan toekomstige betalingsverplichtingen te voldoen. Attero kunnen we, omdat dit nog een open stortplaats is, nog nazorgheffingen opleggen. Het vermogen van Attero in het nazorgfonds per 31-12-2017 bedraagt € 9.965.805. De contante waarde van het doelvermogen per 31-12-2017 bedraagt € 10.329.289. Het verschil tussen beide bedragen is € 363.484, procentueel 3,6%. Dit verschil blijft binnen de met Attero afgesproken marge van 10%, vastgelegd in de raamovereenkomst van april 2014 welke is geactualiseerd op 3 februari 2017. Daarom wordt er over 2017 op basis van deze cijfers geen nazorgheffing opgelegd. Het fondsvermogen en de doelvermogens per stortplaats zijn als volgt weer te geven:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Stortplaats</th> <th>Fondsvermogen per 31-12-2017</th> <th>Doelvermogen</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Meisner</td> <td>€ 1.869.319</td> <td>€ 1.855.710</td> <td>Aanwezig op moment van overdracht stortplaats aan provincie</td> </tr> <tr> <td>Attero</td> <td>€ 9.965.805</td> <td>€ 21.473.850</td> <td>Per 1-1-2033</td> </tr> </tbody> </table>				Stortplaats	Fondsvermogen per 31-12-2017	Doelvermogen		Meisner	€ 1.869.319	€ 1.855.710	Aanwezig op moment van overdracht stortplaats aan provincie	Attero	€ 9.965.805	€ 21.473.850	Per 1-1-2033
Stortplaats	Fondsvermogen per 31-12-2017	Doelvermogen														
Meisner	€ 1.869.319	€ 1.855.710	Aanwezig op moment van overdracht stortplaats aan provincie													
Attero	€ 9.965.805	€ 21.473.850	Per 1-1-2033													
Beheersmaatregel	Wij hebben begin 2015 de beleggingsportefeuille voor beide stortplaatsen herijkt: 70% vastrentende waarden en 30% zakelijke waarden. Hiermee verwachten we een hoger rendement en daarmee verkleinen we het financieel risico. Jaarlijks beoordelen we na het vaststellen van de jaarrekening Nazorgfonds of we een nieuwe heffing aan de stortplaatsen moeten opleggen. Heffing is dan het verschil tussen fondsvermogen en de contante waarde van het doelvermogen.															
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019												
Eigen vermogen op 31-12	11.835.124	nog niet bekend	12.099.451	12.648.375												
Vreemd vermogen op 31-12	3.940	nog niet bekend	3.500	3.500												
Resultaat (voor bestemming)	258.906	nog niet bekend	548.925	568.775												
Bijdrage provincie	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend												
Opbrengsten dienstverlening	8.869	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend												

Vechtdallijnen				
Naam verbonden partij	Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo–Mariënberg			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	36,00%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	Via de bestuurder in de stuurgroep en via de ambtelijke samenwerkingsgroepen			
Risico's	De opdrachtgevende partijen Overijssel en Drenthe zijn opbrengstverantwoordelijk voor de exploitatie van de treindienst. Dat wil zeggen dat zij de risico's lopen van fluctuerende kaartverkoop inkomsten. Conform het OV-bureau Groningen Drenthe wordt er een conservatief financieel beleid gevoerd.			
Beheersmaatregel	De fluctuaties in het resultaat worden opgevangen in de exploitatie van de beheersorganisatie.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2017	Gerealiseerd 2018	Begroot 2018	Begroot 2019
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Paragraaf 2.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komen de volgende zaken aan de orde:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstelling van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de provincie het grondbeleid uitvoert;
- De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor de grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Wat willen wij bereiken?

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen te kunnen realiseren. Dat is met name van belang bij het realiseren van infrastructuur, natuur en agrarische structuurversterking. Dit is vastgelegd in de nota Grondbeleid volgens provincie Drenthe 2016-2021 die in maart 2016 door provinciale staten is vastgesteld. Hierin is aangegeven welke regels en procedures de provincie Drenthe hanteert als de provincie Drenthe zich op de grondmarkt begeeft.

Het doel is niet om zoveel mogelijk grond in eigendom te krijgen en/of met grond te speculeren om extra inkomsten te verdienen. Zoals ook geadviseerd is in het rapport van de Noordelijke Rekenkamer (2012) is een terughoudende opstelling, waarbij risico's beheersbaar zijn het uitgangspunt. Wij willen met dit grondbeleid de ontwikkelingen in Drenthe ondersteunen.

Belangrijk uitgangspunt is dat de provincie geen versturende werking op de grondmarkt heeft en geen staatssteun verleend, ofwel marktconform werkt. Zowel de aan- en verkoop als ruiling van gronden gebeurt op basis van onafhankelijke taxaties en in principe op vrijwillige basis. Indien echter noodzakelijk kan gebruik gemaakt worden van andere instrumenten. De verantwoordelijkheid die de provincie in het kader van de decentralisatie van rijkstaken heeft op het vlak van natuurontwikkeling, brengt met zich mee dat de provincie actief gronden verwerft, verkoopt en beheert.

In 2017 is een verkenning naar een mogelijke inzet van het grondbeleid voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling en de vrijetijdseconomie afgerond. Deze verkenning is in 2018 verder uitgewerkt, maar heeft nog niet geleid tot besluitvorming over de verbrede inzet van het instrument grondbeleid.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Natuurlijk Platteland

Met de Natuurvisie 2040, het Programma Natuurlijk Platteland en de nota Grondbeleid heeft de provincie Drenthe een heldere ambitie voor de realisatie van provinciale doelen in het platteland, zoals de verbetering van de agrarische structuur, het natuurbeleid en waterdoelen, en de instrumenten die daarvoor beschikbaar zijn.

De kaders van het grondbeleid zijn voor het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) uitgewerkt; dit kader heeft meerdere functies. Het geeft onder andere aan hoe de provincie wil werken met de partners die samen met ons de uitvoering doen. Daarnaast geeft het hoofdlijnen weer voor de uitvoering van grondzaken in de verschillende deelprogramma's van het PNP.

In alle deelprogramma's van het PNP is binnen het Natuur Netwerk Nederland nog sprake van een grondopgave. Voor deze gebieden wordt een strategie bepaald; welke stappen zijn nodig om de grond beschikbaar te krijgen voor het realiseren van de gestelde doelen.

Belangrijk uitgangspunt is dat functiewijziging en dus ook de grondverwerving in principe gebaseerd is op vrijwilligheid, zodanig dat daarvan een zo beperkt mogelijke marktverstoring uitgaat. Hierbij is regel dat marktconforme aankopen zijn toegestaan, gebaseerd op een onafhankelijke taxatie.

De inschatting is dat in veel gebieden eigenaren bereid zijn gronden, gelegen binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), te ruilen onder voorwaarde dat er geschikte compensatiegrond beschikbaar is of om de agrarische functie om te zetten naar natuur (SKNL). Er wordt dan ook actief gekeken naar de mogelijkheden om ruilgronden te verwerven voor deze eigenaren. Deze gronden worden toegevoegd aan de strategische grondvoorraad.

De provincie heeft een grote opgave voor de realisatie van het provinciale natuurnetwerk, vanaf de peildatum 01-01-2016 (programma Natuurlijk Platteland) moet 8.592 hectare nieuwe natuur worden ingericht en 3.855 hectare moet worden verworven of van functie veranderen. De te realiseren hectares (ha) grond die van landbouw naar natuur moeten worden omgezet betreffen gemiddeld zo'n 400 ha/jaar tot 2027. Dan moet de inrichting van het NNN gereed zijn.

Landbouw, de primaire agrarische sector is in Drenthe de grootste grondgebruiker en (mede daardoor) een belangrijke economische factor in het buitengebied. Daarnaast levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en aan het onderhoud en het beheer van het landschap. Instrumenten als kavelruil, grondaan- en -verkoop en bedrijfsverplaatsingen worden door ons ingezet voor de agrarische structuurversterking. Bijzondere aandacht gaat daarbij de komende jaren uit naar de effectivering van de uitvoeringsafspraken met de landbouw en natuurbeschermingsorganisaties en de Milieufederatie in het kader van de Ontwikkelingsagenda Melkveehouderij & Natuur.

Infrastructuur

In 2019 zal waar nodig grondverwerving plaatsvinden ten behoeve van infrastructurele projecten. Hiervoor stellen GS een aankoopstrategieplan op waarin te verwerven kavels, de bijbehorende eigenaren, actuele kostenramingen, taxatierapporten, bodemgegevens, beschikbare budget, gewenste tijdsplanning en onderhandelingsstrategie worden aangegeven. Tevens wordt helderheid verschaft wanneer en op welke wijze gebruik gemaakt wordt van het instrument onteigening. Daarbij is sprake van een helder uitgangspunt: de weg, het kanaal of het viaduct moet er komen binnen een bepaalde tijdsplanning (enkele jaren). Er is uiteindelijk geen sprake van vrijwilligheid voor de eigenaar om te kiezen wel of niet te verkopen. De provincie hanteert het onteigeningsinstrument alleen indien dat noodzakelijk wordt geacht.

Ruimtelijk-economische ontwikkeling

Het stimuleren van economische activiteiten, innovatie en duurzame werkgelegenheidsontwikkeling zijn belangrijke speerpunten van het provinciale beleid. In de nota Grondbeleid volgens provincie Drenthe 2016-2021 is een verkenning of en in hoeverre (provinciale) grond, direct of indirect, een bijdrage kan leveren aan de versterking van de ruimtelijk-economische opgaven en de vrijetijdseconomie aangekondigd. Deze verkenning is in 2017 afgerond en heeft geleid tot een voorstel voor een afwegingskader waarmee grondbeleid breder kan worden ingezet. Over het voorstel heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden.

Strategische Grondvoorraad

Het is van belang dat de provincie beschikt over een zekere (strategische) grondvoorraad die ingezet kan worden bij ruil- en verplaatsingsprocessen voor de realisatie van provinciale doelen. Aankopen van deze gronden kunnen niet gedekt worden uit een vastgesteld projectbudget, omdat zij niet binnen een tracé van een weg of binnen de begrenzing van het NNN c.q. een vastgesteld project vallen. Daarvoor worden gronden door de provincie (anticiperend) aangekocht. Deze gronden worden tegen marktwaarde aangekocht en in een ruilproces tegen marktwaarde verkocht. Het tijdelijke bezit wordt op de post "grondvoorraad" op de provinciale balans tegen verwervingsprijs of lagere marktwaarde verantwoord. De gronden die wel binnen het NNN, een weg tracé of ander project gelegen zijn worden afgewaardeerd naar de waarde die zij na realisatie van het project hebben.

Voor het beleidsveld van het Programma Natuurlijk Platteland worden gronden binnen het NNN na aanschaf afgewaardeerd naar 15% van de agrarische waarde, de gronden voor infrastructuur worden afgewaardeerd naar 0 euro.

Periodiek wordt getoetst hoe de boekwaarde zich verhoudt tot de marktwaarde. Zodra de marktwaarde onder de boekwaarde komt te liggen, vindt afwaardering plaats. Voor de dekking van deze anticiperende aankopen wordt per beleidsveld de maximale hoogte vastgesteld.

De maximale omvang van het tijdelijk grondbezit voor het Programma Natuurlijk Platteland is in 2017 op basis van de huidige grondprijzen en vastgoedprijzen vastgesteld op 38 miljoen Euro; dit is opgebouwd uit ruilgronden buiten het NNN en het provinciale bezit binnen het NNN.

Per 31 december 2017 bedraagt het tijdelijk grondbezit op naam van de provincie Drenthe 2834 ha met een balanswaarde van € 30,7 mln. De relatief lage balanswaarde in verhouding tot de hectares is het gevolg van de om niet verkregen ruilgronden van het rijk op basis van het natuurakkoord en het is een combinatie van juridisch bezit van de provincie en economisch bezit (BBL en provincie Drenthe).

Beheer en verkoop

De provincie handelt bij exploitatie en verkoop marktconform en rechtmatig. Overtollige gronden en vastgoed wordt verkocht en ruilgronden worden geleverd in verschillende gebiedsprocessen.

Natuurlijk Platteland en strategische grondvoorraad

In 2019 worden gronden zowel binnen als buiten het NNN verpacht. De exploitatie kent naar verwachting een positief saldo van € 490.00 in 2019; de exploitatiekosten zijn indicatief € 260.000 en opbrengsten zijn €750.000.

Planning verkoop 2018

Binnen het NNN zal naar verwachting 72 hectare (vervreemd worden; de waarde van de gronden wordt getaxeerd voor doorlevering.

Door ruiling en verkoop zal 163 hectare vervreemd worden uit de strategische grondvoorraad.

Infrastructuur

In 2019 zijn de volgende gronden in exploitatie:

• Verpachting Wegen	38.37.31 ha	opbrengst € 13.991,--
• Verhuur	12.00.00 ha	opbrengst € 8.716,--

Er is geen actief verkoopbeleid; de verwachting is dat er in 2018 geen gronden verkocht worden.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Natuurlijk Platteland

De totale verwervingsopgave van 3855 hectare is momenteel gepland voor circa 192 miljoen euro tot 2028. De functiewijzigingsopgave is in het Programma Natuurlijk Platteland gespecificeerd naar de verschillende gebieden.

Voor 2019 is de inschatting dat er een oppervlakte van 179 hectare verworven kan worden voor een bedrag van € 1.476.750,-. Daarnaast is de verwachting dat er 45 hectare gerealiseerd wordt middels particulier natuurbeheer.

De opgave in het Programma Natuurlijk Platteland is groot; het blijft noodzakelijk om vol in te zetten op een actieve benadering van de grondeigenaren, om samen op een creatieve manier en met de inzet van de instrumentenkoffer maatwerk te leveren en de hectares te realiseren.

Infrastructuur

Naar verwachting is de opgave voor 2019 17 ha. Deze oppervlakte is de oppervlakte voor projecten waarvoor nu actief grond wordt aangekocht. Als er in 2018 grond wordt aangekocht zal dat in mindering moeten worden gebracht op 2019.

De verwervingsopgave voor 2019 is:

- Oppervlakte 17 ha
- Kale grondprijs € 1.020.000,--

Strategische Grondvoorraad

Voor de opgave uit het programma Natuurlijk Platteland wordt in 2019 naar verwachting 170 hectare ruilgrond gekocht en 2 bedrijfslocaties voor € 11.825.000,--. De ontwikkeling van de aan en verkopen van de (strategische) grondvoorraad wordt onderstaande weergegeven.

					2018	2019	2020	2021	2022
		Norm- bedrag aankoop				55.000	55.000	55.000	55.000
		Norm- bedrag verkoop				50.000	55.000	55.000	55.000
prv Drenthe		% boek- waarde bij verkoop				70%	82%	85%	90%
		Voor-raad grond 31- 12			30.703.000	37.819.547	37.960.622	37.964.059	37.963.309

Jaar	Soort	Toelichting	Status db	Aan-kopen			Verkopen						
				Ha	Lasten	Baten	Voorraad NNN	Voorraad Ruilgrond	Ha	Lasten	Baten	Voorraad NNN	Voorraad Ruilgrond
2019	NNN			179	8.368.250	0	1.476.750	0	72	0	89.100	-504.900	0
2019	Ruilgrond			170	0	0	0	11.825.000	163	0	2.469.697	0	-5.680.303
2019	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2019				369	8.368.250	0	1.476.750	11.825.000	235	0	2.558.797	-504.900	-5.680.303
2020	NNN			410	19.167.500	0	3.382.500	0	25	0	37.125	-169.125	0
2020	Ruilgrond			250	0	0	0	13.750.000	373	0	3.692.700	0	-16.822.300
2020	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2020				680	19.167.500	0	3.382.500	13.750.000	398	0	3.729.825	-169.125	-16.822.300
2021	NNN			445	20.803.750	0	3.671.250	0	25	0	30.938	-175.313	0
2021	Ruilgrond			200	0	0	0	11.000.000	310	0	2.557.500	0	-14.492.500
2021	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2021				665	20.803.750	0	3.671.250	11.000.000	335	0	2.588.438	-175.313	-14.492.500
2022	NNN			339	15.848.250	0	2.796.750	0	455	0	375.000	-3.375.000	0
2022	Ruilgrond			150	0	0	0	8.250.000	155	0	852.500	0	-7.672.500
2022	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2022				509	15.848.250	0	2.796.750	8.250.000	610	0	1.227.500	-3.375.000	-7.672.500

Paragraaf 2.8 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Doel van deze paragraaf is inzicht te geven in de beoogde stand en de inzet van de reserves en voorzieningen van de provincie. Bij zowel de voorjaarsnota, begroting, bestuursrapportages als de jaarrekening monitoren wij de standen en bestedingen van de reserves en voorzieningen en beoordelen daarbij of bijstellingen nodig zijn. Dat is nu ook bij deze begroting gedaan.

In 2016 is als integraal onderdeel van de begroting 2017 de Nota reserves en voorzieningen 2016 opgesteld. Dit omdat de laatste jaren alle reserves en voorzieningen al individueel uitgebreid zijn toegelicht in de begroting en jaarrekening. Deze nota wordt om de vier jaar ter vaststelling aan Provinciale Staten aangeboden en zal dan ook op termijn weer gemaakt worden. Op dit moment is voorzien dat de volgende Nota reserves en voorzieningen in 2020 zal worden opgesteld (eens in de vier jaar).

Verloop reserves en voorzieningen

De samenstelling van de reserves en voorzieningen is hierna gespecificeerd in een totaaloverzicht. Daarna volgen overzichten per reserve/voorziening.

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen

	Saldo 31-dec-2017	2018 Begrote Rente	2018 Begrote Vermeerde-ringen	2018 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2018	2019 Begrote Rente	2019 Begrote Vermeerde-ringen	2019 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2019	2020 Begrote Rente	2020 Begrote Vermeerde-ringen	2020 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2020	2021 Begrote Rente	2021 Begrote Vermeerde-ringen	2021 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2021	2022 Begrote Rente	2022 Begrote Vermeerde-ringen	2022 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2022
050001	4.909.606		529.165		5.438.771		432.787		5.871.558		461.949		6.333.507		461.949		6.795.456				6.795.456
050002	13.124.302		1.529.165	14.483.467	170.000		1.350.000	1.400.000	120.000			120.000	0			0	0				0
050005	27.500.000			1.000.000	26.500.000				26.500.000				26.500.000				26.500.000				26.500.000
Totaal algemene reserves	45.533.908	0	2.058.330	15.483.467	32.108.771	0	1.782.787	1.400.000	32.497.558	0	461.949	120.000	32.833.507	0	461.949	0	33.295.456	0	0	0	33.295.456

	Saldo 31-dec-2017	2018 Begrote Rente	2018 Begrote Vermeerde-ringen	2018 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2018	2019 Begrote Rente	2019 Begrote Vermeerde-ringen	2019 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2019	2020 Begrote Rente	2020 Begrote Vermeerde-ringen	2020 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2020	2021 Begrote Rente	2021 Begrote Vermeerde-ringen	2021 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2021	2022 Begrote Rente	2022 Begrote Vermeerde-ringen	2022 Begrote Verminder-ringen	Saldo 31-dec-2022
060124	3.176.840		248.465	634.500	2.790.805		248.465	340.000	2.693.270		248.465		2.947.735		248.465		3.196.200				3.444.665
060150	6.880.961		400.000	700.000	6.580.961		400.000		6.980.961		400.000		7.380.961		400.000		7.780.961		0		7.780.961
060199	41.812.196		2.889.080	750.837	44.050.439		3.403.776		45.865.202		1.472.658		44.870.241		4.084.592		44.123.093		3.701.491		42.464.034
060215	9.763.862		1.020.363	2.377.367	8.406.858		2.371.782		7.026.670			1.127.239	5.899.431				4.777.549				4.483.269
060218																					
060221	25.128.841	383.391	19.534.932	22.162.446	22.884.717	349.152	25.089.869		15.354.219	234.259	7.167.733		0	0	0	0	0				0
060222	56.570.462		32.280.000	9.600.000	79.250.462		6.000.000		76.150.462		0		71.050.462		0		65.950.462				65.950.462
060223	3.095.261		639.392	2.840.653	894.000			193.750	700.250				700.250				700.250				700.250
060225	19.132.845				11.700.945			13.144.011	-1.443.066		4.000.000		556.934		2.000.000		556.934		2.000.000		556.934
060227	14.598.879		5.970.750		20.569.629		1.000.000		21.569.629				21.569.629				21.569.629				21.569.629
060228	92.774.281			9.247.515	83.526.766		12.760.450	11.670.851	84.816.365		1.437.394	11.831.249	74.222.510				61.923.950				54.712.958
			6.400.000	21.820.000	8.725.000		5.100.000	16.345.000	-2.520.000		5.100.000	1.920.000	680.000		5.100.000		4.250.000				2.990.000

Nummer	omschrijving	Saldo 31-dec-2017	2018 Begrote Rente	2018 Begrote Verminderde-ringen	Saldo 31-dec-2018	2019 Begrote Rente	2019 Begrote Verminderde-ringen	2019 Begrote Verminderde-ringen	Saldo 31-dec-2019	2020 Begrote Rente	2020 Begrote Verminderde-ringen	2020 Begrote Verminderde-ringen	Saldo 31-dec-2020	2021 Begrote Rente	2021 Begrote Verminderde-ringen	2021 Begrote Verminderde-ringen	Saldo 31-dec-2021	2022 Begrote Rente	2022 Begrote Verminderde-ringen	Saldo 31-dec-2022
060229	Equalisatie-reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	2.231.833		659.251	1.938.849	954.235	906.163	906.163	46.072		2.659.251		2.707.323		2.841.751	2.841.751	5.549.074			8.390.825
060230	Equalisatie-reserve voormalige bdu verkeer en vervoer	12.566.458		2.663.634	4.433.306	10.796.786	1.295.939	2.158.000	9.934.725		1.854.926		9.631.651		1.854.926	1.854.926	9.328.577			9.025.503
060231	Reserve Investerings-bijdrage Groningen Airport Eelde	13.650.000			2.785.000	10.865.000		1.585.000	9.280.000				7.695.000				6.610.000		1.085.000	5.525.000
060232	Reserve uitvoering generatiepact	300.000		1.629.000	320.000	1.608.000	1.366.400	416.000	2.559.400		166.400		2.320.800		166.400	166.400	2.107.200		204.000	2.069.600
Totaal bestemmings reserves reserves		325.827.718	383.391	74.433.867	87.040.373	313.604.603	59.016.481	94.445.077	278.525.159	234.259	24.506.827	51.053.319	252.212.926	0-	16.696.134	10.813.033	238.423.578	0-	19.593.122	229.643.489
Totaal algemene reserves en bestemmings reserves		371.361.626	383.391	76.492.197	102.523.840	345.713.374	60.799.268	95.845.077	311.016.717	234.259	24.968.776	51.173.319	285.046.433	0	17.158.063	10.813.033	271.719.034	0	19.593.122	262.938.945
072110	Voorziening spaar-hypotheken	2.147.093		100.000	250.000	1.997.093	100.000	250.000	1.847.093		100.000		1.697.093		100.000	100.000	1.547.093		250.000	1.397.093
083185	Voorziening monitoring voormalige stort-plaatsen	1.108.924				1.108.924							1.108.924				1.108.924			1.108.924
083186	Voorziening Grondwater-heffing	1.120.392		700.000	700.000	1.120.392	700.000	700.000	1.120.392		700.000		1.120.392		700.000	700.000	1.120.392		700.000	1.120.392
Totaal voorzieningen middelen derden		4.376.409	-	800.000	950.000	4.226.409	800.000	950.000	4.076.409	-	800.000	950.000	3.926.409	-	800.000	800.000	3.776.409	-	950.000	3.626.409

Nummer	omschrijving	Saldo 31-dec-2017	2018 Begrote Rente	2018 Begrote Verminderingen	Saldo 31-dec-2018	2019 Begrote Rente	2019 Begrote Verminderingen	2019 Begrote Verminderingen	Saldo 31-dec-2019	2020 Begrote Rente	2020 Begrote Verminderingen	2020 Begrote Verminderingen	Saldo 31-dec-2020	2021 Begrote Rente	2021 Begrote Verminderingen	2021 Begrote Verminderingen	Saldo 31-dec-2021	2022 Begrote Rente	2022 Begrote Verminderingen	2022 Begrote Verminderingen	Saldo 31-dec-2022
083173	Voorziening ter egaliserings van kosten groot onderhoud provinciehuis	1.429.096	339.317	591.981	1.176.432	339.317	26.500	339.317	1.489.249	339.317	429.490	339.317	1.399.076	339.317	339.317	339.317	1.606.140	458.998	458.998	1.486.459	
083177	Voorziening groot onderhoud Dreits Museum	364.905	165.000	492.448	37.457	165.000	138.544	165.000	63.913	165.000	178.089	165.000	50.824	165.000	165.000	165.000	50.134	114.523	114.523	343	
083182	Voorziening groot onderhoud Depot Dreits Museum	87.520	14.043	1.189	100.374	14.043	3.015	14.043	111.402	14.043	20.489	14.043	104.856	14.043	14.043	14.043	117.719	3.248	3.248	128.514	
Totaal voorzieningen ter egaliserings van kosten		1.881.521	-	1.065.618	1.314.263	-	168.059	518.360	1.664.564	-	518.360	628.068	1.554.856	-	518.360	399.491	1.673.725	-	576.769	1.615.316	
	Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's																				
083181	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Apoa)	7.905.591	290.000	350.000	7.845.591	290.000	350.000	290.000	7.785.591	290.000	350.000	290.000	7.725.591	290.000	290.000	290.000	7.665.591	350.000	350.000	7.605.591	
Totaal voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's		7.905.591	-	350.000	7.845.591	-	350.000	290.000	7.785.591	-	290.000	350.000	7.725.591	-	290.000	290.000	7.665.591	-	350.000	7.605.591	
Totaal alle voorzieningen		14.163.522	-	1.608.360	13.386.264	-	1.468.059	1.608.360	13.526.565	-	1.608.360	1.928.068	13.206.857	-	1.608.360	1.699.491	13.115.726	-	1.876.769	12.847.317	
Saldo reserves en voorzieningen		385.525.148	383.391	104.909.458	359.099.637	349.152	97.313.136	62.407.628	324.543.281	234.259	26.577.136	53.101.387	298.253.290	0-	18.766.443	32.184.973	284.834.760	0-	21.469.891	275.786.262	

Algemene reserves

Algemene reserves zijn reserves zonder bepaalde bestemming.

De algemene reserves kunnen worden ingedeeld in twee categorieën, te weten:

- reserve(s) zonder specifieke bestemming. Hiertoe worden gerekend de Reserve voor Algemene Doeleinden en de Saldireserve.
- reserve(s) om risico's die de provincie loopt, op te vangen. Hiertoe wordt de Risicoreserve gerekend.

Reserve voor algemene doeleinden

050001					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	4.909.606	5.438.771	5.871.558	6.333.507	6.795.456
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	529.165	432.787	461.949	461.949	-
Bestemming resultaat (4)					
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	5.438.771	5.871.558	6.333.507	6.795.456	6.795.456

050001	050001 Reserve voor algemene doeleinden
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Hanneke Snoek
Programma	8: Middelen
Toelichting	De geraamde mutaties zijn het resultaat van de actuele ramingen in de meerjarenbegroting.
Wat zijn we van plan?	Er zijn in de jaren 2019 t/m 2021 toevoegingen begroot, die voortvloeien uit negatieve overhevelingen die door Provinciale Staten zijn vastgesteld bij de jaarrekening 2017. Het betreft verrekeningen van de budgetten voor de versterking van de landbouw en agribusiness.

Saldireserve

050002	Saldireserve				
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	13.124.302	170.000	120.000	-	-
Begrote onttrekking (2)	14.483.467	1.400.000	120.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	1.529.165	1.350.000	-	-	-
Bestemming resultaat rek. (4)					
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	170.000	120.000	-	-	-

050002	050002 Saldireserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Hanneke Snoek
Programma	8: Middelen
Toelichting	Overhevelingen zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages, waartoe u inmiddels heeft besloten, zijn in dit overzicht verwerkt.
Wat zijn we van plan?	Begroot zijn diverse overhevelingen vanuit 2017 naar 2018 en volgende jaren volgens de Jaarrekening 2017 en Bestuursrapportages.

Risicoreserve

050005					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	27.500.000	26.500.000	26.500.000	26.500.000	26.500.000
Begrote onttrekking (2)	1.000.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	26.500.000	26.500.000	26.500.000	26.500.000	26.500.000

050005	050005 Risicoreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening of de algemene reserve worden gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.
Instellingsbesluit	Begroting 2008 d.d. 14 november 2007
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Hanneke Snoek
Programma	8: Middelen
Toelichting	Het huidige risicoprofiel is beschreven in de paragraaf 1.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Ons streven is de risico's voldoende te hebben gedekt en de omvang van deze reserve is daar ook op afgestemd. Wij hebben de reserve verlaagd met € 1 miljoen voor een risicostorting voor een te verstrekken lening aan DEO.
Wat zijn we van plan?	In 2019 en volgende jaren zijn geen mutaties voorzien.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming hebben gegeven. Wanneer vanuit deze reserves bedragen beschikbaar zijn gesteld en die bedragen na afloop niet zijn besteed, dan dient in principe het overschot weer aan de betreffende bestemmingsreserve toegevoegd te worden, conform artikel 43 BBV. Het zijn Provinciale Staten die tot deze toevoegingen besluiten. Eenzelfde werkwijze geldt voor eventuele overschrijdingen.

Beleid bestemmingsreserves

Het instellen dan wel opheffen van reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Ons beleid ten aanzien van het instellen van bestemmingsreserves is terughoudend. In de begroting zijn idealiter alle structurele en incidentele baten en lasten opgenomen, zodat het vormen van een bestemmingsreserve niet nodig is. Toch kunnen er redenen zijn om een bestemmingsreserve in te stellen.

Voor het instellen/handhaven van bestemmingsreserves zijn de volgende criteria geformuleerd:

- De jaarlijkse lasten voor beoogd beleid kennen een dermate onregelmatig verloop dat zonder reservevorming de lasten niet of nauwelijks op evenwichtige wijze over de begrotingsjaren kunnen worden gespreid;
- De reserve dient ter dekking van uitgaven voor nieuw beleid in het kader van afgebakende projecten.

Reserve beheer vaarweg Meppel-de Punt

060124	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Verloop</i>					
Saldo aanvang jaar (1)	3.176.840	2.790.805	2.699.270	2.947.735	3.196.200
Begrote onttrekking (2)	634.500	340.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465
Begrote lasten programma (4)	3.706.634	1.560.759	2.383.141	2.348.612	2.348.612
Te verrekenen apparaatskosten (4a)	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000
Btw-derving vanaf 2010 opgenomen (4b)	340.000	340.000	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	3.706.634	1.560.759	2.383.141	2.348.612	2.348.612
Werkelijke/beoogde apparaatskosten (5a)	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000
Werkelijke/beoogde btw-derving vanaf 2010 opgenomen (5b)	340.000	340.000	-	-	-
Begrote baten programma (6)	5.039.375	4.219.375	3.202.257	2.936.728	2.936.728
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	5.039.375	4.219.375	3.202.257	2.936.728	2.936.728
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4+4a+4b-5a-5b-6+7)	2.790.805	2.699.270	2.947.735	3.196.200	3.444.665

060124	060124 Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het onderhouden van de vaarverbinding Meppel-De Punt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Brink
Teamleider	Huib van den Eerenbeemt
Programma	3: Bereikbaar Drenthe
Toelichting	<p>De reserve is ingesteld om het beheer en onderhoud van de vaarweg Meppel-De Punt te waarborgen. Door het instellen van de reserve worden er geen extra claims op de provinciale middelen gelegd. Met behulp van de Brokx-Nat-systematiek wordt jaarlijks het Meerjaren (groot)onderhoudsplan bijgesteld, waarin de verwachte uitgaven voor het onderhoud aan de vaarweg worden vastgesteld.</p> <p>Ter voorkoming dat het saldo van de reserve negatief komt te staan is vorig jaar de structurele onttrekking van btw-derving vanaf 2020 stopgezet.</p>
Wat zijn we van plan?	<p>Vanaf 2018 wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen exploitatie van de Vaarweg Meppel-De Punt en de Zuidoost-Drentse vaarwegen. De begrote mutaties worden nu verdisconteerd met de Beleidsopgave 3.6. Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau. In 2019 wordt de reserve alleen gemuteerd met de begrote onttrekking voor btw derving ad € 340.000,-- en toevoeging van € 248.465,--. De toevoeging is het verschil tussen begrote baten en lasten van het voormalige programma onderdeel Vaarweg Meppel-De Punt. De uitkomsten van actualisatie van de meerjarenplanning zullen worden meegenomen in een voorstel over de bestemming van het saldo van deze reserve.</p>

Reserve versterking economische structuur

060150					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	6.880.959	6.580.959	6.980.959	7.380.959	7.780.959
Begrote onttrekking (2)	700.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	400.000	400.000	400.000	400.000	-
Begrote lasten programma (4)	6.061.788	5.246.788	4.653.458	4.568.458	4.483.458
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	6.061.788	5.246.788	4.653.458	4.568.458	4.483.458
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	6.580.959	6.980.959	7.380.959	7.780.959	7.780.959

060150	060150 Reserve versterking economische structuur
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin, is gericht op de verwezenlijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de (nieuwe) nationale economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie, maar die buiten de reikwijdte van de nieuwe SNN-programma's vallen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Brink
Teamleider	Erik Bos
Programma	2: Economisch Drenthe
Toelichting	Met de Reserve VES worden schommelingen opgevangen in de exploitatie van de provincie voor projecten ter versterking van de economische structuur en ten behoeve van het financieel stimuleringsinstrumentarium gericht op het MKB. Verder wordt tot en met 2021 een bedrag van € 400.000,-- aan deze reserve toegevoegd t.b.v. upgradering TT-circuit. Het saldo van de reserve bestaat voor € 2.000.000,-- uit een voor het Ontwikkelingsbedrijf van de NOM geoordekt bedrag.
Wat zijn we van plan?	Voor 2019 zijn geen onttrekkingen gepland. Wel worden bijdragen voor economische structuurversterking boven het begrote exploitatieniveau gedekt uit deze reserve. Voorstellen worden via de reguliere P&C-cyclus voorgelegd aan Provinciale Staten. Voor de periode 2019 t/m 2021 vindt een jaarlijkse storting plaats van € 400.000,--, bedoeld voor de upgradering van het TT-circuit.

Reserve Investerings verkeer en vervoer

060199					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	41.812.196	44.050.439	45.569.202	44.870.241	44.123.093
Begrote onttrekking (2)	750.837	1.885.013	2.171.619	4.831.740	5.360.550
Begrote toevoeging (3)	2.989.080	3.403.776	1.472.658	4.084.592	3.701.491
Begrote lasten programma (4)	5.317.782	4.974.474	6.937.993	10.255.695	11.123.418
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	5.317.782	4.974.474	6.937.993	10.255.695	11.123.418
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	44.050.439	45.569.202	44.870.241	44.123.093	42.464.034

060199	060199 Reserve Investerings verkeer en vervoer
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de kapitaallasten van infrastructurele investeringen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Brink
Teamleider	Eddy Diekema
Programma	3: Bereikbaar Drenthe
Toelichting	Geraamd zijn de onttrekkingen ter dekking van de kapitaallasten met betrekking tot investeringen verkeer en vervoer. Het betreffen zowel de investeringen uit het Investeringsprogramma 2010 als de investeringen die gemoeid zijn met het lopende IVV tot en met 2015 alsook het investeringsprogramma 2016-2020. Ook het nieuwe Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV) dat beschikbaar is gesteld bij de VJN 2018 is meegenomen. De reserve is een soort egalisatiefonds en wordt gevoed met een jaarlijkse dotatie. Met dit bedrag worden zowel de investeringen IVV oud als de lopende gedekt en de lasten daarvan zijn aflopend. Hierdoor is het normbedrag bijgesteld tot een bedrag van € 8.762.869,-- in 2022. Het normbedrag is een bedrag dat per saldo beschikbaar is voor kapitaallasten m.b.t. verkeers- en vervoersprojecten. Zijn de daadwerkelijke lasten hoger of lager dan worden de afwijkingen verrekend met deze reserve.
Wat zijn we van plan?	Op basis van het normbedrag voor 2019 van € 4.719.176,-- en de kapitaallasten van € 4.974.474,-- is begroot een bedrag van € 255.298,-- aan de reserve te onttrekken. Naast deze onttrekking is ook een bedrag van € 1.774.060,-- begroot als toevoeging, in verband met gewijzigde BBV-voorschriften inzake het activeren van loonkosten. Per saldo is dan ook een bedrag van in totaal € 1.518.763,-- begroot als toevoeging in 2019.

Reserve provinciaal aandeel ILG

060215					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	9.763.862	8.406.858	7.026.670	5.899.431	4.777.549
Begrote onttrekking (2)	2.377.367	3.751.970	1.127.239	1.121.882	314.280
Begrote toevoeging (3)	1.020.363	2.371.782	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.867.099	3.044.661	2.664.487	2.677.000	808.900
Werkelijke/bedoogde lasten programma (5)	1.867.099	3.044.661	2.664.487	2.677.000	808.900
Begrote baten programma (6)	510.094	1.664.473	1.537.248	1.555.118	494.620
Werkelijke/bedoogde baten programma (7) + decentralisatieuitk.	510.094	1.664.473	1.537.248	1.555.118	494.620
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	8.406.858	7.026.670	5.899.431	4.777.549	4.463.269

060215	060215 Reserve provinciaal aandeel ILG
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoering geven aan de afspraken in de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2007 d.d. 4 juni 2008
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Teamleider	Foppe Jan Voogd
Programma	7: Dynamiek in leefomgeving
Toelichting	De provincie is in het kader van de ILG-bestuursovereenkomst voor € 42 miljoen harde juridische verplichtingen aangegaan die niet meer door het rijk zijn vergoed bij de beëindiging daarvan. De afwikkeling van lopende ILG-projecten wordt ten laste van deze reserve gebracht.
Wat zijn we van plan?	Op basis van de prestatieovereenkomst 2019 tussen Prolander en de Provincie zijn de begrote onttrekkingen geactualiseerd (voor 2019 € 3.751.970,-). Een belangrijk verschil tussen de huidige en de vorige begroting betreft de verwerking van het inrichtingsplan van de voormalige Landinrichtingscommissie Schoonebeek voor het landbouwgebied Nieuw-Schoonebeek dat het College al op 13 oktober 2009 heeft vastgesteld. Hierdoor zijn de restant verplichtingen toegenomen met € 2.645.440,-. Voor een toelichting op de afwikkeling van de projecten in het kader van het investeringsbudget landelijk gebied (ILG) verwijzen wij naar doelstelling 7.2.01.

Reserve Regionaal Specifiek Pakket

060218					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	25.128.841	22.884.718	15.354.220	0	0
Inflatiecorrectie/rente (2)	383.391	349.152	234.259	0-	-
Begrote onttrekking (3)	22.162.446	32.949.319	22.756.212	-	-
Begrote toevoeging (4)	19.534.932	25.069.669	7.167.733	-	-
Begrote lasten programma (4)	9.540.555	22.912.221	23.095.092	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (6)	9.540.555	22.912.221	23.095.092	-	-
Begrote baten programma (7)	5.663.041-	13.782.571-	6.256.613-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (8)	5.663.041-	13.782.571-	6.256.613-	-	-
Saldo einde jaar (10=1+2-3+4-5-6-7+8)	22.884.718	15.354.220	0	0	0

060218	060218 Reserve Regio Specifiek Pakket
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het Regio Specifiek Pakket (RSP) is de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd. Met uitzondering van de spoorlijn Zwolle-Emmen worden de projecten in een langjarig partnerschap met de steden uitgevoerd. De steden Assen, Emmen en Coevorden hebben hier de 'lead'. Provincie en gemeenten hebben de afgelopen periode nauw samengewerkt bij het formuleren van de ambities, de visie en de strategie.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2009 d.d. 14 mei 2009
Portefeuillehouder	Henk Brink
Teamleider	Eddy Diekema
Programma	3: Bereikbaar Drenthe
Toelichting	Deze reserve is ingesteld voor het realiseren van RSP omdat het programma Regio Specifiek Pakket een tijdsperiode van 2009 tot 2020 kent. Om de meerjarige afspraken met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren is met ingang van 2009 deze reserve ingesteld. Eenmalig is destijds besloten om € 64 miljoen uit het bronvermogen, verkoop aandelen Essent, aan deze reserve toe te voegen. Tot dit jaar werd op basis van de IBOI-rente toegekend door het rijk. Eind 2017 heeft het ministerie echter besloten tot een finale afrekening van de RSP bijdragen. Aanvankelijk zouden de rijksbetalingen voor RSP en de daaraan toegevoegde IBOI-fractie over meerdere jaren worden uitbetaald. De afrekening van het rijk is als vooruitontvangen bedragen in de administratie verantwoord. Dit betreft een bedrag van circa € 19 miljoen.

060218	060218 Reserve Regio Specifiek Pakket
Wat zijn we van plan?	<p>Het rijk heeft in 2017 voortijdig afgerekend op het RSP-programma. Als gevolg daarvan heeft in 2018 een administratieve verwerking plaatsgehad die leidt tot de onttrekkingen en stortingen die in het financieel overzicht van de reserve zijn vermeld.</p> <p>De feitelijke lasten en baten voor het RSP-programma zijn zichtbaar in de exploitatiebegroting.</p> <p>In 2019 wordt in totaal € 22,9 miljoen aan RSP-subsidies verstrekt. De verdeling daarvan is als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - € 7,1 miljoen voor Atalanta - € 6,0 miljoen voor de gebiedsontwikkeling Coevorden - € 7,8 miljoen voor de verbetering spoorverbinding Zwolle–Emmen - € 2,0 miljoen voor het Ruimtelijk Economisch Programma (REP). <p>De baten bestaan in 2019 uit € 13,8 miljoen aan rijksmiddelen RSP.</p> <p>Na 2020 is de reserve volledig besteed.</p>

Financieringsreserve

060221					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	56.570.462	79.250.462	76.150.462	71.050.462	65.950.462
Inflatiecorrectie/rente (2)					
Begrote onttrekking (3)	9.600.000	9.100.000	5.100.000	5.100.000	-
Begrote toevoeging (4)	32.280.000	6.000.000	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (6)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (7)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (8)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (9=1+2-3+4-5-6-7+8)	79.250.462	76.150.462	71.050.462	65.950.462	65.950.462

060221	060221 Financieringsreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van programma's en projecten op het ruimtelijk-economische gebied, om de doelstellingen die de provincie hanteert voor het omgevingsbeleid en het beleid inzake de regionale economie te realiseren.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Hanneke Snoek
Programma	8: Middelen
Toelichting	<p>Wij zijn bereid de Financieringsreserve toekomstgericht in te zetten als het meerjarig maatschappelijk en economisch rendement voor Drenthe heeft. De huidige omvang van de Financieringsreserve in relatie tot het meerjarig perspectief van de vrije ruimte, geeft volgens ons ook in de toekomst voldoende financiële armslag om te kiezen voor extra investeringen.</p> <p>Het principe blijft dat incidentele meevallers en positieve rekeningresultaten in de komende jaren, na het op peil brengen van de Risicoreserve en het op peil houden (€ 5 miljoen) van de Reserve voor algemene doeleinden, worden gebruikt om de Financieringsreserve aan te zuiveren.</p>
Wat zijn we van plan?	<p>Voor de jaren 2019 t/m 2021 zijn onttrekkingen gepland die worden toegevoegd aan de Reserve investeringsagenda.</p> <p>Via de Voorjaarsnota 2018 is in 2019 een bedrag van € 6 miljoen toegevoegd aan de Financieringsreserve.</p>

Reserve Vitaal Platteland

060222					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	3.095.261	894.000	700.250	700.250	700.250
Begrote onttrekking (2)	2.840.653	193.750	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	639.392	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	5.286.839	3.286.798	2.186.798	996.798	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	5.286.839	3.286.798	2.186.798	996.798	-
Begrote baten programma (6)	2.096.250-	2.096.250-	1.190.000-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	2.096.250-	2.096.250-	1.190.000-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	894.000	700.250	700.250	700.250	700.250

060222	060222 Reserve Vitaal Platteland
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor de sociaal-economische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. Het is te verwachten dat een belangrijk deel van de middelen zal landen in de 'krimpregio' Zuid- en Oost-Drenthe.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Teamleider	Foppe Jan Voogd
Programma	7: Dynamiek in leefomgeving
Toelichting	In 2014 is met vijf gemeenten in Zuidoost-Drenthe een actieprogramma vastgesteld voor het behoud van en de versterking van de leefbaarheid in het gebied. Het programma loopt tot en met 2020; de financiering via de Reserve Vitaal Platteland biedt ruimte tot medio 2021.
Wat zijn we van plan?	De geplande onttrekking aan de reserve bedraagt 193.750,-- (2019). Dit betreft de beleidsbijdrage voor het Leaderprogramma Zuidoost.

Cofinancieringsreserve Europa

060223					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	19.132.845	11.700.945	(1.443.066)	556.934	556.934
Begrote onttrekking (2)	7.431.900	13.144.011	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote toevoeging (3)	-	-	4.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote lasten programma (4)	7.431.900	13.144.011	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	7.431.900	13.144.011	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote baten programma (6)	-	-			
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-			
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	11.700.945	(1.443.066)	556.934	556.934	556.934

060223	060223 Cofinancieringsreserve Europa
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van Europese programma's en projecten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Teamleider	Mirjam Kramer
Programma	1. Samenwerkend Drenthe
Toelichting	<p>In het visiestuk "Koers in onzekere tijden" hebben wij aangegeven dat we het economisch beleid richten op de cofinancieringsmogelijkheden van het Europees beleid. Om in te kunnen spelen op de goede mogelijkheden in de nieuwe EU-periode (2014-2020), is destijds een Cofinancieringsreserve Europa gevormd met een startvermogen van € 24 miljoen. Goed inspelen op cofinancieringsmogelijkheden van Europees beleid vergt meer maatwerk. Dit betekent dat wij ook zelf meer actief kansen zoeken en creëren. Hiervoor is de Cofinancieringsreserve Europa een belangrijk middel.</p> <p>De ontwikkeling van (regionale) Europese programma's is in zichzelf een complex (onderhandelings-)proces langs vele schaakborden met nog wijzigende spelregels. Omvang, vorm en inhoud van de programma's stonden in de beginfase dan ook nog niet vast. Destijds schatten wij in dat wanneer de provincie de Europese Programma's (EFRO, INTERREG, en POP) voor de periode 2014-2020 adequaat wil financieren (met het doel een goed resultaat voor Drenthe te behalen), een eigen inleg noodzakelijk is voor een programmaperiode van 7 jaar (2014-2020). Aan het begin van de Europese programmaperiode schatten wij in dat er een financieringsbehoefte was van € 3,1 miljoen per jaar. De "omzet" die daarmee wordt gerealiseerd bedraagt naar schatting € 100 miljoen, ofwel € 14 miljoen per jaar. Wij hebben u in voorgaande begrotingen gemeld, dat, mocht duidelijk worden dat de cofinancieringsbehoefte (per jaar) hoger of lager uitvalt dan toen ingeschat, in de toekomst bijstelling nodig is.</p>

<p>Wat zijn we van plan?</p>	<p>In 2018 zijn er ten opzichte van de lopende begroting enkele wijzigingen. Voor POP3, EFRO en INTEREGG A en B voorzien wij in 2018 en 2019 een grotere cofinancieringsbehoefte. Deze wordt begroot op € 7.431.900,-- voor 2018 en € 13.144.011,-- voor 2019. In de lopende meerjarenbegroting is uitgegaan van een financieringsbehoefte van € 3.100.000,--. In 2020 en 2021 verwachten wij beperkte uitgaven voor de Europese programmaperiode 2014-2021. De budgetwijziging wordt verrekend met de Cofinancieringsreserve Europa. Wij voeden vanaf 2020 deze reserve ieder jaar met € 2.000.000,-- (zie voorjaarsnota 2018). Maar dit is nog onvoldoende om de nieuwe programmaperiode te financieren. Wanneer meer duidelijk is over de benodigde hoogte, komen wij hier bij u op terug.</p>

Reserve opvang revolverend financieren

060225					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	14.598.879	20.569.629	21.569.629	21.569.629	21.569.629
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	5.970.750	1.000.000	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Werkelijke/bedoelde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/bedoelde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	20.569.629	21.569.629	21.569.629	21.569.629	21.569.629

060225	060225 Reserve opvang revolverend financieren
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma's en is dan ook bedoeld om mogelijke risico's op te vangen. In overleg met de accountant stellen wij voor om op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan, jaarlijks in de jaarrekening een voorziening op te nemen. De lasten van deze voorziening worden dan gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve. Binnen de reserve worden geen middelen geoormerkt. Mochten voorzieningen getroffen moeten worden wegens oninbaarheid o.i.d., dan moet de gehele reserve daarvoor kunnen worden aangesproken, voordat de risicoreserve aangesproken wordt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Hanneke Snoek
Programma	8: Middelen
Toelichting	De reserve wordt gevoed door per lening het risico in te schatten, dit op geld te zetten en dit toe te voegen aan de reserve. De reserve vangt de risico's op van de totale leningenportefeuille. Dit betekent dat na afloop van de lening de gestorte risicobijdrage in de reserve blijft.
Wat zijn we van plan?	In 2018 is een evaluatiekader revolverend financieren aan PS toegezonden. Daarin is aangekondigd dat het monitoren en het beheren van leningen en garanties verder worden geprofessionaliseerd. Onder deze professionalisering valt ook het periodiek beoordelen van de omvang van de reserve in relatie tot de risico's op de leningenportefeuille. Deze werkzaamheden worden vanaf de 2e helft 2018 in gang gezet. In 2019 is een storting opgenomen van € 1 miljoen voor het afdekken van het risico voor het programma Breedband.

Reserve natuurbeleid

060227					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	92.774.281	83.526.766	84.616.365	74.222.510	61.923.650
Begrote onttrekking (2)	9.247.515	11.670.851	11.831.249	12.298.860	7.211.292
Begrote toevoeging (3)	-	12.760.450	1.437.394	-	-
Begrote lasten programma (4)	65.637.296	58.844.414	69.865.863	68.729.021	60.604.083
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	65.637.296	58.844.414	69.865.863	68.729.021	60.604.083
Begrote baten programma (6)	7.442.666	11.295.762	11.138.077	8.184.861	5.045.948
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	7.442.666	11.295.762	11.138.077	8.184.861	5.045.948
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	83.526.766	84.616.365	74.222.510	61.923.650	54.712.358

060227	060227 Reserve natuurbeleid
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De programmatische aanpak van het nieuwe natuurbeleid voor de onderdelen natuurbeheer, ontwikkelopgave nieuwe natuur en Programmatische Aanpak Stikstof mogelijk te maken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2013 d.d. 28 mei 2014
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Teamleider	Foppe Jan Voogd
Programma	7: Dynamiek in leefomgeving
Toelichting	De doelstelling van deze reserve is de egalisatie van uitgaven en inkomsten van het programma Natuurlijk Platteland over de jaren tot en met 2028. Binnen dit programma vallen de doelstellingen 7.2.06, 7.2.07, 7.2.08, 7.2.10, 7.2.11 en 7.2.12. Dit betreft de inrichting nieuwe natuur, de programmatische aanpak stikstof (PAS), aankoop en functieverandering grond, uitvoeringskosten programma (w.o. GWB (Bij12), Prolander, uitvoering subsidieregelingen RVO en SNN, overige uitvoeringskosten), monitoring en beheer natuur en landschap en agrarisch beheer. Het betreft alle nieuwe projecten vanaf 2014 (inclusief Icoon-projecten). De nog lopende projecten die waren verplicht tot en met 2010 (ILG) worden afgewikkeld via de Reserve provinciaal aandeel ILG.
Wat zijn we van plan?	De begrote baten en lasten gebaseerd op de (meerjaren) Prestatieovereenkomst 2019 met Prolander. Voor de baten en lasten per begrotingsdoelstelling verwijzen wij naar het desbetreffende begrotingsonderdeel. Voor 2019 wordt een per saldo een storting verwacht van € 1.089.600,--. Door het toenemende volume van de uitgaven voor nieuwe natuurprojecten worden voor de daaropvolgende jaren grote onttrekkingen begroot (2029: € 10.393.855,-- etc.). Per 1 januari 2018 bedraagt de omvang van de reserve € 92.774.000,--. Per 31 december 2022 verwachten wij dat de omvang is verminderd tot € 54.712.000,--. Voor 2021 staat een integrale actualisatie gepland.

Reserve investeringsagenda

060228					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	24.145.000	8.725.000	(2.520.000)	660.000	4.250.000
Begrote onttrekking (2)	21.820.000	16.345.000	1.920.000	1.510.000	1.260.000
Begrote toevoeging (3)	6.400.000	5.100.000	5.100.000	5.100.000	-
Begrote lasten programmas (4)	18.520.000	15.345.000	1.920.000	1.510.000	1.260.000
Werkelijke/beoogde lasten programmas (5)	18.520.000	15.345.000	1.920.000	1.510.000	1.260.000
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	8.725.000	(2.520.000)	660.000	4.250.000	2.990.000

060228	060228 Reserve investeringsagenda
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve investeringsagenda heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor die plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Andries Telgenhof
Programma	8: Middelen
Toelichting	In de Voorjaarsnota 2017 is € 25,5 miljoen (€ 5,1 miljoen gedurende de jaren 2017 t/m 2021) toegevoegd aan de Reserve investeringsagenda. Daardoor is het totaal beschikbaar gestelde bedrag € 95,5 miljoen.
Wat zijn we van plan?	<p>In 2019 zijn de volgende onttrekkingen gepland:</p> <ul style="list-style-type: none"> Breedband € 1.400.000,-- Gebiedsontwikkeling GAE € 3.000.000,-- Vierkant voor werk en bedrijvenregeling € 1.000.000,-- Fietsprovincie 1 € 2.135.000,-- Energie neutraal wonen € 1.000.000,-- Sanering asbestdaken € 150.000,-- Binnenstadsfonds € 2.000.000,-- Toekomstgerichte landbouw € 1.650.000,-- Impuls volkshuisvesting € 750.000,-- Vitaliteitsfonds Drentse vakantieparken € 1.260.000,-- Herstructureringsfonds € 2.000.000,-- <p>In 2020 zijn de volgende onttrekkingen gepland:</p> <ul style="list-style-type: none"> Toekomstgerichte landbouw € 410.000,-- Impuls volkshuisvesting € 250.000,-- Vitaliteitsfonds Drentse vakantieparken € 1.260.000,-- <p>In 2021 zijn de volgende onttrekkingen gepland:</p> <ul style="list-style-type: none"> Impuls volkshuisvesting € 250.000,-- Vitaliteitsfonds Drentse vakantieparken € 1.260.000,--

Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

060229	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Verloop</i>					
Saldo aanvang jaar (1)	2.231.833	954.235	48.072	2.707.323	5.549.074
Begrote onttrekking (2)	1.936.849	906.163	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	659.251	-	2.659.251	2.841.751	2.841.751
Begrote lasten programma (4)	6.822.373	4.821.251	4.882.863	4.882.863	4.882.863
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	6.822.373	4.821.251	4.882.863	4.882.863	4.882.863
Begrote baten programma (6)	429.024	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	429.024	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	954.235	48.072	2.707.323	5.549.074	8.390.825

060229	060229 Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de groot variabel onderhoud met betrekking tot wegen en vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Henk Brink
Teamleider	Mariska Joustra
Programma	3: Bereikbaar Drenthe
Toelichting	<p>De reserve is per 2016 ingesteld om schommelingen in het groot cyclisch onderhoud op te vangen op het gebied van wegen en vaarwegen. In deze reserve worden de overschoten van de jaarlijkse budgetten gestort en onttrokken wanneer deze budgetten te laag zijn in een bepaald jaar.</p> <p>Met de instelling van deze reserve in 2016 zijn we tegemoet gekomen aan de opmerkingen die door de Rekenkamer zijn gemaakt ten aanzien van het beheer en onderhoud van wegen en vaarwegen. Deze reserve vangt namelijk de jaarlijkse pieken en dalen in de onderhoudsuitgaven op. Uit de doorrekening van het onderhoudsprogramma in 2015 bleek dat er een tijdelijke besparing op groot onderhoud mogelijk was. Het budget is daarop met ingang van 2016 gekort met € 1,5 miljoen, vanaf 2020 komt deze tijdelijke korting weer te vervallen en wordt het normbedrag voor onderhoud weer verhoogd van € 4.821.251,-- in 2018 tot € 7.542.114,-- in 2020.</p>
Wat zijn we van plan?	<p>Het groot variabel onderhoud vaarwegen was oorspronkelijk begroot op € 662.000,--; nadere detaillering van de planning heeft een benodigd bedrag opgeleverd van € 414.245,--. Het verschil ad € 247.755,-- wordt toegevoegd aan de reserve.</p> <p>In 2019 zal de nadruk komen te liggen op het wegonderhoud. Hiervoor wordt € 1.153.918,-- aan de Egalisatiereserve groot variabel onderhoud wegen en vaarwegen onttrokken. Per saldo betekent dit een onttrekking van € 906.163,--</p>

Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer

060230	Egalisatiereserve voormalig bdu verkeer en vervoer					
Verloop	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	8.477.413	12.566.458	10.796.786	9.934.725	9.631.651	9.328.577
Begrote onttrekking (2)	2.940.017	4.433.306	2.158.000	2.158.000	2.158.000	2.158.000
Begrote toevoeging (3)	4.546.790	2.663.634	1.295.939	1.854.926	1.854.926	1.854.926
Begrote lasten programma (4)	30.711.259	29.995.843	31.844.272	31.717.349	32.204.313	32.780.525
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	28.228.987	29.995.843	31.844.272	31.717.349	32.204.313	32.780.525
Begrote baten programma (6)						
Werkelijke/beoogde baten programma (7)						
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	12.566.458	10.796.786	9.934.725	9.631.651	9.328.577	9.025.503

060230	060230 Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de lasten met betrekking tot verkeer en vervoer, die voorheen werden gedekt via de Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Henk Brink
Teamleider	Eddy Diekema
Programma	3: Bereikbaar Drenthe
Toelichting	Met ingang van 2016 is de specifieke uitkering Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer vervallen. In de plaats hiervan ontving de provincie een decentralisatie-uitkering verkeer en vervoer. Vanaf 2017 is deze uitkering over gegaan in het provinciefonds en hiermee zijn dit algemene middelen geworden. Nu deze specifieke uitkering is vervallen kunnen fluctuaties in de uitgaven binnen dit onderdeel niet meer op de balans onder overlopende passiva Rijksmiddelen gereserveerd worden en is deze reserve specifiek voor de budgetten openbaar vervoer, gedragsbeïnvloeding en infraprojecten ingesteld om de fluctuaties te kunnen opvangen. De indexatie van de bijdragen aan het openbaar vervoer komen ten laste van de algemene middelen, andere fluctuaties lopen via deze reserve.
Wat zijn we van plan?	In 2019 zijn een toevoeging van € 1.295.939,-- en een onttrekking van € 2.158.000,-- begroot. Per saldo is er een onttrekking van € 862.061,-- begroot om de lasten te kunnen dekken zonder nadelige fluctuaties in de Begroting 2019.

Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

060231					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	13.650.000	10.865.000	9.280.000	7.695.000	6.610.000
Begrote onttrekking (2)	2.785.000	1.585.000	1.585.000	1.085.000	1.085.000
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	2.600.000	1.400.000	1.400.000	900.000	900.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	2.600.000	1.400.000	1.400.000	900.000	900.000
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	10.865.000	9.280.000	7.695.000	6.610.000	5.525.000

060231	060231 Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Deze reserve is ingesteld omdat de investeringsbijdragen niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zijn verdeeld. Zo is ten aanzien van de vergoeding van NEDAB-kosten uitgegaan van een gemiddelde van € 3 miljoen per jaar, maar zal de daadwerkelijke vergoeding kunnen fluctueren. Voor het ROF en de capaciteitsinvesteringen geldt dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar worden gesteld op het moment dat zij benodigd zijn. Flexibiliteit is daarom geboden en bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt om de komende 10 jaren in te zetten voor de vergoeding van kosten voor Niet-Economische Diensten van Algemeen Belang (NEDAB) in de periode 2017-2026, vermogensvorming binnen het Route ontwikkelingsfonds (ROF) en de financiering van capaciteitsinvesteringen.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' 12 juli 2017
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Johan Geveke
Programma	2: Economisch Drenthe
Toelichting	Deze reserve is ingesteld omdat de investeringsbijdrage niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zal zijn verdeeld. Zo is ten aanzien van de vergoeding van NEDAB-kosten uitgegaan van een gemiddelde van € 3 miljoen per jaar (ons aandeel daarvan is 30%), maar zal de daadwerkelijke vergoeding kunnen fluctueren. Voor het Route ontwikkelingsfonds (ROF) en de capaciteitsinvesteringen geldt dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar worden gesteld op het moment dat zij benodigd zijn. Flexibiliteit is daarom geboden. Bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt om de komende tien jaren in te zetten voor de vergoeding van kosten voor Niet-Economische Diensten van Algemeen Belang (NEDAB) in de periode 2017-2026, vermogensvorming binnen het ROF en de financiering van capaciteitsinvesteringen.
Wat zijn we van plan?	In 2019 is een onttrekking van € 1.585.000,-- geraamd voor NEDAB-vergoedingen en de te betalen bijdrage aan de gemeente Assen inzake ondersteuning Groningen Airport Eelde.

Reserve uitvoering generatiepact

060232	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Verloop</i>					
Saldo aanvang jaar (1)	300.000	1.608.000	2.558.400	2.320.800	2.107.200
Begrote onttrekking (2)	320.000	416.000	404.000	380.000	204.000
Begrote toevoeging (3)	1.628.000	1.366.400	166.400	166.400	166.400
Begrote lasten programma (4)	320.000	416.000	404.000	380.000	204.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	320.000	416.000	404.000	380.000	204.000
Begrote baten programma (6)	128.000	166.400	166.400	166.400	166.400
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	128.000	166.400	166.400	166.400	166.400
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	1.608.000	2.558.400	2.320.800	2.107.200	2.069.600

060232	060232 Reserve Uitvoering Regeling Generatiepact
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De kosten voortvloeiende uit het generatiepact zullen zich de komende jaren gaan voordoen. In het generatiepact worden afspraken gemaakt met medewerkers van zestig jaar en ouder over gedeeltelijk betaalde arbeidstijdreductie tot het moment van met pensioen gaan. In de begroting is hiervoor € 3 miljoen gereserveerd verdeeld over drie jaren. De kosten doen zich voor over een langere periode.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-818, 5e Begrotingswijziging 2017 en 2e Begrotingswijziging 2018
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Teamleider	Marjo Kusters
Programma	8: Middelen
Toelichting	<p>Om een gezonde generatiebalans binnen de provincie te realiseren is bij de begroting 2017 een bedrag van € 3 miljoen ter beschikking gesteld (2017: € 0,3, 2018: € 1,5 en 2019: € 1,2 miljoen).</p> <p>Uitgaande van de uitkomsten van de peiling en de voorgestelde variant met herbezetting, is een inschatting gemaakt van het percentage deelnemers. Op basis van de uitkomsten leek een deelname van 50% aannemelijk. Inschattingen vanuit andere organisaties waren moeilijk te geven, deze liepen ver uiteen. Destijds is voorzichtigheidshalve uitgegaan van maximaal 60% deelname.</p>
Wat zijn we van plan?	In de praktijk blijkt de deelname nog voorzichtig (2018: circa 22%). De schatting voor 2019 is 25% van het potentieel (bekend van 2018 plus nagekomen aanmeldingen). Medewerkers stoppen niet alleen op de eerst mogelijke startdatum (bij 60 jaar) maar ook op een later moment. Dit bemoeilijkt het voorspellen van resultaten. De verwachte toename voor 2019 valt te verklaren doordat medewerkers eerst afwachten hoe de regeling anderen bevalt, voordat ze een keuze maken, afwachten of er nog nieuwe ontwikkelingen komen of toch afzien van inkomensverlies. Sommige medewerkers vinden het nog 'te vroeg' voor een regeling. Een deel hiervan zal later vermoedelijk alsnog deelnemen, mede omdat er positieve geluiden opgaan onder deelnemers die al meedoen. In het najaar van 2018 staat een evaluatie van de regeling gepland. Op basis hiervan valt een nadere inschatting te maken van het aantal deelnemers volgend jaar (en de uitloop naar de jaren daarna) en een bijbehorende financiële prognose.

Voorzieningen middelen derden

Provinciale Staten zijn bevoegd om reserves of voorzieningen in te stellen of op te heffen. Daarbij wordt aangetekend dat er ten aanzien van de instelling en opheffing van voorzieningen nauwelijks beleidsvrijheid voor Provinciale Staten bestaat, omdat de vorming hiervan in veel gevallen verplicht voortvloeit uit de bepalingen uit het BBV. Voor de definitie van voorzieningen is binnen het BBV aansluiting gezocht bij het Burgerlijk Wetboek. Voorzieningen zijn passiefposten in de balans, die een schatting geven van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum.

Het gaat bij voorzieningen om min of meer onzekere verplichtingen die te zijner tijd tot schulden kunnen worden gerekend, zoals garantieverplichtingen en dergelijke. Ook kunnen voorzieningen betrekking hebben op verplichtingen, samenhangend met het in de tijd onregelmatig gespreid zijn van bepaalde kosten, zoals groot onderhoud. Voorts kunnen voorzieningen een schatting betreffen van de lasten voortvloeiend uit risico's die samenhangen met de bedrijfsvoering, zoals rechtsgedingen, reorganisaties en dergelijke. Voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, bijvoorbeeld die van vakantieverlof, mogen geen voorzieningen worden gevormd (artikel 44 BBV). Daarnaast kunnen voorzieningen ingesteld worden om heffingen waarvan de besteding in wet- en regelgeving is gelimiteerd onder te brengen.

Voorzieningen dienen naar beste schatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen en risico's. Ze mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Het is daarom niet toegestaan rente toe te rekenen aan voorzieningen (artikel 45 BBV). De besteding van voorzieningen is de verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten. De uitgaven ten laste van voorzieningen worden namelijk al geautoriseerd bij het vormen van de voorzieningen en worden nadien niet opnieuw aan Provinciale Staten voorgelegd. De achterliggende gedachte is dat de uitgaven ten laste van de voorzieningen geen keuzevrijheid kennen en dat Provinciale Staten de bestemming niet meer kunnen wijzigen. Volgens het BBV moeten uitgaven rechtstreeks ten laste van de voorzieningen worden geboekt en lopen ze niet via de exploitatie. Als de besteding ook ten laste van de rekening van baten en lasten zou lopen, zou het bedrag namelijk tweemaal als last worden verantwoord. De onttrekkingen worden dus rechtstreeks via de balans afgewikkeld en maken geen onderdeel uit van de exploitatiebegroting/rekening.

De voorzieningen middelen derden zijn opgebouwd vanuit middelen die van anderen zijn ontvangen die specifiek besteed moeten worden.

Voorziening spaarhypotheken

072110					
<i>Verloop</i>	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	2.147.093	1.997.093	1.847.093	1.697.093	1.547.093
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Aanwendingen (4)	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.997.093	1.847.093	1.697.093	1.547.093	1.397.093
Begrote lasten (6)	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Werkelijke/beoogde lasten (7)	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Begrote baten (8)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Werkelijke/beoogde baten (9)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.997.093	1.847.093	1.697.093	1.547.093	1.397.093

072110	072110 Voorziening spaarhypotheken
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Teamleider	Hanneke Snoek
Programma	8: Middelen
Toelichting	<p>De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. Daardoor zal het aantal spaarhypotheken afnemen en de hoogte van de voorziening dalen. Tot vorig jaar werd ervan uitgegaan dat door premie-inleg het saldo de komende jaren nog zou toenemen. Door aflossing in verband met verkoop van woningen en het versneld afbouwen van de hypotheekportefeuille kan de voorziening echter in omvang afnemen. (De stijging of daling van het spaarsaldo heeft voor de provincie overigens geen gevolgen, omdat de voorziening gelijk is aan de schuldpositie.)</p> <p>Op basis van de huidige trend stellen we de meerjarige raming bij en gaan met ingang van 2018 uit van een jaarlijkse daling van het spaarsaldo met € 150.000,--. De voorziening blijft toereikend om aan de verplichtingen te voldoen.</p>
Wat zijn we van plan?	Gepland is een premie-inleg van € 100.000,--.

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

083185					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	1.108.924	1.108.924	1.108.924	1.108.924	1.108.924
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.108.924	1.108.924	1.108.924	1.108.924	1.108.924
Begrote lasten (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten (7)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.108.924	1.108.924	1.108.924	1.108.924	1.108.924

083185	083185 Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van monitoring voormalige stortplaatsen worden gefinancierd met de opbrengst van de leentewethetfing. De uit de leentewethetfing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Wet milieubeheer een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer als bestemmingsreserve opgenomen worden en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen. De leentewethetfing is in artikel 15.44 lid 1c van de Wet milieubeheer opgenomen. Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties. Bij het overgrote deel van de voormalige stortplaatsen heeft de bodemverontreiniging geen actuele risico's voor mens en milieu tot gevolg. De aanpak van deze stortplaatsen heeft daarom geen prioriteit. Zoveel mogelijk vindt de aanpak plaats bij herontwikkeling. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Teamleider	Martien Haasjes
Programma	5: Milieu, Energie & Bodem
Toelichting	Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties.
Wat zijn we van plan?	Er zijn geen onttrekkingen of toevoegingen gepland voor 2019.

Voorziening grondwaterheffing

083186	Voorziening grondwaterheffing				
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	1.120.392	1.120.392	1.120.392	1.120.392	1.120.392
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Aanwendungen (4)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.120.392	1.120.392	1.120.392	1.120.392	1.120.392
Begrote lasten (6)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Werkelijke/beoogde lasten (7)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Begrote baten programma (8)	700.000-	700.000-	700.000-	700.000-	700.000-
Werkelijke/beoogde baten (9)	700.000-	700.000-	700.000-	700.000-	700.000-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.120.392	1.120.392	1.120.392	1.120.392	1.120.392

083186	083186 Voorziening Grondwaterheffing
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwaterheffing. De uit de grondwaterheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Waterwet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV). Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer als bestemmingsreserve opgenomen worden en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Jordan Jumelet
Programma	5: Milieu, Energie & Bodem
Toelichting	De opbrengst van de Grondwaterheffing wordt aan deze voorziening toegevoegd en de lasten m.b.t. deze wettelijke taak worden aan de voorziening onttrokken.
Wat zijn we van plan?	Een bijdrage van de Grondwaterheffing van € 700.000,-- en even hoge lasten t.b.v. regulier onderhoud, onderzoeken, bijdragen aan projecten en vergoeding personeelskosten wegens inzet provinciaal personeel.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

De voorzieningen ter egalisatie van kosten zijn opgebouwd vanuit eigen middelen die specifiek besteed moeten worden (onderhoud) tot gelijkmatige verdeling van lasten.

Voorziening meerjaren onderhoud provinciehuis

083173	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Verloop</i>					
Saldo aanvang jaar (1)	1.429.096	1.176.432	1.489.249	1.399.076	1.606.140
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	339.317	339.317	339.317	339.317	339.317
Aanwendungen (4)	591.981	26.500	429.490	132.253	458.998
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.176.432	1.489.249	1.399.076	1.606.140	1.486.459
Begrote lasten (6)	591.981	26.500	429.490	132.253	458.998
Werkelijke/beoogde lasten (7)	591.981	26.500	429.490	132.253	458.998
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.176.432	1.489.249	1.399.076	1.606.140	1.486.459

083173	083173 Voorziening groot onderhoud provinciehuis
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alsook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Henk Jan Schimmel
Programma	8: Middelen
Toelichting	<p>In 2012 is een meerjaren onderhoudsplan (MJOP) opgesteld voor het onderhouden van het provinciehuis. Dit was een plan die en periode van 25 jaar behelsde (2012-2036). Naast de jaarlijkse controle op uitvoering en verschuiving, is er in 2017 een actualisatie gedaan om het onderhoudsplan actueel te houden. Daarbij zijn alle technische en bouwkundige installaties en de werkzaamheden hiervoor opnieuw kritisch bekeken. De scope van het plan is weer 25 jaar geworden (2018-2042), waarbij de termijn met bijbehorende groot onderhoudskosten nu dus langer doorloopt. Ook is bij de herijking gebleken dat een aantal werkzaamheden in het MJOP meer het karakter hebben van dagelijks onderhoud dan groot onderhoud. Het gaat hierbij veelal om contracten met derden, waarbij jaarlijkse inspecties en werkzaamheden worden uitgevoerd als preventieve maatregelen om het object in goede werkende en veilige staat te houden. Dit is aangepast in het onderhoudsplan en de begroting.</p> <p>Omdat het nieuwe MJOP plan pas begin januari 2018 gereed was, is in de 1e bestuursrapportage van 2018 een begrotingswijziging doorgevoerd, waarbij de jaarlijkse dotatie van de voorziening is aangepast, zodat de voorziening langjarig op het juiste peil blijft. Een actueel onderhoudsplan moet voorkomen dat er achterstallig onderhoud bij het provinciehuis ontstaat of dat de voorziening te hoog wordt voor de daadwerkelijke onderhoudswerkzaamheden. Daarom heeft de commissie BBV in haar notitie materiële vaste activa van december 2017 ook de richtlijn bepaald dat om de 5 jaar onderhoudsplannen dienen te worden geactualiseerd. Deze richtlijn willen wij opvolgen.</p>

083173	083173 Voorziening groot onderhoud provinciehuis
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 339.317,-- en daarnaast een onttrekking van € 26.500,-- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2019. Voor 2019 is een klein bedrag aan groot onderhoud ingepland. Het gaat dan om werkzaamheden aan het dakoverstek en onderhoud aan de koffiemachines. Voor de jaren daarna staan er veel meer onderhoudswerkzaamheden gepland.

Voorziening meerjaren onderhoud museum

083177					
Verloop	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo aanvang jaar (1)	364.905	37.457	63.913	50.824	50.134-
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	165.000	165.000	165.000	165.000	165.000
Aanwendungen (4)	492.448	138.544	178.089	265.958	114.523
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	37.457	63.913	50.824	50.134-	343
Begrote lasten (6)	492.448	138.544	178.089	265.958	114.523
Werkelijke/beoogde lasten (7)	492.448	138.544	178.089	265.958	114.523
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	37.457	63.913	50.824	(50.134)	343

083177	083177 Voorziening groot onderhoud Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Henk Jan Schimmel
Programma	8: Middelen

083177	083177 Voorziening groot onderhoud Drents Museum
Toelichting	<p>Evenals bij het provinciehuis wordt bij het Drents Museum sinds 2002 gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. Dit naar aanleiding van de verbouwing en nieuwbouw bij het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn echter vastgesteld op basis van een inschatting van het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2022, zoals dit in de VJN 2011 is opgenomen. De nieuwe onderhoudsplanning voor de jaren 2012-2022 op basis van het vernieuwde gebouwcomplex is door een extern bureau opgesteld. De dotatie van de voorziening is bepaald op € 165.000,- per jaar. Vanwege de uitbreiding en verbouwing van het Drents Museum in 2011 zijn (achterstallige) werkzaamheden gelijktijdig met de verbouwingswerkzaamheden uitgevoerd. De voorziening op basis van 10 jaar is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen de eerstvolgende 10 jaar. Divers planmatig onderhoud op basis van het opgestelde onderhoudsplan en hetgeen vanuit eerdere jaren is doorgeschoven. Na 2022 zal een substantiële verhoging van planmatige onderhoudskosten aan de orde zijn, omdat er voor het Drents Museum geen sprake is van vrijvallende investeringen in de berekende onderhoudsperiode van 25 jaar. Vooralsnog wordt dan uitgegaan van een jaarlijks benodigde storting van € 379.427,- per jaar.</p> <p>Naast de jaarlijkse normale controle op uitvoering wordt in navolging van het meerjarenonderhoudsplan provinciehuis in 2018 een actualisatie van het onderhoudsplan uitgevoerd. Hieruit moet blijken of er nog aanpassingen nodig zijn. We hebben geen achterstallig onderhoud, maar moeten ook voor de toekomst dit volgens de BBV-voorschriften borgen aan de hand van een actuele onderhoudsplanning die elke 5 jaar vernieuwd moet worden.</p>
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 165.000,- en daarnaast een onttrekking van € 138.544,- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2019. Het gaat dan om geplande werkzaamheden aan de inbraaksignaleringsinstallatie, brandmeldinstallatie en onderhoud terrein.

Voorziening meerjaren onderhoud Depot Drents Museum

083182	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Verloop</i>					
Saldo aanvang jaar (1)	87.520	100.374	111.402	104.956	117.719
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	14.043	14.043	14.043	14.043	14.043
Aanwendungen (4)	1.189	3.015	20.489	1.280	3.248
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	100.374	111.402	104.956	117.719	128.514
Begrote lasten (6)	1.189	3.015	20.489	1.280	3.248
Werkelijke/beoogde lasten (7)	1.189	3.015	20.489	1.280	3.248
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	100.374	111.402	104.956	117.719	128.514

083182	083182 Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Depot Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2010 d.d. 23 mei 2011
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Teamleider	Henk Jan Schimmel
Programma	8: Middelen
Toelichting	<p>Net als voor het provinciehuis en Drents Museum is op basis van een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Depot Drents Museum in 2011 een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2036. Het reguliere bedrag voor toevoeging aan de voorziening was vastgesteld op € 53.590,--. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. Omdat in 2026 een investeringsbudget beschikbaar komt t.b.v. de installaties van het depot, is deze in mindering gebracht op de jaarlijkse dotatie en kon de jaarlijks dotatie in 2013 worden verlaagd naar € 14.043,-- per jaar. In de komende jaren is veelal alleen dagelijks onderhoud van toepassing. Pas vanaf 2020 zijn er grotere pieken in het groot onderhoud zichtbaar, waardoor de voorziening eerst jaarlijks wordt opgebouwd.</p> <p>Naast de jaarlijkse normale controle op uitvoering wordt in navolging van het meerjarenonderhoudsplan provinciehuis in 2018 een actualisatie van het onderhoudsplan uitgevoerd. Hieruit moet blijken of er nog aanpassingen nodig zijn. We hebben geen achterstallig onderhoud, maar moeten ook voor de toekomst dit volgens de BBV-voorschriften borgen aan de hand van een actuele onderhoudsplanning die elke 5 jaar vernieuwd moet worden.</p>
Wat zijn we van plan?	Een storting van € 14.043,-- en daarnaast een onttrekking van € 3.015,- voor afwerking binnenwanden en algemene inspectie.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn opgebouwd vanuit eigen middelen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

083181	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Verloop</i>					
Saldo aanvang jaar (1)	7.905.591	7.845.591	7.785.591	7.725.591	7.665.591
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	290.000	290.000	290.000	290.000	290.000
Aanwendungen (4)	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	7.845.591	7.785.591	7.725.591	7.665.591	7.605.591
Begrote lasten (6)	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Werkelijke/beoogde lasten (7)	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Begrote baten programma (8)	290.000	290.000	290.000	290.000	290.000
Werkelijke/beoogde baten (9)	290.000	290.000	290.000	290.000	290.000
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	7.845.591	7.785.591	7.725.591	7.665.591	7.605.591

083181	083181 Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is voor pensioenen van (ex-)gedeputeerden eigen risicodragers. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2010 d.d. 10 november 2010
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Teamleider	Hanneke Snoek
Programma	8: Middelen
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken. De voorziening is op peil om aan de toekomstige verplichtingen te voldoen.
Wat zijn we van plan?	Een jaarlijkse rentetoevoeging van € 200.000,-- en daarnaast een premiestorting van € 90.000,--. De pensioenuitkering is begroot op € 350.000,--.

Paragraaf 2.9 Europa

Inleiding

Drenthe staat de komende jaren net als de rest van Nederland voor een aantal uitdagingen, zoals de transitie naar duurzame energie, het inspelen op de kansen van de digitale revolutie en het realiseren van een sociaal inclusieve samenleving. Deze opgaven beperken zich niet tot de grenzen van een regio, provincie en zelfs niet tot onze landsgrenzen. Daarom werken we hieraan samen met andere (Noordelijke) provincies, het Rijk, Duitsland en met Europa. In deze paragraaf beschrijven we hoe we hieraan uitvoering willen geven en hoe we de provinciale cofinanciering inzetten.

Wat willen we bereiken?

Aansluiting vinden bij het beleid, de netwerken en de mogelijkheden van het Rijk en Europa is geen doel op zichzelf. Het is een middel om onze eigen Drentse ambities te verwezenlijken. Tegelijkertijd dragen we met het realiseren van onze eigen doelen bij aan die van het Rijk en Europa. Dat geldt ook voor samenwerkingsinstrumenten als het Inter Bestuurlijk Programma (IBP) en de Regio Deals.

In Noordelijk verband gaan we de huidige Regionale Smart Specialisation Strategy (RIS3) herijken. We verwachten dat we synergie kunnen bewerkstelligen tussen de Europese en de Noordelijke doelen als we de regionale strategie meer gaan richten op maatschappelijke uitdagingen dan alleen op innovatiebevordering. We gaan dus van een regionale innovatiestrategie naar een regionale ontwikkelingsstrategie (ROS). Waarbij we onze eigen ambities gezamenlijk willen realiseren.

Onze eigen ambities gaan we opschrijven in onze Drentse strategie. Geen nieuwe inhoud, maar wel scherpte om nog beter gebruik te kunnen maken van de landelijke en Europese programma's. Hiermee willen we als Drenthe beter zichtbaar worden in Brussel, Den Haag en Duitsland en beter inspelen op (inter)nationale ontwikkelingen. Hierdoor zetten we optimaal in op het financieren van onze eigen ambities uit andere potten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Public Affairs in Europa

Onze inzet in Europa hebben we in noordelijk verband georganiseerd en afgestemd. De komende periode richten wij ons in noordelijk verband op de volgende gemeenschappelijke prioriteiten:

1. Toekomst Cohesiebeleid, Europese (structuur)fondsen en controledruk
2. Toekomst landbouwbeleid en POP
3. Energietransitie
4. Circulaire economie
5. Regionaal beleid en innovatie
6. Grensoverschrijdende infrastructuur en transport

Deze prioriteiten zijn noordelijk van belang en zijn belangrijk in de Brusselse beleidsarena. Stakeholders uit de noordelijke provincies voeren op deze thema's projecten uit. Door samen op te trekken, creëren we massa en zijn we interessanter voor Europese partnerregio's, de Europese Commissie en het Europees Parlement. Uiteraard laten we ook kansen op andere thema's dan hierboven genoemd, niet lopen. Maar het is wel van belang om focus aan te brengen in inzet van menskracht en middelen. Komende periode gaan we extra inzetten op projectontwikkeling.

Het doel van onze inzet is het verbeteren van de randvoorwaarden voor onze initiatieven. Dat kan gericht zijn op monitoren en waar mogelijk beïnvloeden van regelgeving, op kennis halen uit andere regio's, maar ook op het verwerven van projectfinanciering. Vaak begint het met het brengen van goede voorbeelden en ideeën, voordat er subsidie binnengehaald kan worden. Daartoe participeren wij in de voor onze ambities relevante netwerken en organiseren eigen netwerkbijeenkomsten. Onze inspanningen gericht op de grensoverschrijdende samenwerking richten we vooral op de samenwerking met onze oosterburen. Daartoe voeren we een Duitsland Agenda uit.

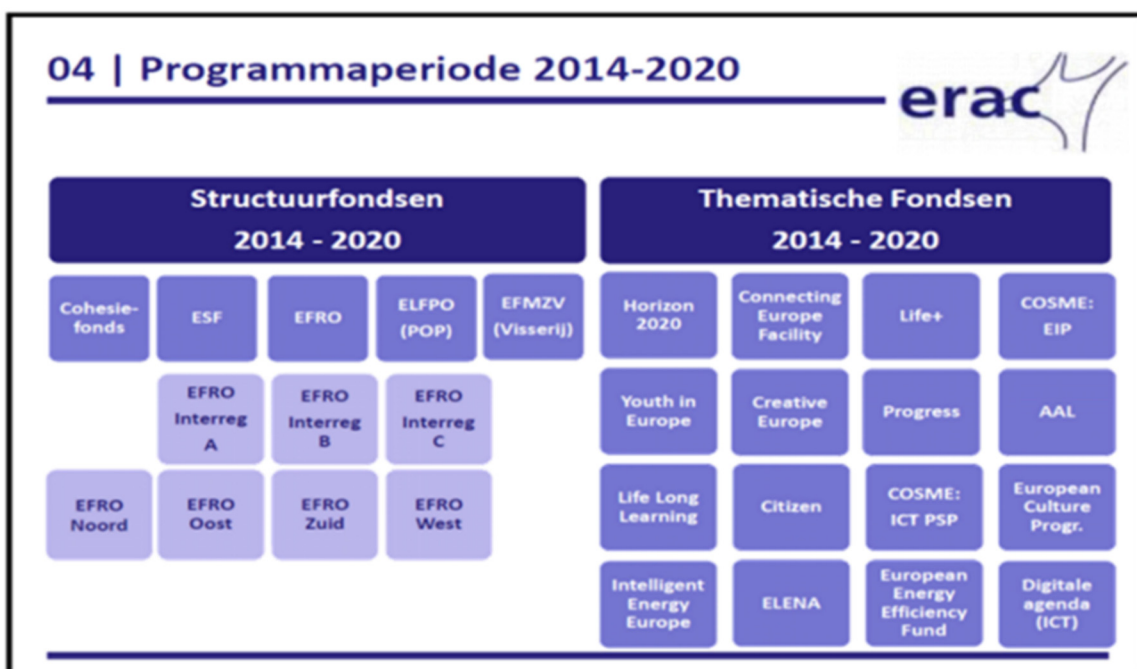
Inzet Europese Middelen

In 2015/2016 zijn de Europese regioprogramma's OP EFRO, en het POP van start gegaan. Europese subsidies worden toegekend vanuit twee soorten Europese fondsen, structuurfondsen en thematische fondsen.

Structuurfondsen zijn bestemd voor bredere ontwikkelingen. Deze fondsen zijn voor de provincie zeer relevant. Vanuit de structuurfondsen worden onder andere projecten gefinancierd op basis van het Operationeel Programma (OP) EFRO, de Interreg programma's (INTERREG A (Nederland-Duitsland) en B (Noordzee), INTERREG Europe) en het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP).

Voor de structuurfondsen geldt dat Drenthe mede- indiener is van de programma's en daarmee ook medeverantwoordelijk is voor de uitvoering en de cofinanciering daarvan. Met de middelen uit met name EFRO, maar ook uit POP en Interreg, bouwen we onder andere aan kennisclusters die de schakel zijn tussen onderzoek, onderwijs, ondernemers en overheid. Deze clusters ontwikkelen projecten die innovatie in het bedrijfsleven stimuleren. Met POP-middelen financieren we voor een groot deel ons landbouwbeleid.

Thematische fondsen zijn gericht op het ondersteunen van specifieke thema's, zoals bijvoorbeeld innovatie, energie en mobiliteit. De thematische fondsen worden door de Europese commissie zelf uitgevoerd. Toekenning van middelen uit de thematische fondsen vindt plaats op basis van excellentie. Dit betekent dat alleen kwalitatief zeer hoogwaardige projecten hiervoor in aanmerking komen. Het Noorden scoort met uitzondering van de provincie Groningen slecht op de thematische fondsen. Dit heeft te maken met de economische structuur in Drenthe, waarin sprake is van te weinig grote spelers (bedrijven of kennisinstellingen) die in staat zijn om dergelijke excellente projecten te genereren.

Onze verantwoordelijkheid om mede bij te dragen aan de regionale cofinanciering van die programma's hebben we financieel geregeld middels de reserve EU cofinanciering en bijbehorend spelregelkader.

De uitvoering van de INTERREG A, B en Europe en de participatie aan projecten door Drentse partijen daarin lopen zeer voorspoedig. Het POP is in 2016 van start gegaan. Relatief ten opzichte van de andere provincies nemen Drentse partijen bescheiden deel aan projecten in het kader van het OP EFRO. De daadwerkelijke bestedingen vanuit de reserve EU cofinanciering worden financieel gezien altijd pas met vertraging zichtbaar in onze reserve EU cofinanciering. Tussen het moment dat GS besluiten over hun bijdrage en het besluit van de managementautoriteiten zit namelijk een aanzienlijke tijdsperiode. Naast de genoemde regioprogramma's hebben we uiteraard ook oog voor andere Europese instrumenten. De mogelijkheden en kansrijkheid ervan zullen per initiatief verschillen. Ook daarvoor dient de reserve als financieringsbron voor de benodigde cofinanciering. Belangrijk element van de uitvoering van de fondsen is projectontwikkeling. Zeker in de nieuwe periode vraagt dit aandacht en verbetering.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Public Affairs in het Inter Bestuurlijk Programma (IBP)

We staan de komende tijd voor een aantal uitdagingen, zoals de transitie naar duurzame energie, grote veranderingen op het platteland en het versterken van de economische basis. Deze opgaven beperken zich niet tot de grenzen van één provincie, gemeente of regio. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen hebben daarom afgesproken om samen een aantal grote maatschappelijke opgaven aan te pakken.

Van de tien thema's waarover interbestuurlijk afspraken zijn gemaakt, springt er een aantal uit die voor Drenthe het meest van belang zijn:

- *Samen aan de slag voor klimaat* gaat over energietransitie, klimaatadaptatie én circulaire economie en bouwt voort op het aanbod 'Naar een duurzaam Nederland' van IPO, VNG en Unie.
- *Toekomstbestendig wonen* gaat over tekorten op de woningmarkt, maar ook over gebieden met krimp, kwaliteit, herstructurering en specifieke doelgroepen.
- *Regionale economie* raakt bekende thema's als arbeidsmarkt (link met sociaal) en innovatie én gaat over betere aansluiting van het Rijk op regionale processen.
- *Naar een vitaal platteland* is gericht op transities in de landbouw en natuur. In de gebieden waar dit aan de orde is raakt dit afhankelijk van de lokale situatie bijvoorbeeld leefbaarheid, klimaat en/of breedband.
- *Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving* kent drie speerpunten: beter functioneren als één overheid, iOverheid over digitaliseringsvragen en 'democratische overheid' over goede democratische legitimatie, maar bijvoorbeeld ook tegengaan van ondermijning.
- *Passende financiële verhoudingen* doet een aanzet voor afspraken over de herziening van de financiële verhoudingen, de EMU-normering en diverse fiscale thema's.

Met de Public Affairs aanpak coördineren we het verdere uitdenken van de thema's en de uitvoering daarvan. Alle thema's pakken we op binnen ons bestaand beleid om zo te werken aan gemeenschappelijke thema's met een Drentse aanpak.

Public Affairs in Regio Deal(s)

Zoals het Inter Bestuurlijk Programma een nieuw arrangement is tussen Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen zo is ook de Regio Deal een nieuw arrangement tussen Rijk en regio. Een Regio Deal is een partnerschap tussen Rijk en regio om gezamenlijk de regionale opgave aan te pakken. Doordat

er middelen beschikbaar gesteld zijn in de Regio Envelop, kan een financiële bijdrage onderdeel zijn van dit partnerschap. Naast geld bieden Regio Deals de mogelijkheid om bijvoorbeeld belemmeringen in regelgeving en beleid weg te nemen, nieuwe netwerken te vormen of kennis te bundelen en delen. Ook andere praktische ondersteuning van het Rijk (bijvoorbeeld om andere investeringsmiddelen te verwerven) is mogelijk. De middelen die voor Regio Deals vanuit de Regio Envelop beschikbaar zijn, zijn bedoeld als een katalysator, waardoor regionale partijen een structurele en bestendige aanpak op kunnen zetten.

In de eerste tranche van middelen die het Rijk beschikbaar stelt, dienen wij een aantal Regio Deals in. Wij zullen als provincie een partnerschap aangaan op twee voor ons belangrijke thema's, leefbaarheid in Zuid Oost Drenthe en Natuurinclusieve landbouw. Deze Regio Deals werken we uit samen met publieke en private partners en natuurlijk met het Rijk. Over de verdere uitwerking hiervan informeren wij u apart. Daarnaast hebben we Regio Deals (mede) ingediend voor Vitale Vakantie Parken, HollandCity – grenzenloze gastvrijheid in Giethoorn?, Retailagenda – kennis van regionale transitie en Human Capital Agenda 'Investeren in mensen 2019 – 2022'. We zullen daarnaast kijken of we in de volgende tranche opnieuw een Deal willen indienen.

II Financiële begroting

II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2019 - 2022

Programma	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur						
Lasten	8.614.480	11.558.725	17.106.384	5.757.836	5.752.503	5.764.706
Baten	-9.242	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totaal programma	8.605.238	11.539.085	17.086.744	5.738.196	5.732.863	5.745.066
Programma 2: Regionale economie						
Lasten	21.246.733	23.899.960	18.323.684	11.291.439	10.706.439	10.621.439
Baten	-144.380	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal programma	21.102.352	23.867.760	18.291.484	11.259.239	10.674.239	10.589.239
Programma 3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer						
Lasten	59.432.738	64.520.364	74.956.668	75.997.587	56.864.748	58.381.122
Baten	-5.518.376	-11.158.115	-18.225.121	-9.682.045	-3.159.903	-3.159.903
Totaal programma	53.914.362	53.362.249	56.731.547	66.315.542	53.704.845	55.221.219
Programma 4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer						
Lasten	23.359.221	12.706.315	9.374.874	3.708.625	3.708.625	3.458.625
Baten	-12.727.717	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Totaal programma	10.631.504	11.996.315	8.664.874	2.998.625	2.998.625	2.748.625
Programma 5: Milieu, Energie & Bodem						
Lasten	11.400.287	15.496.391	12.244.979	11.529.507	7.672.268	7.791.131
Baten	-368.743	-429.945	-734.939	-511.500	-262.500	-262.500
Totaal programma	11.031.544	15.066.446	11.510.040	11.018.007	7.409.768	7.528.631
Programma 6: Cultuur						
Lasten	18.076.574	20.632.924	18.532.167	17.939.536	17.491.029	17.846.596
Baten	-1.328.793	-1.441.564	-1.324.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819
Totaal programma	16.747.781	19.191.360	17.207.488	16.601.610	16.139.724	16.481.777
Programma 7: Dynamiek in leefomgeving						
Lasten	85.166.222	82.363.819	72.486.892	80.811.817	78.093.973	67.569.456
Baten	-32.858.780	-10.424.510	-15.306.485	-14.115.325	-9.889.979	-5.690.568
Totaal programma	52.307.442	71.939.309	57.180.407	66.696.492	68.203.994	61.878.888
Programma 8: Middelen						
Lasten	52.622.860	57.489.742	63.174.102	63.935.147	67.852.943	73.218.282
Baten	-236.151.084	-238.804.013	-215.150.028	-218.592.575	-219.389.601	-224.631.638
Totaal programma	-183.528.224	-181.314.271	-151.975.926	-154.657.428	-151.536.658	-151.413.356
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-9.188.001	25.648.253	34.696.658	25.970.283	13.327.400	8.780.089
	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting
Alle programma Lasten exclusief reserve mutaties	279.919.115	288.668.240	286.199.750	270.971.494	248.142.528	244.651.357
Alle programma Baten exclusief reserve mutaties	-289.107.116	-263.019.987	-251.503.092	-245.001.211	-234.815.128	-235.871.268
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-9.188.001	25.648.253	34.696.658	25.970.283	13.327.400	8.780.089
Reserve mutaties Lasten	126.621.439	76.875.588	61.581.207	25.664.984	17.620.032	10.813.033
Reserve mutaties Baten	-126.482.596	-102.523.841	-96.277.865	-51.635.267	-30.947.432	-19.593.122
Saldo mutaties reserves	138.842	-25.648.253	-34.696.658	-25.970.283	-13.327.400	-8.780.089
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-9.049.159					

Saldo Programma's	2017 Rekening	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	8.605.238	11.539.085	17.086.744	5.738.196	5.732.863	5.745.066
Programma 2: Regionale economie	21.102.352	23.867.760	18.291.484	11.259.239	10.674.239	10.589.239
Programma 3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	53.914.362	53.362.249	56.731.547	66.315.542	53.704.845	55.221.219
Programma 4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	10.631.504	11.996.315	8.664.874	2.998.625	2.998.625	2.748.625
Programma 5: Milieu, Energie & Bodem	11.031.544	15.066.446	11.510.040	11.018.007	7.409.768	7.528.631
Programma 6: Cultuur	16.747.781	19.191.360	17.207.488	16.601.610	16.139.724	16.481.777
Programma 7: Dynamiek in leefomgeving	52.307.442	71.939.309	57.180.407	66.696.492	68.203.994	61.878.888
Programma 8: Middelen	-183.528.224	-181.314.271	-151.975.926	-154.657.428	-151.536.658	-151.413.356
Saldo voor bestemmingen	-9.188.001	25.648.253	34.696.658	25.970.283	13.327.400	8.780.089
Reserve mutaties Lasten	126.621.439	76.875.588	61.581.207	25.664.984	17.620.032	10.813.033
Reserve mutaties Baten	-126.482.596	-102.523.841	-96.277.865	-51.635.267	-30.947.432	-19.593.122
Saldo mutaties reserves	138.842	-25.648.253	-34.696.658	-25.970.283	-13.327.400	-8.780.089
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-9.049.159					

	2017 Realisatie	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting
Onvoorzien	0	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Vrije bestedingsruimte	0	0	0	0	0	2.134.442
Totale ruimte binnen begroting	0	500.000	500.000	500.000	500.000	2.634.442

II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Inleiding

De bedragen opgenomen in het overzicht van baten en lasten, tevens meerjarenraming 2019-2022, geven in sommige gevallen (aanmerkelijke) verschillen te zien. Hiervoor is een aantal algemene oorzaken aan te wijzen, waarvan we hier de voornaamste beschrijven.

- Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven.
- Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor, dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op.
- Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd.
- Door nieuwe inschattingen van het verloop van kredieten en eventuele gewijzigde uitgangspunten voor de te hanteren afschrijvingstermijnen, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.

In de Meerjarenraming 2019-2022 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2018 en het financieel perspectief dat bij de Begroting 2019 is opgesteld op basis van nog te verwerken autonome ontwikkelingen. De effecten van de tweede Bestuursrapportage 2018 zijn nog niet verwerkt. De belangrijkste financiële aanpassingen worden nader toegelicht in de bij deze Begroting 2019 behorende 5e en 6e wijziging van de Begroting 2018.

Een toelichting op de *specifieke* verschillen tussen de dienstjaren 2018 en 2019 is gegeven in het programmaplan, bij de betreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen (afwijkingen groter dan € 50.000,-) tussen de jaren 2018 en 2019 laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen naar de toelichting per programma.

Enige algemene ontwikkelingen met financiële gevolgen worden hierna besproken.

Algemene uitkering provinciefonds

Voor de raming van de algemene uitkering uit het provinciefonds hebben wij ons gebaseerd op de gegevens uit de meicirculaire 2018.

Begroting 2019, op basis van circulaire mei 2018	2018	2019	2020	2021	2022
Uitkering uit het provinciefonds	134.641.717	139.379.006	144.949.317	149.655.471	154.479.500
Uitkering bedrag 'ruimte onder het plafond BTW Compensatiefonds'		2.600.328	2.600.328	2.600.328	2.600.328
Totaal	134.641.717	141.979.334	147.549.645	152.255.799	157.079.828

In de meicirculaire provinciefonds is voor de jaren 2018 en 2019 de algemene uitkering voor de provincie Drenthe concreet aangegeven. Voor die jaren volgen wij specifiek voor Drenthe de ramingen in de circulaire. Voor de jaren na 2019 is de raming van de algemene uitkering gebaseerd op het Drentse aandeel op de ontwikkeling van de totale algemene uitkering in het provinciefonds.

In de Begroting 2019 is de uitkering 'ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF)' separaat weergegeven. Voorheen was deze uitkering geïntegreerd in het algemene uitkering en meegenomen in de bevoorschotting. Vanaf 2019 wordt de 'ruimte onder het plafond van het BCF' separaat afgerekend. De (voorlopige) verrekening van het saldo van de 'ruimte onder het plafond van het BCF' vindt plaats in de periode september t/m december conform de septembercirculaire van dat jaar. De definitieve afrekening vindt plaats op basis van de meicirculaire in het daaropvolgende jaar. De nieuwe werkwijze heeft geen gevolgen voor de uiteindelijke omvang van de uitkering uit het provinciefonds.

Het BTW Compensatie Fonds (BCF) wordt financieel gevoed door de provincies. Daarvoor vindt een korting plaats op de algemene uitkering van de provincies. Vanuit het BCF wordt de door de provincies gedeclareerde BTW betaald.

In het geval dat de storting in het BCF hoger is dan de declaraties BTW ontstaat er een saldo. Dit saldo wordt uitgekeerd aan de provincies. De verwachting is dat dit in 2019 voor Drenthe € 2,6 mln. bedraagt. In de meerjarenplanning is hiervoor een gelijk bedrag aangehouden. De verrekening van de ruimte of het tekort van het BCF wordt vanaf 2019 ontkoppeld met de bevoorschotting van de algemene uitkering uit het provinciefonds.

Ontwikkeling algemene uitkering	2018	2019	2020	2021	2022
Stand uit geactualiseerde begroting 2018	135.016.595	142.932.567	149.220.973	154.554.271	159.031.751
Circulaire mei 2018 (vanaf 2020 berekend)	134.641.717	141.979.334	147.549.645	152.255.799	157.079.828
Verschil	-374.878	-953.233	-1.671.328	-2.298.472	-1.951.923

De algemene uitkering uit het provinciefonds valt in de prognoses uit de meircirculaire 2018 lager uit dan in de eerdere circulaire is aangegeven. De belangrijkste verklaring daarvoor ligt in de verwachte lagere ontwikkeling van lonen en prijzen. De raming hiervan in het Centraal Economisch Plan 2018 (CEP) van het Centraal Planbureau is fors lager dan die is gebruikt bij de startnota kabinet Rutte-III.

Opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting

Gelet op het financiële beeld voor 2019 en volgende jaren zien wij in 2019 af van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. We bevriezen de tarieven op het niveau van 2016. Voor 2020 en volgende jaren gaan we uit van een indexering van de tarieven op basis van het vierjarig gemiddelde (thans 0,93%) van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie.

Voor de verwachte opbrengst gaan wij verder uit van de omvang en samenstelling van het autobestand per 1 januari 2018 en een geschatte groei van het autobestand van 0,5%.

Zie verder ook de paragraaf Lokale heffingen.

Uitgangspunten en actualisering index gesubsidieerde instellingen

Jaarlijks worden voor de subsidies van de instellingen, waarmee we een structurele samenwerking hebben, een index voor loon- en prijsstijgingen toegepast op basis van een gemiddelde over 5 jaar van de cijfers van het CPB (o.b.v. cijfers maart 2018 die ook verwerkt zijn in de mei-circulaire van het ministerie). Dit is in 2007 besloten om schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen te gaan en de nacalculatie af te schaffen. Deze index wordt elk jaar geactualiseerd. Voor de begroting 2019 bedraagt de index 1,7% (vorig jaar werd voor 2019 nog 1,6% geraamd). Dit is gebaseerd op de gemiddelde loon en prijsstijging van 2013 tot en met 2017. Meerjarig stellen we de begrote index op basis van de voort rollende 5 jaar gemiddelden.

We gaan nu uit van 1,7% index voor 2019, 2% voor 2020, 2,1% voor 2021, 2,5% voor 2022, 2,6% in 2023 en 2024. Begroot stond een index van 1,6% index voor 2019 en 1,8% voor 2020, 1,9% voor 2021, 2,2% voor 2022, tot en met 2024. De nieuwe index is gebaseerd op de verwachte ontwikkelingen van het CPB, maar loon- en prijsontwikkelingen blijven altijd erg onzeker. De gewijzigde indices hebben tot een meerjarige begrotingsophoging geleid.

Ontwikkeling van de rente

Sinds de invoering van schatkistbankieren worden de overtollige middelen in 's Rijks schatkist - conform de Wet Fido - geplaatst. Gezien onze liquiditeitsprognose zijn we terughoudend met het

plaatsen van middelen bij medeoverheden waarmee geen toezichtsrelatie bestaat. We houden voortdurend een kritische blik op onze totale financiële portefeuille. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de paragraaf financiering in deze begroting.

Actualisering index huren en dienstverleningsovereenkomsten (DVO's)

Voor de huren hanteren we meerjarig een index van 1%. Dit is gebaseerd op de ontwikkelingen van de CBS cijfers, die bij de huuraanpassing worden toegepast.

Bij de Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) die we afgesloten hebben, hanteren we naast een index over de lonen van gemiddeld 2%, ook het aantal accounts en werkplekken. Jaarlijks wordt bekeken of een bijstelling noodzakelijk is.

OV-bureau en Vechtdallijnen

Op basis van de momenteel van het OV-bureau en Vechtdallijnen beschikbare informatie zijn de geraamde bijdragen voor het OV-bureau en Vechtdallijnen voldoende voor een geïndexeerde bijdrage.

Vennootschapsbelasting

Op basis van een onderzoek door ons fiscaal adviesbureau, werd in eerste instantie geconcludeerd, dat de provincie Drenthe geen activiteiten onderneemt die belastingplichtig zijn op het gebied van de vennootschapsbelasting. Medio 2018 heeft de Belastingdienst op basis van nieuwe inzichten informatie verstrekt op basis waarvan wij dit beeld waarschijnlijk moeten bijstellen, waardoor toch, met terugwerkende kracht, voor een gering aantal activiteiten een aangifteplicht zal ontstaan. Wij schatten vooralsnog in dat de financiële consequenties beperkt zullen zijn.

Afschrijvingstermijnen

In 2019 zal aan Provinciale Staten een aangepaste financiële verordening worden aangeboden, op basis waarvan een aantal beleidsnotities zullen worden opgesteld. De verordening zal dan als een kapstok gaan fungeren voor de onderliggende beleidsnotities.

Voor een aantal investeringen zijn echter schattingswijzigingen op de afschrijvingstermijnen toegepast naar aanleiding van de in de praktijk opgetreden werkelijke gebruikersduur van een aantal investeringen. Ook zijn daardoor enkele uitsplitsingen en toevoegingen gemaakt. Vanwege de praktijk is het noodzakelijk, dat wij een en ander vooruitlopend op de nieuwe financiële verordening en het daarbij behorende kader voor waarden en afschrijven bij deze begroting aan u voorleggen. We zullen dezelfde uitgangspunten toepassen voor de jaarstukken 2018.

Investering	afschrijvingstermijn (in jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	50
Gebouwen (grote verbouwing: aansluiten bij restant afschrijving)	50
Verbouwing/revitalisering	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waaronder:	
- sluizen	90
- bruggen en viaducten	90
- (voorzieningen bij) waterwegen	30
- (aanleg van) wegen	20
- rotondes en verkeersdrempels e.d.	20
- betonnen beschoeiingen	50
Vervoersmiddelen	5
machines, apparaten en installaties lang	30
machines, apparaten en installaties middel	15
machines, apparaten en installaties kort	10
Overige materiële vaste activa, waaronder:	
- inventarissen (waaronder meubilair)	10
- schilderijrekken	20
- isolatieglas	20
- audio/videoapparatuur en telefooncentrale	8
- multimedia, beveiligingscamera's	5
- automatisering (ICT systemen)	4
- software	4
- tablets	4
- smartphones	2
Immateriële activa	maximaal 5
m.u.v. bijdragen aan activa in eigendom van derden	maximaal 15

* Via PS-besluit kan incidenteel afgeweken worden op de afschrijvingsnormen, als hiervoor een onderbouwd voorstel gedaan wordt.

Loonkosten

In de Begroting 2019 zijn de loonkosten van de provinciale organisatie toegerekend naar twee afzonderlijke posten in programma 8 Middelen, te weten de doelstellingen: Directe personele inzet en Inzet ondersteunend personeel (directe loonkosten en indirecte loonkosten (incl. overhead)). Op die wijze krijgen Provinciale Staten inzicht in de omvang van de overhead.

Volgens de begrotingsregels (het BBV) moeten we de lonen splitsen in loonkosten per beleidsdoelstelling/taakveld en van medewerkers die direct voor beleidsonderdelen werkzaam zijn (doelstelling 8.2.04) en overhead (doelstelling 8.2.11). Overhead zijn al die (loon)kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. Ter voorbereiding op deze begroting is de verwachte ureninzet 2019 geïnventariseerd. Dit heeft geleid tot een bijstelling van de bestaande meerjaren loonverdeling. Voorts zijn vanaf 2017 de begrotingsvoorschriften (BBV) gewijzigd en moeten we de lonen op basis daarvan ook toerekenen aan investeringsprojecten. Het verschil met de huidige werkwijze is dat de lonen die worden besteed aan investeringsprojecten niet meer als jaarlast mogen worden begroot en verantwoord maar deel uit maken van de "waarde van bezit" op de balans, waarover wordt afgeschreven. Het gaat dan om de personele inzet voor concrete projecten (investeringskrediet is beschikbaar) en niet voor algemene beleidsontwikkeling. Voor Drenthe gaat het dan voornamelijk om de inzet voor investeringsprojecten verkeer en vervoer en infrastructurele werken wegen en vaarwegen. Deze loonkosten zijn op de loonpost op deze doelstelling in mindering gebracht (zie verder 8.2.11).

In de Uitvoeringsinformatie 2019 bij de begroting worden de loonkosten wel verder uitgesplitst. De verdeling heeft plaatsgevonden op basis van een inschatting door de teamleiders van de inzet van de beschikbare formatie (in fte's) per team naar doelstellingen die vervolgens gekoppeld zijn aan de voorgeschreven taakvelden en de verschillende overheadcomponenten. Volgens deze relatieve verdeling zijn ook de directe loonkosten aan de taakvelden toegerekend en aan de post overhead.

Nieuw is dat als gevolg van de wijziging in het BBV de lonen die worden ingezet voor investeringen per saldo niet meer mogen worden verantwoord als jaarlast. Die lonen worden doorbelast naar investeringsprojecten. Dit doen we door alle te activeren loonkosten te verzamelen op de post overhead met daar tegenover een bate wegens doorbelaste loonkosten naar investeringen (zie 8.2.11 baten). De hogere loonkosten op overhead bedragen bijvoorbeeld in 2018 € 2.917.922,--. Daar staat een doorbelasting naar investeringen tegenover van € 1.294.948,-- in 2018. De per saldo € 1.294.948,-- dalende lasten worden voor VV investeringen gecompenseerd door een storting te doen in de Reserve Investerings verkeer en vervoer van € 974.080,-- (2018) ter dekking van de komende afschrijvingslasten op investeringen . Per saldo resteert (voor 2018) een voordeel van € 320.868,-- die wordt toegevoegd aan de vrije bestedingsruimte.

Voorts wordt het loonbudget verminderd met de afgesproken bijdrage aan de financiering van het generatiepact. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat er een herbezetting plaats vindt van 90% tegen gemiddeld 10% lagere loonkosten. Door de storting van de bijdrage aan de financiering van het generatiepact in de Reserve Generatiepact van € 128.000,-- (2018) oplopend naar € 166.400,-- vanaf 2019 wordt aan het uitgangspunt gevolg gegeven (zie 8.3.01). Tenslotte worden de loonkosten als gevolg van de deelname aan het generatiepact gedekt door een onttrekking aan de Reserve Generatiepact. Voor 2018 en 2019 wordt dit geraamd op € 320.000,-- respectievelijk € 416.000,--. Daarna treed een daling in tot € 204.000,-- in 2022.

Gehanteerde uitgangspunten voor indexering

Omschrijving	Toegepast in 2019
Index gesubsidieerde instellingen	1,70%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (OV-bureau)	p.m.
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (Trein)	p.m.
IBOI t.b.v. Reserve Regio Specifiek Pakket	1,53%
Index belastingen en heffingen	0,00%
Groei van het wagenpark in relatie tot de MRB	0,50%
Rentepercentage van toegerekende rente	0,00%
Rentetoerekening aan reserves	n.v.t.
Huurindex Drents Museum	1,00%
Rentepercentage opbrengst kort geld	0,00%
Rentepercentage opbrengst lang geld	1,89%

II.3 Incidentele lasten en baten

In de Meerjarenraming 2019-2022 zijn incidentele lasten en baten opgenomen. Hieronder zijn ook begrepen de eenmalige lasten die worden gedekt door bijdragen van derden (veelal de rijksoverheid) en de lasten die worden gedekt door een bijdrage van reserves. De Notitie incidentele en structurele baten en lasten van de Commissie BBV is hierbij als leidraad genomen, omdat het BBV geen scherpe definitie geeft wat incidenteel of structureel is. De volgende vier verduidelijkingen zijn bij het samenstellen gehanteerd:

1. Indien bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Bijvoorbeeld als in het kader van de bezuinigingen besloten is in jaar t+3 geen subsidies meer te verstrekken; de daarmee samenhangende lasten worden in t+2, t+1 en t nog als structureel beschouwd.
2. Na afloop van een begrotingsjaar zullen bij het opmaken van de jaarrekening altijd wel enige (relevante) verschillen tussen de werkelijkheid en de begroting blijken. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid blijven naar hun aard "structureel".
3. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan financieringsreserves c.q. dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings-) reserve gedurende een periode van minimaal 3 jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Binnen de provincie Drenthe zijn daarom de kapitaallasten die een relatie hebben met de Reserve Investerings verkeer en vervoer en de reserve mutaties zelf als structureel aangemerkt.
4. Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een PS-besluit en/of een toekenningsbesluit klasseren als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan 3 jaar.

De overzichten van de incidentele lasten en baten zien er als volgt uit.

II.3 Incidentele lasten en baten

LASTEN		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Programma/beleidsopgave omschrijving								
1. Kwaliteit openbaar bestuur								
CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld.								
Totaal incidenteel		0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel		66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634
Totaal beleidsopgave		66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634
De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen								
Update communicatiestrategie		25.000	25.000	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel		25.000	25.000	0	0	0	0	0
Totaal structureel		444.880	444.880	444.880	444.880	444.880	444.880	444.880
Totaal beleidsopgave		469.880	469.880	444.880	444.880	444.880	444.880	444.880
GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur								
100 jaar Vrouwenkiesrecht		40.000	40.000	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel		40.000	40.000	0	0	0	0	0
Totaal structureel		744.883	638.883	583.883	583.883	583.883	583.883	583.883
Totaal beleidsopgave		784.883	678.883	583.883	583.883	583.883	583.883	583.883
PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integrere bestuurders								
Totaal incidenteel		0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel		1.024.043	1.034.043	1.009.043	1.009.043	1.009.043	1.009.043	1.009.043
Totaal beleidsopgave		1.009.043	1.009.043	1.009.043	1.009.043	1.009.043	1.009.043	1.009.043
Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders								
Bidragen in projecten Cofinancieringsreserve Europa		7.431.900	13.144.011	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000

II.3 Incidentele lasten en baten										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
Totaal incidenteel	7.431.900	13.144.011	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000			
Totaal structureel	1.781.385	1.712.933	1.653.396	1.648.063	1.660.266	1.660.266	1.660.266			
Totaal beleidsopgave	9.213.285	14.856.944	3.653.396	3.648.063	3.660.266	3.660.266	3.660.266			
Totaal incidenteel programma	7.496.900	13.209.011	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000			
Totaal structureel programma	4.061.825	3.897.373	3.757.836	3.752.503	3.764.706	3.764.706	3.764.706			
Totale lasten programma	11.558.725	17.106.384	5.757.836	5.752.503	5.764.706	5.764.706	5.764.706			
Programma/beleidsopgave omschrijving										
2: Regionale economie										
Breedband in Drenthe										
Breedband	812.412	50.000	0	0	0	0	0			
Totaal incidenteel	812.412	50.000	0	0	0	0	0			
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0			
Totaal beleidsopgave Drenthe, de fietsprovincie	812.412	50.000	0	0	0	0	0			
Kwaliteitsimpuls optimaal fietsnetwerk	1.697.812	2.135.000	0	0	0	0	0			
Totaal incidenteel	1.697.812	2.135.000	0	0	0	0	0			
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0			
Totaal beleidsopgave Investeren in kennisontwikkelingen en een bestendige arbeidsmarkt	1.697.812	2.135.000	0	0	0	0	0			
Kennisontwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	900.000	900.000	0	0	0	0	0			
Projectenbureau Drenthe	200.000	0	0	0	0	0	0			
Totaal incidenteel	1.100.000	900.000	0	0	0	0	0			
Totaal structureel	10.000	10.000	610.000	610.000	610.000	610.000	610.000			
Totaal beleidsopgave	1.110.000	910.000	610.000	610.000	610.000	610.000	610.000			

II.3 Incidentele lasten en baten											
Vergroten concurrentiepositie van Drenthe											
Gebiedsontwikkeling (GAE)	1.717.597	3.800.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NEDAB-vergoeding /ROF Groningen Airport Eelde	2.600.000	1.400.000	1.400.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000
Vierkant voor het werk	3.113.066	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijvenregeling Drenthe	2.000.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Herstructureringsbedrijventerreinen (decentr. uitk) overgeheveld	242.243	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	9.672.906	5.200.000	1.400.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000
Totaal structureel	5.101.915	5.236.915	5.339.670	5.254.670	5.169.670	5.169.670	5.169.670	5.169.670	5.169.670	5.169.670	5.169.670
Totaal beleidsopgave	14.774.821	10.436.915	6.739.670	6.154.670	6.069.670	6.069.670	6.069.670	6.069.670	6.069.670	6.069.670	6.069.670
Versterken van de vrijetijdseconomie											
Intensiveren marketing	1.163.146	1.000.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdseconomie	750.000	500.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vitale vakantieparken	1.460.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000
Totaal incidenteel	3.373.146	2.760.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000	1.260.000
Totaal structureel	2.131.769	2.031.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769
Totaal beleidsopgave	5.504.915	4.791.769	3.941.769	3.941.769	3.941.769	3.941.769	3.941.769	3.941.769	3.941.769	3.941.769	3.941.769
Totaal incidenteel programma	16.656.276	11.045.000	2.660.000	2.160.000	2.160.000	2.160.000	2.160.000	2.160.000	2.160.000	2.160.000	2.160.000
Totaal structureel programma	7.243.684	7.278.684	8.631.439	8.546.439	8.461.439	8.461.439	8.461.439	8.461.439	8.461.439	8.461.439	8.461.439
Totale lasten programma	23.899.960	18.323.684	11.291.439	10.706.439	10.621.439	10.621.439	10.621.439	10.621.439	10.621.439	10.621.439	10.621.439
Programma/beleidsopgave omschrijving											
3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer											
Bereikbaar Drenthe											
Projecten Verkeer en Vervoer (DU)	1.966.501	1.967.561	1.967.561	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000
Totaal incidenteel	1.966.501	1.967.561	1.967.561	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000

II.3 Incidentele lasten en baten										
Totaal structureel	11.280.555	8.691.322	10.654.019	14.073.784	14.959.165	13.871.100	13.630.010			
Totaal beleidsopgave	13.247.056	10.658.883	12.621.580	15.995.784	16.881.165	15.793.100	15.552.010			
Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau										
Bijdrage Gemaal Eefde	61.647	61.647	34.529	0	0	0	0			
Onderhoud Vaarweg Meppel - de Punt, onderdeel uit de reserve	386.035	91.535	-248.465	-248.465	-248.465	-248.465	-248.465			
Totaal incidenteel	447.682	153.182	-213.936	-248.465	-248.465	-248.465	-248.465			
Totaal structureel	5.162.487	3.006.545	4.438.800	4.486.914	4.541.695	4.541.695	4.541.695			
Totaal beleidsopgave	5.610.169	3.159.727	4.224.864	4.238.449	4.293.230	4.293.230	4.293.230			
Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau										
Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)	1.936.849	906.163	0	0	0	0	0			
Totaal incidenteel	1.936.849	906.163	0	0	0	0	0			
Totaal structureel	8.208.666	10.068.176	8.931.476	9.018.976	9.018.976	9.018.976	9.018.976			
Totaal beleidsopgave	10.145.515	10.974.339	8.931.476	9.018.976	9.018.976	9.018.976	9.018.976			
Mobiliteit op maat										
Totaal incidenteel	0	0	0	0	0	0	0			
Totaal structureel	24.291.523	26.139.952	26.013.029	26.499.993	27.076.205	27.796.661	28.581.383			
Totaal beleidsopgave	24.291.523	26.139.952	26.013.029	26.499.993	27.076.205	27.796.661	28.581.383			
Regio Specifiek Pakket										
Bereikbaarheid Emmen Atalanta	1.077.514	7.129.650	11.666.667	0	0	0	0			
Integrale gebiedsontwikkeling Coevorden	3.663.041	5.982.571	4.590.657	0	0	0	0			
Ruimtelijk Economisch Programma	2.800.000	2.000.000	5.171.812	0	0	0	0			
Verbetering spoor Zwolle Coevorden en Emmen	2.000.000	7.800.000	1.665.956	0	0	0	0			
Totaal incidenteel	9.540.555	22.912.221	23.095.092	0	0	0	0			
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0			
Totaal beleidsopgave	9.540.555	22.912.221	23.095.092	0	0	0	0			

II.3 Incidentele lasten en baten										
Verkeersveilig Drenthe										
Verkeersveilig Drenthe	442.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitvoering van Nieuw Geluidsbeleid (SWUING)	132.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	574.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546
Totaal beleidsopgave	1.685.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546
Totaal incidenteel programma	14.465.587	25.939.127	24.848.717	1.673.535	1.673.535	1.673.535	1.673.535	1.673.535	1.673.535	1.673.535
Totaal structureel programma	50.054.777	49.017.541	51.148.870	55.191.213	56.707.587	56.339.978	56.883.610	56.339.978	56.883.610	56.883.610
Totale lasten programma	64.520.364	74.956.668	75.997.587	56.864.748	58.381.122	58.013.513	58.557.145	58.013.513	58.557.145	58.557.145
Programma/beleidsopgave omschrijving										
4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer										
Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken										
Inzet op specifieke ontwikkelingen	100.000	100.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Subsidie binnenstadfonds	4.000.000	2.000.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Impuls volkshuisvesting	750.000	750.000	250.000	250.000	250.000	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	4.850.000	2.850.000	250.000	250.000	250.000	0	0	0	0	0
Totaal structureel	4.705.110	3.750.127	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891
Totaal beleidsopgave	9.555.110	6.600.127	2.062.891	2.062.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891
Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen										
Zoetwater maatregelen	1.217.397	1.090.768	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	1.217.397	1.090.768	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal beleidsopgave	1.217.397	1.090.768	0	0	0	0	0	0	0	0
Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening										

II.3 Incidentele lasten en baten										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
Kader Richtlijn Water	749.829	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Totaal incidenteel	749.829	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Totaal structureel	1.183.979	1.183.979	1.145.734	1.145.734	1.145.734	1.145.734	1.145.734	1.145.734	1.145.734	1.145.734
Totaal beleidsopgave	1.933.808	1.683.979	1.645.734	1.645.734	1.645.734	1.645.734	1.645.734	1.645.734	1.645.734	1.645.734
Totaal incidenteel programma	6.817.226	4.440.768	750.000	750.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Totaal structureel programma	5.889.089	4.934.106	2.958.625	2.958.625	2.958.625	2.958.625	2.958.625	2.958.625	2.958.625	2.958.625
Totale lasten programma	12.706.315	9.374.874	3.708.625	3.708.625	3.458.625	3.458.625	3.458.625	3.458.625	3.458.625	3.458.625
Programma/beleidsopgave omschrijving										
5: Milieu, Energie & Bodem										
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden										
Kosten uitvoering bodemsaneringsprogramma (6.2)	5.775.220	3.636.705	3.971.036	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	5.775.220	3.636.705	3.971.036	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000
Totaal beleidsopgave	6.010.220	3.871.705	4.206.036	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000	235.000
In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen										
Aanpak asbestdaken	444.180	240.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitvoeringsprogramma externe veiligheid	143.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	587.180	240.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel	4.447.749	4.502.817	4.473.471	4.587.268	4.706.131	4.716.753	4.727.650	4.716.753	4.727.650	4.727.650
Totaal beleidsopgave	5.034.929	4.742.817	4.473.471	4.587.268	4.706.131	4.716.753	4.727.650	4.716.753	4.727.650	4.727.650
In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)										
Projecten Milieu en Energie	230.457	230.457	0	0	0	0	0	0	0	0
Projecten Milieu en Energie	244.997	250.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Actieplan Energie neutraal Wonen	982.529	1.000.000	0	0	0	0	0	0	0	0

II.3 Incidentele lasten en baten										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
Totaal incidenteel	1.457.983	1.480.457	0	0	0	0	0			0
Totaal structureel	2.993.259	2.150.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000			2.850.000
Totaal beleidsopgave	4.451.242	3.630.457	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000			2.850.000
Totaal incidenteel programma	7.820.383	5.357.162	3.971.036	0	0	0	0			0
Totaal structureel programma	7.676.008	6.887.817	7.558.471	7.672.268	7.791.131	7.801.753	7.812.650			7.812.650
Totale lasten programma	15.496.391	12.244.979	11.529.507	7.672.268	7.791.131	7.801.753	7.812.650			7.812.650
Programma/beleidsopgave omschrijving										
6: Cultuur										
Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen										
Talentontwikkeling	75.000	75.000	75.000	0	0	0	0			0
Internationalisering	50.000	50.000	50.000	0	0	0	0			0
Exploitatiekosten voormalig RLS	130.000	0	0	0	0	0	0			0
Creatieve industrie	100.000	50.000	50.000	0	0	0	0			0
Restauratie Rijksmonumenten	494.185	494.185	494.185	494.185	494.185	494.185	494.185			494.185
Gebiedsontwikkeling Koloniën van Weldadigheid	1.115.806	717.500	420.000	300.000	300.000	0	0			0
Investeringsagenda culturele investeringen	2.412.235	690.000	0	0	0	0	0			0
Totaal incidenteel	4.377.226	2.076.685	1.089.185	794.185	794.185	494.185	494.185			494.185
Totaal structureel	3.936.946	3.665.150	3.813.671	3.628.654	3.754.144	3.271.192	3.397.476			3.397.476
Totaal beleidsopgave	8.314.172	5.741.835	4.902.856	4.422.839	4.548.329	3.765.377	3.891.661			3.891.661
Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen										
Motie bibliotheekfunctie	410.000	0	0	0	0	0	0			0
Culturele allianties met Drentse gemeenten	240.000	240.000	240.000	240.000	240.000	0	0			0
Totaal incidenteel	650.000	240.000	240.000	240.000	240.000	0	0			0
Totaal structureel	10.496.035	11.316.331	11.524.179	11.541.231	11.753.733	11.980.266	12.212.687			12.212.687

II.3 Incidentele lasten en baten										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
Totaal beleidsopgave	11.146.035	11.556.331	11.764.179	11.781.231	11.993.733	11.980.266	12.212.687			
Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen										
Totaal incidenteel	0	0	0	0	0	0	0			
Totaal structureel	1.172.717	1.234.001	1.272.501	1.286.959	1.304.534	1.323.267	1.342.488			
Totaal beleidsopgave	1.172.717	1.234.001	1.272.501	1.286.959	1.304.534	1.323.267	1.342.488			
Totaal incidenteel programma	5.027.226	2.316.685	1.329.185	1.034.185	1.034.185	494.185	494.185			
Totaal structureel programma	15.605.698	16.215.482	16.610.351	16.456.844	16.812.411	16.574.725	16.952.651			
Totale lasten programma	20.632.924	18.532.167	17.939.536	17.491.029	17.846.596	17.068.910	17.446.636			
Programma/beleidsopgave omschrijving										
7: Dynamiek in leefomgeving										
Dynamisch Drenthe										
Drenthe beweegt	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000	0	0			
Vitaal Platteland (subs. gemeenten)	600.000	0	0	0	0	0	0			
Vitaal Platteland	2.146.839	996.798	996.798	996.798	0	0	0			
Totaal incidenteel	2.946.839	1.196.798	1.196.798	1.196.798	200.000	0	0			
Totaal structureel	5.234.833	4.499.679	3.417.443	2.246.467	2.269.591	2.294.241	2.319.531			
Totaal beleidsopgave	8.181.672	5.696.477	4.614.241	3.443.265	2.469.591	2.294.241	2.319.531			
Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness										
Ontwikkelagenda melkveehouderij: landbouwstructuur verbetering	1.224.930	750.000	0	0	0	0	0			
Consulent duurzame melkveehouderij	350.000	250.000	0	0	0	0	0			
Ontwikkelagenda melkveehouderij: projecten	1.222.700	650.000	410.000	0	0	0	0			
Verbetering van de landbouwstructuur	50.000	50.000	50.000	0	0	0	0			
Totaal incidenteel	2.847.630	1.700.000	460.000	0	0	0	0			
Totaal structureel	1.176.949	744.162	715.000	715.000	1.176.949	1.176.949	1.176.949			

II.3 Incidentele lasten en baten										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
Totaal beleidsopgave	4.024.579	2.444.162	1.175.000	715.000	1.176.949	1.176.949	1.176.949			1.176.949
Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief										
Uitfinanciering ILG verplichtingen overig Natuur	1.867.099	3.044.661	2.664.487	2.677.000	808.900	0	0			0
Uitvoeringskosten	2.465.000	1.602.842	1.588.892	1.530.092	1.384.942	1.237.442	1.237.412			1.237.412
Totaal incidenteel	4.332.099	4.647.503	4.253.379	4.207.092	2.193.842	1.237.442	1.237.412			1.237.412
Totaal structureel	65.825.469	59.698.750	70.769.197	69.728.616	61.729.074	56.031.325	56.155.202			56.155.202
Totaal beleidsopgave	70.157.568	64.346.253	75.022.576	73.935.708	63.922.916	57.268.767	57.392.614			57.392.614
Totaal incidenteel programma	10.126.568	7.544.301	5.910.177	5.403.890	2.393.842	1.237.442	1.237.412			1.237.412
Totaal structureel programma	72.237.251	64.942.591	74.901.640	72.690.083	65.175.614	59.502.515	59.651.682			59.651.682
Totale lasten programma	82.363.819	72.486.892	80.811.817	78.093.973	67.569.456	60.739.957	60.889.094			60.889.094
Programma/beleidsopgave omschrijving										
8: Middelen										
Een duurzaam sluitende provinciale begroting										
Onvoorziene uitgaven	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000			500.000
Bidrage compensatie provinciefonds aan provincie Zeeland	100.000	100.000	100.000	0	0	0	0			0
Vrije bestedingsruimte	0	0	0	0	2.134.442	2.333.471	373.774			373.774
Totaal incidenteel	600.000	600.000	600.000	500.000	2.634.442	2.833.471	873.774			873.774
Totaal structureel	173.500	173.500	173.500	173.500	173.500	173.500	173.500			173.500
Totaal beleidsopgave	773.500	773.500	773.500	673.500	2.807.942	3.006.971	1.047.274			1.047.274
Een opgeveste, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie										
Doorlopende HRM kosten (werving&selectie)	75.000	75.000	0	0	0	0	0			0
Organisatieontwikkeling	700.000	700.000	0	0	0	0	0			0
Stelpost Interbestuurlijk Programma	2.228.624	5.784.166	7.867.104	10.070.061	12.490.000	12.490.000	12.490.000			12.490.000
Accommodatie Provinciehuis	60.000	60.000	0	0	0	0	0			0

II.3 Incidentele lasten en baten									
Friciekosten LSM	1.011.209	625.000	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	4.074.833	7.244.166	7.867.104	10.070.061	12.490.000	12.490.000	12.490.000	12.490.000	12.490.000
Totaal structureel	52.641.409	55.156.436	55.294.543	57.109.382	57.920.340	57.920.340	58.238.213	58.398.468	58.398.468
Totaal beleidsopgave	56.716.242	62.400.602	63.161.647	67.179.443	70.410.340	70.410.340	70.728.213	70.888.468	70.888.468
Totaal incidenteel programma, zonder reserve mutaties	4.674.833	7.844.166	8.467.104	10.570.061	15.124.442	15.124.442	15.323.471	13.363.774	13.363.774
Totaal structureel programma, zonder reserve mutaties	52.814.909	55.329.936	55.468.043	57.282.882	58.093.840	58.093.840	58.411.713	58.571.968	58.571.968
Totale lasten programma, zonder reserve mutaties	57.489.742	63.174.102	63.935.147	67.852.943	73.218.282	73.218.282	73.735.184	71.935.742	71.935.742
Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen									
Bijdrage aan de reserve voor algemene doeleinden	529.165	432.787	461.949	461.949	0	0	0	0	0
Bijdrage aan reserve vaanweg Meppel de Punt	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465
Bijdrage aan saldireserve	1.529.165	1.782.787	461.949	461.949	0	0	0	0	0
Bijdrage aan reserve versterking economisch structuur	400.000	400.000	400.000	400.000	0	0	0	0	0
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	1.020.363	2.371.782	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	19.534.932	25.069.669	7.167.733	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan Financieringsreserve	32.280.000	6.000.000	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan reserve vitaal platteland	639.392	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	0	0	4.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Bijdrage aan Reserve opvang revoilerend financieren	5.970.750	1.000.000	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	0	12.760.450	1.437.394	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda	6.400.000	5.100.000	5.100.000	5.100.000	0	0	0	0	0
Bijdrage aan Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaanwegen	659.251	0	2.659.251	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Bijdrage aan Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer	2.663.634	1.295.939	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926
Bijdrage aan reserve uitvoering generatiepact	1.628.000	1.366.400	166.400	166.400	166.400	166.400	166.400	166.400	166.400
Inflatiecorrectie RSP (IBO)	383.391	349.152	234.259	0	0	0	0	0	0

II.3 Incidentele lasten en baten										
Totaal reserve mutaties incidenteel	73.886.508	58.177.431	24.192.326	13.535.440	7.111.542	7.111.542	7.111.542	7.111.542	7.111.542	7.111.542
Totaal reserve mutaties structureel	2.989.080	3.403.776	1.472.658	4.084.592	3.701.491	3.000.000	3.000.000	3.000.000	3.000.000	3.000.000
Totale reserve mutaties lasten	76.875.588	61.581.207	25.664.984	17.620.032	10.813.033	10.111.542	10.111.542	10.111.542	10.111.542	10.111.542
Totaal lasten programma 8 inclusief reserve mutaties	134.365.330	124.755.309	89.600.131	85.472.975	84.031.315	83.846.726	83.846.726	83.846.726	83.846.726	83.846.726
Totaal lasten alle programma's, zonder reserve mutaties	288.668.240	286.199.750	270.971.494	248.142.528	244.651.357	235.944.087	235.944.087	235.944.087	235.944.087	235.944.087
Waarvan incidenteel	73.084.999	77.696.220	49.936.219	23.591.671	24.886.004	22.128.633	22.128.633	22.128.633	22.128.633	22.128.633
Waarvan structureel	215.583.241	208.503.530	221.035.275	224.550.857	219.765.353	213.815.454	213.815.454	213.815.454	213.815.454	213.815.454
Totaal lasten generaal inclusief reserve mutaties	365.543.828	347.780.957	296.636.478	265.762.560	265.464.390	246.055.629	246.055.629	246.055.629	246.055.629	246.055.629

BATEN										
Programma/beleidsopgave omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2023	2024	2024
1. Kwaliteit openbaar bestuur										
De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen										
Totaal incidenteel										
Totaal structureel	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal beleidsopgave	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur										
Totaal incidenteel										
Totaal structureel	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Totaal beleidsopgave	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Totaal incidenteel programma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totale baten programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Programma/beleidsopgave omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2023	2024	2024

II.3 Incidentele lasten en baten											
2. Regionale economie											
Vergroten concurrentiepositie van Drenthe											
Totaal incidenteel											
Totaal structureel	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal beleidsopgave	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal incidenteel programma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel programma	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totale baten programma	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Programma/beleidsopgave omschrijving											
3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer											
Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau											
Bijdrage waterschappen kosten overdracht peilbeheer		-20.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage Gemeaal Eefde		-61.647	-61.647	-34.529	-34.529	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel		-81.647	-61.647	-34.529	-34.529	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel		-4.757.728	-4.157.728	-3.167.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.328.818
Totaal beleidsopgave		-4.839.375	-4.219.375	-3.202.257	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.936.728	-2.328.818
Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau											
Bijdrage waterschappen infrastructurale projecten		-429.024	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel		-429.024	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel		-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175
Totaal beleidsopgave		-638.199	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175
Regio Specifiek Pakket											
Bijdrage van regionaal Mobiliteitsfonds RSP		-5.663.041	-13.782.571	-6.256.613	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel		-5.663.041	-13.782.571	-6.256.613	0	0	0	0	0	0	0

II.3 Incidentele lasten en baten										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal beleidsopgave	-5.663.041	-13.782.571	-6.256.613	0	0	0	0	0	0	0
Verkeersveilig Drenthe										
Totaal incidenteel										
Totaal structureel	-17.500	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Totaal beleidsopgave	-17.500	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Totaal incidenteel programma	-6.173.712	-13.844.218	-6.291.142	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel programma	-4.984.403	-4.380.903	-3.390.903	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-2.551.993
Totale baten programma	-11.158.115	-18.225.121	-9.682.045	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-3.159.903	-2.551.993
Programma/beleidsopgave omschrijving										
4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer										
Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen										
Totaal incidenteel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Totaal beleidsopgave	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening										
Totaal incidenteel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
Totaal beleidsopgave	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
Totaal incidenteel programma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal structureel programma	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Totale baten programma	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Programma/beleidsopgave omschrijving										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			

II.3 Incidentele lasten en baten											
5: Milieu, Energie & Bodem											
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden											
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024				
Ontvangsten van derden ivm bodemsanering	-25.000	-75.000	-89.000	0	0	0	0				
Bijdrage Rijk in kosten bodemsaneringen	0	-215.939	0	0	0	0	0				
Bijdragen gemeenten in kosten bodemsaneringen	-128.600	-181.500	-160.000	0	0	0	0				
Totaal incidenteel	-153.600	-472.439	-249.000	0	0	0	0				
Totaal structureel	-51.345	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500				
Totaal beleidsopgave	-204.945	-509.939	-286.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500				
In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen											
Totaal incidenteel											
Totaal structureel	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000				
Totaal beleidsopgave	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000				
Totaal incidenteel programma	-153.600	-472.439	-249.000	0	0	0	0				
Totaal structureel programma	-276.345	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500				
Totale baten programma	-429.945	-734.939	-511.500	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500				
Programma/beleidsopgave omschrijving											
6: Cultuur											
Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen											
Huurinkomsten voormalig RLS	-130.000	0	0	0	0	0	0				
Totaal incidenteel	-130.000	0	0	0	0	0	0				
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0				
Totaal beleidsopgave	-130.000	0	0	0	0	0	0				
Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen											
Totaal incidenteel											

II.3 Incidentele lasten en baten									
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		
Totaal structureel	-1.311.564	-1.324.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.392.251		
Totaal beleidsopgave	-1.311.564	-1.324.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.392.251		
Totaal incidenteel programma	-130.000	0	0	0	0	0	0		
Totaal structureel programma	-1.311.564	-1.324.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.392.251		
Totale baten programma	-1.441.564	-1.324.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.392.251		
Programma/beleidsopgave omschrijving									
7: Dynamiek in leefomgeving									
Dynamisch Drenthe									
Overige inkomensoverdrachten gemeenten	-330.000	-330.000	-230.000	0	0	0	0		
EU bijdrage POP3	-1.092.500	-1.092.500	-480.000	0	0	0	0		
EU cofinanciering POP3	-433.750	-433.750	-240.000	0	0	0	0		
Doorberekende kosten	-240.000	-240.000	-240.000	0	0	0	0		
Totaal incidenteel	-2.096.250	-2.096.250	-1.190.000	0	0	0	0		
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0		
Totaal beleidsopgave	-2.096.250	-2.096.250	-1.190.000	0	0	0	0		
Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness									
Overige opbrengsten, Verbetering van de landbouwstructuur	-100.000	-100.000	-100.000	0	0	0	0		
Totaal incidenteel	-100.000	-100.000	-100.000	0	0	0	0		
Totaal structureel	0	0	0	0	0	0	0		
Totaal beleidsopgave	-100.000	-100.000	-100.000	0	0	0	0		
Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief									
Doorberekende kosten	0	-585.000	-485.000	0	0	0	0		
Overige opbrengsten	-4.725.468	-7.093.652	-5.737.714	-4.428.755	-2.190.282	0	0		
Verkoop grond	-1.550.738	-2.558.797	-3.729.825	-2.588.438	-1.227.500	0	0		

II.3 Incidentele lasten en baten										
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024			
Totaal incidenteel	-6.276.206	-10.237.449	-9.952.539	-7.017.193	-3.417.782	0	0			
Totaal structureel	-1.952.054	-2.872.786	-2.872.786	-2.872.786	-2.272.786	-2.272.786	-2.272.786			
Totaal beleidsopgave	-8.228.260	-13.110.235	-12.825.325	-9.889.979	-5.690.568	-2.272.786	-2.272.786			
Totaal incidenteel programma	-8.472.456	-12.433.699	-11.242.539	-7.017.193	-3.417.782	0	0			
Totaal structureel programma	-1.952.054	-2.872.786	-2.872.786	-2.872.786	-2.272.786	-2.272.786	-2.272.786			
Totale baten programma	-10.424.510	-15.306.485	-14.115.325	-9.889.979	-5.690.568	-2.272.786	-2.272.786			
Programma/beleidsopgave omschrijving										
8: Middelen										
Een duurzaam sluitende provinciale begroting										
Overige opbrengsten	-29.200.000	0	0	0	0	0	0			
Decentralisatie-uitkering bodemsanering	-3.817.869	-3.164.266	-3.722.036	0	0	0	0			
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg	-494.185	-494.185	-494.185	-494.185	-494.185	-494.185	-494.185			
Decentralisatie-uitkering externe veiligheid	-143.000	0	0	0	0	0	0			
Decentralisatie-uitkering Projecten Verkeer en Vervoer	-1.966.501	-1.967.561	-1.967.561	-1.922.000	-1.922.000	-1.922.000	-1.922.000			
Decentralisatie-uitkering Interreg V	-442.000	0	0	0	0	0	0			
DU Zoetwatermaatregelen	-846.076	-1.090.768	0	0	0	0	0			
Totaal incidenteel	-36.909.631	-6.716.780	-6.183.782	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185			
Totaal structureel	-198.046.459	-203.818.248	-209.461.593	-214.141.877	-219.731.480	-220.323.097	-220.371.388			
Totaal beleidsopgave	-234.956.090	-210.535.028	-215.645.375	-216.558.062	-222.147.665	-222.739.282	-222.787.573			
Een opgevestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie										
loonvergoeding DVO Prolander	-424.535	-429.066	0	0	0	0	0			
Overige verrekeningen	-1.294.948	-2.048.000	-1.302.064	-1.176.719	-836.870	0	0			
Totaal incidenteel	-1.719.483	-2.477.066	-1.302.064	-1.176.719	-836.870	0	0			
Totaal structureel	-2.128.440	-2.137.934	-1.645.136	-1.654.820	-1.647.103	-1.656.982	-1.623.457			

II.3 Incidentele lasten en baten										
Totaal beleidsopgave	-3.847.923	-4.615.000	-2.947.200	-2.831.539	-2.483.973	-1.656.982	-1.623.457			
Totaal incidenteel programma, zonder reserve mutaties	-38.629.114	-9.193.846	-7.485.846	-3.592.904	-3.253.055	-2.416.185	-2.416.185			
Totaal structureel programma, zonder reserve mutaties	-200.174.899	-205.956.182	-211.106.729	-215.796.697	-221.378.583	-221.980.079	-221.994.845			
Totale baten programma, zonder reserve mutaties	-238.804.013	-215.150.028	-218.592.575	-219.389.601	-224.631.638	-224.396.264	-224.411.030			
Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen										
Bidrage van reserve versterking economisch structuur	-700.000	0	0	0	0	0	0			
Bidrage van de saldireserve	-14.483.467	-1.832.787	-581.949	-461.949	0	0	0			
Bidrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-22.162.446	-32.949.319	-22.756.212	0	0	0	0			
Bidrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	-634.500	-340.000	0	0	0	0	0			
Bidrage van Risicoreserve	-1.000.000	0	0	0	0	0	0			
Bidrage van reserve provinciaal aandeel ILG	-2.377.367	-3.751.970	-1.127.239	-1.121.882	-314.280	0	0			
Bidrage van Financieringsreserve	-9.600.000	-9.100.000	-5.100.000	-5.100.000	0	0	0			
Bidrage van reserve vitaal platteland	-2.840.653	-193.750	0	0	0	0	0			
Bidrage van Cofinancieringsreserve Europa	-7.431.900	-13.144.011	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000			
Bidrage van reserve natuurbeleid	-9.247.515	-11.670.851	-11.831.249	-12.298.860	-7.211.292	-4.167.551	-4.233.333			
Bidrage van Reserve investeringsagenda	-21.820.000	-16.345.000	-1.920.000	-1.510.000	-1.260.000	0	0			
Bidrage van Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer	-4.433.306	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000			
Bidrage van Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	-1.936.849	-906.163	0	0	0	0	0			
Bidrage van Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	-2.785.000	-1.585.000	-1.585.000	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000			
Bidrage van reserve uitvoering generatiepact	-320.000	-416.000	-404.000	-380.000	-204.000	-132.000	-104.000			
Totaal reserve mutaties incidenteel	-101.773.003	-94.392.851	-49.463.649	-26.115.691	-14.232.572	-9.542.551	-9.580.333			
Totaal reserve mutaties structureel	-750.838	-1.885.014	-2.171.618	-4.831.741	-5.360.550	-4.281.318	-4.105.046			
Totale reserve mutaties baten	-102.523.841	-96.277.865	-51.635.267	-30.947.432	-19.593.122	-13.823.869	-13.685.379			
Totaal baten programma 8 inclusief reserve mutaties	-341.327.854	-311.427.893	-270.227.842	-250.337.033	-244.224.760	-238.220.133	-238.096.409			
Totaal baten alle programma's, zonder reserve mutaties	-263.019.987	-251.503.092	-245.001.211	-234.815.128	-235.871.268	-232.231.760	-231.652.400			

II.3 Incidentele lasten en baten										
Waanvan incidenteel	-53.558.882	-35.944.202	-25.268.527	-10.610.097	-6.670.837	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185
Waanvan structureel	-209.461.105	-215.558.890	-219.732.684	-224.205.031	-229.200.431	-229.815.575	-229.815.575	-229.815.575	-229.815.575	-229.815.575
Totaal baten generaal inclusief reserve mutaties	-365.543.828	-347.780.957	-296.636.478	-265.762.560	-255.464.390	-246.055.629	-245.337.779	-245.337.779	-245.337.779	-245.337.779
Totaal van lasten en baten gehele begroting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resumerend										
Totale lasten alle programma, zonder reserve mutaties	288.668.240	286.199.750	270.971.494	248.142.528	244.651.357	235.944.087	235.944.087	235.944.087	235.944.087	235.944.087
Waanvan incidenteel	73.084.999	77.696.220	49.936.219	23.591.671	24.886.004	22.128.633	20.168.906	20.168.906	20.168.906	20.168.906
Waanvan structureel	215.583.241	208.503.530	221.035.275	224.550.857	219.765.353	213.815.454	213.815.454	213.815.454	213.815.454	213.815.454
Totale baten alle programma, zonder reserve mutaties	-263.019.987	-251.503.092	-245.001.211	-234.815.128	-235.871.268	-232.231.760	-231.652.400	-231.652.400	-231.652.400	-231.652.400
Waanvan incidenteel	-53.558.882	-35.944.202	-25.268.527	-10.610.097	-6.670.837	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185	-2.416.185
Waanvan structureel	-209.461.105	-215.558.890	-219.732.684	-224.205.031	-229.200.431	-229.815.575	-229.815.575	-229.815.575	-229.815.575	-229.815.575
Saldo structurele lasten en baten	6.122.136	-7.055.360	1.302.591	345.826	-9.435.078	-16.000.121	-14.178.884	-14.178.884	-14.178.884	-14.178.884

Uit dit overzicht blijkt dat de structurele baten hoger zijn dan de lasten voor de jaren 2019, 2022 en verder en er dus sprake is van een structureel en reëel evenwicht. Voor de jaren 2020 en 2021 hebben we te maken met lagere structurele baten dan lasten; het verschil tussen structurele baten en lasten is voor die jaren echter gering.

II.4 Financiële positie en toelichting

4.1 Investerings naar nut

Artikel 20 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) bepaalt dat bij de raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en nieuwe beleid afzonderlijk aandacht moet worden besteed aan de investeringen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in vervangings- en uitbreidingsinvesteringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut. Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. In de Notitie kapitaalgoederen (dec 2017) heeft de BBV-commissie dit nader uitgewerkt door aan te geven dat bij vastgoed alleen sprake is van economisch nut als de intentie aanwezig is om op heel korte termijn het vastgoed te gaan verkopen. Anders moet het eerst onder het maatschappelijk nut worden geplaatst. Deze wijziging hebben we nu toegepast in de overzichten met nut. Daarbij zijn alle activa die aan het gebouw vastzitten als onderdeel van het vastgoed genomen. Volgens het BBV bestaat de investering uit de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. De apparaatskosten worden in dit verband gezien als overige kosten en dienen te worden toegerekend aan de investeringen.

	2019	2020	2021	2022
1. Vervangingsinvesteringen met een economisch nut:				
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Excellente Dienstverlening	211.957	52.989	0	52.989
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Flexibiliteit in Techniek	1.244.184	291.440	275.543	882.796
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Het Nieuwe Samenwerken	858.422	911.412	0	950.199
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Organisatie in Control	270.245	79.484	0	254.347
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan	251.644	63.587	238.451	132.473
Multimedia en ICT Health Hub Roden	102.338	0	0	0
Audio en video apparatuur provinciehuis	255.845	0	0	0
	3.194.635	1.398.912	513.994	2.272.804

2. Uitbreidingsinvesteringen met een economisch nut				
Grondaankopen (ruilgronden)	7.116.547	141.075	3.437	-750
	7.116.547	141.075	3.437	(750)

3. Uitbreidingsinvesteringen met een maatschappelijk nut:				
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2009	52.338	0	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2010	52.339	0	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2011	0	0	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2012	1.977.550	579.266	186.530	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2013	6.421.649	4.958.253	1.770.997	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2014	5.403.463	4.448.755	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2015	0	0	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2016	23.908.260	18.046.766	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2017	8.714.327	3.637.263	5.589.950	0

	2019	2020	2021	2022
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2018	4.710.447	4.710.447	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2019	261.692	52.338	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2021	0	0	15.701.491	15.701.491
Algemeen beheer en onderhoud wegen	0	0	0	0
Scheepvaartkanalen	1.475.940	1.295.896	1.151.442	0
Provinciehuis	255.845	61.403	511.690	0
Drents Museum	777.620	0	0	0
Regionale economie: RLS en Healt Hub Roden	774.353	0	0	0
	54.785.823	37.790.387	24.912.100	15.701.491
Totaal generaal	65.097.005	39.330.374	25.429.531	17.973.545

De kapitaallasten van de Investerings Verkeer en Vervoer worden via de begroting verrekend met de Reserve Investerings Verkeer en Vervoer. De kapitaallasten van de overige investeringen komen rechtstreeks ten laste van de diverse programma's zonder een verrekening met reserves. In het hierna volgende overzicht is per investeringsproject aangegeven wat het totale krediet is en in welke jaren de uitgaven en inkomsten worden verwacht. De totalen van deze bedragen zijn meegenomen in de EMU-saldo berekening en zijn meegenomen in de berekening van de verwachte renteopbrengsten. Tevens is vermeld aan welke programma's de afschrijvingskosten op termijn zullen worden doorberekend.

Het is een voornemen om in 2019 te komen met een geactualiseerde opgave van vervangingsinvesteringen voor bruggen en sluisen en onderdelen daarvan. Dan volgt ook een investeringsopgave voor beschoeiingen. Beschoeiingen zijn vanaf 2018 als investeringen opgenomen. Daarvoor werden deze verwerkt in de exploitatie. Eventuele financiële effecten komen terug in 2019 (Voorjaarsnota 2019).

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven / t/m 31 december 2017	Vermeerdering 2018	Vermin- dering 2018	Vermeer- dering 2019	Vermin- dering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermin- dering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermin- dering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermin- dering 2022
INVESTERINGEN Programma 2. Regionale economie															
6701801	Aanschaf pand Health Hub Roden	3700501	19.207	840.707	-	840.707	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6701802	Verbouwingkosten lang, pand Health Hub Roden	3700501	29.226	679.926	-	818.704	599.300	-	-	-	-	-	-	-	-
6701803	Verbouwingkosten kort, cleanroom en projectkosten Health Hub Roden	3700501	18.704	818.704	-	614.028	-	204.676	-	-	-	-	-	-	-
6701804	Health Hub Roden Multi media /ICT	3700501	2.923	127.923	-	25.585	-	102.338	-	-	-	-	-	-	-
6711801	Voormalige Rijksluchtvaartschool (RLS) 1957 Bouwkundig	3710601	-	1.308.694	-	1.058.694	-	250.000	-	-	-	-	-	-	-
6711802	Voormalige Rijksluchtvaartschool (RLS) 1957 Installaties	3710601	-	564.030	-	449.030	-	115.000	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2. Regionale economie		70.059	4.339.984	-	3.806.748	599.300	1.132.556	-	-	-	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer															
6300716	OV-vriendelijke ontsluiting	3300313	-	150.000	150.468	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2007			-	150.000	150.468	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6300909	N48; Bijdrage nieuwe ontsluitingsweg Zuidwolde	3300313	35.052	785.052	487	784.565	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6300924	Maatregelen spoor Zwolle-Emmen.	3300313	27.105	1.327.105	720.411	554.356	-	52.338	-	-	-	-	-	-	-
6300925	Binnenhavens en Vaarwegen voor de QuickWins in Coevorden	3300313	26.091	726.091	500.808	583.996	358.713	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2009			88.248	2.838.248	1.221.706	1.922.917	368.713	52.338	-	-	-	-	-	-	-
6301007	Aanleg 50 haltevoorzieningen langs prov. Wegen (Kolibr) N386;Mool zo, Veilig zo De Groeve	3300313	20.764	701.459	281.418	464.751	44.710	-	-	-	-	-	-	-	-
6301012	Fietstellers Mon./An., fietstell./teipunten	3300313	15	708.015	1.145.740	333	438.058	-	-	-	-	-	-	-	-
6301014	Fietstellers Mon./An., fietstell./teipunten	3300313	8.937	133.937	33.899	147.700	100.000	52.339	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2010			29.715	1.543.411	1.461.057	612.784	582.768	52.339	-	-	-	-	-	-	-
6311015	N375; realiseren volledige aansluiting Koekangerveld	3300315	114	138.480	368.624	2.561	232.705	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2011			114	138.480	368.624	2.561	232.705	-	-	-	-	-	-	-	-
6312003	Hoogeveen Stadscentrum reconstructie Schutstraat	3300315	10.289	740.289	510.000	-	-	230.289	-	-	-	-	-	-	-
6312004	Hoogeveen Stadscentrum, herinrichting 't Haagje (fase 1 en 2)	3300315	39.751	1.439.751	550.000	-	-	889.751	-	-	-	-	-	-	-
6312005	Investeringspakket Leek-Roden (MIP bereikb., strekken bus aanpassen infrastrc.)	3300315	47.716	2.038.346	970.316	523.383	-	544.647	-	-	-	-	-	-	-
6312006	Meppel Nieuwweenselanden, verwijderen rotonde N375, aanleg fietstunnel	3300315	86.166	1.086.166	7.508	-	-	567.863	255.000	1.046.766	467.500	314.030	127.500	-	-
6312007	N34 aansluiting Exloo 'aanleg ongelijkvloerse kruising'	3300315	103.159	2.603.159	3.658.533	2.309.008	3.364.380	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2012			287.081	7.907.711	5.696.357	2.832.389	3.364.380	2.232.550	255.000	1.046.766	467.500	314.030	127.500	-	-
6313001	N34 Coevorden Zuid, aansluiting Klooster/Coevorden	3300313	508.041	7.613.136	319.134	4.187.064	-	7.184.438	4.077.500	-	-	-	-	-	-
6313002	N34, rondweg Emmen, reconstructie kruisingen	3300313	8.728	508.728	313.379	-	-	195.349	-	-	-	-	-	-	-
6313005	N371, reconstructie Pillebrug	3300313	40.904	1.540.904	625.351	915.553	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6313006	Meppel, Nieuwweenselanden, herinrichting N375 tot GOW	3300313	43.492	973.492	-	-	-	973.492	-	-	-	-	-	-	-
6313007	Meppel, Nieuwweenselanden, aanleg nw. Verbindingsweg wateroren-Zomerdijk	3300313	23.383	523.383	-	-	-	523.383	-	-	-	-	-	-	-
6313008	Meppel, Nieuwweenselanden, ontsluiting nieuwe invalsweg centrum Meppel	3300313	11.692	261.692	-	-	-	261.692	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet Uitgaven (incl. lonen) /m 31 december 2017	Vermeerdering 2018	Vermindering 2018	Vermeerdering 2019	Vermindering 2019	Vermeerdering 2020	Vermindering 2020	Vermeerdering 2021	Vermindering 2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022
6313010	Eerste fase Transferium De Punt	3300313	87.798	2.187.798	222.617	-	-	1.046.766	-	918.415	-	-	-	-
6313011	Uitbreiding Carpoolplaatsen langs provinciale wegen	3300315	5.978	205.978	72.176	29.126	-	104.676	-	-	-	-	-	-
6313012	Duurzaam Veilig inrichten provinciale wegen	3300315	19.340	1.519.340	1.086.452	223.535	-	209.353	-	-	-	-	-	-
6313013	Optimalisering N371/N373 (Norgerbbrug)	3300313	270.131	5.887.243	(159.114)	235.522	-	-	-	4.039.838	-	1.770.997	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2013		1.019.486	21.221.694	2.479.995	5.590.820	-	10.499.149	4.077.500	4.958.253	-	1.770.997	-	-
6314001	Fietstunnel N 372 - Brunlaan	3300315	100.005	1.600.005	35.858	668.276	-	1.570.149	674.278	-	-	-	-	-
6314003	N34 - Aansluiting Klijndijk	3300315	379.095	8.902.171	416.869	52.338	-	3.984.209	-	4.448.755	-	-	-	-
6314004	Verbeteren fietsstalling bij OV-halte Westleren	3300315	5.470	80.470	(41.964)	122.434	-	-	-	-	-	-	-	-
6314005	N375 Duurzaam Veilig inrichten	3300315	31.938	781.938	67.065	191.490	-	523.383	-	-	-	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2014		516.509	11.364.584	477.828	1.034.538	-	6.077.741	674.278	4.448.755	-	-	-	-
6315001	N386, rotonde Tynaarlo	3300315	43.590	343.590	67.923	975.668	700.000	-	-	-	-	-	-	-
6315002	N391, aansluiting Roswinkel	3300315	82.285	4.782.285	3.426.628	1.841.786	486.129	-	-	-	-	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2015		125.875	5.125.875	3.494.551	2.817.454	1.186.129	-	-	-	-	-	-	-
6316001	Onderzoek: Beeldsonderzoek en metingen Regionale bereikbaarheid	3300315	15.132	765.132	426.443	234.012	-	104.677	-	-	-	-	-	-
6316002	Fietssnelweg Assen-Groningen, westelijke kanaaldijk	3300315	75.842	1.825.842	89.920	-	-38.351	1.697.571	-	-	-	-	-	-
6316003	N373, wegvak Norgerbbrug-Huis ter Heide, incl. Domeinweg en Koelenweg	3300315	75.079	1.725.079	44.589	209.353	-	424.371	-	1.046.766	-	-	-	-
6316004	N34 verbubbeling Holsloot - Coevorden	3300319	-	25.989.688	905.477	3.084.211	-	11.000.000	-	11.000.000	-	-	-	-
6316005	N34 - verbubbeling Emmen-West - aansluiting N381	3300319	-	12.879.844	212.574	667.270	-	6.000.000	-	6.000.000	-	-	-	-
6316007	Duurzaam Veilig inrichten prov. fietspaden	3300315	31.398	1.031.398	328.609	316.092	-	386.757	-	-	-	-	-	-
6316008	N863 - oversteek Klinkenvijver	3300319	40.518	790.518	633.597	906.921	750.000	-	-	-	-	-	-	-
6316009	N391, aansluiting met N366 (Ter Apel)	3300315	112.243	712.243	2.083.069	2.302.885	3.683.159	9.449	-	-	-	-	-	-
6316010	N391, aansluiting Emmerschans	3300315	203.151	4.703.151	156.024	261.692	-	4.285.435	-	-	-	-	-	-
6316011	N381 - Schietbaanweg, opheffen oversteek	3300315	6.447	231.447	212.150	144.297	125.000	-	-	-	-	-	-	-
6316012	N34, Verkeersplein Gielen (korte termijn)	3300315	1.678	226.678	189.110	37.568	-	-	-	-	-	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2016		561.487	50.881.020	5.281.562	8.164.241	4.519.808	23.908.260	-	18.046.766	-	-	-	-
6317001	N371 - Hoogersmidde, herinrichting Rijksweg	3300319	39.751	889.751	-	-	-	889.751	-	-	-	-	-	-
6317002	N375 - Aanleg tunnel (Maatregel Visie N375 - oversteek nog onbekend)	3300319	46.766	1.046.766	-	-	-	1.046.766	-	-	-	-	-	-
6317003	N855 - Aanleg rotonde Valderseweg	3300319	34.445	784.445	13.460	770.985	-	-	-	-	-	-	-	-
6317004	N34 - Partiele verbubbeling vanaf N381 (in noordelijke richting)	3300319	46.766	1.046.766	-	-	-	523.383	-	523.383	-	-	-	-
6317005	N391 - N862, Uitrust. i.c.m maatregelen op de N391	3300319	467.661	10.467.661	-	-	-	-	-	5.233.830	-	5.233.831	-	-
6317006	N34, Verkeersplein Gielen (lange termijn)	3300319	-	15.499	15.499	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6317007	N34 - Annen, 2 rotondes onderliggend wegenet	3300319	56.119	356.119	-	-	-	-	-	-	-	1.256.119	900.000	-
6317008	Transferium De Punt, incl. Hifmnmr-aansluiting	3300319	462.984	4.212.984	-	261.692	-	6.175.920	-	3.925.372	-	6.150.000	-	-
6317013	Mobiliteitsmanagement	3300319	11.692	261.692	-	78.507	-	78.507	-	104.678	-	-	-	-
	Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2017		1.166.184	19.081.683	28.959	1.111.194	-	8.714.327	-	9.787.263	6.150.000	6.489.950	900.000	-
6318001	Fietssnelweg Assen-Groningen	3300319	420.894	9.420.894	-	-	-	4.710.447	-	4.710.447	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven / t/m 31 december 2017	Vermeerdering 2018	Vermin- dering 2018	Vermeer- dering 2019	Vermin- dering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermin- dering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermin- dering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermin- dering 2022
6318002	Fietsen op de VAM-berg, fase 1	3300319	65.472	1.465.472	-	1.465.472	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2018			486.367	10.886.366		1.465.472		4.710.447		4.710.447					
6319001	Realisatie verkeersveilige ontsluiting voorterrein GAE	3300319	14.030	314.030	-	-	-	261.692	-	52.338	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2019			14.030	314.030				261.692		52.338					
6321001	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV) 2021	3300321	1.402.982	61.402.982	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2021			1.402.982	61.402.982								15.701.491		15.701.491	
6331607	Aanleg zonnepark bij het wegensteunpunt Rogat	3330407	10.875	250.875	7.450	243.425	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Algemeen beheer en onderhoud wegen			10.875	250.875	7.450	243.425									
6331601	NWK-16710 Sluis de Punt (Houten deuren)	3330405	18.931	723.931	300.198	423.733	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331602	NWK-14340 Sluis Vries (Houten deuren)	3330405	21.790	726.790	239.070	487.720	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331604	Vervanging NWK-04380 Peelo sluisdeuren	3330405	51.910	1.161.910	-	-	-	115.144	-	523.383	-	-	-	-	-
6331801	Vervanging van beschoeiing door beton beschoeiing	3330405	97.086	2.173.086	-	-	-	1.046.766	-	39.777	-	-	-	-	-
6331901	DHV Sluis Dieversluis deuren vervangen door staal	3330405	9.353	209.353	-	-	-	209.353	-	-	-	-	-	-	-
6331902	N373 Vervangen duiker Grote Diep	3330405	56.119	1.256.119	-	-	-	-	-	628.060	-	-	-	-	-
6331903	HV Sluis Nieuwe brugsuis vervangen deuren	3330405	9.353	209.353	-	-	-	104.677	-	104.676	-	-	-	-	-
6332608	Vervanging kunstwerken WK diverse bruggen en duikers (2026-2030)	3330405	-	3.240.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331117	Vervanging VHV-45615 Klénkerbrug draaibrug uit 1920	3330406	-	362.000	362.019	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331119	Vervanging VHV-49010 Hoolbrug draaibrug uit 1920	3330406	-	291.000	299.308	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scheepvaartkanalen			264.543	10.353.542	1.200.595	1.997.996		1.475.940		1.295.896		1.151.442			
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer			5.973.496	203.460.501	21.869.152	27.795.761	10.244.503	57.984.783	5.006.778	44.346.484	6.617.500	1.027.910	15.701.491	15.701.491	
INVESTERINGEN Programma 6 Cultuur															
6830708	Kwaliteitsimpuls Drents Museum (A002 en Abdijkerk) bouwkundig	3830804	20.692	551.692	-	145.320	177.000	760.372	177.000	-	-	-	-	-	-
6830709	Kwaliteitsimpuls Drents Museum (A002 en Abdijkerk) installaties	3830804	5.261	140.261	-	56.286	45.000	173.975	45.000	-	-	-	-	-	-
6830710	Kwaliteitsimpuls Drents Museum (A002 en Abdijkerk) inrichting	3830804	935	24.935	-	-	8.000	40.935	8.000	-	-	-	-	-	-
6830711	Kwaliteitsimpuls Depot Drents Museum bouwkundig	3830804	1.169	31.169	-	40.935	10.000	10.234	10.000	-	-	-	-	-	-
6830712	Kwaliteitsimpuls Depot Drents Museum installaties	3830804	3.273	87.273	-	92.104	28.000	51.169	28.000	-	-	-	-	-	-
6830713	Kwaliteitsimpuls Depot Drents Museum inrichting	3830804	3.741	99.741	-	122.806	32.000	40.935	32.000	-	-	-	-	-	-
6832001	Depot Drents Museum schilderijrekken (vervangingsinvestering 6830701)	3830804	-	91.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6832601	Depot Drents Museum installaties (vervangingsinvestering 6830702)	3830804	-	2.151.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven /m 31 december 2017	Vermeerdering 2018	Vermindering 2019	Vermeerdering 2020	Vermindering 2020	Vermeerdering 2021	Vermindering 2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022
Drents Museum			35.071	3.177.071		457.451	1.077.620						
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8 Cultuur			35.071	3.177.071		457.451	1.077.620						
INVESTERINGEN Programma 8. Middelen B&G													
5282102	Meubilair - bureaustoelen, stoelen Statenzaal, vergaderruimten, restaurant, ed (deel van vervangingsinv. 5280703)	2660701	11.690	511.690						511.690			
5282502	Vloerbedekking vervangen (onderdeel van 5280701)	2660701	-	954.000									
5282503	WKO warmtepomp vervangen (deel van vervangings inv. 5280705)	2660701	-	135.000									
5282504	Revitalisering provinciehuis installaties 15 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	-	1.651.000									
5282603	Meubilair - tafels, kasten, rolgordijnen ed (deel van vervangingsinv 5280703)	2660701	-	1.100.000									
5282604	2e deel bureaustoelen (vervangingsinvestering)	2660701	-	240.000									
5283001	Revitalisering provinciehuis installaties 20 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	-	3.339.000									
5283101	vervanging overig BWK revitalisering (5280701)	2660701	-	5.472.000									
5283102	vervanging bestuursruimte BWK revitalisering (5280704)	2660701	-	708.000									
5283103	isolatieglas provinciehuis (verv inv 5280706)	2660701	-	832.000									
5284001	WKO Installatie vervangen (verv. invest 5280705)	2660701	-	327.000									
5284002	Revitalisering provinciehuis installaties 30 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	-	10.344.000									
5284003	WKO warmtepomp vervangen (vervangings inv. 5282503)	2660701	-	181.000									
5281201	Beveiligingsmaatregelen (vervangingsinvestering)	2660902	931	65.931	25.159	40.772							
5281802	Toegangscntrole installaties	2660902	3.507	153.507		153.507							
5282501	Toegangsvoorziening hoofdingang/hal/baile BWK (vervangingsinv 5280401)	2660902	-	294.000									
5282801	Toegangscontrole installaties (vervangings.invest 5281802)	2660902	-	183.000									
5281701	Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis	2660905	7.599	332.599		76.754	255.845						
5282001	Tournequetdeur elektrisch vervangen (onderdeel van 5280401)	2660905	1.403	61.403				61.403					
5282601	Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis (5281701)	2660905	-	300.000									
5282602	Werkplekken Prolander (vervangingsinvestering 5281401)	2660905	-	250.000									
Provinciehuis			25.130	27.435.130	25.159	271.033	255.845	61.403	61.403	511.690			
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8. Middelen B&G			25.130	27.435.130	25.159	271.033	255.845	61.403	61.403	511.690			
INVESTERINGEN Programma 8. Middelen I&A													
5271102	ICT VJN 2011 aansluiten processen op basisregistraties	2660102	21.615	1.021.615	638.432	171.226	211.957						
5271610	Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem	2660102	2.989	52.989		52.989							

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven / t/m 31 december 2017	Vermeerdering 2018	Vermindering 2018	Vermeerdering 2019	Vermindering 2019	Vermeerdering 2020	Vermindering 2020	Vermeerdering 2021	Vermindering 2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022
5271803	Klantencontactstelsysteem (vervanging 5271403)	2660102	7.174	127.174	-	127.174	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271902	Modernisering GIS (verv. investering vanuit 2015 5271402)	2660102	2.989	52.989	-	-	-	-	-	52.989	-	-	-	-	-
5272207	Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem (verv. Invest. Vanuit 2018 -5271610)	2660102	2.989	52.989	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52.989	-
5272209	Klantencontactstelsysteem (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271803)	2660102	7.174	127.174	-	-	-	-	-	-	-	-	-	127.174	127.174
5272402	Modernisering GIS (verv. investering vanuit 2020 - 5271902)	2660102	-	50.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambtelijlijn Excellente Dienstverlening			44.929	1.484.930	638.432	351.389	-	211.957	-	52.989	-	-	-	180.163	127.174
5271614	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen 2012	2660101	3.527	62.527	-	-	-	62.527	-	-	-	-	-	-	-
5271710	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 1	2660101	14.945	264.945	-	132.473	-	132.472	-	-	-	-	-	-	-
5271901	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (vervangingsinv. 5271706)	2660101	11.956	211.956	-	-	-	-	-	211.956	-	-	-	-	-
5272001	Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 5271501)	2660101	47.825	847.825	-	-	-	847.825	-	-	-	-	-	-	-
5272004	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2	2660101	8.967	158.967	-	-	-	-	-	79.484	-	-	-	-	-
5272101	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2019 - 5271901)	2660101	11.956	211.956	-	-	-	-	-	-	-	-	-	211.956	-
5272210	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 1 (vervanging 5271710)	2660101	7.473	257.473	-	-	-	-	-	-	-	-	-	132.473	-
5272301	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2021 - 5272101)	2660101	-	200.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272304	Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 5272001)	2660101	-	800.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272305	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen (verv 2019 - 5271614)	2660101	-	59.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272401	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2 (verv.invest.5272004)	2660101	-	150.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271603	Vervangingsinvestering verbetering. IT-huishouding/processen	2660104	19.787	350.787	-	350.787	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271605	Basisvoorzieningen 2009	2660104	20.027	355.027	-	249.048	-	105.979	-	-	-	-	-	-	-
5272102	huishouding/processen (verv. Invest uit 2017 - 5271603)	2660104	19.787	350.787	-	-	-	-	-	-	-	132.473	-	218.314	-
5272205	Basisvoorzieningen (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271605)	2660104	14.048	349.048	-	-	-	-	-	-	-	-	-	249.048	-
5272501	huishouding/processen (verv.investering 5272102)	2660104	-	331.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271609	Vervangingsinvestering mobiele devices managementnet (MDM) en data encryptie	2660105	3.587	63.587	-	63.587	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271704	Vervanging lokaal netwerk 2017 (verv. investering)	2660105	9.386	166.386	-	71.005	-	95.381	-	-	-	-	-	-	-
5272104	Vervangingsinvestering mobiele devices managementnet (MDM) en data encryptie (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271609)	2660105	3.587	63.587	-	-	-	-	-	-	-	63.587	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet Uitgaven (incl. lonen) t/m 31 december 2017	Vermeerdering 2018	Vermindering 2019	Vermeerdering 2020	Vermindering 2021	Vermeerdering 2022	Verminderd 2022
5272202	Vervanging lokaal netwerk (verv. Investering vanuit 2018 - 5271704)	2660105	4.005	161.005	-	-	-	-	-	71.005
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Flexibiliteit in Techniek										
			200.863	5.415.863	1.244.184	291.440	275.543	882.796		
5271616	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering)	5271101	3.587	63.587	-	-	-	-	-	-
5271708	Vervangingsinvestering Migratie Office 2010 (5270705)	2660102	11.155	197.755	-	-	-	-	-	-
5271801	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering)	5271616	3.587	63.587	-	63.587	-	-	-	-
5272002	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering)	5271801	3.587	63.587	-	-	63.587	-	-	-
5272105	Vervangingsinvestering telewerken obv VDI en thuisnet (verv. invest. Vanuit 2017 - 5271611)	2660102	5.978	105.978	-	-	105.978	-	-	-
5272107	Vervangingsinvestering Migratie Office 2010 (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271708)	2660102	11.155	197.755	-	-	-	-	197.755	-
5272208	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering vanuit 2020 - 5272002)	2660102	3.587	63.587	-	-	-	-	-	63.587
5272403	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering 5272208)	2660102	-	60.000	-	-	-	-	-	-
5272404	Vervangingsinvestering telewerken obv VDI en thuisnet (verv. investering uit 2020 - 5272105)	2660102	-	100.000	-	-	-	-	-	-
5271401	Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2006)	2660105	11.846	291.846	81.845	-	105.978	-	-	-
5272204	Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2014 - 5271401)	2660105	-	280.000	-	-	-	-	-	-
5271804	Vernieuwing generieke digitale omgeving (VJIN 2017) - 1e fase gestructureerde processen	2660106	38.857	688.857	-	-	688.857	-	-	-
5271805	Vernieuwing generieke digitale omgeving (VJIN 2017) - 2e fase ongestructureerde processen	2660106	80.704	1.430.704	-	-	688.857	-	741.847	-
5272211	Vernieuwing generieke digitale omgeving (verv. investering 5271804)	2660106	38.857	2.038.857	-	-	-	-	-	688.857
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Het Nieuwe Samenwerken										
5271604	Vervangingsinvestering Herstr. IT-huishouding o.a. Digid	2660102	10.462	185.462	-	-	79.484	-	-	-
5271702	Verbetering informatie bedrijfsvoering 2017 (verv. invest. vanuit 2012)	2660102	19.130	339.130	-	-	190.761	-	-	-
5272103	Vervangingsinvestering Herstr. IT-huishouding o.a. Digid (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271604)	2660102	5.978	180.978	-	-	-	-	-	105.978
5272201	Verbetering informatie bedrijfsvoering (verv. Invest. vanuit 2018 - 5271702)	2660102	8.369	328.369	-	-	-	-	-	148.369
5271106	ICT VJIN 2011 I-beleid en architectuur	2660106	3.047	78.047	24.030	-	54.017	-	-	-
5271607	Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur	2660106	4.484	79.484	-	-	79.484	-	-	-
5272206	Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271607)	2660106	-	75.000	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Organisatie in Control										
5271701	Basisvoorziening statenleden (vervangingsinvestering uit 2013)	2660101	3.886	68.886	-	-	68.886	-	-	-
			51.469	1.266.470	24.030	270.245	308.364	79.484	254.347	

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven / t/m 31 december 2017	Vermeerdering 2018	Vermin- dering 2018	Vermeer- dering 2019	Vermin- dering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermin- dering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermin- dering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermin- dering 2022
5272302	Basisvoorziening statenleden (vervangingsinvestering uit 2019 - 5271701)	2660101	-	65.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272306	Basisvoorziening statenleden (vervangingsinvestering uit 2019 - 5271701)	2660101	-	65.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271802	Stateninfosysteem (verv. investering vanuit 2014)	2660102	5.978	105.978	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272203	Stateninfosysteem (verv. investering vanuit 2018 - 5271802)	2660102	5.978	105.978	-	-	-	-	-	-	-	-	-	105.978	-
5271903	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv. inv. 5271709)	2660110	1.495	26.495	-	-	-	-	-	26.495	-	-	-	-	-
5272106	Vervangingsinvestering Drents Museum, kantoorautomatisering (verv. invest vanuit 2017 - 5271707)	2660110	13.451	238.451	-	-	-	-	-	-	-	238.451	-	-	-
5272109	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv. inv. 5271903)	2660110	1.495	26.495	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26.495	-
5272303	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv. inv. 5272109)	2660110	-	25.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271904	mobiele telefoons Prolander (verv. invest. 5271711)	2660113	2.092	37.092	-	-	-	-	-	37.092	-	-	-	-	-
5271905	vervangings werkplek omgeving ICT Prolander	2660113	10.309	182.758	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan		44.683	947.133	-	105.978	-	251.644	-	63.587	-	238.451	-	132.473	-
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8. Middelen I&A		554.845	14.760.496	744.307	2.686.853	-	2.836.452	-	1.398.912	-	513.994	-	2.399.978	127.174
	INVESTERINGEN Programma 7. Dynamiek in Leefomgeving														
6621801	Grondaankopen (voorraad) natuurbeheer	3621104	-	-	22.083.208	19.584.250	10.964.458	13.301.750	6.185.203	17.132.500	16.991.425	14.671.250	14.667.813	11.046.750	11.047.500
	Grondaankopen		-	-	22.083.208	19.584.250	10.964.458	13.301.750	6.185.203	17.132.500	16.991.425	14.671.250	14.667.813	11.046.750	11.047.500
	TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7. Dynamiek in Leefomgeving		-	-	22.083.208	19.584.250	10.964.458	13.301.750	6.185.203	17.132.500	16.991.425	14.671.250	14.667.813	11.046.750	11.047.500
	TOTAAL GENERAAL		6.658.601	253.173.182	44.721.826	54.602.096	22.108.261	76.588.986	11.491.981	62.939.299	23.608.925	41.124.844	15.695.313	29.148.219	11.174.674

4.2 Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld. De staat hieronder is per aanvang van het jaar opgesteld en laat zien dat volgens onze verwachtingen het saldo van financieringsmiddelen van een overschot verder zal dalen tot een tekort. Dit komt mede door voorgenomen investeringen in infrastructuur, het verstrekken van leningen in het kader van revolverend financieren en het inzetten van bestemmingsreserves.

	2019	2020	2021	2022	eind 2022
Investerings					
A. Immateriële vaste activa					
1. Bijdrage aan activa in eigendom derden (maatschappelijk nut)	14.212.254	13.498.548	11.446.798	9.476.728	7.506.658
B. Materiële activa					
B1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	111.933.009	159.522.918	189.710.647	202.572.560	205.949.515
B2. Materiële activa (economisch nut)	36.055.167	45.058.656	44.851.065	43.538.323	43.610.577
C. Financiële activa					
1. Deelnemingen (maatschappelijk nut)	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665
2. Leningen aan openbare lichamen	47.000.000	35.000.000	20.000.000	20.000.000	20.000.000
3. Overige langlopende geldleningen	122.403.000	139.283.000	139.672.000	114.725.000	109.592.000
Totaal investeringen	357.729.095	418.488.786	431.806.174	416.438.275	412.784.414
Financieringsmiddelen					
A. reserves/voorzieningen					
1. Algemene reserves	32.108.771	32.491.558	32.833.507	33.295.456	33.295.456
2. Bestemmingsreserves	313.604.602	278.525.158	252.212.925	238.423.577	229.643.488
3. Voorzieningen (middelen derden)	4.226.409	4.076.409	3.926.409	3.776.409	3.626.409
4. Voorzieningen egalisering kosten	1.314.263	1.664.564	1.554.856	1.673.725	1.615.316
5. Voorzieningen verpl., verl. risico's	7.845.591	7.785.591	7.725.591	7.665.591	7.605.591
B. Opgenomen langlopende geldleningen		8.212.000	48.975.000	48.534.000	54.162.000
Totaal financieringsmiddelen	359.099.636	332.755.280	347.228.289	333.368.759	329.948.261
Saldo financieringsmiddelen (overschot)	1.370.541	-85.733.506	-84.577.886	-83.069.517	-82.836.154

4.3 Geprognosticeerde balans

Het opnemen van een geprognosticeerde balans is voorgeschreven met als doel meer inzicht in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In onderstaande balans is rekening gehouden met de geplande investeringen uit het Meerjarig investeringsprogramma 2019-2022 (zie paragraaf 4.1 Investeringen naar nut). Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Uitgegaan wordt van de eindbalans van de laatst vastgestelde jaarrekening (2017).
2. Vervolgens wordt het lopende begrotingsjaar toegevoegd conform de laatste ramingen uit de Voorjaarsnota 2018.
3. Vervolgens zijn de vier volgende jaren toegevoegd conform de meerjarenraming (2019 t/m 2022), deze ramingen worden zoveel mogelijk ontleend aan bekende ramingen in het financieel systeem.
4. Voor de gegevens die niet beschikbaar zijn in het financieel systeem worden rekenregels gebruikt:
 - a. Sommige posten worden op nul geëxtrapoleerd
 - b. Bij sommige posten wordt de eindstand van de laatst vastgestelde jaarrekening geëxtrapoleerd
 - c. Er is een sluitpost om de balans in evenwicht te brengen.

ACTIVA Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020	2021	2022
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	15.247	14.212	13.499	11.447	9.477	7.507
Saldo agio/disagio		0	0	0	0	0
Bijdragen in activa in eigendom van derden	15.247	14.212	13.499	11.447	9.477	7.507
Materiële vaste activa	123.108	147.988	204.582	234.562	246.111	249.560
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	56.177	111.933	159.523	189.711	202.573	205.950
Investerings met een economisch nut	66.931	36.055	45.059	44.851	43.538	43.611
Financiële vaste activa	156.341	195.529	200.409	185.798	160.851	155.718
Kapitaalverstrekking aan Deelnemingen	26.126	26.126	26.126	26.126	26.126	26.126
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	47.000	47.000	35.000	20.000	20.000	20.000
Overige langlopende leningen	83.215	122.403	139.283	139.672	114.725	109.592

VLOTTENDE ACTIVA						
Vorraden	-58					
Vorraden	-58	0	0	0	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	213.127	159.435	76.215	38.717	46.049	48.289
Vorderingen op openbare lichamen	9.447	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Verstrekke kasgeldleningen		0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist		0	0	0	0	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	201.501	147.635	64.415	26.917	34.249	36.489
Overige vorderingen	2.180	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Liquide middelen	6.740	5.400	5.400	5.400	5.400	5.400
Kassaldi						
Banksaldi	6.740	5.400	5.400	5.400	5.400	5.400
Overlopende activa	29.395	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	26.779	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	2.616	0	0	0	0	0
Totaal activa	543.899	544.564	522.104	497.924	489.888	488.473

PASSIVA Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020	2021	2022
VASTE PASSIVA						
Eigen vermogen	371.362	345.713	311.017	285.046	271.719	262.939
Algemene reserve	36.485	32.109	32.492	32.834	33.295	33.295
Bestemmingsreserves	313.233	313.605	278.525	252.213	238.424	229.643
Saldo van rekening	21.644	0	0	0	0	
Voorzieningen	14.164	13.386	13.527	13.207	13.116	12.847
Voor verplichtingen, verliezen en risico's	14.164	13.386	13.527	13.207	13.116	12.847
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	8.212	48.975	48.534	54.162
Onderhandse leningen van binnenlandse banken			8.212	48.975	48.534	54.162

VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	37.402	97.764	101.649	62.995	68.819	70.825
Bank en giro saldi		0	0	0	0	0
Overige schulden	37.402	97.764	101.649	62.995	68.819	70.825
Overlopende passiva	120.971	87.700	87.700	87.700	87.700	87.700
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.	74.634	70.000	70.000	70.000	70.000	70.000
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:						
- het Rijk	2.973	2.200	2.200	2.200	2.200	2.200
- Overige Nederlandse overheidslichamen	31.985	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van de volgende begrotingsjaren komen	11.380	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Totaal passiva	543.899	544.564	522.104	497.924	489.888	488.473

4.4 Berekening EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst

Berekening EMU-saldo 2019
 Provincie Drenthe (0003)

Omschrijving	2018	2019	2020
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2018, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1. Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, art. 17c)	25.648	34.697	25.970
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	22.879	55.680	27.329
3. Mutatie voorzieningen	-968	-50	-510
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	1.801	-21.033	-1.869

Bijlagen

1. Controleprotocol

Controleprotocol voor de accountantscontrole van de Jaarrekening 2018 van de provincie Drenthe

1. Inleiding

Provinciale Staten (PS) hebben aan Ernst & Young Accountants opdracht verstrekt de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moeten PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit Controleprotocol staan.

Object van controle is de Jaarrekening 2018 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2018, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

1.1. Doelstelling

Dit Controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties voor de controle van de Jaarrekening 2018 van de provincie Drenthe.

1.2. Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS een of meer accountants aanwijzen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kunnen PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben op 17 maart 2004 de Verordening ex artikel 217 van de Provinciewet voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de provincie Drenthe vastgesteld.

Dit Controleprotocol en het door de accountant te hanteren Normenkader van wet- en regelgeving zullen in hun vergadering van 14 november 2018 ter goedkeuring/ vaststelling aan PS worden voorgelegd. Met dit Controle-protocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeuring- en rapporteringstolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2018.

2. Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid én rechtmatigheid)

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, zal de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening uitgevoerd door de door PS benoemde accountant gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- Getrouwe weergave van in de Jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- Rechtmatig totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de Begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen;

- Inrichting van financieel beheer en financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- In overeenstemming zijn van door het college van GS opgestelde Jaarrekening met de bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 van de Provinciewet (BBV);
- Verenigbaarheid van het Jaarverslag met de Jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BADO dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen".

3. Te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt zijn controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de Jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. Dit moet dan wel worden toegelicht in de controleverklaring. De minimumeisen zijn de volgende:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement.

De goedkeuringstolerantie betreft de maximale toegestane fout en het maximale bedrag aan onzekerheden in de jaarrekening. Afwijkingen/fouten en/of onzekerheden groter dan de goedkeuringstolerantie zouden van invloed kunnen zijn op de oordeels- en besluitvorming van de gebruikers van de jaarrekening, waaronder Provinciale Staten. Dit bedrag omvat zowel de geconstateerde en niet-gecorrigeerde fouten en onzekerheden, maar ook de fouten en onzekerheden die niet door de accountant zijn ontdekt. De accountantscontrole is namelijk gebaseerd op steekproeven, waardoor het mogelijk is dat de accountant niet alle fouten en onzekerheden ontdekt en rapporteert. Om deze reden houdt de accountant bij de evaluatie van de geconstateerde en niet-gecorrigeerde fouten en onzekerheden ten opzichte van de goedkeuringstolerantie rekening met een veiligheidsmarge voor deze niet ontdekte fouten en onzekerheden. Deze veiligheidsmarge bedraagt veelal 50% van de goedkeurings-tolerantie en is bedoeld om de kans dat het totaal van de niet-

gecorrigeerde en niet-ontdekte fouten en onzekerheden de goed-keuringstolerantie overschrijdt, tot een zo laag mogelijk acceptabel niveau terug te brengen. Dit betekent dat de geconstateerde (en niet-gecorrigeerde) fouten en onzekerheden niet meer dan 50% van de goedkeuringstolerantie mogen bedragen.

De rapporteringstolerantie wordt door PS vastgesteld, met inachtneming van vorengenoemde minimumeisen. De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

In het hierna opgenomen schema zijn de goedkeuringstolerantie en de rapporteringstolerantie(s) opgenomen zoals door PS vastgesteld voor het controlejaar 2018.

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. Voor zover het totaal van de individuele fouten kleiner dan of gelijk is aan ca. € 2,8 miljoen wordt de jaarrekening goedgekeurd. Als de totale fouten tussen ca. € 2,8 miljoen en maximaal ca. € 8,4 miljoen blijven, komt een verklaring met beperking bij de jaarrekening. Als het totaal van de fouten groter of gelijk is dan ca. € 8,4 miljoen, komt een afkeurende verklaring bij de jaarrekening.

Hetzelfde geldt voor de onzekerheden:

- Onzekerheden kleiner dan of gelijk is aan ca. € 8,4 miljoen: goedkeurende verklaring;
- Onzekerheden tussen ca. € 8,4 miljoen en maximaal ca. € 28,0 miljoen: verklaring met beperking;
- Onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 28,0 miljoen: verklaring van oordeelonthouding.

Een verklaring met beperking is een goedkeurende verklaring, waarvan een deel van de baten en lasten wordt uitgezonderd op grond van geconstateerde fouten of onzekerheden.

De gehanteerde tolerantiegrenzen zijn gebaseerd op de jaarrekening 2017. Op basis van de Jaarrekening 2018 zal de definitieve goedkeuringstolerantie (voor 2018) worden bepaald.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's/ producten in de Begroting elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan € 280.000 rapporteert, zijnde 10% van de fouten-goedkeuringstolerantie.

4. Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidstoetsing

De accountantscontrole op rechtmatigheid voor het kalenderjaar 2018 is limitatief gericht op het volgende:

- Naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het Normenkader in het kader van de rechtmatigheid-controle bij de provincie. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen.
- Indien en voor zover bij de accountantscontrole materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten of hogere overheden vastgestelde regels betreft.

Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daarbuiten. Wel worden in de accountantscontrole betrokken GS-besluiten voor zover zij een nadere uitwerking zijn van hogere wet- en regelgeving en betrekking hebben op financiële rechtmatigheid (kaderstellende besluiten). Een afwijking van deze lagere regelgeving kan passend zijn binnen de uitvoering van "hogere" besluiten. Het is (over het algemeen) aan GS om een oordeel te vellen over de geconstateerde afwijkingen van lagere interne regels.

5. Rapportering accountant

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant als volgt.

Interim-controle

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een zogenaamde interim-controle uitgevoerd. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag uitgebracht. Bestuurlijk relevante zaken worden, op grond van de overeengekomen rapportagewensen, ook aan PS gerapporteerd.

Verslag van bevindingen

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de controle een Verslag van bevindingen uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS. In het Verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotings-criterium, voorwaardencriterium, etc.). Fouten of onzekerheden die de rapporteringstolerantie als bedoeld in hoofdstuk 3 van dit Controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het Verslag van bevindingen. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de provincie Drenthe gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging.

Controleverklaring

In de controleverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. Deze controleverklaring is bestemd voor PS, zodat deze de door het college van GS opgestelde Jaarrekening kan vaststellen.

2. Normenkader

KADER INTERNE REGELGEVING MET FINANCIËLE BEHEERSHANDELINGEN 2018
d.d. 1 juni 2018.

1. ALGEMEEN BESTUUR

1.1. Het organisme

- Verordening vergoeding Statenfractie 2015
- Verordening rechtspositie gedeputeerden, staten- en commissieleden (16/04/14)
- Besluit mandaat en machtiging provinciale staten (24/12/11)

1.2. Organisatie

- Organisatiebesluit provincie Drenthe 2014 (26/11/13)
- Financiële verordening Drenthe 2012 (24/11/12)
- Controleverordening provincie Drenthe
- Financieringsstatuut 2014 (24/03/14)
- Nota reserves en voorzieningen 2016
- Mandaatbesluit Omgevingsdienst Groningen-Provincie Drenthe (03/12/13)
- Mandaatbesluit milieutaken directeur Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (20/12/13)
- Besluit overzicht interne ondermandaten en vertegenwoordiging in rechte (20/12/13)
- Spelregelkader EU cofinanciering
- Besluit mandaat, volmacht en machtiging bestuur Prolander
- Mandaatbesluit personeel Noordelijke Rekenkamer (21122016)
- Besluit waarneming commissaris van de Koning Drenthe
- Inkoopbeleid leveringen ,diensten en werken (25-10-2016)

2. BELASTINGEN, RETRIBUTIES EN HEFFINGEN

- Belastingverordening provincie Drenthe 2017 (29-12-2016)
- Verordening op de heffing op de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe (01/01/13)

3. REGELINGEN

3.1. Algemeen

- Algemene subsidieverordening Drenthe 2012.
- Algemene subsidieverordening Drenthe 2017
- Kader revolverend financieren (19/12/12)
- Provinciale leidraad tegengaan M&O subsidies
- Beleidsregel sanctie en handhaving bij subsidie

3.2. Natuur en milieu

- Uitvoeringsbesluit subsidie natuur en milieueducatie
- Subsidieregeling energieprojecten (01/01/06)
- Wijziging mandaat en machtigingenbesluit Programma Beheer
- Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap
- **Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer 2015**
- **Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer 2016**
- **Subsidieregeling Natuur en Landschap**
- Subsidiereglement Drentse Green deals (verlengd tot inwerking treden nieuw Programma in 2016)
- Subsidieverordening Duurzaamheidslening hernieuwbare energie ('zonnelening') (28-1-2015)
- Besluit mandaat Samenwerkingsverband Noord-Nederland inzake zonnelening 2014 (6-2-2015)
- Reglement Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe (15/04/03)
- Beleggingsstatuut Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe (01/11/14)
- Bodemnota "werk maken van eigen bodem 2014-2019"
- Meerjarenprogramma Bodem en Ondergrond 2016 -2020
- **Verordening subsidies Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020**

- **Wijziging subsidiegids Platteland**
- **Wijziging Uitvoeringsregeling subsidie behoud/herbestemming karakteristiek bezit in Drenthe 2017-2020**
- **Uitvoeringsregeling Groene Energie Afspraak**

3.3. Economie, recreatie/toerisme en landbouw

- Verordening Transitie II en Pieken (27/04/13)
- Subsidieregeling Noordelijke Innovatie Ondersteuningsfaciliteit 2008 (27/04/13)
- Mandaat, volmacht en machtigingsbesluit inzake aanwijzing toezicht houders NIOF en NIOF 2008
- Uitvoeringsbesluit subsidie economische structuur versterking
- Uitvoeringsbesluit Dorpsinitiatieven Drenthe (vervalt op 31-12-2018)
- Verordening Ruimtelijk Economische Programma Samenwerkingsverband Noord-Nederland
- Uitvoeringsregeling subsidies 3D-printers primair onderwijs (vervaltop 1-1-2018)
- Verordening versneller Innovatieve Ambities
- Verordening MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren Noord Nederland
- Verordening POP3 subsidies provincie Drenthe (14-10-2015)
- Besluit mandaat POP3 SNN
- Besluit mandaat RVO, POP3 provincie Drenthe
- Uitvoeringsregeling Ruimte voor ontwikkeling in de vrijetijdssector (vervalt op 31-12-2017)
- Uitvoeringsregeling Internationaal Ondernemen
- Uitvoeringsregeling Vouchers IkBen DrentsOndernemer 2017-2019
- **Wijziging Verordening POP3-subsidies provincie Drenthe**
- **Subsidieregeling Duurzaam Presterende Melkveehouders Drenthe**

3.4 Cultuur en welzijn

- Uitvoeringsregeling subsidieverlening incidentele projecten Cultuurnota De verbeelding van Drenthe van Drenthe 2017-2020

3.5 WATER, (WATER)WEGEN, VERKEER EN VERVOER

- Verordening Provinciale Commissie Verkeer- en Vervoerberaad Drenthe (06/06/01)
- Financieel Protocol Convenanten Duurzame stedelijke bereikbaarheid 2006-2008 (09/09/08)
- Uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls fietsnetwerk in Drenthe; infrastructuur (vervalt op 31-12-2019)
- Uitvoeringsregeling BDU verkeer en vervoer
- Nadeelcompensatieregeling kabels en leidingen provincie Drenthe 2008

3.6. CULTUUR EN WELZIJN

- Provinciale monumentenverordening (24/03/07)

3.7. OMGEVING

- Provinciale omgevingsverordening Drenthe

KADER EXTERNE REGELGEVING MET FINANCIËLE BEHEERSHANDELINGEN 2018
d.d. 1 juni 2018.

0.0. Financiering en algemene dekkingsmiddelen

- Wet Fido (11/12/13)
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) (03/04/09)
- Financiële verhoudingswet (provinciefonds)
- Provinciewet
- Invorderingswet
- Besluit Begroting en Verantwoording
- Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties van 7 juli 2006, houdende regels met betrekking tot de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen in de jaarrekening van provincies en gemeenten (Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen)
- Informatie voor derden (IV3)
- Wet op het BTW compensatiefonds
- Wet omzetbelasting
- Algemene Wet inzake rijksbelastingen

1.1. Bestuurlijke aangelegenheden

- Burgerlijk Wetboek
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Artikelen 107,108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU)
- Algemene wet bestuursrecht

3.1. Beheer en onderhoud

- Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen
- Aanbestedingswet 2012 (01/04/2013)
- Wegenwet
- Waterstaatswet 1900

3.2. Verkeer

- Wet Luchtvaart
- Besluit Burger Luchthavens
- Regeling Burgerluchthavens en militaire luchthavens

3.2. Vervoer

- Wet personenvervoer
- Besluit infrastructuurfonds

4.0. Waterhuishouding

- Waterschapswet (10/09/13)
- Waterwet (01/07/14)
- Invoeringswet Waterwet (22/12/09)
- Nationaal bestuursakkoord water
- Besluit rivierversterking/hoofdwaterkeringen Provinciefonds

5.0. Milieu Algemeen

- Wet milieubeheer
- Wet geluidhinder

5.1. Bodem

- Wet bodembescherming
- Regeling financiële bepalingen bodemsanering
- Besluit financiële bepalingen bodemsanering
- Besluit uniforme saneringen

- Regeling uniforme saneringen
- Besluit bodemkwaliteit
- Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen

5.2. Vergunningverlening en handhaving milieubeheer

- Ontgrondingenwet
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

6.1. Natuur

- Wet Natuurbescherming

6.2. Plattelandsbeleid

- Wet inrichting Landelijk gebied
- EU kaderverordening Plattelandsontwikkeling Leader + Verordening Europese Structuurfondsen (inclusief POP, EPD)

7.0. Economie

- artikelen 107, 108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU)
- Kaderwet EZ-subsidies
- Wet toezicht Europese subsidies
- Beschikkingen EZ-Kompas/ D2 Beschikking Operationeel Programma voor Noord Nederland (OP-EFRO)
- Beschikking Operationeel Programma voor Noord Nederland (OP-EFRO)
- Plattelandsontwikkelingsprogramma Nederland
- Europees programma Innovatieve Acties CCI 2005 NL 16 0 PP 002
- Algemene groepsvrijstellingsverordening nr. 651/2014
- Beschikking subsidieverlening cofinanciering sectorplannen project 2014RCSP20125

Onderstaande regelgeving is van belang voor zover de provincie Drenthe cofinanciering verstrekt aan projecten die tevens financiering uithoofde van deze regelingen ontvangen, omdat dan de ASV niet van toepassing is.

- Standaardvoorwaarden voor projecten uitgevoerd in het kader van het Kompasprogramma, voor EFRO en EZ/KOMPAS
- Standaardvoorwaarden voor projecten uitgevoerd in het kader van Pieken in de Delta Noord Nederland, het Operationeel programma Noord Nederland

7.0. Toerisme en recreatie

- EG verdrag 70/2001

8.0. Welzijn

- Wet maatschappelijke ondersteuning

8.2. Cultuur

- Wet op specifiek cultuurbeleid
- Bekostigingsbesluit cultuuruitingen
- Regeling subsidie en uitkeringen cultuuruitingen
- Erfgoedwet
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
- Mediawet

9.0. Ruimtelijke ordening

- Wet ruimtelijke ordening
- Crisis en herstel wet
- Besluit Algemene regels Ruimtelijke Ordening
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

9.1. Volkshuisvesting/stedelijke vernieuwing

- Wet ruimtelijke ordening
- Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening en uitvoeringsbesluiten
- Wet Stedelijke vernieuwing (24/04/08, staatsblad 2008 nr. 167 i.v.m. SISA)
- Invoeringswet stedelijke vernieuwing

10. Algemeen

- Wet markt en overheid

Inkopen

- Europese aanbestedingsrichtlijnen levering
- Europese aanbestedingsrichtlijnen werken
- Aanbestedingswet 2012 (01/04/13)

Personeel

- Ambtenarenwet
- Centrale Arbeidsvoorwaarden Provincies
- Provinciewet
- Bestuursrecht
- Arbeidsrecht
- Fiscale wetgeving
- Sociale verzekeringswetten (o.a. WGA; WAZO)
- Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
- Rechtspositiebesluit Commissarissen van de Koningin
- Rechtspositiebesluit Gedeputeerden
- Wet normering topinkomens
- Evaluatiewet WNT
- **Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren**

